

PhD ÉRTEKEZÉS

Dr. Nagy Péter

MISKOLC
2010

MISKOLCI EGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
DEÁK FERENC ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI
DOKTORI ISKOLA

Dr. Nagy Péter

A GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK ELSŐLEGES LETELEPEDÉSI
JOGÁNAK GYAKORLÁSÁNAK PROBLÉMÁJA ÉS AZ ERRE ADHATÓ
KÖZÖSSÉGI JOGI MEGOLDÁSOK
(PhD értekezés)

**Deák Ferenc Állam- És Jogtudományi
Doktori Iskola**

A doktori iskola vezetője:
Prof. Dr. Bragyova András

A doktori program címe:
**A magyar állam- és jogrendszer, jogtudomány továbbfejlesztése, különös
tekintettel az európai jogfejlődési tendenciákra
Az Európai Unió joga**

Tudományos vezető :
Prof. Dr. Fazekas Judit

MISKOLC
2010

TARTALOMJEGYZÉK

Témavezetői ajánlás	5
Bevezetés	7
I. A kiinduló helyzet, mint megoldásra váró probléma	12
1. A letelepedés joga a társaságok vonatkozásában.....	13
A) Az elsődleges és a másodlagos letelepedés kérdése a közösségi jogban....	14
B) A jogelméleti alapok; a társaság honossága	15
C) A Bíróság ítélkezési gyakorlata	18
2. ... és mit mond a jogi szakirodalom?	24
3. Hipotéziseim, mint a jogi megoldás irányai	28
II. A Közösségi szint, mint jogalkotási kompetencia bizonyítása	30
III. Az elsődleges letelepedési jog gyakorlásának megoldásai a magánjog alapján	34
1. Az Európai Közösség jelenlegi magánjogi eszközei – az ún. sui generis európai társasági formák.....	35
A) Az Európai Gazdasági Egyesülés határon átvitel szabad mozgása	35
B) Az Európai Részvénytársaság határokon átvitel szabad mozgása	40
C) Az Európai Szövetkezet határokon átvitel szabad mozgása	48
D) Az Európai Zártkörű Társaság határokon átvitel szabad mozgása	57
E) Az ún. sui generis európai társasági formák értékelése	69
2. Az Európai Közösség egy lehetséges magánjogi megoldása az összehasonlító jog alapján – az amerikai minta	76
A) A jog-összehasonlítás alapjául szolgáló általános rendelkezések.....	77
B) A jog-összehasonlítás alapjául szolgáló konkrét jogi előírások – az MBCA	78
C) A jog-összehasonlító módszer értékelése és az abból származó megállapítások – az MBCA európaizálása	116
IV. Az elsődleges letelepedési jog gyakorlásának megoldásai közjog alapján	127
1. Az Európai Közösség által kidolgozott közjogi eszköz – az ún. 14. számú irányelv-tervezet	128
A) Az irányelv-tervezet megalkotásának alapvető céljai.....	129

B) Az irányelv-tervezet részletes ismertetése	129
C) Az irányelv-tervezet tételes jogi rendelkezései	136
D) Az irányelv-tervezet további jogalkotási folyamatának megszakítása	143
E) Egy korszak lezárulni látszik – Az irányelv-tervezet értékelése	144
2. Az Európai Közösség egy lehetséges közjogi megoldása – az európai jogi személyiség elmélete	147
A) A jogi személy elméletek és a jogi személy definíciójának fogalmi elemei	147
B) Az európai állami elismerés lehetősége	152
C) Az európai jogi személyiség megteremtésének eszközei a Közösség tételes jogában.....	162
1. A Közösség alkotmányos alapja a jogi és intézményi eszközök létrehozására	163
2. A Közösség intézményi eszközei	166
3. A Közösség jogi eszközei	196
Összegzés	220
Idegen nyelv összefoglaló (Summary)	225
Nyilatkozat	226
Irodalomjegyzék	227
Függelékek	245

TÉMAVEZET I AJÁNLÁS

Nagy Péter: A gazdasági társaságokat az Európai Közösségen belül megillet letelepedési jog gyakorlásának problémája, különös tekintettel az erre adható közösségi megoldásokra cím PhDértekezése - annak ellenére, hogy a nemzetközi (els sorban a német, francia és az angol nyelv) szakirodalomban meglehetősen alaposan. Széles körűen elemzett témát dolgoz fel - tudomásom szerint azon kevés magyar nyelv PhD disszertációk egyike, amely magyar nyelv összefoglalását és elemzését adja ennek az európai belső piac szempontjából kiemelkedő jelentőségű jogintézménynek. Az általa alkalmazott megközelítésmódnak az adja az újszerűséget, hogy a társaságok letelepedésével kapcsolatosan az uniós jog mind kereskedelmi jogi mind közjogi sajátosságait görccs alá veszi, illetve leg az Amerikai Egyesült Államok Model Business Corporation Act elnevezésű modeljtörvényében lévő székhelyáthelyezési, illetve leg társaság-honosítási megoldásnak a közösségi társasági jogba történő átültethetőségét is vizsgálja.

A doktorjelölt témaválasztását feltétlenül aktuálissá teszik a székhelyáthelyezés szabályozására irányuló - eddig inkább kudarcos - uniós jogalkotási kísérletek, és a letelepedés szabadságának terjedelmét értelmező Európai Bírósági ítéletek. Az értekezés elkészülte a disszertáns téma iránti elkötelezettségének és kitartásának eredménye.

A dolgozat egyik alapvető érdeme, hogy a társaságok letelepedési jogának elemzését oly módon végzi el, hogy annak során kísérletet tesz a feldolgozás komplexitására. Ennek bizonyítéka a dolgozat ötvözi a történeti, a jogdogmatika, jog-összehasonlító módszer alkalmazását. A dolgozat érint legesen ismerteti az Európai Bíróság e területhez kapcsolódó eset jogát is (lásd I. fejezet).

A disszertáció szakirodalmi bázison és joganyagokon alapul, amelyeket a szerző biztonsággal használ. A feldolgozott, főként magyar, és angol szakirodalom

alapul szolgál a saját álláspont megfogalmazásához. A saját álláspont kifejtésére és ütköztetésére számos példát találunk a disszertációban. Ezek között érdemes megemlíteni a szerzőnek a gazdasági társaságok honosítására, valamint az Európai Cégregisztrációs Hatóság létrehozására irányuló javaslatait.

Mint a disszertáns tudományos vezetője kijelenthetem, hogy a doktortjelöltben a kutatási terület iránti elkötelezett kutatót üdvözölhetünk, akinek dolgozata a PhD értekezésekkel szemben támasztott követelmények alapján nyilvános vitára bocsátható.

Miskolc, 2010. január 21.

Dr. Fazekas Judit
témavezető

BEVEZETÉS

Az európai integráció története els sorban és vitathatatlanul a gazdasági integráció sikertörténete. Van azonban ennek a sikertörténetnek egy olyan fejezete, amely valójában 50 éve ugyan ott tart, mint a kezdetekben a Római Szerződés aláírásakor. Ez nevezetesen a gazdasági társaságokat megillető, elsődleges letelepedési jog közvetlen gyakorlásának a problémája.

Az Európai Unió alapja az Európai Gazdasági Közösséggel megteremtett egységes belső piac, melynek 4 alappillére van: az áruk, a tőke, a szolgáltatások és a személyek szabad, akadálymentes mozgása. Ez utóbbi alanyai lehetnek a természetes személyek és a vállalkozások, így – természetesen legelőször – a társas vállalkozások is. A szabad mozgás egyik részjogosítványa pedig a letelepedési jog.

A társas vállalkozások vonatkozásában azonban a letelepedési jog gyakorlása nem egyértelmű. Esetükben beszélhetünk elsődleges és másodlagos letelepedési jogokról. Jelenleg a közösségi jog, de méginkább a tagállami jog, csak a másodlagos letelepedési jog gyakorlását teszi lehetővé. Az elsődleges letelepedés joga csak rögzített alapjog, mely jogosítvány tényleges gyakorlásának lehetősége azonban nem megoldott.

Dolgozatomban arra teszek kísérletet, hogy bebizonyítsam, hogy igenis van megoldás, adottak a jogi feltételek arra, hogy a gazdasági társaságok is élhessenek ugyanazzal a jogosítvánnyal, mint a természetes személyek, és ezek lehetőségek – figyelemmel a közösségi jog fejlődési tendenciáira – csakis a Közösség által teremthetők meg.

Ennek megfelelően a következő **téziseket** állítom föl dolgozatomban:

1.) Igen, létezik Közösségi szintű megoldás a Közösség tagállamaiban bejegyzett gazdasági társaságok közvetlen, elsődleges letelepedési jogának, vagyis a társaságok bejegyzett székhelyének határokon áttörtén mozgása gyakorlásának biztosítására.

2.) Ez a Közösségi szint megoldás lehet magánjogi, lehet közjogi, illetve – adott esetben - lehet mindkett egyszerre.

3.) Ezen a Közösségi szint megoldás megvalósításához megvannak, illetve meg lennének az eszközök és a módszerek a jelenlegi közösségi jogrendben is.

El ször a „Közösségi szint” kerül bizonyításra, vagyis annak igazolása, hogy a jelenlegi európai jog alapján miért kizárólag a Közösségi szint beavatkozás az egyetlen és kizárólagos megoldás. Ennek során bemutatásra kerül, hogy a vonatkozó európai jogi irodalomban milyen irányzatok vannak, k milyen érveket képviselnek, valamint ismertetésre kerül, hogy a Közösségi szint beavatkozás helyetti más megoldás milyen veszélyeket és hátrányokat eredményezhet, melyek ezáltal elkerülhet ek lennének.

A magánjogi eszközök bemutatásánál rá fogok mutatni arra, hogy a jelenlegi megoldások, vagyis az ún. sui generis európai társasági formák nem szolgálják maradéktalanul ennek a kérdésnek a megoldását. Hiszen ezekkel a társas vállalkozási formákkal csak egyrészt a paletta színesedett, másrészt ezekkel a formákkal a Közösség kiemelte a társasági jog, közelebbbr l a társasági anyagi jog ezen részét a tagállami jog hatásköréb l, áttör megoldást azonban, mint látni fogjuk, mindez nem eredményezett, s t olybá t nhet, mintha egy bizonyos ponton nem is kívánna a Közösség tovább lépni.

A magánjog oldalán az általam javasolt megoldás az összehasonlító jogi elemzés módszerén alapul. Itt az amerikai mintát fogom kiinduló pontnak venni, nevezetesen a Model Business Corporation Act-et, annak vonatkozó teljes szabályozási logikáját és rendszerét, illetve annak egyes olyan intézményeit, melyeket adoptálni lehetne a közösségi jogba.

A közjogi megoldás jelenleg egy tisztán teoretikus megoldás. Alapja egy új, általam a közösségi jogba bevezetni és meghonosítani kívánt jogi fogalom: az európai jogi személyiség. Ennek megfelelő en a közjogi megoldás két oldalról is bizonyításra kerül: egyrészt intézményi oldalról, másrészt jogi oldalról. A jogi és az intézményi eszközök azonban egymást feltételez eszközök, és

csakis együttesen értelmezhet ek. Komplexitásuk nem bontható meg, önállóan – legalábbis ezen dolgozat keretei között – nem értelmezhet ek.

Az intézményi oldal annak bemutatását és eldöntését foglalja magába, hogy az új, közjogi alapon létrejöv intézmény közigazgatási vagy bírói szervezet legyen-e? Továbbá a jogi analógia segítségével itt fogok bemutatni egy olyan konkrét megoldást, melyet a civil és a non-profit szféra számára dolgoztak ki, de kisebb átalakítással akár a for-profit társaságok esetében is alkalmazható lenne.

A jogi oldal, mint másik lehetséges megoldás ugyancsak két dolgot foglal magába: az anyagi jogi eszközöket és az eljárásjogi eszközöket. Az anyagi jogi eszközök bemutatásával bizonyítom, hogy definiálható az a társasági forma, amelyet a kialakítani kívánt intézményi eszköz nyilvántart. Az eljárási eszközök bemutatása és bizonyítása pedig azt szolgálja, hogy a létrehozni kívánt intézmény, az anyagi jog által meghatározott társasági formát milyen szabályok szerint regisztrálja, illetve tartja nyilván és ennek milyen összeurópai módja lehet. Ennek keretében pedig - segítségül hívva a jogi informatikát -, bemutatok egy lehetséges e-Regisztrációs modellt, amely már most is létezik, és amelynek kidolgozásához maga az Európai Unió is támogatást nyújtott.

A közjogi oldalon pedig nem kerülhetjük meg egy igen jelentős kezdeményezés, az ún. 14. sz. irányelv-tervezet bemutatását, melyr l azonban már csak, mint jogtörténeti kategóriáról beszélhetünk, ám olyan el írásokat tartalmaz, mely szabályok minden kétséget kizáróan hasznosíthatóak lennének egy ilyen tárgyú jogalkotásnál.

A doktori tézisek bizonyításának alapjául választott **kutatási módszertani eszközeim** kétirányúak: a *dokumentum-elemz módszer*, valamint a *jogösszehasonlító és jogi analógia módszer*. Kutatásom ugyanakkor érintette a dolgozat tárgya szempontjából releváns határterületeket is, úgymint az adózás, a közgazdaság és a jogi informatika vonatkozó és alkalmazható kutatási eredményeit.

Lévén magam is gyakorló jogász vagyok, a kutatási módszerek alkalmazásának alapja a pragmatizmus, a *megoldáskeresés*. Mivel a problémát is erről az oldalról közelítem meg, olyan adekvát válaszok és megoldások megfogalmazására teszek kísérletet, melyek az elméleti kidolgozottságon túl a mindennapi gyakorlatban is kiállnák a próbát. Ennek megfelelően a bizonyításra felhasznált és feldolgozott kutatási anyagban, valamint a szakirodalomban a súlypont szükségszerűen a tételes jog, illetve a Közösség munkadokumentumai felé tolódik el, és természetesen helyet kap a vonatkozó európai ítélkezési gyakorlat bemutatása is.

A magánjogi résznél a nemzetközi jogi összehasonlító módszert alkalmaztam (amerikai minta adoptálása), és a közjogi bizonyítás egyik résznél kapott helyet és szerepet a jogi analógia (Európai Alapítvány Statútuma). A közjogi megoldási javaslatoknál tovább léptem és kutatási, valamint elemzési határaitam kitoltam a jogon túlra és támaszkodtam az ezen a területen eddig elért jogi informatikai eredményekre is (BRITE-projekt).

A kutatási anyag feldolgozása során a társasági jogi dogmatikai módszert, valamint a leíró-kritikai módszert alkalmaztam.

Dolgozatommal kapcsolatban a kutatást 2008. augusztus 31-vel zártam, de figyelemmel arra, hogy a Cartesio Bt. ügyében az ítélet 2008. december 16-án született meg, így a kutatást, csakis ezen ítélet vonatkozásában, 2009. március 31-ével zártam, megvárva azt, hogy az ítélet a Hivatalos Lapban megjelljen.

A dolgozatban irodalomként, illetve forrásként megjelölt idegen nyelv (angol) dokumentumok mindegyike saját fordítás.

A dolgozatban található idegen nyelv beillesztéseket nem fordítottam le, mivel azok az eredeti dokumentumból lettek átvéve.

A dolgozat **négy fő fejezetre tagozódik**. Az első részben bemutatom a kiinduló helyzetet, rávilágítva a probléma gyökerére. Ismertetem az ezzel kapcsolatos elméleti alapokat, valamint a vonatkozó bírói gyakorlatot, külön kiemelve két, igen jelentős, egymáshoz szorosan kapcsolódó ítéletet. Ezek alapján kerül megfogalmazásra az alapprobléma és az erre kidolgozott doktori hipotézisek.

A második részben ismertetem azokat érveket, amelyek annak alátámasztását szolgálják, hogy a megfogalmazott alapproblémára csakis Közösségi szint megoldás adható.

A harmadik részben a magánjogi alapon elképzelt bizonyítás ismertetésére kerül sor. Először az ún. sui generis európai társasági formákat mutatom be és értékelem az elsőleges letelepedés szempontjából, majd az amerikai minta leírása következik, megjelölve azokat a jogintézményeket, melyek a közösségi jogba minden gond nélkül adoptálhatóak.

A negyedik részben, követve a magánjogi koherenciát, először egy, azóta a jogalkotási programból – remélhetőleg átmenetileg – kivett irányelvtervezetet mutatom be, ezt követően kerül sor egy teljesen új, és mindeközéig egyetlen megközelítésre, az európai jogi személy megteremtésének elméleti és gyakorlati kidolgozására.

A dolgozatot pedig egy összegzés zárja, melyben rendszerezem az általam elért kutatási eredményeket és olyan, további megoldási módokra teszek javaslatot, melyek akár (rész)programját képezhetik Magyarország 2011-es EU elnökségének is.

I. A KIINDULÓ HELYZET, MINT MEGOLDÁSRA VÁRÓ PROBLÉMA

1955. június 1-2-án a szicíliai Messinában a Benelux államok, Franciaország, Olaszország és az NSZK külügyminiszterei abban állapodtak meg, hogy "újabb erőfeszítéseket tesznek egy új Európa felépítésére", s olyan piacot hoznak létre, mely mentes a vámoktól és a mennyiségi korlátozásoktól.¹ 1957. március 25-én pedig a hat ESZAK tagállam képviselői aláírták a Európai Gazdasági Közösséget létrehozó Egyezményt². A Római Szerződéssel a szerződő felek megalapították az Európai Gazdasági Közösséget³, melynek célja egy "közös piac" kialakítása volt. A közös piac⁴ olyan gazdasági térség, melyben az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a munkaerő egységes versenyszabályok keretében szabadon áramolhatnak, s mely a nemzetközi forgalomban a nemzetközi jog alanyaként jelenik meg. A Bíróság⁵ meghatározása szerint⁶ a közös piac - vagy belső piac - fogalma a közösségen belüli kereskedelmi forgalom összes korlátjának felszámolásán alapul, azon cél érdekében, hogy a nemzeti piacok olyan egységes piaccá olvadjanak össze, melynek feltételei egy valódi belső piac feltételeivel a lehető leginkább azonosak. Az Európai Unió tehát közgazdasági értelemben egy olyan, fizikai határok és jogi akadályok nélküli egységes belső piac, egy egységes gazdasági

¹ Szécsényi László: Az áruforgalom szabadsága az Európai Közösségben, tansegédlet, Pécsi Tudományegyetem, Európai jogi Szakjogász Képzés, 2000/2001. tanév, 2. félév, 3. old.

² EURÓPAI UNIÓ — AZ EURÓPAI UNIÓRÓL SZÓLÓ SZERZŐDÉS ÉS AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGET LÉTREHOZÓ SZERZŐDÉS EGYSÉGES SZERKEZETBE FOGLALT VÁLTOZATA (Konszolidált változat) Hivatalos Lap C 321E, 2006. december 29. A dolgozatban használt számozás ezen két, itt megjelölt forrású szerződés számozását fogja követni. A továbbiakban: Római Szerződés.

³ A továbbiakban: Közösség

⁴ A közös piac elnevezést az 1986-os Egységes Európai Okmány (Single European Act; Official Journal L 169 of 29 June 1987) módosította „belső piac” („single market”) megnevezésre. Ennek értelmében „belső piac olyan belső határok nélküli térséget jelent, amelyen belül az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad forgalma a Római Szerződés rendelkezései értelmében valósul meg”(13. cikk).

⁵ Teljes néven: Court of Justice of The European Communities, azaz Európai Közösségek Bírósága. A továbbiakban: Bíróság.

⁶ Judgment of the Court of 5 May 1982. - Gaston Schul Douane Expéditeur BV v Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, Roosendaal - Case 15/81. E.C.R 1982 p. 01409.

társág, ahol megvalósul az áruk, a szolgáltatások, a t ke és a személyek korlátozás mentes, szabad áramlása.

A személyek szabad mozgása már a Római Szerz désben is két, világosan megkülönböztethet területen nyert megfogalmazást. Az egyik „jogosítvány-csokorba” a munkaer szabad mozgására, a másik csokorba, pedig a letelepedés szabadságára vonatkozó rendelkezések tartoznak. Személyi hatálya pedig a természetes személyekre - nevezzük így „dolgozókra” - , azaz a munkavállalókra és az alkalmazottakra, valamint a vállalkozásokra⁷ terjed ki.

Dolgozatom szempontjából a társas vállalkozások⁸ letelepedési jogának van relevanciája, így a továbbiakban ezen az úton haladunk tovább.

1. A letelepedés joga a társaságok vonatkozásában

A Római Szerz dés a letelepedés szabadságáról szóló vonatkozó cikk⁹ értelmében el kell törölni azon korlátozásokat, amelyek egyik tagállam polgárainak egy másik tagállam területén való letelepedésére, azaz vállalkozására vonatkoztak. Ugyanezen érvényes az ügynökségek, fióktelepek vagy leányvállalatok alapítására vonatkozó korlátozásokra, feltéve, hogy azokat egy másik közösségi tagállam polgárai kívánják létrehozni.

A letelepedés szabadsága nem korlátlan jogosítvány, hanem nemzeti elbánást biztosít a tagállamok azon polgárainak, akik egy másik tagállamban kívánnak vállalkozói tevékenységet megkezdeni és gyakorolni, valamint vállalatokat alapítani és irányítani alapítás helyén. A Római Szerz dés külön definiálja, hogy a vállalatok megjelölés alatt mit is kell érteni. Így a Római Szerz dés értelmében¹⁰ vállalat megnevezés alatt a polgári vagy kereskedelmi jog szerint létesített társaságokat kell érteni, ebbe beleértve a szövetkezeteket, valamint a köz- és magánjog szerinti egyéb jogi személyeket is, kivéve azokat,

⁷ Értsd: egyéni és társas vállalkozások

⁸ Értsd: gazdasági társaságok

⁹ Római Szerz dés, 43. cikk.

¹⁰ Római Szerz dés, 48. cikk, második bekezdés.

amelyeket nem jövedelemszerzési céllal hoztak létre. A vonatkozó cikk¹¹ kimondja továbbá, hogy azon gazdasági társaságok, amelyeket valamely tagállam rendelkezései szerint alapítottak, és amelyek alapszabály szerinti székhelye, központi igazgatása vagy fő telephelye a közösségen belül van, természetes személyekkel esnek egy tekintet alá.

A) Az elsődleges és a másodlagos letelepedés kérdése a közösségi jogban

Mint azt az előző pontban foglaltaknak megfelelően megállapítható, a Római Szerződés 43. cikke alapján egyértelmű, hogy a társaságokat megilleti az a jog, hogy egy társaságot, fióktelepet vagy ügynökségeket létesítsenek a Közösség bármely tagállamában. Ez jelenti az úgynevezett másodlagos letelepedést, amikor az anyatársaság székhelye, központi igazgatása változatlan marad, tevékenységét újabb gazdasági egységek alapításával terjeszti ki.¹²

Lényegesen bizonytalanabb az elsődleges letelepedés megvalósíthatósága, amikor az eredeti társaság, jogi személyiségének megtartása mellett kívánja áthelyezni székhelyét egyik tagországból a másikba. Lényegében ez jelentené a gazdasági társaságok korlátozásmentes mozgását a Közösség egységesnek tételezett belső piacán, azonban a Római Szerződés letelepedésre vonatkozó sarkalatos 43. cikke nem tartalmaz ezt biztosító kifejezett rendelkezést, vagy erre közvetlen utalást, jogi előírást. A Római Szerződés 43., illetve 48. cikkei nem adnak jogot arra, hogy az egyik tagállam szabályai szerint alakult és ott bejegyzett társaság, eredeti jogi személyiségének és honosságának megtartása mellett helyezze át központi igazgatását egy másik tagállamba akkor, amikor az engedélyezésre jogosult hatóság ezt nem hagyja jóvá.

¹¹ Római Szerződés, 48. cikk, első bekezdés

¹² A másodlagos letelepedés a fentiekén kívül magába foglalja még egy másik tagállamban lévő társaság teljes, vagy részleges felvásárlását, valamint véleményem szerint szintén ide sorolható a tőkeegyesítő társaságok határokon átnyúló egyesülése. Lásd még: Miskolczi Bodnár Péter szerkesztésében: Európai társasági jog, KJK-KERSZÖV Kft., Budapest, 2000., 26-27.o.

Az, hogy a Római Szerződés nem tartalmaz kifejezett felhatalmazást a természetes személyeket megillető elsődleges letelepedési jog gyakorlására, csak részben magyarázat arra, hogy miért is nem gyakorolhatják a társaságok ezen jogukat maradéktalanul, most már több mint 50 éve. Ennek oka, alapvetően kétféle: egyrészt jogelméleti okokra vezethetők vissza, vagyis egy társaság személyes jogát (honosságát) meghatározó különböző irányzatok egyidejűleg, a Közösségen belüli létezése, a másik ok, pedig a Bíróság eddigi ítélkezési gyakorlata, azon belül is két jelentős, a székhelyáthelyezést közvetlenül érintő ítélet.

B) A jogelméleti alapok; a társaság honossága

Egy társaság honossága azt jelenti, hogy a társaságnak, mint jogi személynek mi a személyes joga, és mint gazdasági egységre, mely állam joga, jogrendszere lesz az irányadó. Ez magába foglalja a társaság létesítésére, keletkezésére, jogképességére és belső szervezeti működésére vonatkozó szabályokat.¹³

A társaságok személyes jogának meghatározásánál két jogelv érvényesül, mely természetesen megtalálható a Közösséget alkotó tagállamokon belül is.¹⁴

Az egyik az ún. székhely elv. Ezen elv szerint egy társaság személyes joga azon állam joga, ahol a székhelye van. A székhely elv vonatkozásában a

¹³ Értelmezés szerint a gazdasági társaság, mint gazdasági személyiség működésére, kötelmi viszonyaira irányadó jog független a társaság honosságát meghatározó személyes jogtól. Ezzel kapcsolatban lásd még: Nocht Tibor: Társasági jog, Institutiones Juris, Dialog-Campus, 2007., 55-56.o.; Dr. Fazekas Judit: Quo vadis Cartesio? – Gondolatok a székhelyáthelyezésről és a letelepedési szabadságról az Európai Bíróság Cartesio-döntése nyomán.; Európai Jog 2009/2. 16-19.o.; Miskolczi Bodnár Péter szerkesztésében: Európai társasági jog, KJK-KERSZÖV Kft., Budapest, 2000., 32-34. o.;

¹⁴ Én magam részéről osztozom Dr. Metzinger Péter véleményét - különösen az egységes, belső piac definíciójából kiindulva -, aki rámutatott arra, hogy „egy társaság – a tudományos absztrakció szintjén - akkor európai honosságú (vagyis akkor illetik meg az európai jogból származó jogok) ha valamely tagállam joga szerint alakult és székhelye is valamely tagállamban van; nem szükséges azonban, hogy a székhely abban a tagállamban legyen, amelynek belső joga szerint a társaságot létesítették”. (Dr. Metzinger Péter: A de facto külföldi irányítású magyar társaságok székhelye és honossága az európai jog tükrében (de lege lata és de lege ferenda), Európai Jog, 2006/3., 21. o.

legnagyobb dilemmát a székhely meghatározása és egzakt definiálása jelenti.¹⁵ Hiszen egy társaság székhelye bizonyos megközelítésben három féle is lehet: lehet az alapszabályban meghatározott regisztrált székhely, a központi ügyintézés helye, vagyis a vezetési-igazgatási székhely és lehet székhely a társaság működési területe, az ún. termelési székhely.

Ezzel szemben áll a másik székhely-elmélet, az ún. bejegyzés vagy az inkorporáció elve. Eszerint egy társaság személyes joga annak az államnak a joga, ahova bejegyezték. Ebből az következik, hogy a székhely meghatározása nem érinti a honosságból fakadó joghatályt.

Az európai tagállamok társasági jogában – mint azt már említettem – egyszerre van jelen a két irányzat.¹⁶ Az, hogy melyik állam melyik elvet alkalmazza jogrendszerében jelentős mértékben meghatározza a társaság székhelyének határokon át történő mozgásának lehetőségeit, vagyis hogy a társaság az Európai Közösségen belül, hogyan tudja gyakorolni a letelepedés jogát. A két elvből ugyanis eltérően közelíti meg ezt a kérdést. A székhely elvet alkalmazó tagállamokban a székhely áthelyezésekor a társaságot fel kell számolni, meg kell szüntetni, és a másik, új székhely szerinti tagállamban újra kell alapítani. Ugyan ez a helyzet, ha a székhely elvet alkalmazó tagállamba akarja valaki a társaság székhelyét áthelyezni, ugyanis ekkor az áthelyezendő társaságot az adott tagállamban újra létre kell hozni és új társaságként kérni kell a bejegyzését. Ebben a relációban tehát a társaság igazgatási honosságára (a társaság belső jogképessége) és üzleti kapcsolatrendszerére (a társaság külső jogképessége) ugyanaz a jog lesz irányadó.

Az inkorporáció elvét alkalmazó tagállam esetében a helyzet annyival egyszerűbb, hogy elkülönül a székhely és a bejegyzés helye, és ezért a társaság

¹⁵ Ezzel kapcsolatban lásd: Dr. Király Miklós: A Daily Mailről az Inspire Artig - az Európai Bíróság hatása a társasági jog értékválasztására, Magyar Jog, 2004. 11. sz., 680-687.o.; Dr. Metzinger Péter: A de facto külföldi irányítású magyar társaságok székhelye és honossága az európai jog tükrében (de lege lata és de lege ferenda), Európai Jog, 2006/3., 17-26. o.; Prof. Sandberger, G.: A társaságokra irányadó jog az Európai Közösségben. A székhely és a bejegyzés elvének kritikai értékelése az Európai Közösség jogának tükrében, Magyar Jog, 1997. 4. sz., 550-558.o.

¹⁶ Az inkorporáció elvét a következő tagállamok alkalmazzák: DK, IE, NL, UK, SE, MT, CZ, SK, FI, HU, CY. A székhely elvet pedig a következő tagállamok: BE, DE, ES, FR, LU, PT, EL, LT, PL, EE, NO, AT, SL, LV. IT a két elvet együtt, vegyesen alkalmazza. Forrás: Commission Staff Working Document- Impact assessment on the Directive on the cross-border transfer of registered office, Part I., Brussels, 12. 12. 2007, SEC(2007) 1707, 9. o., 16., 18., 19. lábjegyzet

a székhelyét szabadon mozgathatja, anélkül, hogy honosságát fel kellene adnia, vagy magát a társaságot fel kellene számolnia az áthelyezés során. Ennek megfelelően, ha egy társaság egy bejegyzés elvét valló országban kívánja a székhelyét áthelyezni, úgy azt minden további nélkül megteheti. Ebben a relációban tehát a társaság belső jogképességére és külső jogképességére irányadó jog eltérő lesz.

Ám vegyes rendszer esetén – tehát ahol együtt él a székhely elv és az inkorporációs elv – a közvetlen, elsődleges letelepedés megvalósítása, ezáltal az elvek szinkronba hozása szinte lehetetlen.

Ezt a következő táblázat segítségével lehet a legjobban szemléltetni:

Transfer of the head office (HO)			Transfer of the registered office (RO)	
TO FROM	Incorporation state	Real seat state	Incorporation state	Real seat state
Incorporation state	Possible (no loss of legal status; the home MS recognises legal personality of a foreign company; transfer results in a change of applicable company law)	Not possible (the company needs to be re-incorporated in accordance with the law of the host MS)	Not possible (requires winding-up of a company in the home Member State and reincorporation in the host Member State)	Not possible (requires winding-up of a company in the home Member State and re-incorporation in the host Member State)
Real seat state	In principle not possible (requires winding-up of a company in the home Member State and re-incorporation in the host Member State or is restricted by certain requirements imposed by the home Member State)	In principle not possible (requires winding-up of a company in the home Member State and re-incorporation in the host Member State or is restricted by certain requirements imposed by the home Member State)	Not possible (requires winding-up of a company in the home Member State and reincorporation in the host Member State)	Not possible (requires winding-up of a company in the home Member State and re-incorporation in the host Member State)

Table 1. Forrás: Commission Staff Working Document-Impact assessment on the Directive on the cross-border transfer of registered office, Part I., Brussels, 12, 12, 2007, SEC(2007) 1707, 9. o.

A fentiekben egyértelműen látható, hogy ebben a rendszerben az elsődleges letelepedés jogának gyakorlását a tagállamok által figyelembe vett székhelyelméletek különböző ségei, illetve ez alapján kialakított tagállami jogrendszerek teszik alkalmazhatatlanná¹⁷.

¹⁷ A különböző ségek bemutatása és összehasonlítása és elemzése a vonatkozó szakirodalomban igen terjedelmes. Ezzel kapcsolatban lásd: Dr. Bárdos Péter-Dr. Gabriel Lansky: Cégalapítás, befektetés az Európai Unióban, hvgORAC, Budapest, 2005.; Wymeersch, Eddy, Comparative Study of the Company Types in Selected EU States (October 16, 2008). Financial Law Institute Working Paper No. 2008-10. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1285412>; Wymeersch, Eddy, The Transfer of the Company's Seat in European Company Law (March 2003). ECGI - Law Working Paper No.

C) A Bíróság ítélkezési gyakorlata¹⁸

A letelepedés szabadságának, mint alapvető közösségi jognak a gazdasági társaságok vonatkozásában történő értelmezése több Bírósági eljárásnak is tárgya volt¹⁹.

Ha megvizsgáljuk ezeket az ítéleteket, akkor azt láthatjuk, hogy igazodva a társaságokat megillető szabad letelepedés jogának csoportosításához, ezek is két csoportra sorolhatóak. Az egyikbe tartoznak azok a bírósági határozatok, melyek tárgyuk szerint az elsődleges, közvetlen székhelyáthelyezés értelmezésére irányultak. Ez összesen két bírósági ügy: az egyik a Daily Mail ügy²⁰, a másik pedig a magyar vonatkozású Cartesio ügy²¹.

A második csoportba pedig azok a döntések illeszthetők, amelyek a közvetett, másodlagos letelepedési jog gyakorlásának kérdésében születtek²².

Ezeken túlmenően azonban vannak még azok az ítéletek, amelyek ugyan nem erre a tárgykörre vonatkoznak, ám a bennük foglalt általános elvi jelleg

08/2003., 7-15.o. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=384802> or DOI: 10.2139/ssrn.384802; Mucciarelli, Federico M. „Companies’ Emigration and EC Freedom of Establishment”(October 15, 2007). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1078407>; Mucciarelli, Federico M. „Seat’s Transfer and State of Origin-Imposed Limits to Companies’ Mobility”(December 15, 2006). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=982238>.

¹⁸ A Bíróság ezirányú ítélkezési gyakorlatának igen kiváló összefoglalását és értékelését olvashatjuk Gyulai-Schmidt Andrea: Cartesio ante portas – avagy a társaságok Európai Unión belüli szabad költözési joga I. és II. címet viselő tanulmányában. (Európai Tükör 2008/1. 73-94.o. és 2008/2. 57-73.o.)

¹⁹ A letelepedés szabadságának jelentőség az ítélkezési gyakorlatban külön jelzi, hogy az Európai Bizottság 2001. január 01-én kiadott egy kézikönyvet, mely az addig megjelent, valamennyi, a letelepedés szabadságára vonatkozó ítéletet tartalmazta: Freedom of establishment: guide to the case law of the European Court of Justice on articles 48 et seq EC Treaty (2001), http://ec.europa.eu/internal_market/services/docs/infringements/art43_en.pdf.

²⁰ Judgment of the Court of 27 September 1988. - The Queen vs. H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue ex parte **Daily Mail** and General Trust plc. – Case 81/87. E.C.R. 1988 p. 5483. A továbbiakban: Daily Mail ügy.

²¹ Judgment of the Court (Grand Chamber) of 16 December 2008 in the proceedings in the case of **Cartesio** Oktató és Szolgáltató Bt. - Case C-210/06. OJ C 44 of 21.02.2009. A továbbiakban: Cartesio ügy.

²² Ezek azok az ítéletek, melyek tartalmukat tekintve tovább tágították a másodlagos letelepedési jog alkalmazásának tartalmát és értelmezését: Judgment of the Court (Second Chamber) of 10 July 1986. - D. H. M. **Segers** v Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor Bank- en Verzekeringswezen, Groothandel en Vrije Beroepen - Case 79/85. E.C.R. 1986 p. 02375.; Judgment of the Court of 9 March 1999. - **Centros** Ltd v Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. - Reference for a preliminary ruling: Højesteret – Denmark - Case C-212/97. E.C.R. 1999 p. I-01459.; Judgment of the Court of 5 November 2002. - **Überseeering** BV v Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC). Case C-208/00. E.C.R. 2002 p. I-09919.; Judgment of the Court of 30 September 2003. - Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam, v **Inspire Art** Ltd. - Case C-167/01. OJ C 275, 15.11.2003.p.10.; Judgment of the Court (Grand Chamber) of 13 December 2005. in proceedings against **SEVIC** Systems AG. - Case C-411/03. OJ C 36, 11.02.2006.p.5.

iránymutatások olyan súlyúak, amelyek érintik a letelepedés szabadságának kérdését, valamint alapul és iránymutatásul szolgálnak a hipotézisként is megfogalmazott megoldási eszközök és módszerek megvalósításához²³. Így a szabad letelepedés korlátozásának teljes és általános (Bosman ügy), valamint közvetett eszközök alkalmazásának (Lasteyrie ügy) tilalma nem csak a fogadó, hanem annak a tagállamnak a részér l is tilos, amelyet el kívánunk hagyni. Nem kisebb jelent ség a „kölcsonös elismerés” alapelvét megfogalmazó Cassis de Dijon ügy, hiszen ennek az elvnek a következetes alkalmazása teremti majd meg annak lehet ségét és alapját, hogy a Közösség magánjogi és közjogi megoldásokat dolgozzon ki: vagyis az egyik tagállamban jogszer en megalapított és bejegyzett társaság a másik tagállam joga szerint is társaságnak kell, hogy min süljön.

Ezen dolgozat tárgya szempontjából azonban csak a közvetlen, els dleges letelepedésre vonatkozó két ítélet bír relevanciával, így ennek megfelel en csak ezek kerülnek részletes ismertetésre.

A Daily Mail ügy²⁴

A Bíróságának, a letelepedés szabadságának a Római Szerz désbeli jelentését el ször a Daily Mail ügyben kellett értelmeznie. A Daily Mail, az angol jog szerint alakult és bejegyzett társaság, aminek a központi igazgatási helye Londonban volt, amit Hollandiában kívánt áthelyezni. A központi igazgatás helyének megváltoztatása a társasági adójogi honosságát is megváltoztatja az angol jog szerint, ily módon bizonyos angol adófajták alól a társaság a

²³ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 11 March 2004. - Hughes **de Lasteyrie** du Saillant and Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie – Case C-09/02. E.C.R. 2004 p. I-2204. A továbbiakban: de Lasteyrie ügy.; Judgment of the Court of 15 December 1995. - Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc **Bosman**, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman – Case C-415/93. E.C.R. 1995 Page I-04921. A továbbiakban: Bosman ügy; Judgment of the Court of 20 February 1979. - **Rewe-Zentral AG** v Bundesmonopolverwaltung für Branntwein - Case 120/78. E.C.R. 1979 p. 00649. A továbbiakban: Cassis de Dijon ügy.

²⁴ Az ügy ismertetésével kapcsolatban lásd: Miskolczi Bodnár Péter szerkesztésében: Európai társasági jog, KJK-KERSZÖV Kft., Budapest, 2000., 27-28.o.; Vékás Lajos szerkesztésében: Európai Közösségi jogi elemek a magyar magán- és kereskedelmi jogban, KJK-KERSZÖV Kft., Budapest, 2001., 137-138.o.

központi igazgatás áthelyezésével mentesülne. Emiatt az angol adóhatóságtól hozzájárulásra lett volna szükség, azonban a Daily Mail a Római Szerződés 43. Cikkére²⁵ (letelepedés szabadsága) alapozottan annak megállapítását kérte az angol bíróságtól, hogy adóhatósági jóváhagyás nélkül (amit az angol adótörvények hasonló helyzetre el írnak) a központi igazgatás helyét, adózási szempontú székhelyét megváltoztathatja. Ebben az alaphelyzetben intézte az angol bíróság a következő kérdést a Bírósághoz: meggátolják-e a Római Szerződés 43-48. cikkei²⁶, hogy egy tagállam feltételhez kösse a központi igazgatási hely másik tagállamba történő áthelyezését, ha ennek következtében az elhagyni kívánt tagállamban esedékes adófizetési kötelezettségeit a társaság elkerülné?

A Bíróság álláspontja szerint az a kérdés, hogy egy társaság igazgatási székhelye áthelyezhető-e másik tagországba az eredeti országbeli (bejegyzésen alapuló) honosság fenntartásával, a közösségi jog jelenlegi állapotában a Római Szerződésben írt letelepedési szabadság programja és joga szerint nem válaszolható meg. Jövőbeni közösségi intézkedésekre, még inkább nemzetközi egyezményre tartozik az ebből adódó problémák rendezése. A Római Szerződés 43-48. cikkelyei nem értelmezhetők oly módon, mint amelyek az igazgatási székhely áthelyezésére vonatkozó jogot adnak a társaságoknak, társasági státusuk és honosságuk érintetlenül maradásával. A közösségi jogra alapozva a Daily Mail nem negligálhatta az angol jog szabta feltételt, ami az adózási kötelezettségek teljesítéséhez köti a székhely áthelyezését, ugyanúgy mintha felszámolnák a társaságot.

A Daily Mail – ügyben a Bíróság azon túlmenően, hogy kimondta az elsődleges letelepedés tilalmát, hozzátette azt is, hogy „a Közöségi jogfejlődés ezen szakaszában”²⁷ nem adható meg alapvető jogként a társas vállalkozások számára a szabad mozgás ezen formája.

²⁵ Korábbi 52. cikk.

²⁶ Korábbi 52-58. cikk

²⁷ Daily Mail ügy, Ítélet, Indoklás, 24. pont.

A Cartesio ügy²⁸

A Bíróság a Cartesio ügyben másodszor volt kénytelen foglalkozni az els dleges letelepedés jogának értelmezésével. Mind az eset tényállása, mind pedig a meghozott ítélet sok hasonlóságot mutat a Daily Mail ügygel.

A CARTESIO Oktató és Szolgáltató Bt²⁹. a magyar jog szerint 2004. május 20-án jött létre, székhelye Baján, Magyarországon található. A társaságot 2004. június 11-én jegyezték be, cégjegyzékszám 03-06-113168. A társaság 2005. november 11-én változásbejegyzési kérelmet terjesztett el , melyben kérte a Bács-Kiskun Megyei Bíróság, mint Cégbíróságot, hogy módosítsa a cégjegyzéket, mert a társaság székhelyét Magyarországról, Bajáról, Olaszországba, Gallaratébe helyezi át. A Cégbíróság a kérelmet elutasította azzal az indoklással, hogy a magyar jog nem teszi lehetővé a székhely külföldre helyezését úgy, hogy magyar identitása, honossága megmaradjon. A Cartesio fellebbezéssel élt a határozat ellen a Szegedi Ítéltáblánál, az Ítéltábla pedig elzetes döntéshozatali kérelemmel fordult a Bírósághoz.

Az elzetes döntéshozatali kérelemben négy kérdés került megfogalmazásra, de ebből csak a negyedik volt az, amelyik a székhely áthelyezésre irányult. Ez a negyedik kérdés pedig további négy részkérdésből állt:

- a) ³⁰Ha egy Magyarországon, a magyar társasági jog alapján létrejött és cégjegyzékbe bejegyzett társaság székhelyét az Európai Unión belül egy másik tagállamba kívánja áthelyezni, a közösségi jog

²⁸ A Bizottság nagy jelentőséget és figyelmet tulajdonított a Cartesio ügynek (lásd: Commission Staff Working Document - Impact assessment on the Directive on the cross-border transfer of registered office. Brussels, 12.12.2007, SEC(2007) 1707, Part 1. (25. és 38. old.) és a belső piacért és szolgáltatásokért felelős biztos, Charlie McCreevy – többek között - ezen pertről jelölte meg, mint indokot arra, hogy miért is veszi ki a Bizottság a jogalkotási programjából a korábban prioritásként kezelt ún. 14. sz. irányelv-tervezet. Ezzel kapcsolatban lásd: Charlie McCreevy, European Commissioner for Internal Market and Services: Company Law and corporate governance today; 5th European Corporate Governance and Company Law Conference, Berlin, 28 June 2007 – Speech/07/441, 2. old. A döntés óta sem maga a Biztos, sem pedig a Belső piac és szolgáltatások igazgatósága nem reagált az ítéletre, illetve, hogy mi lesz a további sorsa a tervezetnek.

²⁹ A továbbiakban: Cartesio

³⁰ Cartesio ügy, Ítélet, 40. pont.

kompetenciájába tartozik-e a kérdés rendezése, vagy jogharmonizáció hiányában kizárólag az egyes nemzeti jogok szabályai irányadók?

- b) Közvetlenül a közösségi jogra (az EK 43. és EK 48. cikkre) hivatkozással kérheti-e egy magyar honosságú társaság székhelyének az Unió más tagállamába történő áthelyezését? Amennyiben igen, úgy köthet -e – akár az „áthelyez”, akár a „befogadó” tagállam részéről – bármilyen feltételhez, engedélyhez a székhelyáthelyezés?
- c) Értelmezhető-e úgy (az EK 43. és EK 48. cikk), hogy azok alapján összeegyeztethetetlen a közösségi joggal az a belső jogi szabályozás, vagy gyakorlat, mely a gazdasági társaságokat érintő jogok gyakorlása kapcsán aszerint tesz különbséget a gazdasági társaságok között, hogy a gazdasági társaság székhelye mely tagállamban van?
- d) Értelmezhető-e úgy (az EK 43. és EK 48. cikk), hogy azok alapján összeegyeztethetetlen a közösségi joggal az a belső jogi szabályozás, vagy gyakorlat, mely megakadályozza azt, hogy (az érintett tagállamban honos) társaság (...) másik (tagállamba) helyezze át a székhelyét?

A Bíróság ezen négy részkérdésre adott válaszában minden kétséget kizárva rögzítette, hogy nem összeegyeztethetetlen a közösségi jogban szabályozott letelepedés szabadságával az a magyarországi jogi előírás, amely megakadályozza azt, hogy a belső jog szerint létrejött társaság úgy helyezze át székhelyét egy másik tagállamba, hogy közben megtartsa saját jogi identitását³¹.

³¹ Cartesio ügy, összefoglaló ítélet 4. pont. Meg kell azonban jegyezni, hogy az eljárás alatt a magyar társasági jog megváltozott. A 2007. szeptember 01-én hatályba lépő 2007. évi LXI. Törvény 3-4.§-ai módosították a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvényt, és egy új 7/B.§ beillesztésével újraszabályozták a korábbi, a székhely meghatározásra vonatkozó részt. A korábbi szabályozás ugyanis azt írta elő, hogy a társaság székhelye egyben a központi ügyintézés helye. A módosítás eredményeként a székhely és a központi ügyintézés helye külön vált, és ezzel megteremtődött a jogi alapja annak, hogy a magyar cégnyilvántartásba bejegyzett cég az Európai Unió más tagállamában is jogosult legyen a tevékenysége eldleges folytatására, illetve tevékenysége gyakorlásának helyét az Európai Unió más tagállamába is áthelyezhesse, anélkül, hogy a székhelyre vonatkozó cégbejegyzést módosítani lehessen. A Cartesio becsületére legyen mondva nem kérte az eljárás megszüntetését, bizonyára azért, hogy a még székhely elvét alkalmazó országok vonatkozásában az ítéletet megvárja. A magyar jogszabály módosítás eredménye lett az is, hogy Magyarországot a Bizottság most már a bejegyzés elvét valló és alkalmazó országokhoz sorolja. Ezzel kapcsolatban lásd: 16.

Ezzel a döntésével a Bíróság megerősítette a Daily Mail ügyben már rögzített álláspontját az elsődleges letelepedési jog gyakorlásának tilalmával kapcsolatban és egyértelművé tette, hogy az azóta meghozott döntések (Überseering ügy, SEVIC ügy) nem érintik azt a korábban is következetesen alkalmazott elvet, hogy a tagállami belső jogok elírhatnak korlátozásokat a székhelyáthelyezéssel kapcsolatban saját jogrendszerüknek megfelelően³².

Az ügyben megszületett döntés legszembetűnőbb és – legalábbis számomra – a legfontosabb része az az, hogy a Bíróság újra rámutatott a legnagyobb problémára ezen a területen, és szinte szóról szóra megismételte azt a megállapítását, hogy a társaságok mindennemű korlátozástól mentes, szabad székhelyáthelyezésének tilalma csakis és kizárólag a közösségi jog jelenlegi helyzete miatt állhat fenn³³. A Bíróság külön pontba hívta fel a Felek figyelmét arra, hogy „(...) a (...) Daily Mail and General Trust ügyben és az Überseering ügyben hozott ítéletek óta az EK 44. cikk (2) bekezdésének g, pontjában és az EK 293. cikkében elírta, a társasági jogra vonatkozó jogalkotási és egyezmény-kidolgozási munkálatok a mai napig nem kezelték a nemzeti szabályozások közötti, ezen ítéletekben feltárt eltéréseket, így azokat nem számolták fel.”³⁴ Ezt az Ítélet összefoglaló részében a negyedik kérdésre adott válasz így kezdődik: „A közösségi jog jelenlegi állapotában (...)”³⁵. A Bíróság tehát a döntéshozóknak és a jogalkotóknak szinte fülébe ordítja a megfelelő megoldási módot, nevezetesen a közösségi jog jelenlegi állapotának továbbfejlesztését, a megfelelő jogalkotás szükségességét.

Véleményem szerint ez a Cartesio ügyben hozott ítélet legfontosabb mondanivalója.

Ha összevetjük a két ítéletet azonnal látható az a következetes ítélkezési gyakorlat, hogy a Bíróság nem zárta ki egyértelműen, hogy egy intenzív jogfejlődési szakasz után ne lenne megvalósítható az elsődleges letelepedési

³² Cartesio ügy, Ítélet, 107. és 121. pont.

³³ Vö.: Daily Mail ügy, Ítélet, Indoklás, 24. pont.

³⁴ Cartesio ügy, Ítélet, 114. pont.

³⁵ Cartesio ügy, összefoglaló ítélet 4. pont.

jog gyakorlása a tagállami társaságok számára, hiszen az egységes belső piac létrehozása és annak működése, valamint ezen egységes belső piac tartalmi és formai jellemzői ezt messzemenően lehetnének. A Bíróság azt azonban konkrétan nem határozta meg, hogy a „jogfejlesztés” kinek lenne a feladata, a tagállamoknak, vagy a Közösségnek, így értelemszerűen mindkét oldalnak lehetnek teendői ezen a területen.

2. ... és mit mond a jogi szakirodalom?

Az alfejezet címében megjelölt kérdésnek a megválaszolása csak látszólag tűnik egyszerűnek. Arra vonatkozóan, hogy kinek is lenne a feladata a jogalkotás, az európai és a tagállami társasági jogi szakirodalomban erősen megosztottak a nézetek, a vélemények és az álláspontok. A jogtudósok egy része³⁶ amellett tiltakozik, hogy a Közösség feladata az előremutató jogalkotás. A Közösség mellett érvelők további két irányt képviselnek: az egyik, hogy tovább kell erősíteni a jogharmonizációt (közvetett beavatkozás), a másik pedig, hogy a Közösségnek kell megteremtenie a saját, supranacionális társasági jogát (közvetlen beavatkozás).

A másik irányzat szerint³⁷ a megoldásnak a tagállami jogalkotásban kell, hogy megjelenjen, vagyis olyan jogi környezetet kell teremteniük a tagállamoknak, hogy ez a probléma megoldására alkalmas legyen.

³⁶ Ezzel kapcsolatban lásd különösen: Wymeersch, Eddy, Is a Directive on Corporate Mobility Needed? (September 2006). Financial Law Institute Working Paper No. WP 2006-11. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=931108>; Enriques, Luca, Company Law Harmonization Reconsidered: What Role for the EC? (November 2005). ECGI - Law Working Paper No. 53/2005. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=850005>; Wymeersch, Eddy, Company Law in Europe and European Company Law (April 2001). Financial Law Institute Working Paper No. 2001-06. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=273876> or DOI: 10.2139/ssrn.273876; Enriques, Luca and Gatti, Matteo, The Uneasy Case for Top-Down Corporate Law Harmonization in the European Union. University of Pennsylvania Journal of International Economic Law, Vol. 27, pp. 939-998, 2006. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=879804>

³⁷ Ezzel kapcsolatban lásd különösen: Armour, John, Who Should Make Corporate Law? EC Legislation versus Regulatory Competition (June 2005). ECGI - Law Working Paper No. 54/2005. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=860444>; Martin, Didier and Alogna, Forrest G., A European Delaware: The Nascent Regulatory Market in Europe (December 17, 2007). Corporate Finance & Capital Markets Law Review, Forthcoming. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1345005>

A két néz pont közti vita alapja abból ered – és ez az ami a közösségi beavatkozás szükségessége mellett érvel nek muníciót is ad egyben - , hogy amennyiben a tagállamokra bízunk a megoldást, akkor a tagállami szabályozás beindíthat egy olyan folyamatot, melyet az európai társasági jogi szakirodalom „Delaware-effect”-nek hív³⁸. A közösségi beavatkozás mell zésével ugyanis az egyes tagállamok társasági jogai liberalizációjának eredményeként megvalósulna az, amit a szakirodalom „company law arbitrage”-nak, illetve „company law charternek”-nek nevez³⁹. A folyamat pedig automatikusan generálja a „race to the bottom” és a race to the top”⁴⁰ megjelöléssel illetett

³⁸ A Delaware-effect megjelölés nem más, mint annak kifejezése, hogy hasonlóan az USA-hoz, meg fog jelenni a Közösségen belül egy tagállam (az USA-ban ez az állam Delaware), amelynek társasági jogi rendszere minden más tagállam társasági jogánál liberálisabb lesz, és így mágnesként fogja vonzani a befektet ket és a cégalapítókat. Lásd ezzel kapcsolatban különösen: Strine, Leo E., *The Delaware Way: How We Do Corporate Law and Some of the New Challenges We (and Europe) Face*. Delaware Journal of Corporate Law, Vol. 30, No. 3, pp. 673-696, 2005. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=893940>, Ryan, Patrick S., *Will There Ever Be a Delaware of Europe?*. Columbia Journal of European Law, Vol. 11, p. 187, Winter 2004/2005. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=763164>, Siems, Mathias M., *Convergence, Competition, Centros and Conflicts of Law: European Company Law in the 21st Century*. European Law Review, Vol. 27, pp. 47-59, 2002 (with postscript 2008). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=853865>, Joseph A McCahary and Erik P. M. Vermuelen, *Does the European Company Prevent the „Delaware-effect”?*, TILEC Discussion Paper, DP 2005-010, pp 7-9.; Kirchner, Christian, Painter, Richard W., and Kaal, Woulf, *Regulatory competition in EU corporate law after Inspire Art: Unbundling Delaware’s product for Europe*, University of Illinois College of Law, Law and Economics Working Papers, Year 2004, Paper 17. Available: www.http://law.bepress.com/uiuclwps/papers/art17

³⁹ A kett t együtt „legal forum shopping” közös elnevezéssel is illeti a szakirodalom. Az, hogy ez a folyamat elindult, az Inspire Art-ügy után teljesen egyértelm vé vált, szinte tényként kezelték a jogirodalomban. Volt olyan álláspont (Kirchner, Christian, Painter, Richard W., and Kaal, Woulf, *Regulatory competition in EU corporate law after Inspire Art: Unbundling Delaware’s product for Europe*, University of Illinois College of Law, Law and Economics Working Papers, Year 2004, Paper 17. Available: www.http://law.bepress.com/uiuclwps/papers/art17.) mely gyakorlatilag kész tényként kezeli ezen folyamat beteljesedését és csak a lehetséges kidolgozással foglalkozik, megjelölve az utat és a tagállami lehet ségeket. Ugyanezt er síti meg Patrick S. Rayen is tanulmányában (lásd 37, pp 199-200), rámutatva arra, hogy ez a folyamat már megindult. (Kiemelés t lem.) Ám azt még szerinte sem lehet megmondani, hogy melyik lesz ez az ország, mely betöltheti Delaware szövetségi állma európai megfelel jének helyét. Vannak ezzel kapcsolatban kételked k (Siems-tanulmány, lásd 37, pp 56-59) akik szerint jelenleg megállítható még ez a folyamat, és komolyan mérlegelni kell azokat a tényez ket, amelyek amellett szolhatnak, hogy megtegyük, illetve, hogy nem így járjunk el.

⁴⁰ A jogi szakirodalomban – f leg az amerikaiban – az egyes államok közti társasági jogok versenyének leírására használják ezt a két fogalmat. S t a két fogalom egymással szoros és ok-okozati összefüggésben van. Az els , „race to bottom” azt jelenti, hogy az országok mindent elkövetnek annak érdekében, hogy „levigyék”, minimalizálják a társasági jogi szabályokat, hogy azok minél rugalmasabak, és ezáltal minél vonzóbban legyenek a befektet nek számára. Ezt a megnevezés egyébként egy amerika perben, a Ligett v. Lee perben használták el sz r 1933-ban. (Liget v. Lee, 288 US 517, 599 (1933) per Justice Brandeis), majd W. Cary az Értékpapír Kereskedelmi Bizottság volt elnöke írta le b vebben egy 1974-ben írt tanulmányában. Ennek minél jobb megvalósítása eredményezi aztán – mint egyfajta következményt – a „race to top” kifejezéssel illetett folyamatot. A megnevezés lényege, hogy a társasági jog liberalizációja a pénzügy területén is kifejti hatását, hiszen a kedvez jogi környezet több társaságot motivál arra, hogy az adott országba tegye át székhelyét,

folyamatokat, mely folyamat végén ott található egy „Delaware of Europe”⁴¹, amelynek megvalósulását a jogtudósok mindenképpen el szeretnék kerülni az európai jogrendben, képviseljenek bármelyik álláspontot is⁴².

A közösségi beavatkozás mellett érvelnek azt az álláspontot képviselik, hogy ezek a problémák a Közösség jogfejlesztő tevékenységével egyértelműen kiküszöbölhetők.

A tagállami jogalkotás szükségességét igénylik azonban azzal érvelnek, hogy a „Delaware-effect” kibontakozása és megvalósulása megakadályozható, mivel ehhez igen komoly tagállami közjogi változásokra, mint például feltételre van szükség. Ennek megvalósulása azonban – és itt igazuk van ezen irányvonal képviselőinek – lehetetlen⁴³.

Ugyanakkor a jog és a gazdaság egymásrahatásának pénzügyi eredményét vizsgáló közgazdasági szakemberek rámutattak arra is, hogy a jó tagállami jogalkotásnak számszakilag is kimutatható eredménye van egy adott államon belüli gazdaságban⁴⁴.

A vonatkozó jogirodalommal ellentétben én nem látom az európai delawareizálódás reális lehetőségét. Ennek három jelentős oka van. Az első, hogy a Közösségen belül egyszerre van jelen a bejegyzés-, illetve a székhely-elv alkalmazása, melyek közül a székhely-elv alkalmazása a domináns, mind a

ezáltal is növelve a társaság, és így végső soron a részvények értékét. Az itt leírtakkal kapcsolatban lásd: Didier-Forrest tanulmány (lásd 36), pp 25,26, és Siems-tanulmány (lásd 37) pp 60.

⁴¹ A kifejezést nem tudni, hogy ki használta először, de a kifejezés leírása Alfred F. Conrad, *The European Alternative to Uniform in Corporations Laws*, 89 Mich. L. Rev. 2150, 2161 (1991) c. tanulmányában található. Forrás: Ryan-tanulmány (lásd: 37) pp 187

⁴² Andenas, Mads, *EU Company Law and the Company Laws of Europe* (February 13, 2008). *International and Comparative Corporate Law Journal*, Vol. 6, No. 2, pp. 7-40, 2008. pp. 32-34 Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1283952>

⁴³ Ezek kapcsolatban lásd Siems-tanulmány, (lásd 37, pp 56-59) melyben „reason not to do so” fejezet cím alatt megjelöli azokat az akadályokat melyek megakadályozhatják ezt: bonyolult (komoly nyelvi és kulturális határok), a jelenlegi status quo fenntartásában szinte valamennyi tagállam érdekelt, a laza szabályozást nem mindenki kedveli, ellekezik az európai hagyományokkal, és természetesen a fentiek miatt jelentős költségnövelést okoz is.

⁴⁴ Fluck, Zsuzsanna and Mayer, Colin, *Race to the Top or Bottom? Corporate Governance, Freedom of Reincorporation and Competition in Law*(July 2005). ECGI - Finance Working Paper No. 90/2005, Bar-Gill, Oren, Barzuza, Michal and Bebchuk, Lucian A., *The Market for Corporate Law*. *Journal of Institutional and Theoretical Economics*, Vol. 162, pp. 134-172, 2006; Harvard Law and Economics Discussion Paper No. 377. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=275452> or doi:10.2139/ssrn.275452; Subramanian, Guhan, *The Disappearing Delaware Effect* (October 2002). Harvard Law and Economics Discussion Paper No. 391. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=345040> or doi:10.2139/ssrn.345040. A dolog érdekessége, hogy ez utóbbi tanulmány már azzal foglalkozik, hogy a Delaware-effect leáldozóban van, és ez igazából nincs is hatással a gazdasági helyzetre.

tagállami jogalkotásban, mind pedig a Közösségi ítélkezési gyakorlatban. A második ok, hogy jelenleg a Közösség közjogi hatáskörének a Közösség és a tagállamok közötti világos és egyértelmű tisztázása hiányzik. A harmadik ok, hogy a delawareizálódás mögött – az ultraliberális társasági jogalkotás mellett – az adóverseny áll. Az adó azonban része az állami támogatási rendszernek, burkolt formában, így az adóverseny egy ponton túl összeütközésbe kerülhet a közösségi versenypolitikával. Adóverseny hiányában pedig a liberális társasági szabályok önmagukban – legalábbis a Közösségen belül – nem sokat érnek, pontosan székhely-elv dominanciája miatt⁴⁵.

Egyfajta delawareizálódás azonban megindult a Közösségen belül, melyet az újonnan csatlakozott tagállamok generáltak elsősorban. Ez a folyamat azonban nem pusztán társasági vagy adójogi folyamat, hanem a tőke szabad áramlásához kapcsolódó, befektetésösztönző tevékenység. Ennek keretében az adott tagállam, vagy tagállamok olyan komplex gazdasági környezetet igyekeznek kialakítani főleg multinacionális vállalatok számára, amely arra ösztönzi a befektetőket, hogy az adott országban telepedjenek le, illetve oda telepítsenek új, vagy meglévő gyárakat, üzemeket, vagy más vállalatokat. Ezen folyamatok elemzése azonban nem ennek a dolgozatnak a feladata.

Én a magam részéről a Közösség jogfejlesztő tevékenysége mellett érvel az álláspontját osztom, és azon belül is a szupranacionális jogalkotás szükségessége mellett állóké. Van azonban egy olyan tényező, amely a már meglévő mellett, egy új megoldás, vagy megoldások kidolgozására sarkallt és ezáltal egy olyan út nyílt meg, amelyre a közösségi jogfejlődés eddigi szakaszában még nem volt lehetőség.

A jogirodalomban – bármelyik álláspontot is képviselték – egyetlen dologra fókuszáltak: ez pedig a társasági anyagi jog. Vagyis mint magánjogi kérdést kezelik ezt a dolgot. A jogtudósok ebben az irányban keresik az új

⁴⁵ Ennek tipikus példája Magyarország, mely – véleményem szerint – az egyik legkiválóbb társasági és cégbejegyzési jogszabállyal rendelkező tagállam, de az itt most nem részletezett okok miatt fennálló adórendszere nem teszi lehetővé, hogy kihasználja ennek a liberális társasági jogszabálynak az előnyét. Ennek ellenére is a világ-ranglistán 47. helyén áll az üzletvitel („doing business”) kategóriában és 39. a vállalkozás indítás („starting business”) kategóriában. Forrás: The World Bank Group-Doing Business 2008, www.doingbusiness.org/economyrankings

megoldások⁴⁶ lehet ségét is. Véleményem szerint és kutatásaim alapján azonban a fennálló helyzet kizárólag az anyagi jogon belül, annak magánjogi eszközeivel nem oldható meg oly módon, hogy az egyszerre feleljen meg a közösségi jogalkotás, a közösségi jogalkalmazás és az európai társasági jogi irodalomban fentebb megjelöl és tárgyalt problémák kezelésének, illetve kizárásának. Hogy ezt megvalósítsuk figyelembe kell venni, és ezáltal számolni kell az alaki, vagy ha úgy tetszik eljárási jog kialakításának és közösségi jogba történő adoptálásának szükségességével. Az eljárási jogi kérdések beemelése a lehetséges megoldások körébe, pedig azzal jár, hogy mindenféleképpen koncentrálni kell az így felmerülő közjogi szabályok megvizsgálására és újraértelmezésére, és amennyiben szükséges élni kell az európai közjog adta lehet séggel és az ehhez rendelt eszközökkel is.

Egy azonban biztosan kijelenthet : a szükséges jogalkotás, legyen az anyagi vagy alaki, magánjogi vagy közjogi indíttatású, a Közösség feladata kell, hogy legyen!

3. Hipotéziseim, mint a jogi megoldás irányai

Ennek megfelelően, a bemutatott elméniények és jogtudományi alapok után a következ probléma kerülhet megfogalmazásra, melyre a megoldást keresek ezen dolgozatban:

Van-e Közösségi szintű megoldás, akár közjogi, akár magánjogi, esetleg mindkettő a Közösség tagállamaiban bejegyzett gazdasági társaságok közvetlen, elsődleges letelepedési jogának, vagyis a társaságok bejegyzett székhelyének határokon át történő mozgásának gyakorlásának biztosítására, és ha van ilyen megoldás, akkor az hogyan és milyen eszközökkel valósítható meg?

⁴⁶ T. Baums-P.K. Andersen: The European Model Company Law Act Project, ECGI Working Paper Series in Law, No 097/2008.

A válaszokként megfogalmazott doktori disszertációm hipotéziseim, melyek bizonyításra kerülnek, pedig a következők:

- 1.) Igen, létezik Közösségi szint megoldás a Közösség tagállamaiban bejegyzett gazdasági társaságok közvetlen, elsődleges letelepedési jogának, vagyis a társaságok bejegyzett székhelyének határokon áttörtén mozgása gyakorlásának biztosítására.**
- 2.) Ez a Közösségi szint megoldás, lehet magánjogi, lehet közjogi, illetve esetleg lehet mindkettő egyszerre.**
- 3.) Ezen a Közösségi szint megoldás megvalósításához megvannak, illetve meg lennének az eszközök és a módszerek a jelenlegi közösségi jogrendben is.**

II. A KÖZÖSSÉGI SZINT, MINT JOGALKOTÁSI KOMPETENCIA BIZONYÍTÁSA

Az előzményekből tehát látható, hogy az elsődleges letelepedési jog feltételei megteremtésének, illetve erre jogalkotói hatáskörrel és felhatalmazással rendelkező felek a bírói ítéletekkel nem kerültek nevesítésre és ezzel kapcsolatban komoly viták folynak a szakirodalomban is.

A Bíróság ugyan kimondta, hogy a közvetlen székhelyát helyezés egyik tagállamból a másikba ugyan nem megengedett és a tagállamoknak jogukban áll azt korlátozni, azonban azt is hozzá tette, hogy ez nem egy örök állapot, hanem a közösségi jog fejlődésével, de még inkább annak fejlesztésével, a későbbiekben megnyílik az út arra, hogy közvetlen, elsődleges letelepedési jogukat a társaságok, az állampolgárokhoz hasonlóan gyakorolhassák. Ennek a kimondásával tehát, mind a tagállamok, mind pedig a Közösség érintve érezhetik magukat, hiszen a közösségi jog fejlesztése egyszerre és külön – külön is feladata a tagállamoknak és a Közösségnek.

Ezen fejezet célja azonban az, hogy egyértelműen bizonyítást nyerjen az, hogy a bírói ítéletben megfogalmazott jogfejlesztési igény kizárólagos jogosultja, ezáltal felek csak a Közösség lehet, vagyis a jelenleg hatályos elsődleges jogszabályok alapján a tagállami jogalkotást egyértelműen és minden kétséget kizáróan figyelmen kívül kell hagynunk.

Ha a tagállami megoldási irányt nézzük, akkor azt kell megállapítanunk, hogy a tagállamok számára két lehetőség van, ami számukra nyitott a jogalkotás tekintetében. Az egyik egy közvetlen megoldás, de mint azt majd látni fogjuk ez egyre inkább csak múlt időben értelmezhető, a másik pedig egy közvetett megoldás.

A *közvetlen* megoldáson belül is van egy nemzetközi magánjogi vetülettel rendelkező lehetőség és egy saját tagállami jogi vetülettel rendelkező lehetőség.

A közvetlen nemzetközi magánjogi terület lehetőség a Római Szerződés 293. cikkében megfogalmazott elírás, mely szerint „a tagállamok - szükség szerint - tárgyalásokat folytatnak egymás között annak érdekében, hogy állampolgáraik javára biztosítsák a következőket:

-(...)

- a társaságoknak a 48. cikk második bekezdése értelmében vett kölcsönös elismerését, a jogi személyiség megtartását a székhelynek egyik államból a másikba történő áthelyezésekor, valamint a különböző tagállamok joga szerinti társaságok egyesítésének lehetőségét,

-(...)”.

A tagállamok 1968. február 29-i dátummal kidolgoztak ezen elírás alapján egy nemzetközi egyezményt a társaságok és a jogi személyek kölcsönös elismeréséről.⁴⁷ Ez az egyezmény azonban soha nem lépett hatályba, mert az akkori hat tagállam közül az egyik, Hollandia, mind a mai napig nem ratifikálta az egyezményt.⁴⁸

Azóta eltelt 40 év és az Európai Gazdasági Közösségből Európai Unió lett, az eredeti Egyezményt kidolgozó 6 tagállam pedig 27-re bővült. Ha eddig nem volt meg a tagállamokban az Egyezmény ratifikációjára való politikai szándék és együttes ködési igény, akkor 27 tagállam esetében – meglátásom szerint - szinte lehetetlen lesz végigvinni újra ezt a kezdeményezést. Nagy valószínűséggel ennek a politikai szándék hiányának a felismerése állhat a mögött is, hogy az Unió és ezen belül természetesen a Közösség alapvető átalakítását tartalmazó két „alkotmányos” szerződés közül sem az Európai

⁴⁷ Az egyezmény eredeti megnevezése: Convention on the mutual recognition of companies and bodies corporate (signed on 29 February, 1968). Az Egyezményt publikálták a Bulletin of the European Communities Supplement No. 2-1969, p 7-16. Ezzel kapcsolatban lásd még Miskolczi Bodnár Péter szerkesztésében: Európai Társasági Jog, KJK-KERSZÖV Kft., Budapest, 2000., 35-37. old. A dolog pikantériája az, hogy a nonprofit szféra már elrébb jár, hiszen ha nem is Közösségen belül, de mindenképpen az európai gondolat és együttes ködés keretében, az Európa Tanács égisze alatt, a Tanács tagjai, 1986. április 24-án, Starsburgban megkötötték a Nemzetközi Non-profit Szervezetek Jogi Személyiségének elismeréséről szóló Európai Egyezményt. Az Egyezmény az Európa Tanács, European Treaty Series – No. 124. sz. kiadványában jelent meg.

⁴⁸ A holland kormány soha nem indokolta meg ezzel kapcsolatos lépését, és az is érthetetlenül teszi az ellenállást, hogy Hollandia az inkorporáció elvét követi a társaságok honosságával kapcsolatban.

Alkotmány⁴⁹, sem pedig a Lisszaboni Szerz és⁵⁰ nem számol ezen a területen ezzel az Egyezményrel, illetve ennek tárgyában egy esetleges újabb nemzetközi megállapodással.

Az Európai Alkotmány egyetlen egy cikke sem említi ezt a tagállamokat terhelő nemzetközi kötelezettséget, a Lisszaboni Szerz és pedig az Európai Közösséget létrehozó Szerz és módosítására vonatkozóan egyenesen hatályon kívül helyezi a 293. cikket.⁵¹ Ebből az a stratégiai szándék látszik világosan, hogy a jövőben az Unió nem igényli a tagállamok nemzetközi jogalkotási szerepvállalását az esetleges letelepedés problémájának megoldására vonatkozóan.

A *közvetlen tagállami jogi* terület megoldás az az, hogy a tagállamok saját maguk, önként, mindenféle nemzetközi egyezmény vagy más formális kötelezettség nélkül vállalják azt, hogy egységesítik a saját társasági és cégjogi rendszereiket, annak érdekében, hogy így biztosítsák az egységes szabályozást a letelepedési jog gyakorlásával kapcsolatban. Ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy mindazon tagállamok, amelyek eddig a székhely elvet alkalmazták áttérnek a bejegyzés elvének érvényesítésére a hazai társasági jogukban és ennek érdekében módosítják az idevágó jogszabányaikat.⁵² Ennek a megoldásnak, véleményem szerint, csakis és kizárólagosan elméleti síkon kell jelentőséget tulajdonítani, gyakorlati kivitelezése még inkább lehetetlenebb, mint a nemzetközi magánjogi megoldás.

A tagállami *közvetett* megoldás, ha irányát nézzük, inkább közelebb áll a Közösség megoldási lehetőségeihez, mint a tagállamokéhoz. Ezt a megoldást én azért nevezem közvetettnek, mert ez a lehetőség a Közösség döntéshozatali mechanizmusához kapcsolódik. A tagállamok ugyanis az adott közösségi

⁴⁹ Eredeti megnevezés: Szerz és európai alkotmány létrehozásáról, 2004. december 16., HL C310. Továbbiakban: Európai Alkotmány.

⁵⁰ Eredeti megnevezés: Lisszaboni Szerz és az Európai Unióról szóló szerz és az Európai Közösséget létrehozó szerz és módosításáról, amelyet Lisszabonban, 2007. december 13-án írtak alá, 2007. december 17., HL C306. Továbbiakban: Lisszaboni Szerz és.

⁵¹ Lisszaboni Szerz és, Általános és Záró Rendelkezők, 280. pont (C306/130. old)

⁵² Ezzel a lehetőséggel számol, illetve egyfajta megoldásként jelöli meg a Comission Staff Working Document - Impact assessment on the Directive on the cross-border transfer of registered office. Brussels, 12.12.2007, SEC(2007) 1707, Part 1. (42. old.). Sőt a hatástanulmány külön kiemeli, hogy Magyarország megtett egy ilyen jellegű lépést a társasági jogában (42. old.; 95. lábjegyzet).

jogalkotási területen hatáskörrel és illetékességgel bíró miniszterei útján hozzák meg a döntéseket a Tanácsban.⁵³ Ezen döntések eredménye pedig lehet önálló közösségi jogi aktus vagy külön döntés arról, hogy a Tanács kötelezi a Bizottságot arra, hogy az adott kérdésben jogot alkosson. Ennek megfelel en tehát a tagállamok, ha esetleg többszörösen közvetetten is, de befolyással tudnak lenni a Közösség jogalkotó intézményeinek döntéseire és ezzel együtt irányítani tudják az els dleges letelepedési jog szabályozásának kérdését.⁵⁴

Ha visszatérünk a Daily Mail, illetve a Cartesio ügyekben mondottakhoz, vagyishogy a Bíróság ítéletei mindkét felet, a tagállamokat és a Közösséget, egyaránt érintették és, még ha indirekt módon is, de el írta a számukra a közösségi jogfejlesztést a társaságok határon átível székhelyáthelyezésével kapcsolatban, nos akkor az itt bemutatottak alapján már most is világosan látszik, hogy akár a közeljöv ben, akár távolabbi jöv ben valósul is meg, vagyis eléri a kívánatos fejlettségi szintet, a megoldás kidolgozása igazából az a Közösség kompetenciájába tartozó feladat lesz⁵⁵.

A tagállami jogfejlesztést és ezzel együtt a tagállami jogalkotást – paradox módon – éppen maga a Közösség iktatta ki, mégpedig a saját közjogi jogállásának fejlesztésével.

⁵³ Római Szerződés, 203. cikk, második mondat. Ezzel kapcsolatban lásd még: Király Miklós szerkesztésében: Az Európai Közösség kereskedelmi joga, KJK-KERSZÖV Kft., Budapest, 2001., 157-162.o.

⁵⁴ Ennek közvetett megoldásnak személy szerint azért tulajdonítok nagy jelent séget, mert a Közösség lehet ségei, mint azt majd látni fogjuk a kés bbiekben, megvannak arra, hogy ezen a területen a közösségi jog eszközével megteremtse a közvetlen els dleges letelepedési jog gyakorlásának feltételeit.

⁵⁵ Ugyanerre következtetésre jutott Gudlinné Kovács Ibolya: A Gt. hatálya a gazdasági társaságok határon túli székhelyáthelyezésének kapcsán (Gazdaság és Jog, 2008. január, 1. szám) cím tanulmányában is, 9. old és 13. old.

III. AZ ELS DLEGES LETELEPEDÉSI JOG GYAKORLÁSÁNAK MEGOLDÁSAI A MAGÁNJOG ALAPJÁN

A gazdasági társaságok els dleges letelepedése problémájának magánjogi eszközei azon közösségi jogi aktusok lehetnek, amelyek a társasági anyagi jog szabályain keresztül próbálnak olyan megoldást nyújtani, melyek segítségével megnyílik az út arra, hogy a társaságok szabadon gyakorolhassák a határon átível szabad mozgás részjogosítványát.

Ennek iránya a közösségi jogalkotáson belül kett s: egyrészt a Közösség saját maga hoz létre olyan szupranacionális társasági formákat, melyek a közösségi jog els dlegességének alapelveivel összhangban, valamennyi tagállamban azonos módon kerülnek beépítésre. Ezek a jogi megoldások – egy kivételével – jelenleg megtalálhatóak a közösségi jogban, illetve a tagállamok saját társasági anyagi jogában. Bemutatásuk azért nélkülözhetetlen, mert bár nagyon hasznos szerepet játszanak ezen dolgozatban megfogalmazott probléma szempontjából, azonban összefoglaló és mélyebb értékelésük, a letelepedési jog szempontjából mindezülig elmaradt.

A másik irány egy általam javasolni kívánt, az Amerikai Egyesült Államok által ezen a téren alkalmazott szabályozás bemutatására épül összehasonlító jogi elemzés, illetve az abból levonható következtetések adoptálása a közösségi jogba. Az amerikai minta bizonyos jogintézményeinek átvétele egy olyan, a közösségi jogban egyenl re még nem létező megoldás lehetne, amelynek, mint eszköznek felhasználásával megteremthet lenne egyfajta közösségi szint koordináció a tagállami társaságok letelepedésével, formaváltásával, illetve a társasági m ködési forma szabad megválasztásával kapcsolatban.

1. Az Európai Közösség jelenlegi magánjogi eszközei – az ún. sui generis európai társasági formák⁵⁶

Ezen fejezet célja, hogy a jelenleg hatályos másodlagos jogforrásokban fellelhet ún. sui generis európai társasági formákra vonatkozó, illetve ezen belül a határon átvível szabad mozgást lehetővé tevő és azt szabályozó közösségi rendelkezéseket bemutassam és értékeljem a dolgozat tárgyának szempontjából. Meggyőződésem ugyanis, és erre rá is fogok mutatni a fejezet végén, hogy ezek az előírások igazából nem eredményeznek alapvető és áttörő változásokat ebben a kérdéskörben, és nem szolgálnak a meglévő probléma hatékony megoldásként. Ugyanakkor nem kívánom teljes részletességgel bemutatni ezeket a gazdasági formációkat, hanem csak azokra a szabályozási területekre koncentrálok, amelyek ezen dolgozat tárgya szempontjából relevánsak. Ennek megfelelően három terület szempontjából kívánom elvégezni az ún. sui generis európai társasági formák bemutatását és az értékelést: az első az alapítás, a bejegyzés és a jogi kollízió kérdésköre, a második a jogképesség és a jogi személyiség biztosítása, a harmadik pedig a székhelyáthelyezés általános és speciális szabályai.

A) Az Európai Gazdasági Egyesülés határon átvível szabad mozgása

A Tanácsnak az Európai Gazdasági Egyesülésről⁵⁷ szóló rendeletének⁵⁸ Preambuluma meghatározza azokat a célokat, amelyeket a jogalkotó ezen rendelet megalkotásával elérni kívánt. Ezen célok között szerepel, hogy az EGE-t, mint jogi formát azért kell megteremtteni „mivel a gazdasági tevékenységek harmonikus fejlődése és a folyamatos és kiegyensúlyozott gazdasági növekedés a Közösség egészén belül a nemzeti piacokkal hasonló feltételeket biztosító közös piac kialakításától és zavartalan működésétől függ;

⁵⁶ Ez alatt a megjelölés alatt azokat a társasági formákat értem, melyek a Közösség saját jogalkotásának az eredményeként jöttek létre, és ennek megfelelően kerültek beépítésre a tagállami jogrendszerekbe. Megegyezik a szupranacionális társasági forma kifejezéssel.

⁵⁷ A továbbiakban: EGE.

⁵⁸ A Tanács 2137/85/EGK rendelete (1985. július 25.) az európai gazdasági egyesülésről (HL L 199, 31/07/1985. A továbbiakban: Rendelet)

mivel ennek az egységes piacnak a létrehozása és egységes voltának erősítése érdekében olyan jogi kereteket kell kialakítani — különösen természetes személyek, társaságok és más jogi személyek részére —, amely megkönnyíti tevékenységeik hozzáigazítását a Közösség gazdasági feltételeihez; mivel e célból szükséges, hogy ezek a természetes személyek, társaságok és egyéb jogi személyek képesek legyenek hatékonyan együttműködni a határokon túl” továbbá „ahhoz, hogy az egyesülés elérhesse célját, jogképesnek kell lennie (...)”.

A fentiekben látható, hogy a jogalkotó elsődleges célja, hogy a társasági jognak szupranacionális jelleget adjon, illetve hogy ezen belül, a társaságok jogképességének európai dimenziót biztosítson.

Alapítás, bejegyzés, kollízió

Az EGE-t csakis és kizárólag elzmeny nélküli, azaz ex nihilo alapítással lehet létrehozni, tehát korábban létrehozott gazdasági formációból, másnéven származékos alapítással, nem létesíthet EGE. Alapítói egyaránt lehetnek társaságok, illetve más jogi személyek, valamint magánszemélyek⁵⁹.

A rendelet értelmében az EGE-t szerződés létrehozással kell létrehozni, és nyilvántartásba kell venni⁶⁰. A rendelet elírja továbbá az alapító szerződés tartalmi elemeit, ennek megfelelően rögzíti, hogy az EGE-nek székhellyel kell rendelkeznie⁶¹, mely székhelynek a Közösségen belül kell lennie. A székhelyet ott kell létrehozni,

- a) ahol az EGE központi ügyvezetése található, vagy
- b) ahol az EGE egyik tagjának a központi ügyvezetése található, vagy — természetes személy esetében — ahol a tevékenységét folytatja, feltéve, hogy az EGE folytat tevékenységet azon a helyen.⁶²

A rendelet értelmében ahhoz, hogy az EGE létrejöhön és megkezdhesse tevékenységét további érvényességi kellék, hogy az EGE-t nyilvántartásba

⁵⁹ Rendelet, 4.cikk, (1)

⁶⁰ Rendelet, 1.cikk, (1), második mondat

⁶¹ Rendelet, 5.cikk, b, pont

⁶² Rendelet, 12.cikk

vegyék. Egy EGE-t abban az államban kell bejegyezni, ahol a székhelye található.⁶³ Ez a tagállam jogosult kijelölni a bejegyzésre illetékes nyilvántartást vagy nyilvántartásokat, és meghatározni a bejegyzésre vonatkozó szabályokat.⁶⁴

A fentiekb l látható tehát, hogy az EGE cégbejegyzésére a „székhely-elv” alapján kerül sor, vagyis az EGE-t ott, abban a tagállamban kell bejegyezni, ahová az EGE a székhelyét megjelölte. Ezt er síti meg a rendelet 2. cikke, amikor kimondja, hogy a rendelet el írásaira is figyelemmel, egyrészt az egyesülés létesít szerz désére (..), másrészt, pedig az egyesülés bels szervezetére annak a tagállamnak a bels jogát kell alkalmazni, amelyben az egyesülésnek a létesít szerz désben meghatározott székhelye található. Ha egy állam több területi egységb l áll, amelyek mindegyikében azok saját jogszabályait kell ezekre a kérdésekre alkalmazni, úgy az e cikk szerinti alkalmazandó jog meghatározása céljából minden egyes területi egységet önálló államnak kell tekinteni.

Jogképesség, jogi személyiség

A szabályszer szerz déssel megalakult EGE, amennyiben tagállami nyilvántartásba bejegyzésre kerül, a nyilvántartásba vételének id pontjától saját nevében jogokat szerezhethet és kötelezettségeket vállalhat, szerz déseket köthethet és egyéb cselekményeket végezhet, valamint perelhet, illetve perelhet⁶⁵. Azt azonban, hogy a bejegyzett EGE rendelkezik-e jogi személyiséggel vagy sem, a tagállamok jogosultak eldönteni⁶⁶, a Közösség ebben a kérdésben semmilyen formában nem foglal állást.

A fenti szabályozásból egyértelm en megállapítható, hogy a jogképesség és a regisztráló tagállam által esetlegesen megadandó jogi személyiség nem válik ketté az EGE esetében, vagyis teljes jogképessége és ezzel együtt jogi személyisége csakis a bejegyzés napjától illeti meg.

⁶³ Rendelet, 6.cikk

⁶⁴ Rendelet, 39.cikk, (1), els mondat

⁶⁵ Rendelet, 1.cikk, (2); A magyar társasági törvény által elismert el társasági jogállás nem illeti meg.

⁶⁶ Magyarországon az egyesülés a 2003. XLIX tv. 1.§-a alapján jogi személy.

A székhelyáthelyezés szabályai

Mint azt a rendelet Preambulumában is olvashattuk ezen közösségi jogszabály egyik célja, hogy társaságok és egyéb jogi személyek képesek legyenek hatékonyan együttműködni a határokon túl. Ehhez az is szükséges, hogy a határokon átívelő szabad mozgásuk is megoldott legyen, vagyis hogy székhelyüket az EGE-k szabadon, mindenféle külön megkötések nélkül áthelyezhessék.

A rendelet külön rögzíti, hogy az EGE a Közösségen belül székhelyét szabadon áthelyezheti⁶⁷.

A székhelyáthelyezés a rendelet szerint két formában mehet végbe:

- az egyik az alkalmazandó jog⁶⁸ megváltoztatása nélkül történik,
- a másik formája pedig az amikor az alkalmazandó jog megváltoztatásával történik.

Székhelyáthelyezés az alkalmazandó jog megváltoztatása nélkül

Ez az az eset amikor az EGE ugyanazon tagállamon belül helyezi át a székhelyét, amelyik a bejegyzését végezte. Ebben az esetben az EGE áthelyezéséről szóló határozatot, a létesítő szerződésben meghatározott feltételekkel összhangban kell elfogadni⁶⁹ és azt a tagállam belső joga szerint a regisztrációs nyilvántartáson átvezetni.

Székhelyáthelyezés az alkalmazandó jog megváltoztatásával

Ez az az eset amikor az EGE a székhelyét „határon át mozgatja”, vagyis az alapító szerződésében meghatározott székhelyét a bejegyzett tagállamból egy másik tagállamba helyezi át.

Ekkor először egy ún. áthelyezési javaslatot kell készítenie az EGE-nek. Ennek az áthelyezési javaslatnak a tartalmi elemeire vonatkozóan nem találhatunk jogi iránymutatást a rendeletben.

Vélelmeznünk kell ugyanakkor, hogy a javaslatnak legalább a következőket kellene tartalmaznia:

⁶⁷ Rendelet, 13.cikk, első mondat

⁶⁸ Az „alkalmazandó jog” definíciója esetünkben a Rendelet, 2.cikk szerinti alkalmazandó jogot jelenti, vagyis annak a tagállamnak a belső jogát ahol az egyesülés székhelye található.

⁶⁹ Rendelet, 13.cikk, második mondat

- az EGE legfőbb döntéshozó szerve által, szabályszerűen meghozott egyhangú határozat számát és időpontját. A rendelet értelmében ezt a határozatot – a létesítő szerződés másként nem rendelkezik – egyhangúlag kell megszavazni⁷⁰.
- mikor tervezi az EGE a székhelyáthelyezést,
- melyik másik közösségi tagállamba – pontos cím megjelöléssel – tervezi az EGE az áthelyezést,
- ha a tagállam joga összhangban 14.cikk (4)-vel úgy rendelkezik, hogy az áthelyezés ellen, a tagállami jog által meghatározott hatóságok kifogással élhetnek, akkor az erre vonatkozó felhívást.

Ezt követően az áthelyezési javaslatot közzé kell tenni a tagállami, külön az erre a célra megalkotott hivatalos lapban⁷¹. Ezt a javaslatot, a benne foglalt adatokkal együtt teljes egészében vagy kivonatolva, illetve a nyilvántartáshoz történt benyújtásukra való hivatkozás formájában is közzé lehet tenni⁷². Mivel a székhelyáthelyezéssel egyidejűleg az EGE alapító szerződése is módosul, ezért az áthelyezési javaslatot és az EGE szerződésének módosítását is be kell nyújtani a nyilvántartást végző tagállami szervhez⁷³.

A javaslat közzétételét követően két hónapon belül nem hozható határozat az áthelyezésről⁷⁴.

A két hónap letelte után lehet megindítani az új székhely szerinti tagállam belső joga alapján az új bejegyzési eljárást, vagyis magát az áthelyezést.

Az áthelyezés azon a napon lép hatályba, amelyiken az EGE-t a bejegyzik az új székhely szerinti tagállam belső joga szerint kialakított nyilvántartásba. A bejegyzés addig nem végezhető el, amíg nem igazolják, hogy a székhely áthelyezésére vonatkozó javaslatot a rendeletnek megfelelő módon közzétették⁷⁵. Továbbá feltételként a tagállami belső jog úgy is rendelkezhet,

⁷⁰ Rendelet, 17.cikk, (2), g, pont

⁷¹ Rendelet, 8.cikk, első mondat és a c, pont

⁷² Rendelet, 8.cikk, utolsó mondat

⁷³ Rendelet, 7.cikk, a, és j, pont

⁷⁴ Rendelet, 14.cikk, (1)

⁷⁵ Rendelet, 14.cikk, (1)

hogy a tagállamban a saját belső joga szerint nyilvántartásba vett EGE-k tekintetében a székhely olyan áthelyezése, amely az alkalmazandó jog megváltozását eredményezné, nem léphet hatályba, ha a rendeletben előírt két hónapos határidő alatt a tagállam bármely illetékes hatósága ez ellen kifogást emel. Ilyen kifogás kizárólag a közérdeken alapulhat. A kifogással szemben bíróság előtti jogorvoslattal lehet élni⁷⁶.

Az EGE bejegyzésének törlése a régi székhely szerinti nyilvántartásból nem végezhető el mindaddig, amíg nem igazolják, hogy az EGE-t az új székhely szerinti nyilvántartásba bejegyezték⁷⁷. Az áthelyezést ténylegesen lezáró jogi aktus tehát a korábbi székhely szerinti nyilvántartásból való törlés.

B) Az Európai Részvénytársaság határokon átívelő szabad mozgása

Az Európai Részvénytársaság⁷⁸ statutumáról szóló rendelet⁷⁹ értelmében a társasági jog területe egy olyan „jogi keret, amelyen belül a Közösség területén, függetlenül a nemzeti jogok alapján tevékenységet kell folytatni, nagyrészt még mindig a nemzeti jogokon alapszik, emiatt nem felel meg azon gazdasági keretnek, amelyen belül a Szerződés 18. cikkében kitűzött célok eléréséhez fejlődni kell. Ez a helyzet számottevő akadályt jelent a különböző tagállamokban bejegyzett társaságokból álló cégcsoportok létrehozása esetén.” Ebből egyértelműen kiolvasható, hogy bár a társasági jog európaizálódása és ezzel összefüggésben a társasági jog harmonizációja jelentős fejlődésen ment keresztül, mégsem jutottunk közelebb a társasági formák mobilitásának egyértelmű megoldásához. Ezért – érvel tovább a jogalkotó a Preambulumban – ezzel a közösségi jogszabálynak a megalkotásával „lehetővé kell tenni az ERT. számára, hogy székhelyét egy másik tagállamba helyezze át.”

Alapítás, bejegyzés, kollízió

⁷⁶ Rendelet, 14.cikk, (4)

⁷⁷ Rendelet, 14.cikk, (2)

⁷⁸ A továbbiakban: ERT.

⁷⁹ A Tanács 2157/2001/EK rendelete (2001. október 8.) az európai részvénytársaság (SE) statutumáról HL L 294, 10/11/2001. a továbbiakban: Rendelet.

A rendelet értelmében a Közösség területén belül gazdasági társaságot lehet létrehozni ERT. formájában, ezen rendeletben megállapított feltételekkel.

Az alapítás – formáját tekintve – két s lehet:

- ex nihilo alapítás, tehát amikor nincs semmilyen jogi előzménye az ERT. létrehozásának⁸⁰, illetve
- származékos alapítással, mely formáját tekintve lehet egyesülés, átalakulás, leányvállalként történő létesítés, illetve holding létrehozása⁸¹.

Érdemes megjegyezni, hogy a származékos alapítás rendkívül formakötött: egyesüléssel csak tagállami Rt-k hozhatnak létre ERT-t, valamint ugyancsak tagállami Rt. alakulhat át ERT-vé. Ugyanakkor ERT. leányvállalatot valamennyi tagállami jogi személyiséggel rendelkező szervezet létrehozhat, ERT. Holdingot pedig a tagállami Rt. mellett a korlátolt felelősségű társaság is alapíthat.

Tekintettel arra, hogy nincs eltérés az eljárási szabályokra, nem fogom külön tárgyalni a két formát, hanem csak tisztán az eljárási szabályokra koncentrálok, mivel a rendelet 10. cikke értelmében bármilyen módon is hozzák létre az ERT-t, valamennyi tagállamban úgy kell tenni, mintha a székhelye szerinti tagállam jogával összhangban alapított részvénytársaság lenne.

Az alapítás feltételeit a rendelet nem határozza meg részleteiben. Fő szabályként rögzíti, hogy az ERT. alapítására azon tagállamnak a részvénytársaságokra vonatkozó jogszabályai vonatkoznak, mely tagállamban az ERT. létrehozza a székhelyét. Ezen túlmenően csak három további érvényességi feltételt szab meg:

1. Az ERT. székhelye tehát csakis a Közösségen belül lehet, abban a tagállamban, ahol központi ügyvezetésének helye található. A tagállamok ezen túlmenően kötelezhetik a területükön bejegyzett ERT-t

⁸⁰ Rendelet, 1.cikk (1)

⁸¹ Rendelet, 2.cikk, (1)-(4), II. cím, 2., 3., 4. és 5. szakasz. Az alapításra jogosultak körére vonatkozóan lásd még: Rendelet, 2. cikk. Érdekes megjegyezni, hogy a származékos alapítás rendkívül formakötött: egyesüléssel csak Rt-k hozhatnak létre ERT-t, valamint ugyancsak Rt. alakulhat át ERT-vé. Ugyanakkor ERT. leányvállalatot valamennyi tagállami jogi személyiséggel rendelkező szervezet létrehozhat, ERT. Holdingot pedig a tagállami Rt. mellett a korlátolt felelősségű társaság is alapíthat.

arra, hogy a központi ügyvezetésének helye és székhelye megegyezzen⁸².

2. További feltétel, hogy az ERt-t be kell jegyezni a székhely szerinti tagállam joga által harmonizált és erre kijelölt cégnyilvántartásba, melyre a tagállami társasági jog szerint alapított részvénytársaságokra vonatkozó szabályok az irányadók⁸³.
3. A harmadik, és egyben utolsó feltétel az alapítás illetve a bejegyzés közzététele. A közzétételnek két formája van. Egyrészt közzé kell tenni az ERt. alapítását, az ERt. székhelye szerinti tagállam jogszabályaiban lefektetett módon⁸⁴ másrészt a tagállami közzétételt követően tájékoztató jelleggel közleményt kell megjelentetni az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában. Ennek a közleménynek tartalmaznia kell az ERt. nevét, cégjegyzékszámát, bejegyzésének idejét és helyét, a közzététel időpontját és címét, az ERt. létesítő okirat szerinti székhelyét és tevékenységi körét⁸⁵. A közleménybe foglalt adatokat pedig a tagállami közzétételtől számított egy hónapon belül továbbítani kell az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatalához⁸⁶.

A fentiekből megállapítható, hogy az ERt., az előző fejezetben már bemutatott Európai Gazdasági Egyesüléshez hasonlóan, a „székhely-elvet” követi az alapításra és cégnyilvántartási eljárásra vonatkozóan. Ugyanakkor a rendelet azt is rögzíti, hogy bár a székhely szerinti tagállami részvénytársaságokra megállapított jog szerint létrehozottnak kell tekinteni ERt-t⁸⁷, attól a pillanattól kezdve, hogy az ERt. bejegyzést nyer, a tagállami szabályok csak kiegészítő jellegűek lehetnek és csakis annyiban alkalmazhatóak, amennyiben ezt a kérdést sem ez a rendelet, sem pedig a rendelet kifejezett felhatalmazása alapján az ERt. létesítő okirata nem szabályozza⁸⁸.

⁸² Rendelet, 7. cikk

⁸³ Rendelet, 12. cikk (1)

⁸⁴ Rendelet, 13. cikk

⁸⁵ Rendelet, 14. cikk, (1)

⁸⁶ Rendelet, 14. cikk, (3)

⁸⁷ Rendelet, 10. cikk

⁸⁸ Rendelet, 9. cikk

Jogképesség, jogi személyiség

A rendelet már a legelső cikkelyben rögzíti, hogy az ERT. jogi személy⁸⁹ és ennek eldöntését nem bízta a tagállamokra. Vagyis a tagállamok ennek alapján kötelesek saját jogrendszerükben is a létrehozott ERT-t jogi személyiség gazdasági társaságnak tekinteni és az alkalmazandó szabályok esetén ennek megfelelően eljárni. Azonban ez csak egy de jure jogi személyiség. Ugyanis ahhoz, hogy az ERT. ténylegesen – de facto – is jogi személyiséget szerezzen, ahhoz cégnyilvántartási bejegyzésre van szükség. Mégpedig a székhelye szerinti tagállam nyilvántartásába történő bevezetésre. Az ERT. jogi személyiségét csak ezt követően, a bejegyzése napján szerzi meg⁹⁰. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a Közösség csak formát ad, a valódi tartalmat a tagállami jog adja hozzá. Vagyis hiába deklarálja a rendelet, hogy az ún. sui generis európai társasági forma, az ERT. jogi személy, az ERT saját jogán soha nem tudja azt megszerezni. Ehhez elengedhetetlen feltétel a tagállami hozzájárulás, a cégjegyzés. A tényleges működéshez szükséges jogi személyiség tehát a tagállamtól származik⁹¹.

Az ERT., bár jogi személyiségét a bejegyzés napján szerzi meg, az alapítástól kezdve teljes jogképességgel rendelkezik, tevékenységét a létesítő okirat és a többi kötelezően előírt dokumentumok aláírásának napjától gyakorolhatja⁹².

A székhelyáthelyezés szakaszai és szabályai

⁸⁹ Rendelet, 1.cikk, (3)

⁹⁰ Rendelet, 16.cikk, (1)

⁹¹ Természetesen a ténybeli segítség kedvéért meg kell jegyeznünk, hogy mivel az ERT. szabályozása rendeleti formában történik – tehát külön tagállami transzformáció és jogi transzplantáció nem kell ahhoz, hogy a tagállami jogrendszerbe beépüljön és működjön - a tagállamoknak nincs mérlegelési joguk a jogi személyiség kérdésében, kötelesek azt megadni. Ezért ezt én ún. másodlagos vagy közvetett jogi európai jogi személyiségnek tekintem. Az ún. elsődleges vagy közvetlen jogi személyiséggel kapcsolatban lásd „Az Európai Jogi Személyiség megteremtésének hypothézise”; Doktoranduszok Fóruma 2004. Szekciókiadvány, ME, Állam és Jogtudományi Kar, ME. Tu-617/2005.; 209. old.

⁹² Rendelet, 16. cikk, (2) Hasonlóan a magyar el társasági jogálláshoz.

A Preambulum 24. pontja egyértelműen rögzíti a jogalkotó arra irányuló szándékát, hogy az ERT. székhelye a Közösségen belül áthelyezhető legyen. Ezt erősíti meg a rendelet 8. cikk (1)-e, amikor kimondja, hogy az ERT. létesítő okirat szerinti székhelyét a rendelettel összhangban áthelyezheti egy másik tagállamban. Ezen áthelyezés nem eredményezi sem az ERT. megszűnését, sem új jogi személy létrejöttét. Vagyis a székhelyáthelyezésnek „zökken mentesnek” kell lennie, tehát amikor az ERT. módosítja a létesítő okiratában a székhelyét, akkor tevékenységét és ezzel párhuzamosan jogi személyiségét nem kell felszámolnia a korábbi tagállamban és újból alapítást és bejegyzési eljárást folytatni az új székhely szerinti tagállam, hanem a rendelet előírásaival összhangban, az ott meghatározott szabályokat betartva külön aktusok és eljárások nélkül kerül sor a székhelyáthelyezésre⁹³.

A rendelet értelmében kifejezetten tiltott a székhelyáthelyezés, ha vele szemben végelszámolási, felszámolási, csőd-eljárás, fizetésbeszűntetési vagy egyéb hasonló eljárás indult⁹⁴, valamint akkor, ha meglévő Rt. alakul át ERT-vé⁹⁵.

⁹⁶Maga a székhely áthelyezési eljárás három különálló szakaszra bontható. Az első szakasz a döntés előkészítés és magának a döntésnek a meghozatala – ezt nevezhetjük társaságjogi-önkormányzati (corporate governance) szakasznak, vagy az egyszerűbb kezelhetőség szempontjából magánjogi szakasznak. A második szakasz a hatósági beavatkozások és egyéb felügyeleti eljárások szakasza – ezt nevezhetjük a hatósági szakasznak. A harmadik, lezáró szakasz pedig a székhelyváltoztatás cégbejegyzésének a lebonyolítása a régi, valamint az új tagállamban – ezt nevezhetjük cégjogi szakasznak. Ezen utóbbi két eljárási szakaszt pedig együttesen nevezhetjük közjogi szakasznak.

⁹³ Ez azonban a látszat mert a gyakorlatban – és ezt majd a későbbi szabályok ismertetésekor is látni fogjuk – valójában nem egy, hanem két eljárást fog magába foglalni. Egy új bejegyzési és egy törlési eljárást. Sőt ez a két eljárás egymással szorosan összefügg, egymásnak előfeltételei.

⁹⁴ Rendelet, 8.cikk, (15)

⁹⁵ Rendelet, 37. cikk, (3)

⁹⁶ Ez a szakaszolás köszön vissza szóról szóra megegyezően az Európai Szövetkezet székhelyáthelyezési szabályainál is.

A továbbiakban az eljárás ismertetése ezen egyes szakaszok részletes ismertetése lesz.

A corporate governance szakasz

Az irányító vagy ügyviteli szervnek áthelyezési javaslatot kell készítenie, és azt – a székhely szerinti tagállam joga szerint - közzé kell tenni. A javaslatnak tartalmaznia kell az ERT. nevét, székhelyét és cégjegyzékszámát, és az alábbiakat:

- az ERT. új székhelye;
- az ERT. javasolt alapszabálya, ideértve adott esetben az új nevét;
- az áthelyezésnek a munkavállalói részvételre gyakorolt bármely esetleges hatása;
- az áthelyezés javasolt ütemezése;
- a részvényesek és/vagy hitelezők védelmét biztosító jogok⁹⁷.

Ezt követően az ERT. irányító vagy ügyviteli szerve jelentést készít, amely ismerteti és megindokolja az áthelyezés jogi és gazdasági szempontjait, és ismerteti, hogy az áthelyezés milyen következményekkel jár a részvényesekre, a hitelezőkre és a munkavállalókra nézve⁹⁸.

Az ERT. részvényesei és hitelezői jogosultak az áthelyezésről való határozathozatal érdekében összehívott közgyűlés előtt legalább egy hónappal az ERT. székhelyén az áthelyezési javaslatot, valamint az elkészített jelentést megvizsgálni, és kérésre azokról díjmentes másolatot kapni⁹⁹.

Ezután össze kell hívni az ERT. közgyűlést. Ez azonban nem lehet korábbi időpont, mint az átalakulási javaslat közzétételétől számított két hónap¹⁰⁰. Közzétételt követő második hónap utánra összehívott közgyűlésen a közgyűlés legalább kétharmados határozatával dönt a székhelyáthelyezésről. A tagállamok ettől felfelé és lefelé is eltérhetnek. Ez utóbbi esetben a tagállamok

⁹⁷ Rendelet, 8. cikk, (2)

⁹⁸ Rendelet, 8.cikk, (3)

⁹⁹ Rendelet, 8.cikk, (4)

¹⁰⁰ Rendelet, 8.cikk, (6)

olyan rendelkezést is hozhatnak, hogy amennyiben az ERT. jegyzett t kéjének legalább a fele képviselteti magát, akkor a szavazatok egyszer többsége is elegend ¹⁰¹.

Ha a döntés során az áthelyezést kifejezetten ellenz kisebbség van jelen, akkor a tagállam a területén bejegyzett ERT. esetében, az áthelyezést ellenz kisebbségi részvényesek megfelelő védelmét biztosító rendelkezéseket fogadhat el¹⁰².

A hatósági eljárások szakasza

Ezen szakaszban kerül sor a székhelyáthelyezés hatósági felügyeletére és engedélyezésére.

Ennek keretében az ERT igazolja, hogy az áthelyezési javaslat közzététele el tt keletkezett kötelezettségei tekintetében megfelelő intézkedéseket tett az ERT. hitelez i és egyéb igényjogosultjai (a közjogi intézményeket is beleértve) érdekeinek védelmére az ERT. áthelyezés el tti székhelye szerinti tagállam követelményeivel összhangban¹⁰³.

A tagállam kötelezheti az ERT-t, hogy ezt a nyilatkozatát az áthelyezés el tt keletkezett (vagy esetlegesen keletkez) kötelezettségekre is terjessze ki¹⁰⁴. Ez az igazolás azonban nem érinti a közjogi intézmények részére történ kifizetések teljesítésére, vagy biztosítására vonatkozó tagállami jogszabályoknak az ERT-re történ alkalmazását¹⁰⁵.

A rendelet lehet séget biztosít arra, hogy egy tagállam joga úgy rendelkezzen, hogy az azon tagállamban bejegyzett ERT. létesít okirat szerinti székhelyének áthelyezése nem léphet hatályba, ha az adott tagállam bármely illetékes hatósága ellentmondással él a kéthónapos határid n belül. Az ilyen ellentmondás kizárólag közérdekre alapozható. Ha az ERT-t a közösségi irányelvekkel összhangban nemzeti pénzügyi ellen rz hatóság felügyeli, a

¹⁰¹ Rendelet, 59.cikk, (1) és (2)

¹⁰² Rendelet, 8.cikk, (5)

¹⁰³ Rendelet, 8.cikk, (7), els albek.

¹⁰⁴ Rendelet, 8.cikk, (7), második albek.

¹⁰⁵ Rendelet, 8.cikk, (7), harmadik albek.

székhely megváltoztatásával kapcsolatos ellentmondás joga e hatóságra is kiterjed. Az ellentmondás ellen bíróság eltti jogorvoslattal lehet élni¹⁰⁶.

Ezt követően az ERt. létesítő okirat szerinti székhelye szerinti tagállamban található bíróság, közjegyző vagy egyéb illetékes hatóság¹⁰⁷ tanúsítványt állít ki, amely igazolja az áthelyezés eltti végrehajtandó lépések és alaki követelmények betartását¹⁰⁸.

A cégjogi szakasz

Ha a határidők leteltek és a közjogi felügyeletet ellátó intézmények nem éltek kifogásolási jogukkal, akkor a kiállított hatósági tanúsítvánnyal lehet kezdeményezni az új székhely bejegyzését az egyik tagállamban és a régi székhely törlését a korábbi tagállamban.

Az ERt. ekkor kezdeményezi az új székhely szerinti, erre kijelölt nyilvántartásnál az új székhely bejegyzését. Ehhez mindenféleképpen csatolnia kell a már korábban ismertetett hatósági tanúsítványt, mert ennek hiányában az új bejegyzés ugyan érvényesen létrejöhet, ennek hiányában azonban nem lép hatályba¹⁰⁹.

Az ERt. létesítő okirat szerinti székhelyének áthelyezése és az alapszabály ennek megfelelő módosítása azon a napon lép hatályba, amikor az ERt-t az új székhely szerinti cégnyilvántartásba bejegyzik¹¹⁰. Amikor az ERt. új bejegyzése megtörtént, az új bejegyzés szerinti cégnyilvántartás értesíti a korábbi cégnyilvántartást. A régi cégbejegyzés törlése legkorábban az értesítés kézhezvételekor lép hatályba¹¹¹.

Az új cégbejegyzést és a régi cégbejegyzés törlését az érintett tagállamokban közzé kell tenni¹¹². Ennek módja és tartalma azonos az alapításra elírt

¹⁰⁶ Rendelet, 8.cikk, (14)

¹⁰⁷ Ezt a hatóságot a tagállamok a Rendelet 68.cikke alapján kötelesek megjelölni és ennek megtörténtéről kötelesek tájékoztatni a Bizottságot és a többi tagállamot.

¹⁰⁸ Rendelet, 8.cikk, (8)

¹⁰⁹ Rendelet, 8.cikk, (9)

¹¹⁰ Rendelet, 8.cikk, (10)

¹¹¹ Rendelet, 8.cikk, (11)

¹¹² Rendelet, 8.cikk, (12)

közzétételre megállapítottakkal, azzal az eltéréssel, hogy az új bejegyzéssel kapcsolatos információkat is közzé kell tenni¹¹³.

Harmadik személyekkel szemben az új székhely az ERT. új cégbejegyzésének közzétételével válik hatályossá. Az ERT. el z székhelyének cégnyilvántartásból való törlése közzétételének időpontjáig harmadik személyekkel szemben az el z székhely is hatályos, kivéve, ha az ERT. igazolja, hogy az új székhelyre a harmadik személyek tudomással bírnak¹¹⁴.

C) Az Európai Szövetkezet határokon átvitel szabad mozgása

Az Európai Szövetkezet¹¹⁵ egyik tagállamból a másikba történő székhelyáthelyezési szabályainak bemutatása előtt szükséges néhány fogalmat tisztázni. Először is, hogy vajon hogy kerül a „csizma az asztalra” vagyis sui generis európai társasági formaként határozható-e meg az ESz. és ha igen, akkor erre milyen elsődleges jogszabályi rendelkezés ad lehetőséget akár közvetlenül akár közvetve? Való igaz, hogy a magyar társasági jogdogmatikában és ennek alapján a törvényi szabályozásban a szövetkezet, mint jogi forma nem tekinthető klasszikus gazdasági társasági formának¹¹⁶. Az Európai Közösséget létrehozó Római Szerződés értelmében, a gazdasági célú letelepedésre vonatkozó szabályok személyi hatálya kettős: természetes személyek (egyéni vállalkozók) és társaságok. Ezek a társaságok a vonatkozó cikk¹¹⁷ szerint a következők lehetnek: „Társaságnak a polgári és a kereskedelmi jog szerinti társaságok tekintendők, beleértve a szövetkezeteket, a köz- és magánjog szerinti egyéb jogi személyeket, azok kivételével, amelyek nem jövedelemszerzési céllal alakultak.” Közösségi jog szempontjából a szövetkezetet is társaságnak kell tekinteni, így tehát adott a jogszabályalkotáshoz szükséges – nevezzük így – alkotmányos alap.

¹¹³ Rendelet, 14. cikk, (2)

¹¹⁴ Rendelet, 8. cikk, (13)

¹¹⁵ A továbbiakban: ESz.

¹¹⁶ Sem az 1988. évi VI. Tv., sem az 1997. évi CXIV. Tv., sem pedig az új társasági törvény – 2006. évi IV. Tv. – nem tekinti a szövetkezetet gazdasági társaságnak.

¹¹⁷ Római Szerződés 48. cikk.

Az ESz. Statútumáról szóló rendelet¹¹⁸ Preambuluma itt is rögzíti a közösségi jogforrás megalkotásának célját. A rendelet rögzíti, hogy a „Közösségen belüli üzleti tevékenység jogi kereteit még nagyrészt a nemzeti jogok alapján szabályozzák, így nem áll összhangban azon gazdasági keretrendszerrel, amelyen belül fejlődnie kellene a Szerződés 18. cikkében meghatározott célok elérése érdekében. E helyzet komolyan akadályozza a különböző tagállamok társaságai által létrehozott csoportok kialakítását¹¹⁹” valamint, hogy a „Tanács az ERT. statútumáról szóló 2157/2001/EK rendeletet a részvénytársaságokra vonatkozó általános alapelvek szerint fogadta el. Ez nem alkalmazható a szövetkezetek egyedi jellemzőire¹²⁰” továbbá, hogy a „2137/85/EGK rendeletben előírt Egyesülés lehet vétezi a vállalkozások számára, hogy egyes tevékenységeiket közösen mozdítsák el, megőrizve mindazonáltal függetlenségüket, de ez nem felel meg a szövetkezeti vállalkozásokra vonatkozó egyedi követelményeknek¹²¹”. Ezért a „rendelet alapvető célja, hogy lehetővé tegye a különböző tagállamokban honos természetes személyek vagy a különböző tagállamok joga alapján létrejött jogalanyok számára ESz. létrehozását. Lehetővé teszi továbbá ESz. létrehozását két fennálló szövetkezet egyesülésével, illetve egy nemzeti jog alapján fennálló szövetkezet előzetes felszámolás nélküli átalakulását az új formába, amennyiben a szövetkezet alapszabály szerinti székhelye és központi ügyvezetése egy adott tagállamban, egy leányvállalata pedig egy másik tagállamban található¹²²”.

A fentiekből tehát világosan kiolvasható az ESz. létrehozásának és közösségi szabályozásának a célja. Mégpedig a Közösség céljaival összhangban egy olyan sui generis, szupranacionális, közösségi társasági formában megalkotott szövetkezet létrehozása, amely specifikus jellemzői folytán nem sorolható be

¹¹⁸ A Tanács 1435/2003/EK rendelete (2003. július 22.) az európai szövetkezet (SCE) statútumáról HL L 207, 18/08/2003. A továbbiakban: Rendelet.

¹¹⁹ Rendelet, Preambulum (3)

¹²⁰ Rendelet, Preambulum, (4)

¹²¹ Rendelet, Preambulum, (5)

¹²² Rendelet, Preambulum, (13)

az eddig megalkotott formák jogi hatálya alá. Valamint – és ez a fő cél – európai dimenziót nyitni a szövetkezés, mint társadalmi mozgalom el tt.

Alapítás, bejegyzés, kollízió

A rendelet értelmében a Közösség területén ESz. formájában szövetkezet hozható létre az e rendeletben meghatározott feltételek szerint¹²³. A rendelet – összhangban a jogalkotói fő célként rögzítettekkel - két alapítási formát rögzít:

- az első, az ún. eredeti alapítás, amikor „a különböző tagállamokban honos természetes személyek vagy a különböző tagállamok joga alapján létrejött jogalanyok” hozzák létre az ESz-t.¹²⁴,

- a másik a származékos alapítás, ennek két formában történő lehetősége: az egyesülés keretében történő alapítás és az átalakulás¹²⁵.

A származékos alapítás, hasonlóan az ERT-hez, ugyancsak formakötött: csakis és kizárólag meglévő tagállami szövetkezetek jogosultak egyesüléssel és átalakulással ESz-t létrehozni¹²⁶.

Bármelyik alapítási formát is választják az alapítók a szabályok közősek. Az ESz. alapítására e rendelet előírásaira is figyelemmel, azon tagállamnak a szövetkezetekre vonatkozó jogát kell alkalmazni, amelyben az ESz. az alapszabály szerinti székhelyét létrehozza¹²⁷. Így a létrehozásnak – hasonlóan az ERT-hez – három feltétele van:

1. Az ESz. alapszabály szerinti székhelyének a Közösség területén kell lennie, még hozzá ugyanazon tagállamban van, ahol a központi ügyvezetése. Ezen túlmenően a tagállam a területén bejegyzett ESz-k részére előírhatja, hogy a központi ügyvezetése és az alapszabály szerinti székhely ugyanazon a helyen legyen¹²⁸.
2. Következő feltétel, hogy valamennyi ESz-t az alapszabály szerinti székhely szerinti tagállamban jegyzik be az adott tagállam joga által

¹²³ Rendelet, 1.cikk (1)

¹²⁴ Rendelet, Preambulum, (13), 2. cikk, (1)

¹²⁵ Rendelet, II. fejezet, 2. és 3. szakasz

¹²⁶ Rendelet, 2. cikk, (1)

¹²⁷ Rendelet, 17.cikk, (1)

¹²⁸ Rendelet, 6. cikk

kijelölt nyilvántartásba, a részvénytársaságokra vonatkozó jogszabályokkal összhangban^{129,130}.

3. A harmadik feltétel pedig a közzététel. A közzétételnek két formája van. Van a tagállami közzététel, amikor az ESz. alapítását, illetve bejegyzését valamint az ESz-re vonatkozó okiratokat és adatokat teszik közzé oly módon, mint amelyet az ESz. lapszabálya szerinti székhely szerinti tagállam joga a részvénytársaságok tekintetében el ír¹³¹. Van további a Közösségi közzététel, amikor az ESz. bejegyzésér l, valamint e bejegyzés törlésér l – tájékoztatás céljából – közleményt tesznek közzé az Európai Unió Hivatalos Lapjában, a tagállami közzétételt követ en. E közlemény tartalmazza az ESz. nevét, bejegyzésének számát, keltét és helyét, a közzététel keltét és helyét, valamint annak címét, továbbá az ESz. alapszabály szerinti székhelyét és tevékenységi ágazatát¹³².

A tagállami közzétételt l számított egy hónapon belül a közösségi közzététel tartalmát továbbítani kell Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatalához¹³³.

Az alapítási szabályokból egyértelm en kiolvasható, hogy az ESz. – hasonlóan a többi szupranacionális, siu generis formához – az alapításra és a bejegyzésre a „székhely-elvet” alkalmazza¹³⁴.

¹²⁹ Rendelet, 11. cikk, (1)

¹³⁰ Érdekes szabályozási koncepció, hogy bár alaphelyzetben az ESz-re a rendelet illetve a tagállami szövetkezeti szabályok vonatkozna - ebben a sorrendben -, a jogalkotó mégis belevonja a részvénytársaságok bejegyzési szabályait az ESz. nyilvántartásba vételére. Számomra nem világos ezen koncepció mibenléte, hiszen vélelmezhet en – hasonlóan a magyar szabályozáshoz – minden tagállam szövetkezeti jogszabály tartalmaz erre vonatkozó el írást. Éppen ezért meglátásom szerint teljesen fölösleges egy harmadik jogi szabályozási formát idegyúrni, annál is inkább, mivel a jogalkotási célok között egyértelm en szerepel, hogy az ESz. egyedi jellemz i miatt rájuk az Rt-k és ezért az ERT. általános elvei nem alkalmazhatóak. Ugyanakkor nincs semmilyen jogalkotói magyarázat sem arra nézve, hogy ez miért szolgálja jobban egy ESz. alkotó tagok érdekeit.

¹³¹ Rendelet, 12. cikk, (1)

¹³² Rendelet, 13. cikk, (1)

¹³³ Rendelet, 13. cikk, (3)

¹³⁴ Érdekes talán megjegyezni, hogy a székhely-elv következetes és sz ken értelmezett alkalmazásával kapcsolatban még a Preambulum is foglalkozik, amikor a jogalkotó szándékaként kijelenti, hogy „tekintettel az ESz. egyedi közösségi jellegére, az e rendeletben az ESz-k tekintetében alkalmazott, „tényleges székhely”-re vonatkozó rendelkezés nem sérti a tagállamok jogát, és nem határozza meg el re a társasági jogra vonatkozó más közösségi rendelkezések szövegezésében választható megoldásokat”. (Preambulum, 14. szakasza)

A fenti szabályoknak megfelel en bejegyzett ESz-re a megkülönböztetés-mentesség elve vonatkozik, vagyis e rendeletre is figyelemmel az ESz-t valamennyi tagállamban olyan bánásmódban kell részesíteni, mintha az alapszabályában meghatározott székhely szerinti tagállam jogával összhangban alapított szövetkezet lenne¹³⁵. Az ESz. szupranacionális jogállása, valamint a rá vonatkozó és irányadó el írások kiemelik az ESz-t a kizárólagos tagállami hatáskörb l, hiszen a rendelet értelmében attól a pillanattól kezdve, hogy az ESz. bejegyzést nyer, a tagállami szabályok csak kiegészít jelleg ek lehetnek és csakis annyiban alkalmazhatóak, amennyiben ezt a kérdést sem ez a rendelet, sem pedig a rendelet kifejezett felhatalmazása alapján az ESz. létesít okirata nem szabályozza¹³⁶.

Jogképesség, jogi személyiség¹³⁷

A Közösség területén létrehozott és e rendelet szerint bejegyzést nyert ESz. a rendelet értelmében jogi személyiséggel rendelkezik¹³⁸. Az ESz. azonban csak azon a napon szerez jogi személyiséget, amikor az alapszabály szerinti székhely szerint tagállamban bejegyzik az adott tagállam által, e rendelettel összhangban, erre a célra kijelölt nyilvántartásba¹³⁹.

Jogképessége azonban elválnak a jogi személyiségt l, és id ben korábban megilleti, mint a bejegyzés. Az ESz. ugyanis az alapítás dátumát jogképes, jogokat szerezhet és kötelezettségeket vállalhat még azt megelőzően, hogy a székhely szerinti tagállam regiszterébe bevezették volna¹⁴⁰.

A székhelyáthelyezés szakaszai és szabályai

¹³⁵ Rendelet, 9. cikk

¹³⁶ Rendelet, 8. cikk

¹³⁷ A jogi személyiség kérdéskörében – tekintettel a szabályozás teljes átfedésére és megegyezésére - ugyanazok az észrevételek és ugyanolyan kritikák fogalmazhatóak meg, mint az ERt. jogi személyiségénél elmondottak esetében, erre vonatkozólag lásd: 91. Ezért itt, ebben a részben nem kívánok újra ezekre a problémákra és az esetlegesen adható válaszokra ismételtelen kitérni.

¹³⁸ Rendelet, 1. cikk, (5)

¹³⁹ Rendelet, 18.cikk, (1)

¹⁴⁰ Rendelet, 18. cikk, (2)

Az ESz. alapszabály szerinti székhelye a rendelet rendelkezéseivel összhangban áthelyezhető egy másik tagállamba. Ezen áthelyezés nem eredményezi az ESz. felszámolását vagy új jogi személy keletkezését¹⁴¹.

Kifejezetten tilos, ezért az ESz. nem helyezheti át alapszabály szerinti székhelyét, ha ellene felszámolást, ideértve a végelszámolást, a felszámolást, a fizetésképtelenségi eljárást, a kifizetések felfüggesztését vagy más hasonló eljárást indítottak¹⁴², valamint ugyancsak kizárt a székhelyáthelyezés ha egy tagállami szövetkezet ESz-é alakul át¹⁴³.

A székhely áthelyezési eljárás – az ERt. szabályozásához hasonlóan¹⁴⁴ - két nagyobb szakaszra bontható. Az első a magánjogi szakasz, vagyis a döntés előkészítés és magának a döntésnek a meghozatala. A második a közjogi szakasz, mely további két részre bontható: a hatósági beavatkozások és egyéb felügyeleti eljárások szakaszára, valamint a lezáró szakaszra, ami nem más, mint a székhelyváltás cégbejegyzésének a lebonyolítása a régi, valamint az új tagállamban.

A továbbiakban az eljárás ismertetése ezen egyes szakaszok részletes ismertetése lesz.

A corporate governance szakasz

Az ügyviteli vagy irányító szerv elkészíti és a tagállami közzétételi szabályokkal összhangban közzéteszi az áthelyezésre vonatkozó javaslatot, az alapszabályában meghatározott székhelye szerinti tagállam által előírt bármely más közzétételi forma sérelme nélkül. E javaslat tartalmazza a hatályos elnevezést, az alapszabály szerinti székhelyet és az ESz. nyilvántartási számát, valamint a következőket:

- az ESz. alapszabály szerinti javasolt székhelye;
- az ESz. javasolt alapszabálya, ideértve – adott esetben – az új nevét;
- az áthelyezés javasolt időbeli ütemezése;

¹⁴¹ Rendelet, 7.cikk, (1)

¹⁴² Rendelet, 7. cikk, (15)

¹⁴³ Rendelet, 35. cikk, (2)

¹⁴⁴ Lásd 96.

- az áthelyezésnek az alkalmazottak részvételére gyakorolt esetleges hatásai;
- a tagok, hitelezők és más jogosultak védelme érdekében elírt jogok¹⁴⁵.

Ezt követően az ügyviteli vagy irányító szerv az áthelyezés jogi és gazdasági vonatkozásait, valamint a foglalkoztatásra gyakorolt hatásait kifejti és indokoló, továbbá az áthelyezés tagokat, hitelezőket és más jogosultakat érintő következményeit kifejti jelentést készít¹⁴⁶.

Az ESz. tagjai, hitelezői és más jogosultak, valamint minden olyan jogalany, amely a nemzeti jog alapján e jogot gyakorolhatja, az áthelyezés tárgyában összehívott közgyűlés időpontját legalább egy hónappal megelőzően jogosult az ESz. alapszabálya szerinti székhelyén megtekinteni az áthelyezési javaslatot és az ügyviteli vagy irányító szerv által készített jelentést, továbbá ezen okiratokról térítésmentes másolat kiadását kérni¹⁴⁷.

Ezt követően kerülhet sor a közgyűlés összehívására. Ez azonban nem lehet korábbi időpont, mint az átalakulási javaslat közzétételétől számított két hónap¹⁴⁸. Ezen a közgyűlésen alapszabály módosításról – tehát a székhelyáthelyezésről – csak akkor lehet dönteni, ha azt korábban a közgyűlés napirendjére vették¹⁴⁹. A közgyűlésen azonban olyan kérdéseket is megvitathatnak és azokról határozatot hozhatnak, amelyeket az ESz. azon tagjai terjesztettek elő, akiknek együttes létszámuk meghaladja az 5000 főt vagy akik az összes szavazat legalább 10%¹⁵⁰. Az első alkalommal összehívott közgyűlés csak akkor módosíthatja az alapszabályt érvényesen, ha a jelenlévő vagy képviselt tagok a közgyűlés összehívásának időpontjában tagsággal rendelkező összes tagnak legalább a felét alkotják. Ha ebben kérdésben második alkalommal is össze kell hívni a közgyűlést határozatképtelenség okán, akkor itt már nincs határozatképeségi feltétel. Az alapszabály

¹⁴⁵ Rendelet, 7. cikk., (2)

¹⁴⁶ Rendelet, 7. cikk, (3)

¹⁴⁷ Rendelet, 7. cikk, (4)

¹⁴⁸ Rendelet, 7. cikk, (6)

¹⁴⁹ Rendelet, 61. cikk, (1)

¹⁵⁰ Rendelet, 57.cikk.

módosításhoz azonban mindkét esetben az érvényesen leadott szavazatok legalább kétharmada szükséges a határozathozatalhoz¹⁵¹.

Az olyan tag, aki az áthelyezésre vonatkozó határozatot a közgyűlésen vagy az ágazati, illetve részközgyűlésen ellenezte, a közgyűlési határozatot követő két hónapon belül bejelentheti kilépését. A tagság azon üzleti év végén szűnik meg, amelyben a kilépést bejelentették; e tag tekintetében az áthelyezés nem lép hatályba. A kilépés alapján a tag jogosult a ezen rendeletben külön meghatározott feltételekkel¹⁵² a részjegyek visszatérítésére¹⁵³.

A hatósági eljárások szakasza

Ezen szakaszban kerül sor a székhelyáthelyezés hatósági felügyeletére és engedélyezésére.

Ennek keretében az ESz. kielégítő módon bizonyítja, hogy az áthelyezési javaslat közzétételét megelőzően felmerült kötelezettségek tekintetében a hitelezők és az ESz. tekintetében fennálló más jogosultak (ideértve az államháztartási szerveket is) részére megfelelő védelmet biztosítottak azon tagállam követelményeivel összhangban, ahol az ESz. alapszabály szerinti székhelye volt az áthelyezést megelőzően¹⁵⁴. A tagállami szabályozás ennek hatályát kiterjesztheti az áthelyezést megelőzően felmerülő vagy esetleg felmerülő kötelezettségekre is¹⁵⁵. A fenti két előírást a tagállamok államháztartási szervekkel szemben fennálló fizetési kötelezettségek teljesítésére vagy biztosítására vonatkozó nemzeti jogszabályai ESz-re történő alkalmazásának sérelme nélkül alkalmazzák¹⁵⁶.

A rendelet lehetővé teszi, hogy egy tagállam joga az adott tagállamban bejegyzett ESz-k tekintetében előírja, hogy amennyiben az alapszabály szerinti székhely áthelyezése megváltoztatná az alkalmazandó jogot, az áthelyezés nem lép hatályba, ha a tagállam illetékes hatóságainak valamelyike

¹⁵¹ Rendelet, 61. cikk, (4)

¹⁵² A vonatkozó szabályok a Rendelet, 4.cikk, (4)-e és a 16. cikk.

¹⁵³ Rendelet, 7. cikk, (5)

¹⁵⁴ Rendelet, 7. cikk, (7), első albekezdés

¹⁵⁵ Rendelet, 7.cikk, (7), második albekezdés.

¹⁵⁶ Rendelet, 7.cikk, (7), harmadik albekezdés.

kifogásolja azt, a rendeletben megállapított két hónapos határidőn belül¹⁵⁷. Ilyen kifogás kizárólag közérdekre hivatkozva alapozható és lehet vé kell tenni az igazságügyi hatóság általi felülvizsgálatot¹⁵⁸.

Ezt követően az ESz. alapszabályában meghatározott székhely szerinti tagállamban a bíróság, a közjegyző vagy más illetékes hatóság¹⁵⁹ az áthelyezést megelőzően elvégzendő eljárási és alaki követelmények teljesítését tanúsító igazolást bocsát ki¹⁶⁰.

A cégjogi szakasz

Ha a határidők leteltek és a közjogi felügyeletet ellátó intézmények nem éltek kifogásolási jogukkal, akkor a kiállított hatósági igazolással lehet kezdeményezni az új székhely bejegyzését az egyik tagállamban és a régi székhely törlését a korábbi tagállamban.

Az ESz. ekkor kezdeményezi az új székhelye szerinti tagállam által erre kijelölt nyilvántartásánál az új székhely bejegyzését. Az új bejegyzésre azonban nem kerülhet sor mindaddig, amíg a már korábban említett igazolást be nem nyújtották, és nem bizonyítják az új alapszabályban meghatározott székhely szerinti országban a bejegyzés tekintetében előírt alaki követelmények teljesülését¹⁶¹. Az ESz. alapszabály szerinti székhelyének áthelyezése és alapszabályának ezzel járó módosítása azon a napon lép hatályba, amikor az ESz-t az új alapszabály szerinti székhelye szerinti nyilvántartásba bejegyzik¹⁶². Az ESz. új bejegyzését követően, az új bejegyzési hely szerinti nyilvántartás értesíti a korábbi bejegyzési hely szerinti

¹⁵⁷ Rendelet, 7.cikk, (14), első albekezdés.

¹⁵⁸ Rendelet, 7.cikk, (14), utolsó mondat

¹⁵⁹ A Rendelet, 78. cikk, (2)-e értelmében azt az illetékes hatóságot a tagállamoknak kell kijelölniük és erről értesíteni kell a Bizottságot valamint a többi tagállamot.

¹⁶⁰ Rendelet, 7. cikk, (8)

¹⁶¹ Rendelet, 7.cikk, (9)

¹⁶² Rendelet, 7.cikk, (10)

nyilvántartást. A korábbi bejegyzés törlésére csak ezen értesítés kézhezvételét követően kerülhet sor¹⁶³.

Az új bejegyzést és a korábbi bejegyzés törlését az érintett tagállamokban, az erre vonatkozó tagállami jogszabályok szerint közzé kell tenni¹⁶⁴. Ennek módja és tartalma azonos az alapításra elírt közzétételre megállapítottakkal, azzal az eltéréssel, hogy az új bejegyzéssel kapcsolatos információkat is közzé kell tenni¹⁶⁵.

Az ESZ. új bejegyzésének közzétételét követően, harmadik személyek fordulhatnak az új alapszabály szerinti székhelyhez. Mindaddig azonban, amíg nem teszik közzé az ESZ. bejegyzésének törlését a korábbi alapszabály szerinti székhely nyilvántartásából, harmadik személyek továbbra is fordulhatnak a korábbi alapszabály szerinti székhelyhez, kivéve, ha az ESZ. bizonyítja, hogy e harmadik személyeknek tudomásuk volt az új alapszabály szerinti székhelyről¹⁶⁶.

D) Az Európai Zártkör Társaság határokon átvitel szabad mozgása

Az Európai Zártkör Társaság¹⁶⁷ jelenleg még nem létezik. Az EZT. statútuma a „Small Business Act for Europe” (SBA) néven ismert, kkv-ket támogató

¹⁶³ Rendelet, 7.cikk, (11)

¹⁶⁴ Rendelet, 7.cikk, (12)

¹⁶⁵ Rendelet, 13.cikk, (2)

¹⁶⁶ Rendelet, 7.cikk, (13)

¹⁶⁷ Az Európai Zártkör Társaság elnevezés magyar fordítás. A rendelet-tervezet szerinti megnevezés: korlátolt felelősségű európai zártkör társaság. Az eredeti angol megnevezés: European Private Company, de az uniós jogi terminológiában a latin elnevezés – Societas Privata Europea – kezdőbetűinek rövidítése használatos: SPE. Figyelemmel arra, hogy maga a jogi forma csak tervezet, így a magyar társasági jognak sem része, és ennek megfelelően nincs hivatalos, a magyar cégbíróságok által is megjelölt és használt elnevezése, mint az EGE, ERT., vagy az ESZ., és továbbiakban a magyar fordításhoz igazodó rövidítést használom: EZT.

európai kisvállalkozói intézkedési csomag része¹⁶⁸ és az EZT. a Bizottság 2008. évi munkaprogramjának¹⁶⁹ egyik prioritási célkit zése is.

Az EZT. rendelet-tervezetének¹⁷⁰ bevezet rendelkezései értelmében az EZT. megalkotásának célja annak a problémának a felismerése, hogy „A létez közösségi társasági formákat (...) nagy társaságokra tervezték. A (...) minimális t kekövetelmény és alapítás korlátai (...) sok vállalkozás – f ként a kisebbek – számára alkalmatlanná teszik. Az ilyen vállalkozások el tt a társasági jogi rendszerek sokfélesége miatt felmerül problémák és a kisvállalkozások számára való alkalmatlansága (ti.: a létez közösségi társasági formák) miatt célszer kialakítani egy olyan európai társasági formát, amelyet kifejezetten kisvállalkozások céljaira dolgoznak ki, és amely a Közösség egész területén létrehozható.”¹⁷¹. Továbbá mivel „a Közösség egész területén létrehozható zártkör társaság (.....) kisvállalkozások céljaira szolgál, olyan jogi formát kell kialakítani, amely a Közösség egész területén a lehet legegységesebb, emellett a lehet legtöbb kérdésben meg kell hagyni a részvényesek szerz dési szabadságát, és közben gondoskodni kell a részvényesek, hitelez k, munkavállalók és általában a harmadik felek magas szint jogbiztonságáról.”¹⁷² A tervezet ugyanakkor deklarálta európai dimenziót is nyit a kis- és középvállalkozások számára azzal, hogy „annak érdekében, hogy a vállalkozások a bels piac minden el nyét kiaknázhassák, lehet vé kell tenni, hogy az SPE létesít okirat szerinti székhelye és üzleti tevékenységének f helye eltér tagállamokban legyen, továbbá hogy létesít okirat szerinti székhelyét egyik tagállamból egy másikba helyezze át, központi

¹⁶⁸ Javaslat: A TANÁCS RENDELETE az európai zártkör társaság státútumáról, COM(2008) 396., 2. old.; lásd még: A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: „Gondolkozz el bb kicsiben” Európai kisvállalkozói intézkedéscsomag: „Small Business Act” – COM(2008)394

¹⁶⁹ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: „A Bizottság 2008-ra szóló jogalkotási és munkaprogramja” - COM(2007) 640, 21. old.

¹⁷⁰ A továbbiakban: tervezet

¹⁷¹ Tervezet, bevezet rendelkezések, (2).

¹⁷² Tervezet, bevezet rendelkezések, (3).

üzgyvezetésének vagy üzleti tevékenysége f helyének áthelyezésével is, vagy anélkül”¹⁷³

A jogalkotó szándéka tehát egyértelmű : olyan szupranacionális, egységes jogi forma megteremtése az európai társasági jogban, mely tökéletesen illeszkedik a kisvállalkozások speciális természetéhez, és amely alkalmazásával a kkv-k el tt megnyitják a lehet séget arra, hogy gyakorolhassák a határon átvél szabad mozgás alapvet jogát.

Alapítás, bejegyzés, kollízió

A tervezet értelmében a Közösség területén belül gazdasági társaságot lehet létrehozni EZT. formájában. Az alapítás történhet:

- ún., ex nihilo, vagyis minden el zmény nélküli, valamint
- el zménnyel rendelkező , vagyis már létező társasági formák alapján, átalakulással, egyesüléssel, szétválással.¹⁷⁴

Az ex nihilo alapítás esetén az alapító részvényesek elhatározzák egy EZT. létrehozását¹⁷⁵. Alapító részvényes lehet egy vagy több természetes személy és/vagy jogalany. Ezen szabály alkalmazásában a „jogalany” megjelölés a tervezet értelmében a következő gazdasági társasági formációkat jelenti: a Római Szerződés 48. cikkének második bekezdése szerinti társaság, a 2001/2157/EK rendelet szerinti európai részvénytársaság, az 1435/2003/EK tanácsi rendelet szerinti európai szövetkezet, a 2137/85/EGK tanácsi rendelet szerinti európai gazdasági egyesülés és egy másik EZT¹⁷⁶.

Amennyiben az EZT. már meglév , bejegyzett gazdasági társaság egyesülésével, szétválásával, átalakulásával jön létre akkor ezekre a társaságokra a nemzeti jog lesz az irányadó. Amennyiben pedig az alapítás átalakulással történik, úgy az átalakulás nem eredményezheti a társaság megszűnését, illetve jogi személyiségének elvesztését vagy megszakítását.¹⁷⁷.

Ezen szabály alkalmazásban a „társaság” megjelölés a tervezet értelmében a

¹⁷³ Tervezet, bevezető rendelkezések, (4).

¹⁷⁴ Tervezet, 5. cikk, (1) bek.

¹⁷⁵ Tervezet, 3. cikk, (1) bek., (e) pont.

¹⁷⁶ Tervezet, 3. cikk, (3) bek.

¹⁷⁷ Tervezet, 5. cikk, (2) bek.

tagállamok joga szerint létrehozható bármely formájú társaság, az európai részvénytársaság, és adott esetben egy másik EZT¹⁷⁸.

Az Európai Parlament vonatkozó ajánlása a fentiekén túl megfogalmazta azt az igényt is, hogy az elzménnyel történő alapításba kerüljön be a több társaság összeolvadásával, valamint egy közös leányvállalat keretében történő alapítás is, továbbá megfogalmazta azt az igényt, hogy a leendő EZT. átalakulhasson európai részvénytársasággá¹⁷⁹.

Ha értékelni kívánjuk az alapítással kapcsolatos előírásokat megállapítható, hogy a jogalkotó nem következetes. A tervezet világosan rögzíti, hogy kiemelt célja a kis- és középvállalkozások számára megteremteni a működésükben eddig nélkülözött tényleges európai dimenziót egyfajta pozitív diszkriminációval. Ugyanakkor lehet véteszi, hogy az úgynevezett „nagy” európai gazdasági formák (ERT., EGE, ESz.) is létrehozhatók EZT-t. Ez meglátásom szerint önmagában ellentmondásos és logikailag sem koherens. Hiszen ha egy alapító vagy alapítók – függetlenül attól, hogy természetes személyek vagy gazdasági társaságok – rendelkeznek akkora gazdasági potenciállal, hogy létrehozzák bármelyik „nagy” európai gazdasági formációt, akkor ezen társaságok miért alapítanának egy kifejezetten kis- és középvállalkozásoknak létrehozott gazdasági társaságot. Ebből a szempontból célszerű lenne inkább következetesen végigvinni a kis- és középvállalkozói pozitív diszkriminációt, akár úgy is, hogy a tervezet kifejezetten deklarálná, hogy EZT-t csakis egy vagy több magánszemély, illetve egy vagy több, az uniós standardoknak szerint kis- és középvállalkozás alapíthat¹⁸⁰, ez utóbbiak természetesen, átalakulással, egyesüléssel vagy szétválással is.

A másik irányú mozgást – vagyis, hogy EZT. átalakulhasson európai részvénytársasággá – a magam részéről messzemenően támogatom, hiszen az

¹⁷⁸ Tervezet, 5. cikk, (3) bek.

¹⁷⁹ P6_TA(2007)0023 Az európai magántársaság statútuma; az Európai Parlament állásfoglalása a Bizottságnak szóló ajánlásokkal az európai magántársaságok statútumáról (2006/2013(INI)). A továbbiakban: Parlamenti Állásfoglalás. 2. ajánlás (az alapítás szabályai). Ez az ajánlás azonban nem épült be a végleges tervezetbe.

¹⁸⁰ Erre még jogszabályi lehetőség is adott, bár uniós szinten nincs kötelező érvényű jogszabályi definíció a kis- és középvállalkozások definícióját a 2003/361 EK bizottsági ajánlás tartalmazza, azzal, hogy a konkrét jogszabályi megjelöléseket a tagállami jogalkotókra bízta. Magyarországon ezt a definíciót a 2004. XXXIV. Törvény rögzíti.

önmagában siker, ha egy kis-, vagy középvállalkozás olyan gazdasági fejl. dési pályát tud befutni, melynek eredményeképpen egy másik, nálánál sokkalta nagyobb cégformává tud átalakulni.

A tervezet értelmében az EZT-t be kell jegyezni annak a tagállamnak a cégnyilvántartásába, ahol az alapító okirata szerinti székhelye található¹⁸¹. Amely tagállamban a cégbejegyzési eljárás lefolytatására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szerv képes rá, a bejegyzési eljárást elektronikus úton is lefolytathatja, figyelemmel arra, hogy a tervezet értelmében a bejegyzési kérelem elektronikus formátumban, elektronikus úton is benyújtható¹⁸². A bejegyzés hatályosulásához azonban további feltétel az, hogy az EZT. bejegyzését közzé kell tenni¹⁸³, mely közzétételt a bejegyzés helye szerinti tagállam vonatkozó nemzeti joga szerint kell végrehajtani¹⁸⁴

A tervezet egyértelműen rögzíti az EZT-re vonatkozó és alkalmazandó szabályokat¹⁸⁵. Ennek értelmében az EZT-re első sorban a maga a tervezet az irányadó jogszabály, e mellett pedig a tervezet I. sz. mellékletében felsorolt ügyek¹⁸⁶ tekintetében az alapszabály is irányadó. Amennyiben azonban valamely kérdést sem a tervezet, sem az alapszabály nem szabályoz, úgy az alkalmazandó nemzeti jog lesz irányadó. Az alkalmazandó nemzeti jog azon tagállamnak a korlátozott felelősségű zártkörű társaságokra vonatkozó joga, amely tagállam területén az EZT. cégbejegyzés szerinti székhelye található.

Az Európai Parlament már korábban is hivatkozott ajánlása, az alkalmazandó jog megválasztásával és a kollízió kérdésével kapcsolatban ugyancsak fogalmazott meg javaslatokat¹⁸⁷. Ezek a javaslatok ragaszkodtak az EZT., mint társasági forma kizárólagos európai eredetéhez. A Parlament ugyanis felhívta

¹⁸¹ Tervezet, 9. cikk, (1) bek.

¹⁸² Tervezet, 10. cikk, (1) bek.

¹⁸³ Tervezet, 10. cikk, (6) bek.

¹⁸⁴ Tervezet, 11.cikk, (1) bek.

¹⁸⁵ Tervezet, 4.cikk, (1) és (2) bek.

¹⁸⁶ Az I. sz. melléklet szerint ezek az ügyek csoportonként a következők: az Alapítás, a Részvények, a Törvény, az EZT. szervezeti felépítése. A melléklet a csoportokon belül külön megjelöli az egyes szabályozandó területeket. Az I. sz. melléklet egyébként azokat a területeket fogja át melyeket az alapszabályba minimálisan bele kell foglalni, illetve szabályozni kell.

¹⁸⁷ Parlamenti Állásfoglalás, 1. ajánlás (a társasági forma közösségi jognak megfelelő kialakítása).

a figyelmet arra, hogy „az európai magántársaságok statutumát¹⁸⁸ a közösségi jogszabályok teljes mértékű betartása mellett, és ennek megfelelően a nemzeti jogra való hivatkozása nélkül, egységes és végleges formában kell kidolgozni. Következésképpen az európai magántársaságok státútumáról szóló rendelet társasági jogi rendelkezéseit kizárólagosan kell alkalmazni, és a rendeletben szabályozott területeket pedig ki kell vonni a tagállami jog hatálya alól.” Ez az ajánlás végül beépült a végleges tervezetbe, de átalakított formában: maradt a hármas felosztás (tervezet, alapszabály, székhely szerinti tagállami jog), csak más sorrendben és szabályozási körrel. Mint azt a fentiekben láthattuk a végleges tervezetben a tervezet előírásai az előlegesek, általában, f szabályként, és csak a külön mellékletben meghatározott területeken kell az alapszabályt alkalmazni. Amennyiben valamely kérdésre, problémára nem nyújt elegendő megoldást a tervezet, illetve az alapszabály, akkor a bejegyzett székhely szerinti tagállami jog az irányadó. Ezzel szemben a parlamenti ajánlás az előleges szabálynak az alapszabályt tekinti és csak bizonyos területeken lehet hivatkozni a tervezetre. A többi kérdésben – kiegészítéssel, helyettesítéssel jelleggel – az egyéb közösségi szabályokat, illetve ennek hiányában bejegyzett székhely szerinti tagállami rendelkezéseket kell alkalmazni, mint alkalmazandó jogot.

Meglátásom szerint a Parlamenti Állásfoglalás jobban igazodik a tervezet eredeti céljához és a jogalkotói szándékhoz.

Jogképesség, jogi személyiség¹⁸⁹

Az EZT. vonatkozásában a jogképesség és a jogi személyiség kettéválik. A tervezet ugyan kimondja, hogy az EZT. jogi személyiséggel rendelkezik¹⁹⁰, azonban ezt a jogi személyiséget csak a cégnyilvántartásba történő bejegyzés napján szerzi meg¹⁹¹. A tervezet azonban már a megalakulás napjától megadja

¹⁸⁸ értsd: tervezet

¹⁸⁹ Az EZT. jogi személyiséggel ugyanaz a kritika és probléma fogalmazható meg, mint az ERT. és az ESZ. vonatkozásában. Ezzel kapcsolatban lásd: 91.

¹⁹⁰ Tervezet 3. cikk, (1) bek., c. pont.

¹⁹¹ Tervezet 9. cikk, (2) bek.

az EZT-nek a jogképességet¹⁹² – a magyar társasági jogban ismert el társasági jogálláshoz hasonlóan – azzal, hogy amennyiben az EZT. nevében annak bejegyzése el tt tevékenységeket folytattak, az EZT. az ebb l ered kötelezettségeket bejegyzése után vállalhatja. Amennyiben az EZT. nem vállalja ezeket a kötelezettségeket, úgy az említett tevékenységeket folytató személyeket terheli korlátlan és egyetemleges felel sség.

A létesít okirat szerinti székhely áthelyezésének szakaszai és annak általános, valamint különös szabályai

Miel tt rátérnék az EZT. létesít okirat szerinti székhelye¹⁹³, egyik tagállamból a másikba történ áthelyezésének ismertetésére, egy rövid kitér t kell tennünk annak érdekében, hogy világosan tisztázzuk az EZT. vonatkozásában a székhely meghatározását. Az eddigi sui generis társasági formák tekintetében ugyanis a rájuk vonatkozó európai uniós jogszabályok következetesen maradtak az Közösséget alkotó tagállamok többsége által alkalmazott ún. „székhely-elvhez”. A tervezet azonban az EZT. vonatkozásában egy merész fordulatot hajt végre a „bejegyzés-elve” felé, valamint – szintén er sítendő az EZT. európai jellegét - az EZT. székhelyével kapcsolatos el írások a Közösséget – közjogi értelemben vett - egységes, egész területet kezelik. A tervezet ugyanis kimondja, hogy az EZT. nem kötelezhető arra, hogy központi ügyvezetése vagy üzleti tevékenységének fő helye abban a tagállamban legyen, amelyben a létesít okirat szerinti székhelye található¹⁹⁴, továbbá, hogy az EZT. létesít okirat szerinti székhelye és központi ügyvezetése vagy üzleti tevékenységének fő helye a Közösség területén van¹⁹⁵.

Ez a két jogi változás igen jelentős a társaságok határon átvétel mozgása szempontjából, hiszen megjelenik két olyan újdonság ami alapján egyrészt tovább növelhető a társaságok szabad letelepedésének jogköre, másrészt

¹⁹² Tervezet 12. cikk

¹⁹³ Továbbiakban: székhely

¹⁹⁴ Tervezet, 7. cikk, második mondat.

¹⁹⁵ Tervezet, 7. cikk, első mondat.

lehetőség nyílik arra, hogy a Közösség, mint közjogi szervezet lépjen fel ezen a területen¹⁹⁶.

A tervezet külön fejezetet¹⁹⁷ szentel a létesítő okirat szerinti székhely áthelyezésének szabályaira. A fejezet általános rendelkezésekre és a tényleges székhely áthelyezési eljárás részletes, különös szabályaira osztható.

A székhely áthelyezés általános szabályai

Egyértelműen deklarálja – összhangban a bevezető rendelkezések (4) pontjában foglaltakkal - hogy az EZT. létesítő okirat szerinti székhelye a fejezet rendelkezéseivel összhangban áthelyezhető egy másik tagállamba¹⁹⁸. Az EZT. létesítő okirat szerinti székhelyének áthelyezése azonban semmilyen körülmények között nem eredményezheti az EZT. megszűnését, illetve jogi személyiségének megszakítását vagy elvesztését, és nem érinti az EZT. áthelyezéssel kötött szerződése szerinti jogokat vagy kötelezettségeket¹⁹⁹. Látható tehát, hogy a székhelyáthelyezéssel az EZT. jogi státusa, jogképessége és jogi személyisége nem változhat, a fogadó államba áthelyezett EZT. a fogadó tagállami azonos elnevezésű társasággal²⁰⁰ jogilag teljesen egyenértékű.

¹⁹⁶ Ez két szempontból is nagy jelentőséggel bír. Egyrészt a kollíziós szabályok vonatkozásában, másrészt a bejegyzési, és ezzel összefüggésben a jogi személyiség tekintetében. A tervezet azt mondja ki, hogy az EZT. székhelye és központi ügyvezetése vagy üzleti tevékenységének fő helye a KÖZÖSSÉG TERÜLETÉN VAN. A kollíziós jogok tekintetében tehát az EZT-re irányadó jogok kizárólagosan a közösségi jogszabályoknak, illetve az EZT. alapszabályának kellene lenniük, mindenféle tagállami kiegészítő hivatkozások nélkül. Ez tökéletesen illeszkedne az Európai Parlament idevonatkozó ajánlásában megfogalmazottakhoz (lásd 179.). A tervezetből tehát közvetlenül az következik, hogy a Közösség rendelkezik kizárólagos joghatósággal az EZT. fölött, és ennek megfelelően a tagállamoknak semmilyen jogi hatáskörük ezen a téren nincs, és nem is kellene, hogy legyen. Ugyanakkor – mint azt már korábban ismertettem - az EZT. a jogképességét, illetve bejegyzése után a jogi személyiségét attól a tagállamtól kapja, amelynek területén a bejegyzett székhelye van. Tehát a tervezet a Közösséget említi, mint „székhely-helyet”, de valójában az EZT, nem a Közösség területére van bejegyezve, hanem a Közösséget alkotó valamelyik tagállam területére. Mindkét esetben persze nyilvánvaló, hogy a Közösség csakis akkor tudná ellátni hiánytalanul a tervezet által ráruházott feladatát és tudna eleget tenni maradéktalanul a tervezetben megfogalmazott kötelezettségeinek, ha a Közösségnek lenne olyan közhatalommal felruházott hatósága (ügynöksége) amely elláthatna egy ilyen típusú regisztrációs, illetve egyéb más hatósági feladatot. (Ezzel kapcsolatban bővebben lásd a közjogi megoldást ismertető részben foglaltakat.)

¹⁹⁷ Tervezet, VII. fejezet.

¹⁹⁸ Tervezet, 35. cikk, (1) bek., első albekezdés

¹⁹⁹ Tervezet, 35. cikk, (1) bek., második albekezdés

²⁰⁰ Tervezet, 4. cikk, második albekezdés és 45. cikk alapján a Bizottságnak a tagállamok kötelesek bejelenteni azon társaságok tagállami jog szerinti korlátolt felelősségű zártkörű társasági formájának elnevezését.

kell, hogy legyen. Ez az azonos elbírálás – vagy méginkább kölcsönös elismerés – nem csak az el z ekben ismertetett anyagi jogi elismerést jelent, hanem hatálya kiterjed a perképességre is. Ugyanis a székhely áthelyezése el tt megkezd dött bírósági vagy közigazgatási eljárások vonatkozásában az áthelyezéssel összefügg , hatályosult bejegyzést követ en is úgy kell tekinteni, hogy az EZT. létesít okirat szerinti székhelye a székhely szerinti tagállamban van²⁰¹.

A székhely áthelyezési jogosítvány azonban nem gyakorolható, ha az EZT. ellen olyan eljárás van folyamatban, amelyek végelszámolási, felszámolási, fizetéképtelenségi vagy kifizetések felfüggesztésével kapcsolatosak, illetve amelyek esetében az illetékes hatóságok megelő z intézkedéseket hoztak az említett eljárások indításának elkerülésére²⁰².

A székhelyáthelyezés különös szabályai

Maga a székhely áthelyezési eljárás hasonlóan a már létező szupranacionális formáknál ismertetett rendszerhez, két nagyobb szakaszra bontható: magánjogi és közjogi²⁰³. Az első, a magánjogi szakasz a döntés elő készítés és magának a döntésnek a meghozatala – ezt nevezhetjük társaságjogi-önkormányzati (corporate governance) szakasznak, vagy az egyszerűbb kezelhetőség szempontjából magánjogi szakasznak. A második, közjogi szakasz további két részre osztható: az egyik a hatósági beavatkozások és egyéb felügyeleti eljárások szakasza, a másik pedig a lezáró szakasz, vagyis a székhelyváltogatás cégbejegyzésének a lebonyolítása a régi, valamint az új tagállamban, melyet cégjogi szakasznak neveztünk el.

A továbbiakban az eljárás bemutatásakor én is ehhez a hármas tagoláshoz igazítom az egyes szakaszok részletes ismertetését.

A corporate governance szakasza

²⁰¹ Tervezet, 35. cikk (4) bek.

²⁰² Tervezet, 35. cikk, (2) bek.

²⁰³ A tervezet jogalkotói magyarázata külön is rögzíti a VII. fejezettel kapcsolatban, hogy az áthelyezési eljárás szabályait az ERT-rendeletben szereplő rendelkezések inspirálták. Ennek megfelelően az ott meghatározottak szerinti rendszert veszem itt is alapul.

Az EZT. ügyvezet szerve áthelyezési tervet készít, amelyben legalább a következőket feltünteti:

- az EZT. neve és létesítő okirat szerinti székhelyének címe a székhely szerinti tagállamban;
- az EZT. neve és tervezett létesítő okirat szerinti székhelyének címe a fogadó tagállamban;
- az EZT. tervezett alapszabálya a fogadó tagállamban;
- az áthelyezés javasolt időbeli ütemezése;
- az a dátum, amelyet kezdőként a tervek szerint az EZT. ügyleteit számviteli szempontból úgy kell tekinteni, hogy azokat a fogadó tagállamban hajtották végre;
- az áthelyezés munkavállalókra gyakorolt hatása és a velük kapcsolatban tervezett intézkedések;
- adott esetben az EZT. központi ügyvezetésének vagy az üzleti tevékenység fő helyének áthelyezéséről szóló részletes információk²⁰⁴.
- Az áthelyezésről szóló részvényesi határozat elbírálása legalább egy hónappal az EZT. ügyvezet szerve: az áthelyezési tervet vizsgálat céljából átadja a részvényeseknek és a munkavállalók képviselőinek, illetve ha nincsenek ilyen képviselők, az EZT. munkavállalóinak, továbbá betekintés céljából a hitelezőkre rendelkezésére bocsátja és ezt követően az áthelyezési tervet közzéteszi²⁰⁵.

Ezt követően az EZT. ügyvezet szerve jelentést készít a részvényeseknek, amelyben elmagyarázza és megindokolja a tervezett áthelyezés jogi és gazdasági szempontjait, és felvázolja, hogy az áthelyezés milyen következményekkel jár a részvényesekre, a hitelezőkre és a munkavállalókra nézve. Az ügyvezet szerv a jelentést az áthelyezési tervvel együtt átadja a részvényeseknek és a munkavállalók képviselőinek, illetve ha nincsenek ilyen képviselők, maguknak a munkavállalóknak. Amennyiben az ügyvezet szerv

²⁰⁴ Tervezet, 36. cikk, (1) bek.

²⁰⁵ Tervezet, 36. cikk, (2) bek.

id ben megkapja a munkavállalók képvisel inek véleményét az áthelyezésr l, úgy azt eljuttatja a részvényesekhez²⁰⁶.

Az EZT. alapszabályának az alapszabály módosítására, valamint a tervezetnek a részvényesi határozatokra vonatkozó rendelkezéseivel összhangban az áthelyezési tervet a részvényesek elé kell terjeszteni jóváhagyásra²⁰⁷. A részvényesek a székhely áthelyezésr l min sített többség határozattal kell dönteniük. A min sített többség azonban nem lehet kevesebb, mint az EZT. kibocsátott részvényeihez köt d szavazati jogok összességének két harmada²⁰⁸.

Könnyebbség a tervezetben és a kisvállalkozói formához jobban igazodó rugalmasságot biztosítja az, hogy a határozatok elfogadásához nem szükséges közgy lés összehívása. Elegend annyi, hogy az ügyvezet szerv minden részvényeshez eljuttatja a határozati javaslatokat, amelyekhez elegend információt csatol a tájékozottságon alapuló döntések meghozatalához. A határozatokat írásban kell rögzíteni és a határozatokról minden részvényesnek másolatot kell küldeni²⁰⁹. A részvényesi határozatoknak összhangban kell lenniük ezzel a rendelettel és az EZT. alapszabályával²¹⁰. A székhelyáthelyezésr l hozott határozatokat minden esetben közzé kell tenni a székhely szerinti tagállam jogi el írásai alapján²¹¹.

A tervezet jogorvoslatot is biztosít a részvényeseknek, amikor azt mondja, hogy részvényesek a határozatokat a hitelez i védelemre alkalmazandó nemzeti jog szabályai szerint támadhatják meg²¹².

A hatósági eljárások szakasza

A tervezet értelmében erre vonatkozó hatáskörrel minden tagállam köteles kijelölni egy illetékes hatóságot, amelynek feladata, hogy az el sz pontban

²⁰⁶ Tervezet, 36. cikk, (3) bek.

²⁰⁷ Tervezet 36. cikk, (4) bek., 27. cikk, (1) bek. 1. pont

²⁰⁸ Tervezet, 27. cikk, (2) bek.

²⁰⁹ Tervezet, 27. cikk, (3) bek.

²¹⁰ Tervezet, 27. cikk, (4) bek., els albekezdés

²¹¹ Tervezet, 27. cikk, (6) bek.

²¹² Tervezet, 27. cikk, (4) bek., második albekezdés, 36. cikk, (6) bek.

ismertetett az áthelyezésre vonatkozó alaki szabályok betartását ellen rizza²¹³. Ez a hatóság indokolatlan késedelem nélkül ellen rzi, hogy az alaki szabályok követelményei teljesülnek-e, és ha igen, akkor igazolást ad ki, amelyben meger síti, hogy a székhely szerinti tagállamban az áthelyezési eljárás során megkövetelt valamennyi alakiságot betartották²¹⁴. Az EZT. az igazolás kézhezvételét 1 számított egy hónapon belül a következ dokumentumokat köteles benyújtani a fogadó tagállam illetékes hatóságának:

- az alaki szabályok betartására vonatkozó igazolást,
- az EZT tervezett, a részvényesek által jóváhagyott alapszabálya a fogadó tagállamban;
- a részvényesek által jóváhagyott áthelyezési terv.

Ezeket a dokumentumokat elegend nek kell elfogadni az EZT. fogadó tagállamban történ bejegyzéséhez²¹⁵.

A fogadó tagállam illetékes hatósága ezen dokumentumok kézhezvételét követ 14 naptári napon belül ellen rzi, hogy a létesít okirat szerinti székhely áthelyezésének tartalmi és alaki követelményei teljesülnek-e, és ha igen, megteszi az EZT. bejegyzéséhez szükséges lépéseket²¹⁶. A fogadó tagállam illetékes hatósága csak akkor tagadhatja meg az EZT. bejegyzését, ha az EZT. nem teljesíti az e fejezetben meghatározott összes tartalmi és alaki követelményt²¹⁷.

A fentiekb 1 látható, hogy a valamennyi tagállam által létrehozott hatóság kizárólag csak a döntésmeghozatal jogszer ségét köteles vizsgálni, vagyis csak egyfajta törvényességi ellen rzést kell lefolytatnia, arra vonatkozólag, hogy az EZT. ügyvezet szerve és a részvényesek az alapszabálynak, illetve a tervezetben foglaltaknak megfelelően jártak-e el, és ezen el írásoknak megfelelően hozták-e meg a döntést. Amennyiben az EZT. úgy járt el, ahogy azt az alapszabálya, illetve a tervezetben foglalt szabályok el írják a székhelyáthelyezés bejegyzése a fogadó állam részér 1 nem tagadható meg.

²¹³ Tervezet, 37. cikk, (1) bek.

²¹⁴ Tervezet, 37. cikk, (2) bek.

²¹⁵ Tervezet, 37. cikk, (3) bek.

²¹⁶ Tervezet, 37. cikk, (4) bek.

²¹⁷ Tervezet, 37. cikk, (5) bek., els mondat

A cégjogi szakasz

Amennyiben a fogadó állam hatósága törvényességi kifogást nem tud megjelölni a székhely áthelyezéssel kapcsolatban, úgy az EZT-t be kell jegyezni²¹⁸.

A fogadó tagállam illetékes hatósága bejelent lap-minta²¹⁹ használatával indokolatlan késedelem nélkül értesíti a székhely szerinti tagállamban az EZT. cégnyilvántartásból való törléséért felelős illetékes hatóságot, hogy az EZT-t bejegyezték a fogadó tagállamban. A cégnyilvántartásból való törlés a bejelentés kézhezvételével, de semmiképpen sem el tte történik²²⁰.

Mind a bejegyzést, mind pedig cégnyilvántartásából való törlést közzé kell tenni, az két tagállam vonatkozó joga alapján²²¹.

Az áthelyezés azon a napon lép hatályba, amikor az EZT-t a fogadó tagállamban bejegyzik. E naptól kezdve az EZT-re a fogadó tagállam joga alkalmazandó²²².

E) Az ún. sui generis európai társasági formák értékelése

Ha megnézzük ezen társasági formákról szóló rendeleteket, illetve rendelet tervezetet, akkor mindenenk el tt azt állapíthatjuk meg, hogy az ún. sui generis európai társasági formák szabályozása jelentős változáson ment keresztül: egyrészt számszerűleg is b vült a létrehozható formák száma, ugyanakkor most már a paletta kínálata lefedi a gazdasági szereplők teljes vertikumát, a kis- és közepes vállalkozásoktól kezdve egészen a nagy európai vállalatokig, s t alternatívát nyújt a szövetkezeti mozgalom számára is. Másrészt európai dimenziót nyitnak a társasági jogban és részben hozzájárulnak a letelepedés szabadságának a társasági jogban mindezidáig fennálló problémájának megoldásához. Azonban a jogszabályok els sorban - céljukat nem is titkolva -

²¹⁸ Tervezet, 37. cikk, (5) bek., második mondat

²¹⁹ Lásd 1. sz. Függelék.

²²⁰ Tervezet, 37. cikk, (6) bek.

²²¹ Tervezet, 37. cikk, (7) bek.

²²² Tervezet, 35. cikk, (3) bek.,

anyagi jogi megoldásokat tartalmaznak, az eljárási kérdéseknek és ezen belül magának a regisztrációnak részletszabályozását még mindig a tagállamokra hagyja a Közösség²²³.

Létesítésük lehet eredeti, tehát elzmény nélküli és az EGE kivételével, származékos. Alapítójuk, illetve tulajdonosuk lehet magánszemély és más gazdasági társaság vagy jogi személy. A származékos létesítés azonban – az egyesülés és az átalakulás tekintetében - igencsak kötött, hiszen nem engedi meg az adott, a tagállamokban is meglév formától való eltérést, egyetlen kivétel majd az EZT. lesz.

Létesítésük során a közösségi jog következetesen ragaszkodik a székhely-elv alkalmazásához. Hiszen el írja számukra, hogy székhelyüknek és központi ügyintézésük helyének a bejegyzést végz tagállamban kell lennie. A tagállamokat pedig felhatalmazza arra, hogy ha saját jogrendszerükhöz az illeszkedik inkább, akkor el írassák a szupranacionális formák számára, hogy a székhelyük és a központi ügyintézési helyük ugyanazon hely legyen. Egyetlen kivétel lesz majd ez alól az EZT., melynek tervezett szabályozása a bejegyzési elv felé mozdul el.

Az ún. sui generis formák jogi személyiségüket a rájuk vonatkozó európai jogszabályok kimondják – kivételt képez az EGE, amelynek esetében ez csak lehet ség -, ez azonban csak közvetett jogosítvány, hiszen a cégregisztráció a tagállamokban történik, tényleges jogi személyiségük az ket bejegyz , illetve székhely áthelyezés esetén az átvev tagállamtól ered. Ugyanakkor meggy z désem, hogy jogalkotó szándéka arra irányult – és ez a jogszabályokból egyértelm en megállapítható -, hogy a tagállamok ne tagadhassák meg az ún. sui generis európai társasági formáktól az önálló jogi személyiséget, vagyishogy kötelez vé tették számukra azt, hogy a saját társasági és cégregisztrációs jogukban ezt a formát a jogi személyiség társaságok közé sorolják. A jogképességükkel azonban már más a helyzet. Az

²²³ Szepes Márton: Az Európai Részvénytársaságról, EU Working Papers 1/2003, 91. old. Bár a szerz ezt csak az ERt. vonatkozásában jegyzi meg, azonban összehasonlítva a szabályokat egyértelm , hogy ez valamennyi sui generis forma vonatkozásában megállhatja a helyét.

EGE kivételével ugyanis az ún. sui generis formák már alapításuk dátumától és nem regisztrálásuk napjával jogképesek, hasonlóan a magyar társasági jogi szabályokhoz. Így a jogképesség és a jogi személyiség egymástól különválnak és a jogképesség időben megelőzi a jogi személyiséget és ez a két forma csak a bejegyzéssel számítva olvad eggyé.

Ami a székhelyáthelyezésüket illeti egyik tagállamból a másikba, tény, hogy a Közösség alapvetően jogként deklarálja ezt a jogot számukra, de az korántsem mondható el, hogy ez egy egyszerű eljárás lenne²²⁴. A székhelyáthelyezés egyik tagállamból a másikba rendkívül bonyolult és nehézkes, melynek oka elsősorban az, hogy hiányzik a határon átvitel székhelyváltatáshoz a jól működő és összehangolt tagállami cégregisztráció, valamint egy együttműködésre képes hatósági rendszer²²⁵.

A fenti problémák azonban még egy esetleges intenzívebb jogharmonizációval áthidalhatóak lennének. Van azonban egy koncepcionális probléma ezen társaságokkal kapcsolatban: ez pedig maga a szupranacionális forma. A Közösség magánjogi megoldása tehát csak akkor alkalmazható, ha a társaságok – akár eredeti, akár származékos alapítással – a tagállami szintről közösségi szintre lépnek. Ahhoz tehát, hogy a tagállamok az öket megillető alapjogosítványukat szabadon, minden kötöttségek nélkül gyakorolni tudják ún. sui generis társasággá kell válniuk, mely lehetőség – mint azt a fentiekben ismertettem – nem minden forma számára adott. Ebből pedig az következik, hogy csak a tagállami társaságok egy bizonyos szűk rétege, a közösségi jog által kijelölt társasági formák számára biztosított a szabad mozgás joga, mely mögöttes jogalkotói szándékkal összeegyeztethetetlen a Római Szerződésben foglaltakkal, nevezetesen azzal, hogy a tagállamok kereskedelmi vagy egyéb más joga alapján létrehozott és a tagállamokban bejegyzett gazdasági

²²⁴ Szanyi Miklós: Az európai vállalat: működés és környezet, Európai Tükör 2007/7-8, 73. old.

²²⁵ Inotai András: Javíthatja-e az európai részvénytársaság (Societas Europaea) Európa globális versenyképességét?, Európai Tükör 2007/6, 23. old.; Szanyi Miklós: Az európai vállalat: működés és környezet, Európai Tükör 2007/7-8, 64. old.; Csorba Emese: A kis- és középvállalkozások jövőjéért – Az európai zártkörű társaságra vonatkozó rendelettervezetről, Európai Tükör 2009/9, 20. old.

társaságok számára biztosítva legyen a szabad, közvetlen és elsődleges letelepedési jog gyakorlása²²⁶.

A fenti értékelést összefoglalóan talán a következő táblázatban lehetne szemléltetni:

²²⁶ Balázs Katalin-Kovács Krisztián: Az „európai uniós társasági jog” fejlődési tendenciái, Európai Tükör, 2005/6, 94. old.

		Európai Gazdasági Egyesülés	Európai Részvénytársaság	Európai Szövetkezet	Európai Zártkör Társaság
Alapítás, bejegyzés, kollízió		Kizárólag eredeti alapítás lehet; Székhely-elv érvényesül; Tagállami joghatóság a bejegyzés helye szerint, de a rendeletre figyelemmel	Alapítása lehet eredeti és származékos (egyesülés, átalakulás, leányvállalat, holding); Székhely-elv érvényesül; Tagállami szabályozás a bejegyzés helye szerint, de csak kiegészít jelleggel	Alapítása lehet eredeti és származékos (egyesülés, átalakulás); Székhely-elv érvényesül; Tagállami szabályozás a bejegyzés helye szerint, de csak kiegészít jelleggel	Alapítása lehet eredeti és származékos (egyesülés, átalakulás; szétválás); Bejegyzési elv érvényesül; Tagállami szabályozás a bejegyzés helye szerint, de csak kiegészít jelleggel
Jogképeség, jogi személyiség		A jogképeség és a jogi személyiség csak bejegyzést; A tagállami jogi személyiség megadása nem kötelez ;	A jogképeség és a jogi személyiség szétválík, jogképeség alapítástól, jogi személyiség bejegyzést l; Jogi személyiség megadása kötelez	A jogképeség és a jogi személyiség szétválík, jogképeség alapítástól, jogi személyiség bejegyzést l; Jogi személyiség megadása kötelez	A jogképeség és a jogi személyiség szétválík, jogképeség alapítástól, jogi személyiség bejegyzést l; Jogi személyiség megadása kötelez
A létesít okirat szerinti székhely áthelyezésének szakaszai és annak általános, valamint különös szabályai	Általános szabályok	Megengedett a székhely-áthelyezés egy másik tagállamba	Megengedett a székhely-áthelyezés egy másik tagállamba	Megengedett a székhely-áthelyezés egy másik tagállamba	Megengedett a székhely-áthelyezés egy másik tagállamba
	A döntés el készítés és döntés szabályai	A székhelyáthelyezésr l a legf bb döntéshozó szerv dönt az átalakulási javaslat jóváhagyásával	A székhelyáthelyezésr l a legf bb döntéshozó szerv dönt az átalakulási javaslat jóváhagyásával	A székhelyáthelyezésr l a legf bb döntéshozó szerv dönt az átalakulási javaslat jóváhagyásával	A székhelyáthelyezésr l a legf bb döntéshozó szerv dönt az átalakulási terv jóváhagyásával, DE nem kell összehívni
	A hatósági beavatkozások és egyéb felügyeleti eljárások szakasza	Kötelez az áthelyezést a tagállami hatóságoknak bejelenteni; A tagállami hatóságoknak kifogásolási joguk van	Kötelez az áthelyezést a tagállami hatóságoknak bejelenteni; A tagállami hatóságok ellentmondással élhetnek; Tagállami hatósági tanúsítvány kiállítása	Kötelez az áthelyezést a tagállami hatóságoknak bejelenteni; A tagállami hatóságok kifogással élhetnek; Tagállami hatósági tanúsítvány kiállítása	Külön hatóság kijelölése erre a célra; Fogadó állam hatósága csak törvényességi kifogást terjeszthet el
	A székhely-áthelyezés cégbejegyzése	El bb a korábbi bejegyzést kell törölni, majd azt követ en kerülhet sor az új bejegyzésre	Áthelyezés azon a napon hatályosul, amikor a változást bejegyzik; A bejegyzést követ en az el z regisztrációt törlik	Áthelyezés azon a napon hatályosul, amikor a változást bejegyzik; A bejegyzést követ en az el z regisztrációt törlik	Áthelyezés azon a napon hatályosul, amikor a változást bejegyzik; Változás bejegyzése, majd a bejelent -lap nyomtatvánnyal értesíteni a korábbi tagállam hatóságát, hogy törölje a korábbi székhelyet

Összefoglalva tehát azt mondhatjuk, hogy az Európai Közösség ezen magánjogi eszközei nem tesznek lehet vé közvetlen, általános és teljeskör megoldást, hanem csak megpróbálnak kezelni egy folyamatosan jelenlév és mindmáig megoldatlan problémát²²⁷.

Hogy mennyire így van az a következő táblázat szemlélteti a legjobban.

Table 28.

Company Type	Highest number	Total sum
EEIG	227	1228
SE	61	107
SCE	1	2
Branches	18145	69259

Forrás: ECRF-felmérés 20. old.²²⁸

A táblázatból egyértelműen kiolvasható, hogy az ún. sui generis társasági formák nem örvendenek nagy népszerűségnek a tagállamok vállalkozásai között és nem fűztek be a hozzájuk fűzött közösségi reményeket. Hiszen 2007. december 31-ig mindösszesen 1228 EGE-t alapítottak, 107 ERt-t, és

²²⁷ Gudlinné Kovács Ibolya: A Gt. hatálya a gazdasági társaságok határon túli székhelyáthelyezésének kapcsán, *Gazdaság és Jog*, 2008. január, 1. szám, 11. old.

²²⁸ A European Commerce Registers' Forum (hivatalos rövidítése: ECRF; a továbbiakban én is így fogom jelölni) az európai regisztrációs hatóságok saját kezdeményezésére. Az együttműködés Litvániában, 1998-ban indult az Európai Kereskedelmi Regisztrációk első Évenkénti Konferenciájával. A második, Svédországban megrendezésre kerülő Konferencián már részt vettek a Közép- és Kelet Európai Országok is, így a hálózatba bekapcsolódók száma 2-re emelkedett. Ezzel egyidőben fogalmazódott meg az az igény, hogy az együttműködésnek egy keretet, egyfajta formát adjanak, mely jobban szolgálhatná az együttműködést, nem csak horizontálisan, hanem vertikálisan is. Ezt a javaslatot a 2000 októberében, Cardiffban megrendezett harmadik Konferencián és fogadták el a jelenlévő 21 ország regisztrációs hatóságainak képviselői, így megalakult az ECRF. Az ECRF-nek azonban a tagjai között vannak európai, de nem eu-tag országok: Horvátország, Gibraltár, Izland, Man-szigetek, Jersey-szigetek, Norvégia, Moldova, Szerbia, Macedón Köztársaság, Norvégia, Lichtenstein, Svájc és Ukrajna. Ugyanakkor vannak olyan eu-tag országok, amelyek nem vesznek részt a kezdeményezés munkájában: Cyprus, Portugália, Lengyelország. Az ECRF 2003-ban, 2006-ban, 2007-ben rendelt meg felméréseket a tagregiszterektől. A 2007. évi felmérést a Svéd Társasági Regisztrációs Hivatal (Swedish Company Register Office) végezte, illetve fogta össze a tagok munkáját, majd pedig elkészítette a felmérés anyagát. A tanulmányra a válaszadás határideje 2007. december 31-e volt, illetve az eddigi határidőre vonatkozóan végezték a felmérést. (A továbbiakban: felmérés.) A felmérés elkészítésében nem csak az ECRF tagok működtek közre, hanem az EBR (European Business Register; www.ebr.org), a Corporate Registers Forum (CRF; www.corporateregistersforum.org) valamint egyéb, más üzleti regisztrációs szervezetek is. Összesen 45 szervezet küldte vissza a felmérés alapjául szolgáló adatlapot. A 45 válaszadóból én csakis és kizárólag a 24 eu-tag ország választát elemzem. A felmérést 2008. júniusában publikálták az ECRF honlapján: www.ecrforum.org. Ezen felmérés 28. sz. táblázata a beépített kimutatás.

mindössze 2(!) ESz. került bejegyzésre. Azt hiszem ezek az adatok önmagukért beszélnek.

Meglátásom szerint az Európai Közösség jelenlegi magánjogi eszközeinek hatékonyságát talán nagyban növelné, és esetleg közelebb vinne az alapprobléma megoldásához, ha a vonatkozó szabályokat módosítaná a Közösség. Ennek megfelelően alapvetően fontos és sürgős lenne az ERT. és ESz. esetében a származékos létesítési módok közül az egyesülés és az átalakulás indokolatlan és merev társasági forma megkötésének az eltörlése és az EZT-hez hasonló rugalmasságú szabályokat állapítanának meg a közösségi jogalkotók. Továbbá mindenféleképpen indokolt lenne az EGE szabályozásának újragondolása is, de ebben csak kisebb technikai módosításra gondolok, így például felesleges és mindenféleképpen törölni szükséges a magánszemély alapítók esetében a kötött szakmai tevékenység meghatározásának szabályait.

A vonatkozó hazai szakirodalom azonban meglepően egységes abban, hogy szinte valamennyi írás sürgeti a sui generis társaságokkal kapcsolatban az adókérdések átfogó és teljes rendezését²²⁹.

A következő részben azt kívánom bemutatni, hogy létezik egy olyan megoldási lehetőség is, amelynek megvalósításával a Közösség, a saját magánjogi eszközeivel biztosíthatná a tagállami társaságok számára a határokon átívelő székhelyáthelyezést, úgy hogy a társaság jogi személyisége nem sérül, illetve szűnik meg, és nem lenne feltétlenül szükséges az, hogy a pozitív kezdeményezések tagállami bürokráciák miatt fussanak zátonyra.

²²⁹ Szepes Márton: Az Európai Részvénytársaságról, EU Working Papers 1/2003, 92. old.; Szanyi Miklós: Az európai vállalat: működés és környezet, Európai Tükör 2007/7-8, 65., 74. old.; Csorba Emese: A kis- és középvállalkozások jövőjéért – Az európai zártkörű társaságra vonatkozó rendelettervezetről, Európai Tükör 2009/9, 20. old.; Gudlinné Kovács Ibolya: A Gt. hatálya a gazdasági társaságok határon túli székhelyáthelyezésének kapcsán, Gazdaság és Jog, 2008. január, 1. szám, 10-11. old.; Pitti Zoltán: Az Európai Unió az adóversenyben, és az adóverseny az Európai Unióban, Európai Tükör 2007/10, 13-36. old.; Herpai Gyuláné: Európai Részvénytársaság – Societas Europaea, EU Working Papers, 2/2005, 86-91. old.

2. Az Európai Közösség egy lehetséges magánjogi megoldása az összehasonlító jog alapján – az amerikai minta

Az eddigiek során az Európai Unió, illetve közelebbre az Európai Közösség határain belül, a meglévő, és rendelkezésre álló közösségi jogi eszközök számbavételével mutattam be megoldási alternatívát a társasági mobilitás problémájának kezelésére. Most azonban kilépünk a Közösség jogi és földrajzi kereteiből, és megvizsgáljuk, hogy egy hasonló méretű, népesség és közjogi berendezkedés országban hogyan is oldják meg a társasági jogban ezt a problémát.

Joggal merül föl a kérdés: miért pont az Amerikai Egyesült Államok²³⁰ az az ország melyet viszonyítási pontként kívánok bemutatni? A válasz igen kézenfekvő. Először is az USA valóban méretét, népességét²³¹ és közjogi berendezkedését tekintve²³² a leginkább érdemes arra, hogy megvizsgáljuk dolgozatom témája szempontjából. Másodsorú mind az USA²³³, mind pedig az

²³⁰ A továbbiakban illeszkedve a nemzetközi megjelöléshez, az USA rövidítést kívánom én is használni.

²³¹ Az USA területe: 9.826.530 nkm, népessége: 303.824.640 f (2008. júliusi adat, becslés), tagállamainak száma: 50+1. Az EU tagállamainak száma: 27, népessége: 491.018.683 f (ugyancsak 2008. júliusi adat, becslés), területe: 4.324.782 nkm. Forrás: CIA-The World Factbook; www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html; CIA-The World Factbook; www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html

²³² Közjogi berendezkedését vizsgálva, igazából arra az egy tényre támaszkodhatunk, hogy az USA tagállamai is viszonylag nagy önállósággal rendelkeznek az alkotmányos berendezkedést tekintve és, hogy az Európai Unió is egy quasi föderatív állam. Vagy ahogy a CIA-TheWorld Factbook fogalmazott: „a hybrid intergovernmental and supranational organization”. Forrás: CIA-The World Factbook; www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ee.html. Ezzel kapcsolatban lásd még: McCahery-Vermeulen tanulmány (lásd: 37) pp 4,5, de különösen a 7. lábjegyzet.

²³³ Az összehasonlító jogi elemzés és ezzel együtt a tapasztalati tények lesz részének igénye az USA szakirodalmában – nyilvánvalóan pragmatista beállítottságukból kifolyólag - sokkal nagyobb. Ezzel kapcsolatban lásd különösen: Dammann, J. C., The U.S. Concept of Granting Corporations Free Choice among State Corporate Law Regimes as a Model for the European Community. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=418660>; Dammann, J. C., Exercising Free Choice in Corporate Law (August 20, 2003). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=437100>; Bratton, William W., McCahery, Joseph A. and Vermeulen, Erik P. M., How Does Corporate Mobility Affect Lawmaking? A Comparative Analysis (January 2008). ECGI - Law Working Paper No. 91/2008; Amsterdam Center for Law & Economics Working Paper No. 2008-01; Georgetown Law and Economics Research Paper No. 1086667. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1086667>; Bebchuk, Lucian Arye and Cohen, Alma, Firms' Decisions Where to Incorporate. Journal of Law and Economics, Vol. 46, pp. 383-425, 2003; Harvard Law and Economics Discussion Paper No. 351; ECGI - Finance Working Paper No. 03/2002. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=304386>; Cools, Sofie, The Real Difference in Corporate Law between the United States and Continental Europe: Distribution of Powers (September 2004). Harvard Law and Economics Discussion Paper No. 490. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=623286> or doi:10.2139/ssrn.623286, Pistor, Katharina, Keinan, Yoram, Kleinheisterkamp, Jan and West, Mark D., The Evolution of Corporate Law: A Cross-

európai²³⁴ társaságjogi szakirodalomban felmerült az összehasonlító jogi elemzés igénye a két – mondjuk így – ország társasági jogára vonatkozóan. S t maga az Európai Bizottság is vizsgálta az USA társasági jogi berendezkedést a határon átívelő társasági szabad mozgás vonatkozásában²³⁵. Harmadszor pedig – mint az a későbbiekben látni is fogjuk – az USA társasági joga számos olyan megoldást mutat be számunkra, melyeket a Közösség is beépíthetne, illetve sikerrel alkalmazhatna saját jogalkotásában, jogalkalmazásában. Ez lehet egy formai útmutatás, vagyishogy milyen jogforrás kereti között vezethetők be a közösségi jogba esetlegesen ezek a megoldások, valamint lehet tartalmi iránymutatás is, vagyishogy milyen konkrét jogi szabályozási modellek azok, amelyeket át lehetne venni az USA jogrendszeréből.

A) A jog-összehasonlítás alapjául szolgáló általános rendelkezések

Az USA-ban a társasági jog nem szövetségi, hanem tagállami hatáskörbe tartozó jog. Ez azt jelenti, hogy az USA valamennyi tagállama jogosult megalkotni egy saját társasági törvényt, egy önálló tagállami Corporation Act-et, mint saját társasági anyagi jogot. Ennek egyenes következménye az is, hogy a cégregisztráció – mint társasági eljárási jog – megalkotása szintén tagállami jogalkotói feladat és ennek megfelelően az adott tagállam feladata a cégregisztráció vezetése is. Elméletileg tehát lehetséges lenne az is, hogy mind az 50 tagállamban 50 féle társasági jog legyen, 50 féle cégeljárással és

Country Comparison (2003). University of Pennsylvania, Journal of International Economic Law, Vol. 23, No. 4, pp. 791-871. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=419881> or doi:10.2139/ssrn.419881.

²³⁴ Ezzel kapcsolatban lásd: http://www.iimedu.org/executivejournal/WhitePaper_EU_Vs.US_ComparativeCompanyLaw.pdf; Hopt, Klaus J., Comparative Company Law (December 1, 2006). ECGI - Law Working Paper No. 77/2006. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=980981>; Enriques, Luca and Gatti, Matteo, The Uneasy Case for Top-Down Corporate Law Harmonization in the European Union. University of Pennsylvania Journal of International Economic Law, Vol. 27, pp. 939-998, 2006. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=879804>.

²³⁵ Commission Staff Working Document - Impact assessment on the Directive on the cross-border transfer of registered office. Brussels, 12.12.2007, SEC(2007) 1707, Part 1. 15. old.

cégregisztrációval. Valójában azonban a tagállamok több mint fele²³⁶ a 2005-ben újra alkotott Model Business Corporations Act-et²³⁷ alkalmazza.

Ugyanakkor az USA társasági jogában az ún. bejegyzési elv érvényesül. Ez azt jelenti, hogy egy adott társaságra irányadó jog azon tagállam joga, ahol bejegyezték, nem pedig ahol a székhelye van. Ennek megfelelően a bejegyzés helye és a tényleges gazdasági tevékenység helye eltér, két különböző tagállamban is lehetséges, és – mint azt majd a későbbiekben részletesen is bemutatok – a bejegyzett tagállamtól különböző tagállamban – ahol a tényleges gazdasági tevékenységét kifejti - ez a társaság külföldi társaságnak fog minősülni.

Ha azonban egy társaság valamelyik tagállam joga szerint megalakul, akkor azt a többi tagállam köteles elismerni, a szövetségi alkotmány ún. „bizalmi elve” alapján²³⁸. Ez a rendelkezés azt mondja ki, hogy „egy államban végrehajtott állami aktusok, okmányok, feljegyzések és bírói eljárások teljes hitelességgel és hatállyal bírnak más államokban. A Kongresszus általános törvényekkel szabályozhatja ilyen aktusok, feljegyzések és eljárások valódisága bizonyításának módját és azok joghatását.”²³⁹ Vagyis esetünkben azt rögzíti, hogy egy tagállamban, annak joga szerint létrehozott és az adott tagállamban jogszerűen bejegyzett társaságot a többi tagállam is köteles elismerni jogszerűen létrehozott és regisztrált társaságként.

B) A jog-összehasonlítás alapjául szolgáló konkrét jogi elírások – az MBCA

²³⁶ Pontosán 29 tagállam adoptálta teljes egészében, vagy jelentős mértékben saját jogrendszerébe, 4 tagállam társasági joga az 1969-es Act-en alapszik, továbbá más tagállamok pedig csak bizonyos kiválogatott rendelkezéseket alkalmaznak a jogrendszerükben. http://www.abanet.org/buslaw/committees/CL270000pub/nosearch/mbca/assembled/20051201000001_xix.old

²³⁷ <http://www.abanet.org/buslaw/committees/CL270000pub/nosearch/mbca/assembled/20051201000001>. A továbbiakban az általánosan bevett MBCA elnevezést használom.

²³⁸ Mag. Franz Heindinger, Andrea Hubalek, Dr. Bárdos Péter, Dr. Bárdos Rita: Angol-Amerikai jogi nyelv, Második, átdolgozott, bővített kiadás, Budapest, 2004. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.; 137. old.

²³⁹ Az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya (1787. szeptember 17), IV. cikk, 1§.

Az MBCA története²⁴⁰

1928-ban az állami jogokat egységesíté biztosok megalkották és közhírré tették a Uniform Business Act-et²⁴¹. Ezt az első verziót csak három tagállam (Louisiana, Washington, Kentucky) adoptálta teljes egészében a jogrendszerébe, részlegesen pedig a negyedik, Idaho vette át. Professzor Hamilton szerint²⁴² a széles elfogadás hiányának részben az volt az oka, hogy korát megelőző alkotás volt, másrészt pedig, hogy a tagállami jogalkotók idegenkedtek, attól, hogy egy olyan uniformizált szabály legyenek meg társasági jogukká, amely tagállamról tagállamra ugyanolyan szabályokat tartalmaz eltérési lehetőség nélkül.

1943-ban a Uniform Business Corporation Act-et kivonták²⁴³ a jogalkotás területéről, mint „uniformizáló” szabályt és átnevezték a manapság is használatos Model Business Corporation Act-re.

1950-ben az Amerikai Ügyvédi Kamara Társaság Jogok Bizottságának Társasági, Banki és Üzleti Jogi Szekciója²⁴⁴ nyilvánosságra hozta a saját MBCA-jét. Ezt követően a Bizottság folyamatosan végezte a fölülvizsgálatát és a frissítését. 1984-ben, egy ötéves munka eredményeként, a Bizottság akkori elnökének, Elliot Goldsteinnek a vezetésével publikálták és széles körben elérhetővé tették észrevételezésre a tervezetet, majd a bizottság a beérkezett észrevételek figyelembevételével és azok feldolgozásával a teljesen fölülvizsgált MBCA-t kiadta. 1984 óta a Bizottság folyamatosan figyeli és fölülvizsgálja az MBCA egyes rendelkezéseit.

Az általam ismertetni kívánt MBCA 2005-ben került kiadásra, jelenleg ez a legfrissebb változat, melyet a Társasági Jogok Bizottsága 2005. augusztusában tett közzé a THE BUSINESS LAWYER kiadásában²⁴⁵. Ez alapján, illetve az

²⁴⁰ MBCA, xxi-xxiii. old

²⁴¹ A továbbiakban: UBCA.

²⁴² Robert W. Hamilton, The Revised Model Business Corporation Act: Comment and Observation: Reflects of a Reporter 63 text.L.Rev.1455, 1457 n. 16 (1985)

²⁴³ A végleges megszüntetésre az egységesíté bizottság tett pontot 1958-ban.

²⁴⁴ Eredeti megnevezés: Committee on Corporate Laws of the Section of Corporation, Banking and Business Law (now Section of Business Law) of the American Bar Association. A továbbiakban: Bizottság.

²⁴⁵ MBCA, xvii. old.

ehhez f zött kommentárok és a jogi szakma által megtett észrevételek figyelembevételével készült el az MBCA negyedik kiadása, melyet 2006. elején adtak ki²⁴⁶.

Az MBCA, mint jogforrás

Az MBCA, illetve jogel dje UBCA, nem jogszabály. Sem a hagyományos jogelméleti értelemben, sem pedig az amerikai jogalkotási szabályok szerint. Az MBCA egy szakmai köztestület, az Amerika Ügyvédi Kamara által elkészített igen komoly szakmai anyag, melyet – figyelemmel arra a már rögzített tényre, hogy a társasági jog az USA-ban nem szövetségi jogalkotási tárgykör - bármelyik tagállam szabadon adoptálhat, akár részben, akár egészben a saját jogrendszerébe²⁴⁷. Az adoptálásnak meg kell felelnie az adott tagállam jogalkotási eljárásának, vagyis, hogy a tagállam saját jogforrásába a saját alkotmányos keretei között kell megalkotnia a jogszabályt. Ennek a jogszabálynak azonban formáját tekintve mindenféleképpen törvénynek kell lennie²⁴⁸. Az adoptálással pedig a továbbiakban a jogszabály neve [az adoptáló tagállam neve] Business Corporation Act lesz²⁴⁹.

Az így megalkotott jogszabály aztán az irányadó jogszabály az ott bejegyzésre kerül társaságok számára. A tagállami BCA-t törvénybe cikkelyez jogalkotó szerv aztán az MBCA-be foglalt rendelkezés értelmében, a megalkotással és hatálybaléptetéssel egyidej leg megszerzi a jogot és a hatáskört arra, hogy bármikor a kés bbiekben megváltoztassa, vagy akár hatályon kívül is helyezhesse a teljes tagállami MBCA-t, vagy annak csak egy részét²⁵⁰. Ezen túlmen en pedig, az el z ekbem bemutatott hatáskör fenntartás elve alapján, mind a korábban bejegyzett, mind pedig a jöv ben bejegyzend tagállami vagy külföldi társaságok, ezen tagállami BCA-nek alárendelten fognak

²⁴⁶ MBCA, xvii. old., www.abanet.org. Ezt a kötetet Prof. Michael P. Dooley a Társasági Jogok Bizottságának el adója és William S. Potter, a University of Virginia School of Laws professzora készítették.

²⁴⁷ A mi fogalmaink szerint leginkább az „ajánlás” kifejezés fedi a legmegfelel bben az MBCA jogállását és a jogforrási rendszerben elfoglalt helyét.

²⁴⁸ MBCA, §1.01.

²⁴⁹ MBCA, §1.01.

²⁵⁰ MBCA, §1.02.

m ködni, összhangban a későbbi kiegészítésekkel és az esetleges elhagyásokkal²⁵¹. Számos tagállam azonban rendelkezik olyan alkotmányos eszközzel, mely külön felhatalmazza ezen tagállamokat arra, hogy fenntartsák a hatáskörüket arra vonatkozóan, hogy kiegészítsék és módosítsák a társasági alapszabályokat és az alapító okiratokat²⁵².

A székhelyáthelyezés szabályozása a MBCA-ben

Dolgozatom tárgya szempontjából ki kell emelnünk az MBCA-ban a székhelyáthelyezés, illetve az ahhoz közvetve kapcsolódó fejezetek szabályaira vonatkozó részeket. Mindenek előtt azonban az USA társasági jogában alkalmazott székhely definícióját ismertetem, majd ez után kerül sorra a társaságok bejegyzett székhelyének áthelyezésére vonatkozó szabályozás bemutatására. A székhelyáthelyezés szabályait két csoportba sorolhatjuk: az egyik az általános székhelyáthelyezésre, a másik pedig a speciális székhelyáthelyezésre vonatkozó szabályok. Az ismertetés is ennek megfelelően kerül bemutatásra.

A székhely definíciója²⁵³

A társaság székhelyének megjelölése kötelező társasági szerződési elem, így ennek megfelelően az MBCA megköveteli, hogy egy társaság folyamatosan tartson fenn egy bejegyzett székhelyet a bejegyzés államában²⁵⁴. A bejegyzett és folyamatosan fenntartott székhely alatt a jogszabály két dolgot ért egyszerre: egyrészt a székhelyként megjelölt és bejegyzett irodát, amely abban az esetben, ha a társaság a bejegyzés helye szerinti tagállamban fejti ki gazdasági tevékenységét, lehet akár a társaság bármely, üzleti tevékenységének a helye is²⁵⁵, vagy esetleg egy másik ilyen, székhelynek kijelölt iroda. Másrészt értjük a székhely megjelölés alatt az irodában

²⁵¹ MBCA, §1.02., Official Comment (a továbbiakban: O.C.), 1-4. old., első és második bekezdés.

²⁵² MBCA, O.C., 1-4. old., harmadik bekezdés.

²⁵³ Az MBCA külön fejezetet szentel a székhely és az általános székhelyáthelyezés szabályainak: Chapter 5, Office and Agent, 5-1 old-tól, az 5-9 old-ig.

²⁵⁴ MBCA, §5.01.

²⁵⁵ MBCA, §5.01. (1) bek.

dolgozó, bejegyzett képviselő is²⁵⁶. A kezdeti székhelyet a társasági szerződésben az utca megnevezésével és házzszámmal kell megjelölni, és emellett fel kell tüntetni annak az ügynöknek a nevét, aki a székhelyként megjelölt irodában fog tevékenykedni²⁵⁷. Azonban egy postacím, mint például postafiók, nem tüntethet föl székhelyként²⁵⁸. A bejegyzett székhelyet a tagállam által fenntartott cégnyilvántartás is tartalmazza²⁵⁹.

A székhelyfenntartási kötelezettség tehát azt jelenti, hogy folyamatosan, az adott helyszínen kell lennie egy irodahelyiségnek, az irodahelyiségben egy regisztrált képviselő, amely képviselő biztosítja a társasággal történő kommunikációt: kezeli az adó- vagy más egyéb állami hatóságok által megküldött felhívásokat, illetve ellátja peres ügyekben kézbesítési megbízotti funkciót. Ebből is látható, hogy a székhely elsősorban „jogi” székhely, mintsem „üzleti”, bár mint azt ahogy már a fentiekben is írtam, ez a székhely megegyezhet az üzleti tevékenységének helyével is. A bejegyzett képviselő lehet természetes személy²⁶⁰, vagy lehet gazdasági társaság, amely üzletszerűen foglalkozik székhely-szolgáltatás nyújtásával²⁶¹. Amennyiben ez egy természetes személy, úgy az MBCA elírja számára, hogy a bejegyzés helye szerinti tagállamban éljen, és, hogy az üzleti irodájának helye megegyezzen annak a társaságnak a társasági szerződésben feltüntetett székhelyével, amely társaság számára, a regisztrált képviselői tevékenységet végzi²⁶². Ha gazdasági társaság a bejegyzett képviselő, akkor ez társaság lehet hazai társaság vagy külföldi társaság²⁶³, illetve mindkét forma esetében lehet

²⁵⁶ MBCA, §5.01. (2) bek. Az MBCA az „agent” megjelölést használja, ami itt tartalmában eltér a magyar jogi terminológiában használatos „képviselet” megnevezés alatt értettől.

²⁵⁷ MBCA, §2.02., (a) (3) bek.

²⁵⁸ MBCA, O.C. 5-3. old., második bekezdés

²⁵⁹ MBCA, O.C. 5-3. old., második bekezdés

²⁶⁰ Az eredeti megjelölés „individual”. Azonban az MBCA §1.40. (13) értelmében az „individual” alatt természetes személyt kell érteni.

²⁶¹ A székhelyszolgáltatás alatt a létrehozott társaság számára nyújtott azon szolgáltatást, mint kereskedelmi szolgáltatást kell érteni, amelyik magába foglalja bejegyzett székhely és a bejegyzett, a székhelyen dolgozó képviselő biztosítását is. (MBCA, O.C. 5-3. old., utolsó bekezdés)

²⁶² MBCA, §5.01., (3) bek., (i). Érdekes, hogy az MBCA nem rendelkezik arról, hogy a természetes személy ügynök üzletszerűen, ellenérték fejében, vagy ingyenesen kell-e, hogy ellássa ezt a feladatát.

²⁶³ Az MBCA a két társaság fogalmát és a hazai, illetve külföldi non-profit (illetve ahogy az MBCA jelöli: not-for-profit) külön definiálja. Ennek megfelelően a *társaság* (hazai társaság és a hazai gazdasági társaság) alatt azt a (gazdasági) társaságot kell érteni, melyet üzleti haszon elérése céljából alapítottak, nem külföldi társaság és amelyet az MBCA szerint alapítottak és az MBCA joghatálya alá

for-profit, vagy non-profit társaság is. Hazai társaság vagy hazai non-profit társaság esetén követelmény, hogy üzleti irodájának helye megegyezzen annak a társaságnak a társasági szerződésben feltüntetett székhelyével, amely társaság számára a regisztrált képviselői tevékenységet végzi, vagy a székhely-szolgáltatást nyújtja²⁶⁴. Külföldi társaság, illetve külföldi non-profit társaság esetén alapkövetelmény, hogy rendelkezzen a bejegyzés helye szerinti tagállamban üzleti tevékenységre feljogosító hatósági engedéllyel, valamint, hogy üzleti irodájának helye megegyezzen annak a társaságnak a társasági szerződésben feltüntetett székhelyével, amely társaság számára a regisztrált képviselői tevékenységet végzi, vagy a székhely-szolgáltatást nyújtja²⁶⁵. Az MBCA a székhely mellett ismeri a „f iroda” megjelölést is²⁶⁶. Ez alatt azt az akár a tagállamon belül, akár a tagállamon kívül²⁶⁷ elhelyezkedő irodát kell érteni, amely az éves jelentésekben a hazai vagy a külföldi társaságok fő irányító-végrehajtó irodájaként van megjelölve²⁶⁸.

A székhelyáthelyezés általános szabályai

van rendelve (§1.40.(4)). A *Nonprofit társaság vagy nonprofit hazai társaság* alatt azt a társaságot értjük, amelyet az MBCA-t adoptáló tagállam joga szerint hoztak létre és alá van rendelve a Model Nonprofit Corporation Act joghatályának (§1.40. (14C)). A *külföldi társaság* alatt azon társaságot kell érteni, amelyet az MBCA-t alkalmazó tagállam jogától eltérő jog szerint hoztak létre, és amely társaság lehetne gazdasági társaság is, ha az MBCA-t alkalmazó jog szerint hozták létre (§1.40. (10)). A *külföldi nonprofit társaság* alatt azt a társaságot kell érteni, amelyet az MBCA-t alkalmazó tagállamtól eltérő jog szerint hoztak létre, amely társaság, ha az MBCA-t alkalmazó tagállam joga szerint jönne létre, akkor nonprofit társaság lenne (§1.40. (10A)). A továbbiakban a dolgozatomban a fenti értelemben meghatározásokat kívánom használni.

²⁶⁴ MBCA, §5.01., (3) bek, (ii)

²⁶⁵ MBCA, §5.01., (3) bek, (iii)

²⁶⁶ Ezt két okból is lényeges megemlíteni: az egyik, hogy ne felejtjük el, hogy az MBCA igazodik az USA cégjogi elvéhez, vagyis a bejegyzés helye elvet követi. Ennek megfelelően a székhely csak kötelező kézbesítési hely. A társaság „f irodája”, irányító központja nem a székhelye. Ahogy szintén korábban írtam, a bejegyzett székhely inkább csak „jogi” székhely. Ezzel szemben a „f iroda” tehát az az üzleti székhely, ahol a tényleges üzleti tevékenységet kifejtik, ahonnan a társaság irányítása történik.

²⁶⁷ Tágabb értelemben: USA-án kívül.

²⁶⁸ MBCA, §1.40. (17). Ilyen iroda fenntartásának természetesen csak akkor van jelentősége, ha az üzleti tevékenység helye abszolút eltér a bejegyzés helyétől és az ottani székhelytől. A bejegyzés elvét valló és alkalmazó országokban ez általában így is történik.

A székhelyáthelyezés ebben az esetben nem jelent mást, mint a hazai társaság bejegyzett székhelyének, az MBCA-t alkalmazó tagállamon belüli megváltoztatását²⁶⁹. Ennek a következő formáit különböztethetjük meg:

- a társaság bejegyzett székhelyét, illetve a regisztrált ügynökét módosítja, cseréli,
- a regisztrált képviselő üzleti irodája címének változása,
- a regisztrált képviselő lemondása²⁷⁰.

A bejelentett változások akkor hatályosulnak, ha az erről szóló nyilatkozatot eljuttatják az adott tagállam cégregisztrációs hatóságához, megjelölve az új székhelyet és az új képviselőt²⁷¹. Amennyiben a regisztrált képviselővel kapcsolatban következik be cím, vagy személyi változás, úgy erről a képviselő köteles értesíteni a társaságot is és a cégregisztrációs hatóságot is²⁷². Lemondása esetén a képviselő jogállása a tagállami cégregisztrációs hatósághoz megküldött nyilatkozatának bejegyzése napját követő 31 napon szűnik meg a jog erejénél fogva²⁷³.

A székhelyáthelyezés speciális szabályai

A kutatásaim és a felállított doktori téziseim szempontjából ezek a speciális szabályok bírnak relevanciával. Látni fogjuk, hogy igazából ezek az elírások és jogi eszközök szűkebb értelemben nem tekinthetők székhelyáthelyezésnek,

²⁶⁹ Figyelemmel arra, hogy a dolgozatom tárgya a gazdasági társaságokat megillető, határokon átívelő szabad mozgás és a közvetlen letelepedés jogának megteremtési lehetőségei, így ezzel a témakörrel nem kívánok részleteiben foglalkozni. Csak annyit mutatok be belőle amennyi a későbbi részek szempontjából releváns.

²⁷⁰ MBCA, §5.02, §5.03. A székhely változás egy társaság életében megszokott tevékenység, mely nem érinti a részvényesi jogokat. Ezen szabályozás célja, hogy lehetővé tegye ezeket a változásokat, a társasági szerződés módosítása, a részvényesek jóváhagyása és valójában még az igazgató tanács jóváhagyása nélkül is. Különösen fontos ez abból a szempontból is, hogy számos cég nyújt székhelyszolgáltatást több száz társaság számára egyidejűleg. Ezeknek a változásoknak a lekezelése formális szabályok betartásával szinte lehetetlen lenne. (MBCA, O.C. 5-5. old., első és második bekezdés) Ugyanakkor ezzel kapcsolatban kénytelen vagyok ismét vissza utalni a „jogi” székhely és „üzleti székhely” megkülönböztetéshez. Ez a típusú székhely változtatás igazából csak a jog szempontjából fontos, hiszen egyetlen célja, hogy a társaságot elérhetővé tegye bizonyos, az MBCA-ben is meghatározott (§1.40. (18)) jogi eljárások vonatkozásában. Ezek nem olyan horderejű döntések, amelyek igényelnének egy igazgató tanácsit, vagy a közgyűlési jóváhagyó határozatot. Természetesen egy komoly üzleti döntés, mely meghatározza az üzleti tevékenység végzésének helyét már más kategória.

²⁷¹ MBCA, §5.02. (a), §5.03. (a)

²⁷² MBCA, §5.02. (b), §5.03. (b)

²⁷³ MBCA, §5.03. (c)

hanem arra irányulnak, hogy hogyan tegyünk „üzletképessé”²⁷⁴ egy, a bejegyzés helyét l eltér államban²⁷⁵ bejegyzett társaságot. Ennek formáját az MBCA három külön jogintézménye szabályozza. Az egyik a külföldi társaságokra vonatkozó szabályok. Sz kebb értelemben ezek azok a jogi el írások melyek útmutatásul szolgálhatnak a Közösség számára, abban a kérdésben, hogy hogyan is lehet egy másik európai tagállamban létrehozott és m ködtetett társaságot saját tagállami társaságként elismerni és els dleges letelepedését biztosítani. A másik forma a társaságok egyesülésének és a részvénycserének a külföldi társaságokra vonatkozó szabályai. Ezek a szabályok, illetve az ehhez hasonló szabályozás a közösségi jogban is

²⁷⁴ Ez a megjelölés nem önkényes. Az MBCA eredeti megfogalmazásban a „transacting business” kifejezést használja. Természetesen a jogképesség terminusa is szerepelhetett volna itt, de az MBCA-ben a hangsúly az üzleti életben való részvétel képességének megadására helyez dik inkább, mintsem a teljes jogképesség biztosítására. Az MBCA-ben foglalt általános szabályok egyébként egyáltalán nem definiálják a jogképesség fogalmát. Helyette két kategóriát állítanak fel: a társaság m ködésének céljait, illetve társaság általános hatáskörét. A társaság m ködésének célja, nem más, mint annak meghatározása, hogy milyen cél vezérli az alapítókat, melynek keretében a tevékenységüket ki kívánják fejteni. Az MBCA értelmében minden azon társaságnak, melyet az MBCA szerint hoznak létre célja lehet bármilyen törvényes üzleti tevékenység megkezdése, figyelemmel azokra a korlátokra, amelyet a társasági szerz és megfogalmaz (§3.01., (a)). Az MBCA szerint ez a korlátozás nem kötelez eleme a társasági szerz ésnek (§2.02., (a)). Egy társaság, amely olyan üzleti tevékenységbe kíván kezdeni, mely tevékenység egy másik állam joga szerint szabályozott, úgy ez a társaság létrehozható az MBCA szerint, de csak akkor, ha az a másik állami jogszabály ezt lehet vé teszi, és a társaság aláveti magát azon jogszabály valamennyi korlátozásának (§3.01., (b)). Külön érdemes megjegyezni, hogy az MBCA-ben nyomát sem találjuk a nálunk, illetve a Közösségen belül alkalmazott Tevékenységek Egységes Ágazati Osztályozási Rendszere (TEÁOR) alapján felállított, ún. tevékenységi körök listájának. Az általános hatáskör már közelebb visz az általunk ismert jogképesség fogalmához. Az MBCA ugyanis azt mondja ki, hogy hogyha a társasági szerz és másként nem rendelkezik, akkor valamennyi társaság határozatlan id tartamra és rendszeresen a saját nevében, a természetes személyekkel azonos jogkörrel és képességgel megtehet minden szükséges és megfelel dolgot azért, hogy üzletet ügyeket intézzon és üzleti kapcsolatot létesítsen (§3.02.) Eztán következik egy tizenöt pontból álló felsorolás arra vonatkozóan, hogy mire is terjed ki a jogalkotó szándéka. Az MBCA kidolgozói szerint az általános felhatalmazás szabálya és a célok teljeskör megadása, illetve b vebb vagy sz kebb szerz ésbeli korlátozása egymástól független (O.C. 3-8. old., utolsó bekezdés.) Ugyanakkor természetesen az MBCA kidolgozói között is felmerült a vita arra vonatkozóan, hogy szükséges-e ez a kett sség, vagyishogy kell-e egy lista ahhoz, hogy az MBCA el írásai szerint létrejött társaság cselekvését egyenjogúsítsuk egy természetes személyével (O.C. 3-7. old., második bekezdés). A jogalkotók szerint kell a kett sség. A §3.02. megalkotásának jogfilozófiája az volt, hogy minden társaság számára automatikusan meg kell adni és a továbbiakban garantálni kell a felhatalmazást, hogy megtehessenek minden cselekvést és rendelkezzenek valamennyi képességgel és jogkörrel, mint amivel a természetes személyek rendelkeznek (O.C., 3-7. old., utolsó bekezdés). Ugyanakkor az általános felhatalmazás, mint alapvet és lényegi rendelkezés mellett, nem kizárólagos hatásköri listaként szükséges megadni olyan hagyományos tevékenységeket, melyek felt nnek számos másik tagállam jogszabályaiban is (O.C. 3-7. old., második bekezdés). Ez a 15 pontos felsorolás tehát nem azt jelenti, hogy egy zárt, kimerít felsorolás lenne. Els dleges az általános felhatalmazás kell alkalmazni, ha adott esetben egy tagállamban a társaság által gyakorolni akart tevékenységre nincs jogszabályi felhatalmazás..

²⁷⁵ Szándékosan nem tagállamot írtam itt, mivel, mint azt majd a kés bbiekben is ismertetni fogom, külön jelent sége van ennek a szóhasználatnak.

megtalálhatóak²⁷⁶, ezért ezen jogintézmények bemutatását nem tartom szükségesnek. Végül pedig az átalakulásra vonatkozó rendelkezéseket ismertetem, melyek szintén nem találhatók meg a közösségi jogban, de ennek is van esetlegesen adoptálható, számunkra megoldást nyújtó szabályozási mintája, mely szintén lehet vé teszi az els dleges letelepedést.

A külföldi társaságok jogállásának szabályozása

A külföldi társaságok saját jogon történ m kódése

Külföldi társaságok szabadon folytathatnak az MBCA-t adoptáló tagállamokban bármilyen tevékenységet, külön erre vonatkozó engedély nélkül. Azonban üzleti tevékenységet csakis az adott tagállam által meghatározott feltételek szerint. MBCA szerint a külföldi társaságok²⁷⁷ csakis és kizárólag akkor vehetnek részt az MBCA-t adoptáló tagállam üzleti életében és folytathatnak üzleti tevékenységet, ha rendelkeznek a tagállam cégregisztrációs hatóság által kiállított, kifejezetten erre szóló hatósági bizonyítvánnyal²⁷⁸, továbbá ha rendelkeznek a tagállamban létrehozott székhellyel, valamint egy erre kijelölt és regisztrált képvisel vel²⁷⁹.

A fentiekb l egyértelm en létható, hogy a hatósági engedély szükségessége ahhoz igazodik, hogy a külföldi társaság az adott tagállamban kíván-e üzleti tevékenységet végezni vagy sem. Nem-üzleti tevékenység végzéséhez ugyanis nem kell a hatósági engedély, ezt szabadon gyakorolhatja valamennyi külföldi társaság. Ebb l egyértelm en következik, hogy mindenek el tt definiálni

²⁷⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2005/56/EK irányelve (2005. október 26.) a t keegyesít társaságok határokon átnyúló egyesülésér l, HL L 310., 2005.11.25., 1—9. o.

²⁷⁷ A külföldi társaságok definíciójára vonatkozóan lásd: 263. pont. Figyelemmel továbbá arra, hogy az MBCA nem szövetségi, hanem tagállamok által szabadon választható jogszabály, a „külföldi” megjelölés alatt esetünkben érthetjük USA-n belüli másik tagállamot, mely nem alkalmazza az MBCA-t, valamint érthetjük az USA-n kívüli bármilyen más államot is. Ezzel kapcsolatban pedig lásd: MBCA, §15.03. (a), (2).

²⁷⁸ MBCA, §15.01. (a). A továbbiakban a hatósági engedély megjelölést használom.

²⁷⁹ MBCA, O.C. 15-4., els bekezdés. Bár a regisztrált székhely és képvisel magának a hatósági bizonyítvány kiállításának is el feltétele. Igazából számomra nem világos, hogy az O.C. miért emeli ki ezt a feltételt a többi közül.

szükséges, hogy mely tevékenységek min sülnek az MBCA alapján üzleti tevékenységnek²⁸⁰.

Az üzleti tevékenység meghatározása

Ezt a meghatározást azonban hiába keressük. Az MBCA nem kísérel meg megadni egy jogi formulát, amely magába foglalná azt, hogy mit is kell értenünk üzleti tevékenység alatt. Ehelyett inkább ad egy negatív felsorolást, vagyishogy mik azok a tevékenység, amelyek nem min sülnek üzleti tevékenységnek²⁸¹, és így ezeknek a gyakorlásához nem szükséges hatósági engedély, tehát minden kötöttség nélkül szabadon gyakorolhatóak. Ugyanakkor ez a 11 pontból álló felsorolás nem kimerít felsorolás²⁸². Egyrészt sz kíthet , hiszen valamennyi tagállamnak meg van az a jogosítványa, hogy el írjon feltételeket és kikötéseket arra vonatkozóan, hogy egy külföldi társaságnak meg legyen a lehet sége az üzletkötésre, természetesen csakis az Amerikai Egyesült Államok Alkotmányának feltételei szerint²⁸³. Másrészt b víthet , hiszen maga az MBCA biztosítja az adoptáló tagállam számára az MBCA-t l való eltérés lehet ségét²⁸⁴.

Persze mindezek csak bizonyos szempontból könnyítik meg az értelmezést, hiszen a gyakorlatban rendkívül nehéz egy adott társasági tevékenységre l megállapítani, hogy az MBCA szerinti üzleti tevékenység vagy sem. Erre vonatkozólag az MBCA csak alapelvi megjelöléssel, néhány szempont megadásával segíti az értelmezést, illetve az egyes társasági cselekmények elhatárolását. Általában elmondható, hogy azon társasági irányítás, amely állandóbb, rendszeresebb és széleskör bb, mint a negatív felsorolásban foglalt tevékenységek minden körülmény között üzleti tevékenységnek min sül és hatósági engedély kell hozzá²⁸⁵. További mérce, hogy az üzleti tevékenység

²⁸⁰ Az eredeti megjelölés „transacting business”. Ennek szótár szerinti fordítása: üzletet kötni, üzletet bonyolítani. Meglátásom szerint az üzleti tevékenység jobban lefedi azt jelentést, amit az MBCA akar kifejezni vele.

²⁸¹ MBCA, §15.01. (b), O.C. 15-4. old., harmadik bekezdés.

²⁸² MBCA, §15.01. (c)

²⁸³ MBCA, O.C., 15-4. old., els bekezdés, MBCA §1.02.

²⁸⁴ MBCA, §1.02.

²⁸⁵ MBCA, O.C. 15-4. old., harmadik bekezdés.

állandóan ismétlődés és folyamatában megújuló gazdasági kapcsolat a helybéliekkel, szintén üzleti tevékenységnek, és ennek megfelelően engedély köteles tevékenységnek minősül²⁸⁶. Az elhatárolást segítheti még azon kérdésre adott válasz is, hogy vajon a társaságnak a tagállammal olyanok-e a kapcsolatai, hogy meg kelljen szereznie a működéséhez szükséges engedélyt? Ugyanis attól, hogy egy külföldi társaság az adott tagállamban bírósági eljárást folytat, vagy tagállami adóhatósággal kapcsolatba kerül, még nem jelenti automatikusan azt, hogy ezekhez az eljárási cselekményekhez hatósági engedélyt szerezzen be²⁸⁷.

A hatósági engedéllyel kapcsolatos eljárási szabályok

Ha tehát a fentiek alapján arra az eredményre jutunk, hogy egy külföldi társaságnak az MBCA-t alkalmazó tagállamban folytatott tevékenysége üzleti tevékenységnek minősül, akkor a külföldi társaság köteles működéséhez hatósági engedélyt beszerezni, mert addig nem bonyolíthat üzleti tranzakciókat.

A hatósági engedély megszerzése

Az eljárás kérelemre indul, amelyet a külföldi társaságnak el kell postáznia regisztráció céljából a tagállami cégregistrációs hatóságnak²⁸⁸. A kérelemnek²⁸⁹ a következőket kell tartalmaznia²⁹⁰:

- a külföldi társaság nevét²⁹¹,
- az állam vagy az ország nevét, melynek joga szerint a külföldi társaságot létrehozták,
- az alapítás időpontját és a működésének időtartamát,

²⁸⁶ MBCA, O.C. 15-8. old., 7. pont, első mondat.

²⁸⁷ MBCA, O.C. 15-5. old., második bekezdés.

²⁸⁸ MBCA, §15.03. (a)

²⁸⁹ MBCA, §1.21. elírása szerint ezt a kérelmet a tagállami cégregistrációs hatóság erre a célra megalkotott és rendszeresített nyomtatványán kell elterjeszteni.

²⁹⁰ MBCA, §15.03. (a), (1)-(6).

²⁹¹ Az MBCA külön elírja, hogy a külföldi társaság nevének illeszkednie kell az MBCA általános szabályaihoz (§4.01), amennyiben pedig ennek nem felel meg, úgy köteles a §15.06. szerinti eljárást lefolytatni. Dolgozatomban szempontjából ennek nincs relevanciája, így ennek ismertetését eltekintek.

- f irodájának címét,
- a hatósági engedélyt kiadó tagállamban a külföldi társaság bejegyzett székhelyét és abban az irodában lévő bejegyzett képvisel jét²⁹², valamint
- a jelenlegi igazgatók és más társasági tisztségvisel k üzleti levelezési címét és elérhet ségét.

A kérelemhez mellékletként kell csatolni kell a külföldi társaság létezésér l szóló, azt minden kétséget kizáróan bizonyító és hitelt érdeml igazolást²⁹³.

Az O.C. szerint ezek a meghatározások ún. minimum követelmények. Ezek mellett a külföldi társaságnak teljesítenie kell azokat a további követelményeket is, amelyeket az üzleti tevékenység végzéséhez kapcsolódó más tagállami jogszabályok el írnak²⁹⁴. Az O.C. szerint ezen közzétételi szabályok célja, hogy (a) a külföldi társaságokkal kapcsolatba kerül tagállami állampolgárok megfelel információval rendelkezzenek a cégr l, (b) azonos jogállás biztosítson a külföldi társaságok számára a hazai társaságokkal, (c) képessé tegyék ket peres eljárásokra a tagállami bíróságok el tt, elhárítva ezzel minden hátrányt ami azokat a tagállami állampolgárokat érne, akik kapcsolatba kerülnek a külföldi céggel, (d) könnyen hozzáférhet bizonyítékokat szolgáltatson a külföldi társaság létezésére vonatkozóan²⁹⁵.

A hatósági engedély megszerzésének jogkövetkezménye, hogy (a) sz kebb értelemben üzleti tevékenység végzésére jogosulttá válik a tagállamban a külföldi társaság, (b) tágabb értelemben a hatósági engedély egyenl , de nem nagyobb vagy szélesebb jogkört biztosít a hazai társaságokkal, vagyis biztosítja az egyenl bánásmódot a külföldi társaságok számára jogokban és kötelezettségekben egyaránt²⁹⁶. Úgy is mondhatnánk, hogy m ködését tekintve teljes egészében a tagállam joghatósága alá kerül, akár csak az ott

²⁹² A külföldi társaság bejegyzett székhelyére és az ottani bejegyzett képvisel jére vonatkozó szabályok (MBCA, §15-07,08,09) szó szerint megegyeznek az itt már ismertetésre került székhely definíciójában, valamint a székhelyáthelyezés általános szabályainál ismertetett el írásokkal, így ennek ismertetését l itt ett l eltekintek.

²⁹³ MBCA, §15.05. (a), (b)

²⁹⁴ MBCA, O.C. 15-13. old., 2. pont.

²⁹⁵ MBCA, O.C. 15-12, -13. old., 1. pont, második bekezdés.

²⁹⁶ MBCA, §15.03. (b)

bejegyzett többi társaság. Az MBCA azonban rögzít egy kivételt: a külföldi társaságok belső ügyeire továbbra is a létrehozás helye szerint tagállam vagy ország lesz az illetékes joghatóság²⁹⁷.

A hatósági engedéllyel kapcsolatos változások

Ezek a változások két formát jelentenek: a hatósági engedély módosítását, illetve a hatósági engedély átszármaztatását.

Az egyik módosítási forma magára az engedélyre vonatkozik, ekkor az engedély tartalma változik, a másik módosítási forma esetén az engedély tartalmában nincs változás, de az engedély személyi hatálya, vagyis hogy ki jogosult a tagállamon belül az üzleti tevékenység végzésére, megváltozik.

A hatósági engedély módosítására akkor kerülhet sor, ha változik²⁹⁸:

- a külföldi társaság neve,
- a kódésének időtartama,
- az a tagállam vagy ország, ahol alapították²⁹⁹.

A változást ugyanúgy a hatósági engedélyt kiadó hatóságnál kell kezdeményezni, a hatósági engedély kiadására vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazásával³⁰⁰.

A fentiekén kívül akkor is kezdeményezni kell a hatósági engedély módosítását, ha a külföldi társaságnak a hatósági engedélyt kiadó államon belül megváltozik a székhelye³⁰¹.

A hatósági engedély átszármaztatására akkor kerülhet sor, ha a külföldi társaság átalakul külföldi nonprofit társasággá³⁰², vagy bármilyen formájú külföldi jogi személyiség nélküli szervezetté³⁰³ és ezzel egyidejűleg kéri a

²⁹⁷ MBCA, §15.03. (c)

²⁹⁸ MBCA, §15.04. (a)

²⁹⁹ Ha egy, a bejegyzés helyét eltérő tagállamba, vagy más országba helyezi át székhelyét a külföldi társaság.

³⁰⁰ MBCA, §15.04. (b)

³⁰¹ Székhely alatt természetesen nem csak az irodának a változását, hanem az ott kijelölt képviselő személyének vagy a képviselő elérhetőségének a változását is értjük. MBCA, O.C. 15-14. old, első bekezdés, MBCA, §15.08, 09.

³⁰² Definíciójára lásd: 263.

³⁰³ Eredeti megjelöléssel: foreign unincorporated entity. Az MBCA szerint az ilyen szervezet alatt olyan jogi személyiség nélküli szervezet kell érteni, amelynek belső ügyeit egy, a tagállamtól eltérő joghatóság alá tartozó szervezeti jog szabályoz (§1.40. (10B)).

hatósági engedély átszarmaztatását az új szervezetre³⁰⁴. Maga az átalakulás tehát eredményezhet automatikus jogutódlást a hatósági engedélyre vonatkozóan, ám azt külön kérni kell az átalakulással együtt, mivel az átalakulás az MBCA hatályán kívül es terület³⁰⁵.

Az újonnan létrejöv szervezetnek külön kérelmet kell benyújtania a tagállami cégregistrációs hatósághoz, hogy a jogel d külföldi társaság nevére szóló hatósági engedélyt az javára szarmaztassák át. A kérelemnek a következ k kell tartalmaznia³⁰⁶:

- a társaság neve,
- a jogi személyiség nélküli szervezet típusa, amelyre átalakult, valamint annak joghatóságnak a megnevezése, amely a szabályozza a bels kapcsolatokat,
- minden további információt melyet a tagállami jog el ír annak érdekében, hogy a nem jogi személyiség szerzet ezen formája megkapja a hatósági engedély üzleti tevékenység végzésére éppen úgy mint ahogy a társaság folyamodott hatósági engedély iránt.

A kérelmet aláírhatja bármely társasági tisztségvisel , vagy egy külön erre felhatalmazott képvisel is. Ezt követ en a kérelmet postázni kell a tagállami cégregistráció hatóságnak, hogy bejegyezze³⁰⁷. Az átszarmaztatás hatálybalépésére az általános szabályok szerint kerül sor³⁰⁸. A hatályosulás jogkövetkezménye pedig a hatósági engedély tartalmában történ teljeskör és megszakítás nélküli jogutódlás, valamint az új szervezet tevékenységében aláveti magát a hatósági engedélyt átszarmaztató tagállam joghatóságának³⁰⁹.

A hatósági engedély bevonása

³⁰⁴ MBCA, §15.23 (a)

³⁰⁵ MBCA, O.C. 15-32. old, els bekezdés. Ezzel kapcsolatban lásd még: 310, 311.

³⁰⁶ MBCA, §15.23 (a), (1)-(3).

³⁰⁷ MBCA, §15.23 (b)

³⁰⁸ MBCA, §1.23. (a) és (b). Ennek értelmében a regisztrációra megküldött dokumentumok két féle képpen hatályosulhatnak: a regisztráció napjával és külön a dokumentumokban megjelölt id pontban. Mivel esetünkben speciális hatósági eljárásról van szó, így meglátásom szerint csakis a regisztráció id pontja lehet a hatályosulás napja.

³⁰⁹ MBCA, §15.23 (c)

A hatósági engedély, mint azt már többször is leszögeztük, az üzleti tevékenység végzéséhez nélkülözhetetlen tagállami felhatalmazás, abban az esetben, ha a társaság tevékenysége ebben a kategóriába esik. Ugyanakkor maga az engedély nincs időtartamhoz kötve, tehát nincs lejárat ideje sem³¹⁰. Az engedély bevonására akkor kerülhet sor, ha a külföldi társaság üzleti tevékenységét be kívánja fejezni. Ennek két módja lehet az MBCA szerint. Az egyik mód az, hogy a külföldi társaság önként felhagy a továbbiakban a gazdasági tevékenységgel és visszaadja a működési engedélyét. A másik mód az, amikor a külföldi társaságnak fel kell hagyni a további gazdasági tevékenységgel, mert az engedélyt kiadó tagállam megvonja tőle a további üzleti tevékenység folytatására a jogosultságot. Látható, hogy az első egy a külföldi társaság részéről egy aktív cselekvés, míg a hatóság részéről egy passzív tudomásul vételt jelent. A második esetben pedig pont fordított a helyzet: a hatósági engedélyt kiállító tagállami szerv aktív és a külföldi társaság köteles tenni az állami beavatkozást.

A hatósági engedély visszaadása

A hatósági engedély visszaadása az MBCA szerint történhet önkéntesen, és történhet a jog erejénél fogva, automatikusan. Az önkéntes visszaadás további módzatai annak függvényében kerülnek alkalmazásra, hogy a külföldi társaság átalakulás miatt kívánja a hatósági engedély visszaadását vagy sem³¹¹. Ha nem átalakulás miatt kerül sor a hatósági engedély visszaadására, akkor az üzleti tevékenység végleges befejezésének alapesete, minden további szervezeti változástól függetlenül. Amennyiben átalakulás miatt kerül sor az engedély visszaadására, úgy az – attól függően, hogy a külföldi társaság mivé

³¹⁰ Persze azért ez sem jelent feltétel nélküli korlátlanosságot, hiszen lehet a külföldi társaság működési időtartama meghatározott idejű is, vagy elég ha csak az engedély átszámítására gondolunk.

³¹¹ Igazából az automatikus visszaadás is átalakulás következménye, de a megkülönböztetés oka, az, hogy mivé alakul át.

alakul át - lehet végleges hatályú visszaadás, vagy bekövetkezhet jogutódlás³¹².

A hatósági engedély visszaadásának szabályai alapesetben

Az MBCA szabályai szerint egy külföldi társaság csak akkor hagyhat föl üzleti tevékenységével az adott tagállamban, ha kérelmezi a hatósági engedély bevonását az azt kiállító cégregisztrációs hatóságnál³¹³. Kérelemnek³¹⁴ a következőket kell tartalmaznia³¹⁵:

- a külföldi társaság neve, illetve annak a tagállamnak vagy országnak a megnevezését, amelynek joga szerint alapították,
- annak kijelentését, hogy ez nem üzleti tevékenység és annak kijelentését, hogy lemond az üzleti tevékenység végzésére való felhatalmazásról,
- annak kijelentését, hogy megfosztja a bejelentett képviselőnek a képviselői jogosultságát, és egyúttal kijelöli a tagállami cégregisztrációs hatóságot, mint kézbesítési megbízottat bármilyen okból is bekövetkező eljárás felmerülése esetére, mely ok az engedélyezett üzleti tevékenységével összefüggésben keletkezett,
- a külföldi társaság levelezési címét, ahová a cégregisztrációs hatóság, mint képviselő tovább postázhatja az előző pontban említett eljárásokkal összefüggésben megküldött dokumentumokat,
- a külföldi társaság arra vonatkozó kötelezettségvállalását, hogy értesíti a tagállami cégregisztrációs hatóságot, ha levelezési címe megváltozik³¹⁶.

³¹² Ez az ún. átszármaztatás jogintézménye, de ez csak akkor következik be, ha az átalakulással újonnan létrejövő szervezet ezt kérelmezi, alapesetben ez is végleges visszaadással jár. Figyelemmel arra, hogy már erről írtam az előzőekben, így ennek ismételt ismertetését ebben a részben eltekintek.

³¹³ MBCA, §15.20. (a)

³¹⁴ MBCA, §1.21. elírása szerint ezt a kérelmet a tagállami cégregisztrációs hatóság erre a célra megalkotott és rendszeresített nyomtatványán kell elterjeszteni.

³¹⁵ MBCA, §15.20. (b)

³¹⁶ Az O.C. szerint ezt a kötelezettsége időbeli korlátozás nélkül terheli a külföldi társaságot (O.C., 15-27. old., harmadik bekezdés)

A cégjegyzékhely hatóság külön okiratot köteles kiállítani az üzleti tevékenység felhagyása miatti hatósági engedély visszaadásáról. A külföldi társaság csakis ennek hatályosulása után jogosult kivonulni a tagállam üzleti életéből. A hatályosulást követően azonban a külföldi társaság csak az üzleti kapcsolatot szakítja meg véglegesen a tagállammal. A jogi kapcsolat azonban változatlanul fennmarad, hiszen a megszüntetett üzleti tevékenységgel kapcsolatban esetlegesen felmerül bármilyen (bírói vagy közigazgatási) eljárásoknak továbbra is alanya lehet. Ezekben az eljárásokban pedig a tagállami cégjegyzékhely hatóság lesz a kézbesítési megbízottja, összhangban a kérelemben foglalt nyilatkozatával, aki tartja a kapcsolatot a kivonult külföldi társasággal³¹⁷.

A hatósági engedély visszaadásának szabályai külföldi társaság átalakulásával kapcsolatban

Amennyiben az üzleti tevékenységre felhatalmazott külföldi társaság átalakul hazai vagy külföldi cégbejegyzésre nem kötelezett szervezetté³¹⁸, akkor kérelmeznie kell a hatósági engedélyének visszavonását az azt kiállító tagállami cégjegyzékhely hatóságtól³¹⁹. A kérelemnek legalább a következőket kell tartalmaznia³²⁰:

- a külföldi társaság nevét és annak a tagállamnak vagy országnak a nevét, amelynek joga szerint létrehozták,
- annak kijelentését, hogy lemond az üzleti tevékenység végzésére való jogosítványról, mint külföldi társaság, ebben a tagállamban,
- a jogi személyiség nélküli szervezet típusának megnevezését, amivé a külföldi gazdasági társaság átalakult, és ezzel együtt azon joghatóság megnevezését, amelynek joga szabályozza a szervezet belső viszonyait.
- amennyiben külföldi jogi személyiség nélküli szervezetté alakul, úgy be kell jelentenie, hogy (a) megfosztja a bejelentett képviselőt

³¹⁷ MBCA, §15.20. (c)

³¹⁸ Cégbejegyzésre nem kötelezett szervezet olyan jogi személyiség nélküli szervezet egyik fajtáját jelenti, melyet nem kell a cégjegyzékhely hatóságnál bejegyeztetni. MBCA, §1.40. (14B)

³¹⁹ MBCA, §15.22. (a)

³²⁰ MBCA, §15.22. (a), (1)-(4).

képviselési jogosultságát, és egyúttal kijelöli a tagállami cégregisztrációs hatóságot, mint kézbesítési megbízottat bármilyen okból is bekövetkező eljárás felmerülése esetére, mely ok az engedélyezett üzleti tevékenységével összefüggésben keletkezett, (b) a külföldi jogi személyiség nélküli szervezet levelezési címét, ahová a cégregisztrációs hatóság, mint képviselő tovább postázhatja az elz pontban említett eljárásokkal összefüggésben megküldött dokumentumokat, (c), hogy kötelezettséget vállal arra, hogy értesíti a tagállami cégregisztrációs hatóságot, ha levelezési címe megváltozik.

A cégregisztrációs hatóság külön okiratot köteles kiállítani az üzleti tevékenység felhagyása miatti hatósági engedély visszaadásáról. Az átalakult külföldi jogi személyiség nélküli szervezet csakis ennek hatályosulása után jogosult kivonulni a tagállam üzleti életéből. A hatályosulást követően azonban az átalakult külföldi jogi személyiség nélküli szervezet csak az üzleti kapcsolatot szakítja meg véglegesen a tagállammal. A jogi kapcsolat azonban változatlanul fennmarad, hiszen a megszüntetett üzleti tevékenységgel kapcsolatban esetlegesen felmerül bármilyen (bírói vagy közigazgatási) eljárásoknak továbbra is alanya lehet. Ezekben az eljárásokban pedig a tagállami cégregisztrációs hatóság lesz a kézbesítési megbízottja, összhangban a kérelemben foglalt nyilatkozatával, aki tartja a kapcsolatot az átalakult külföldi társasággal.

A hatósági engedély visszaadásának szabályai, ha az a jog erejénél fogva következik be

Az MBCA elírásai szerint amennyiben az üzleti tevékenység végzésére feljogosított külföldi társaság átalakul hazai nonprofit társasággá, vagy bármilyen más típusú cégbejegyzésre kötelezett szervezetté, azt annak kell tekinteni, hogy az átalakulás hatályba lépésének napjával megszerezte a jogot az üzleti tevékenység befejezésére, vagyis visszaadja az üzleti tevékenység végzésére szolgáló hatósági engedély³²¹.

³²¹ MBCA, §15.21.

Ennél a módozatnál tehát, nincs szükség külön engedélyezési eljárásra, hanem az MBCA jogi erejénél fogva maga az átalakulás ténye alapozza meg az üzleti életből való kivonulásra vonatkozó jogosultságot.

A hatósági engedély megvonása

A külföldi társaságot az üzleti tevékenység gyakorlására való felhatalmazástól önkényesen nem foszthatja meg az azt megadó tagállam. A hatósági engedély megvonására csak akkor kerülhet sor, ha (a) megvan a megvonás alapjául szolgáló eljárás megindításának jogcíme, a tagállam ezt követően (b) lefolytatja az MBCA-ben szabályozott eljárást és (c) az eljárás jogerősen befejeződik, vagyis a külföldi társaság nem nyújt be fellebbezést, vagy a fellebbezés folytán a bíróság helybenhagyja a tagállamnak a megvonásról hozott határozatát.

Az eljárás megindításának taxatív felsorolt jogalapjai vannak, és csakis és kizárólag ezekben a megjelölt esetekben van lehetőség az eljárás megindítására. Így, ha:

- a külföldi társaság nem küldi meg az éves jelentését a cégregisztrációs hatóságnak az arra megadott határidő lejártát követően 60 napon belül,
- a külföldi társaság nem fizeti meg a fizetésre megadott határidő lejártát követően 60 napon belül az adót vagy az MBCA vagy más jog alapján kivetett büntetést,
- a külföldi társaságnak 60 napot meghaladóan nincs regisztrált székhelye, vagy képviselője,
- a külföldi társaság 60 napot meghaladóan nem tájékoztatta a tagállami cégregisztrációs hatóságot arról, hogy a regisztrált képviselője vagy székhelye megváltozott, vagy a regisztrált képviselője lemondott, vagy a regisztrált székhelyét felmondta,
- egy alapító, igazgató, vagy társasági tisztségviselő aláírt egy olyan dokumentumot, melyet a cégregisztrációs hatóságnak be kell nyújtani bejegyzésre, melyről tudta, hogy hamis,

- a tagállami cégregistrációs hatóság egy teljes hiteles bizonyítványt kap, vagy más hivatalos, a külföldi társaság felügyeletét ellátó tagállamból vagy országból - melynek joga szerint a külföldi társaságot létrehozták - származó adat jut a tudomására, mely szerint a külföldi társaság egyesüléssel megszűnt, illetve beolvadt egy jogutód társaságban³²².

Amennyiben a tagállami cégregistrációs hatóság azt állapítja meg, hogy a fenti okok közül egy vagy több fennáll, a kézbesítési szabályok szerint³²³ egy írásbeli felszólítást küld a megállapításról³²⁴.

³²⁵Amennyiben a külföldi társaság nem javítja ki a felszólításban megjelölt hiányosságokat, vagy nem bizonyítja hitelt érdemlően a tagállami cégregistrációs hatóság számára, hogy az általa megjelölt, a megvonás alapjául szolgáló okok nem léteznek, a felszólítás kézbesítését követő 60 napon belül, úgy a tagállami cégregistrációs hatóság minden további nélkül megvonhatja a külföldi társaságtól a hatósági engedélyt. A megvonásra egy, a megvonásról szóló, aláírt hatósági igazolással történik, mely okiraton fel kell tüntetni a megvonás alapjául szolgáló tény, vagy tényeket, valamint az igazolás hatályosulásának időpontját. Az eredeti példányt a tagállami cégregistrációs hatóság bejegyzzi a cégjegyzékbe, a másolati példányt pedig megküldi a külföldi társaságnak, szintén a kézbesítési szabályok szerint.

A külföldi társaság üzleti tevékenységre vonatkozó hatósági engedélye azon a napon lesz hatálytalanítva, amelyik időpont megvonási hatósági igazoláson föl van tüntetve³²⁶.

A hatósági engedély megvonásával a külföldi társaság új kijelölt kézbesítési megbízottja a tagállami cégregistrációs szerv lesz, és fogja kezelni a minden további eljárási cselekménnyel együtt járó kézbesítési

³²² MBCA, §15.30.

³²³ MBCA, §15.10.

³²⁴ MBCA, §15.31. (a)

³²⁵ MBCA, §15.31. (b)

³²⁶ MBCA, §15.31. (c)

szolgáltatásokat³²⁷. Azonban a hatósági engedély megvonása nem vet véget a külföldi társaság regisztrált képviselőjének meghatalmazásának.

³²⁸A külföldi társaságnak jogában áll fellebbezést benyújtani a tagállami bírósághoz, a cégregisztrációs hatóság megvonási határozata ellen. Az erre nyitva álló határidő, a megvonási igazolás kézbesítésétől számított 30 nap. A külföldi társaság kérelmezheti a megvonás érvénytelenítését, és becsatolhatja mellékletként a hatósági engedélyt és a megvonási igazolást. A bíróság ennek alapján elrendelheti az eredeti állapot helyreállítását, vagyis a külföldi társaság újra végezhet üzleti tevékenységet, vagy más, a bíróság által fontolóra vett, megfelelő intézkedés megtételére kötelezheti a tagállami cégregisztrációs hatóságot.

A hatósági engedély nélkül végzett üzleti tevékenység jogkövetkezményei

Amennyiben egy külföldi társaság az üzleti tevékenység folytatásához szükséges hatósági engedélyt nem szerzi meg, úgy arra megfelelő szankciókat állapít meg az MBCA.

A szankciók két csoportba sorolhatók: az egyik csoportba a külföldi társaság perképeségére vonatkozó szankciók tartoznak, a második pedig a tagállam által külön erre a tényállásra megállapított pénzbüntetés kiszabásának lehetőségeit megteremtő szabályai.

A perképeségre vonatkozó szankció nem egyéb, mint a perképeség korlátozása. A korlátozás tartalma egyrészt lehet abszolút. A külföldi társaság ugyanis peres eljárást nem folytathat a tagállam egyetlen bírósága előtt sem, mindaddig, amíg az üzleti tevékenységének végzéséhez a hatósági engedélyt be nem szerzi³²⁹. Ugyancsak nem folytathat engedély nélkül végzett üzleti tevékenységből eredő kereseti követelésre alapozva peres eljárást a tagállam egyetlen bírósága előtt sem, az üzleti tevékenység végzésére fel nem jogosított

³²⁷ MBCA, §15.31. (d)

³²⁸ MBCA, §15.32.

³²⁹ MBCA, §15.02. (a)

külföldi társaság jogutódja³³⁰, és az ilyen üzleti tevékenységben ered kereseti követelés engedményese, mindaddig, amíg a külföldi társaság, vagy a jogutódja meg nem szerzi a hatósági engedélyt³³¹. Ahogy ezt az O.C. is meger sít, ez utóbbi szabály azt a cél is szolgálja, hogy a külföldi társaság ne tudja kijátszani a perképeség korlátozására az el bbiekben ismertetett szabályait³³².

Másrészt a korlátozás lehet relatív tartalmú is. Ugyanis a hatósági engedély hiánya nem eredményezi a külföldi társaság, társaságként tett cselekményeinek érvénytelenségét³³³, vagy annak megakadályozását, hogy bármely bírósági eljárásban védekezzen³³⁴.

Amennyiben a per már megkezdődött, és ennek során merül föl a kétely a hatósági engedélyre vonatkozóan, a bíróság felfüggesztheti az eljárást, amíg megbizonyosodik arról, hogy a külföldi társaság vagy annak jogutódja megszerezte-e a hatósági engedélyt. Ha ez megállapítást nyer, akkor a bíróság még a kés bbiek során is felfüggesztheti az eljárást arra az id re, hogy a külföldi társaság vagy jogutódja beszerezze a hatósági engedélyt.

Az MBCA a fentiekén kívül felhatalmazza a tagállam illetékes hatóságát, hogy amennyiben kiderül, hogy a külföldi társaság engedély nélkül végzett üzleti tevékenységet, úgy ezt pénzbüntetéssel szankcionálja³³⁵. A pénzbüntetést a tagállami ügyészség jogosult behajtani³³⁶.

³³⁰ Jogutód megnevezés alatt azt is érteni kell, aki megszerzi a külföldi társaság teljes vagy majdnem valamennyi vagyonát. (O.C. 15-11. old.)

³³¹ MBCA, §15.02. (c)

³³² MBCA, O.C., 15-11. old., utolsó bekezdés.

³³³ Az O.C. szerint a cselekedetekbe bele kell érteni a szerz déseket is. (O.C., 15-10, második bekezdés)

³³⁴ MBCA, §15.01. Az O.C. szerint ezen védekezés igénybevételnek alapja, hogy vajon meger sít támogatást keresünk-e. Ugyanis az üzleti tevékenység végzésére fel nem jogosított külföldi társaság közbevetethet bármilyen védekezést, megenged vagy rendelkezik viszontkeresettel, azért hogy megghiúsítsa a megigényelt visszatérítést. De ezzel szemben nem kaphat meger sít ítéletet vagy döntést a viszontkereset tárgyában, hacsak nem szerezte meg az üzleti tevékenység végzéséhez szükséges hatósági engedélyt.

³³⁵ MBCA, §15.01. (d). A pénzbüntetés napokra lebontva megadva és be van maximálva egy éves összegben. Az MBCA nem jelöli meg a pénzbüntetés mértékét és maximumát, azt az MBCA-t adoptáló tagállam törvényhozására bízta. Ugyanakkor az O.C. vonatkozó interpretációja szerint a pénzbüntetés nagysága – általában – megegyezik valamennyi költséggel és adóval, amelyek akkor terhelik a külföldi társaságot, ha a jog el írásait betartva megszerezte volna az engedélyt. (O.C., 15-10, utolsó bekezdés.)

³³⁶ MBCA, §15.01. (d), utolsó mondat.

A társaságok honosságának közvetlen megváltoztatására szolgáló szabályok - A honosítása jogintézménye

Az el z fejezetben a külföldi társaságok ún. saját jogon történ m kódését mutattam be. Ezen szabályok alapján a külföldi társaságok az MBCA adoptáló tagállamban teljes jogképességet élveznek, de ahhoz, hogy az üzleti életben is „cselekv képesek” legyenek, szükséges egy, a tagállam által kiadott, erre vonatkozó hatósági engedély.

Az MBCA azonban tartalmaz egy sajátos jogi eljárást is, melynek eredményeként a külföldi társaság hazai társasággá válhat, illetve a hazai társaság külföldi társasággá válhat. Az MBCA szerint ezen eljárási rendelkezések egyik fontos célja, hogy megengedje az ilyen ügyletek közvetlen végrehajtását³³⁷.

Ugyanakkor széles jogköröket biztosít az adoptáló tagállam számára annak vonatkozásában, hogy a tagállam milyen esetekben zárja ki a honosítás szabályainak alkalmazhatóságát³³⁸, továbbá, összeköti az alkalmazhatóságot az egyesülés szabályival is, amikor kimondja, hogy amennyiben egy hazai vagy külföldi társaság, vagy egy megfelel szervezet³³⁹ nem lehetne részese megfelel hatósági jóváhagyás nélkül egyesülési eljárásnak, úgy ezen szervezetek nem lehetnek részesei honosítási eljárásnak sem ezen hatósági jóváhagyások nélkül³⁴⁰.

A honosítás alanyai lehetnek:

- külföldi társaság,
- hazai társaság,

³³⁷ O.C. – Introductory Comment, 9-3. és 9-4. old. A közvetett megoldás az MBCA 11. fejezet által szabályozott egyesülés. Továbbá a honosítás kizárja, hogy egy vagy több szervezet egyetlen entitássá alakuljon, mivel az szintén az egyesülés és a részvénytcsere szabályai szerint történik, illetve ilyen szabályokat tartalmaz az MBCA 12. fejezete, a vagyonnal(t kével) történ rendelkezés. Közös szabály ugyanakkor az átalakulással, hogy ezek a rendelkezések csakis akkor alkalmazhatóak, ha akár közvetlenül az átalakulás/honosítás megelőz en, vagy akár közvetlenül a honosítás/átalakulást követ en egy hazai társaság jelen van. Emellett létezik egy Model Entity Transaction Act (a továbbiakban: META) is, amely az ilyen jelleg ügyletek lebonyolítását kívánja standardizálni az államok között. A META-t 2002-ben publikálta (57 Bus.Law.) az ABA Ad Hoc Committee on Entity Rationalization of the Section of Business Law.

³³⁸ MBCA, §9.01.

³³⁹ A *megfelel szervezet* jelenti a hazai vagy külföldi jogi személyiség nélküli szervezetet vagy egy hazai vagy külföldi nonprofit társaságot.(MBCA, §1.40. (7B)).

³⁴⁰ MBCA, §9.02., (a)

- és speciális szabályok szerint a külföldi nonprofit társaság.

A honosítás szabályait a továbbiakban az alanyokra tekintettel csak az els két alany, a külföldi, illetve a hazai társaság vonatkozásában kívánom ismertetni³⁴¹.

Külföldi társaságok honosítása

Ennek keretében egy, a tagállamtól eltér helyen létrehozott társaságot, tehát egy külföldi társaságot illesztünk be a tagállami jogrendszerbe. Az MBCA külön is deklarálja, hogy a külföldi társaság hazai társasággá válhat, amennyiben a külföldi társaság szervezeti joga³⁴² ezt lehet vé teszi³⁴³. Ennek azonban nem el feltétele az, hogy a külföldi társaság az el z részekben említett, üzleti tevékenység végzésére t feljogosító, érvényes hatósági engedéllyel rendelkezzen³⁴⁴.

A honosítási eljárás lefolytatásának szabályait, mivel olyan társaságról beszélünk, melyre vonatkozóan az MBCA-t adoptáló tagállam joghatósága nem terjed ki, a külföldi társaságra vonatkozó, annak bels kapcsolataira alkalmazandó jogrendszer joga fogja meghatározni, nem pedig az MBCA³⁴⁵.

A külföldi társaság saját joga szerint jóváhagyott honosítást követ en azonban el kell készíteni a honosítási szerz dést, melyet a társaság valamely tisztvisel jének, vagy egy erre teljes joggal felhatalmazott képvisel jének alá kell írnia³⁴⁶. A honosítási szerz désben a következ ket kell közzétenni:

- a társaságnak, közvetlenül a honosítási szerz dés cégregisztrálás el tti nevét, ha azonban a társaság neve használhatatlan, vagy a honosítás során a társaság

³⁴¹ A külföldi nonprofit társaság honosítási és hazai társasággá alakulásának szabályit azért nem kívánom ismertetni, mert a nem jövedelemszerzés céljából alapított társaságok kívül esnek ezen összehasonlító elemzés vizsgálati tárgykörén, különös tekintettel az Római Szerz dés 48. cikke, mely egyértelm en rögzíti, hogy a nonprofit társaságokat nem tekinti társaságnak a közösségi jog, így esetükben nem is beszélhetünk sem közvetlen, sem pedig közvetett letelepedési jog gyakorlásáról. Ennek megfelelő en nem tartom relevánsnak annak ismertetését, hogy egy külföldi nonprofit társaság, hogyan honosítható hazai gazdasági társágként való egyidej átalakítással és ennek az USA-beli szabályozása milyen tanulságokkal szolgálhat a közösségi jogalkotók számára a jöv ben.

³⁴² Eredeti megjelölésben „organic law”. Az MBCA szerint az organic law jelenti azt a jogszabályt, amelynek megfelelő en a hazai, külföldi vagy nonprofit társaság, valamint a jogi személyiség nélküli egyéb szervezet bels ügyeit irányítják, szabályozzák. (MBCA, §.1.40. (15B))

³⁴³ MBCA, §9.20. (a)

³⁴⁴ MBCA, O.C. 9-10. old., 1. pont, második bekezdés.

³⁴⁵ MBCA, O.C. 9-10. old., 1. pont, els bekezdés.

³⁴⁶ MBCA, §.9.22. (a)

nevét is szeretnék megváltoztatni, akkor az MBCA vonatkozó szabályai³⁴⁷ szerinti társaságnév,

- a társaság létrehozásának joghatósága megnevezését, közvetlenül a honosítási szerződés cégjegyzéskönyvi eljuttatása és a létrehozásának dátumát,
- a társaság nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy közvetlenül a honosítási szerződés cégjegyzéskönyvi eljuttatása alapján, saját joghatósága szerinti valamennyi felhatalmazást megszerezte a honosításhoz³⁴⁸.

A fentiekben a túlmenően a honosítási szerződés tartalmazhatja, azokat a rendelkezéseket, melyeket az MBCA az alapító okirat (társasági szerződés) kötelező, illetve szabadon választható tartalmi elemként előír, vagy a külföldi társaság külön íven is csatolhat egy komplett társasági szerződést a honosítási szerződéshez³⁴⁹.

A honosítási szerződést ezt követően meg kell küldeni a tagállami cégjegyzéskönyvi hatóságnak, hogy bejegyezze a tagállami cégjegyzéskönyvbe, amely csak akkor hatályosul, ha azt a cégjegyzéskönyvi hatóság bejegyezte, vagy a lemondásban megjelölt dátumkor³⁵⁰. A cégjegyzéssel válnak a honosított külföldi társaság adatai közhitelessé és nyilvánossá a köz számára³⁵¹.

Ha a külföldi társaság rendelkezett korábban az üzleti tevékenység végzéséhez szükséges tagállami hatósági engedéllyel, úgy ezen engedély automatikusan törlik a honosítás hatályosulásának napjával³⁵².

A honosítás hatályosulásával a külföldi társaság belföldivé válik és ennek megfelelően:

- szerezhet ingó és ingatlan vagyont, anyagi és nem anyagi javakat, visszavétel vagy károsodás nélkül,
- a társaság felelősségei és kötelezettségei megmaradnak,

³⁴⁷ MBCA, §4.01.

³⁴⁸ MBCA, §9.22. (a), (1)-(3).

³⁴⁹ MBCA, §9.22. (b), MBCA, §2.02

³⁵⁰ MBCA, §9.22. (c), MBCA, §1.23. Mint azt az O.C. is megjegyzi célszerű külön rendelkezni a hatályosulás dátumáról a lemondásban, mivel két ország cégjegyzéskönyvi összehangolásáról van szó, és így elkerülhető hogy a folyamatos létezésben lyuk keletkezzen (MBCA, O.C. 9-19. old., harmadik bekezdés).

³⁵¹ MBCA, O.C., 9-18. és 9-19.old., első bekezdés

³⁵² MBCA, §9.22. (d)

- ellene folyó eljárás továbbra is folyamatban van, amit a honosítás megtörténik,
- a társaság honosítási szerződése, vagy az ehhez csatolt társasági szerződés képezi a honosított külföldi társaság társasági szerződését,
- a kapitalizációra vonatkozó átértékelések megtörténtét a honosítási feltételek szerint, és a részvényeseknek csak a feltételek szerinti jogok illetik meg, és csak azok az átértékelési jogok illetik meg őket, melyeket a honosított társaság szervezeti joga megenged,
- a honosított társaságot úgy kell tekinteni, hogy (1) honosított társaságként ugyanaz a társaság megszakítás nélkül, (2) honosított társaságként is a tagállamban az alapítás dátuma megegyezik az eredeti alapítás dátumával, (3) honosított társaságként hozták létre az általa megadott valamennyi célra és a szervezeti joga a mostani honosított társasági szervezeti jog³⁵³.

A honosítással a részvényesek tulajdonosi felelősségei is változik egyidejűleg a következők szerint:

- a honosítás előtt keletkezett, a külföldi társaság joga szerinti tulajdonosi felelősség nem szűnik meg a honosítási szerződés hatályosulásával,
- a részvényeseknek nincs, a külföldi társaság joga szerinti tulajdonosi felelősségük olyan adósságokért és kötelezettségekért, vagy társasági felelősségért, amelyek a honosítás szerződés hatályosulását követően keletkeznek,
- a külföldi jog szerinti jogi rendelkezések továbbra is alkalmazhatóak bármely, a honosítás előtt keletkezett tulajdonosi felelősség érvényesítésére és a mentesülésre, mintha a honosítás nem történt volna meg,
- a részvényesnek megvan a bármilyen más részvényesektől származó hozzájárulási joga, melyet a külföldi jogrendszer joga nyújt a számára, figyelemmel a honosítás előtt keletkezett bármely tulajdonosi felelősségre, mintha a honosítás nem történt volna meg³⁵⁴.

³⁵³ MBCA, §9.24. (a)

³⁵⁴ MBCA, §9.24. (c)

³⁵⁵A honosítási szerz és cégregistrálását követ en az MBCA biztosítja a jogot arra, hogy a honosított külföldi társaság, összhangban a saját jogrendszerének jogával lemondjon a honosításról. A lemondás egy nyilatkozattal történik, melyet alá kell írnia vagy a honosított társaság bármely tisztvisel jének, vagy az aláírásra teljes egészében felhatalmazott képvisel jének. Az aláírt lemondó nyilatkozatot ezt követ en meg kell küldeni a cégregistrációs hatóságnak, hogy a regisztrálja azt. A lemondás a regisztrálással lesz hatályos és ezt követ en a honosítás nem lesz érvényes.

Hazai társaságok honosítása

Az el z részben azt mutattam be, hogy egy külföldi társaság hogyan válhat az MBCA adoptáló tagállamban honos társasággá. A következ kben egy ezzel inverz folyamat kerül ismertetésre, amikor is a tagállami honos társaság felhagy ezzel a jogállásával és egy, a tagállamtól eltér állam joghatósága alá kerül, vagyis lesz külföldi társaság.

Az ilyen típusú honosítási eljárás lefolytatásának alapvet feltétele az az - vagyis a hazai társaság csakis akkor válhat külföldi társasággá -, hogy annak a külföldi jogrendszernek a szabályai, ahová a honosítást kéri, ezt lehet vé tesz³⁵⁶. Tekintet nélkül azonban arra, hogy vajon a külföldi jog megköveteli-e a honosítási terv elfogadását, a honosítás lefolytatásának két feltétele van: az egyik, hogy a hazai társaságnak el kell készítenie egy honosítási tervet, a másik pedig, hogy ezt a tervet az MBCA vonatkozó szabályai szerinti, a honosító hazai társaságnak el kell fogadnia³⁵⁷.

A honosítási tervnek a következ ket kötelez tartalmaznia:

- arra a jogrendszerre vonatkozó nyilatkozatot, ahová a társaságot be kívánjuk honosítani,
- a honosítás feltételeit,
- a honosításból adódó társasági részvények átosztályozásának alapját és módját, és

³⁵⁵ MBCA, §9.25. (c)

³⁵⁶ MBCA, §9.20. (b), els mondat.

³⁵⁷ MBCA, §9.20. (b), második mondat.

- a honosításából adódóan a társaság társasági szerződésének bármilyen elképzelt módosítását³⁵⁸, valamint
- tartalmazhat egy rendelkezést arra vonatkozóan, hogy a honosítási terv, annak az államnak vagy más joghatóságnak a joga szerint megkövetelt, a honosítás végrehajtásához szükséges cégbejegyzését megelőzően módosítható, kivéve: (1) a társaság kapitalizációjára és vagyonára vonatkozó szabályok tekintetében, (2) a honosításból adódóan az alapító okirat nem módosítható, annak hatálybalépését követően azonnal, hacsak azt az igazgató tanács eszközölte, vagy a más jogrendszer jogszabályainak hasonló rendelkezései ezt jóváhagyta, (3) és nem módosíthatóak a honosítási terv bármely más feltételei, ha a módosítás bármely részvényest anyagi szempontból hátrányosan érintene³⁵⁹.

A fenti felsorolás természetesen nem kimerítő és taxatív felsorolás, csak az ún. törvényes minimumot tartalmazza, ezek mellett további más, szükségesnek tartott rendelkezést is tartalmazhat³⁶⁰.

A honosítási tervet ezt követően az igazgató tanács elé kell terjeszteni elfogadásra³⁶¹. Az igazgató tanács kétféleképpen dönthet: vagy véghatározatot hoz, vagy csak jóváhagyó döntést hoz³⁶².

Az igazgató tanács a honosítási tervről csak akkor jogosult végleges döntést hozni, ha valamilyen érdekellentét, vagy egyéb más körülmény áll fenn. Ekkor is meg kell küldenie azonban a jóváhagyott tervet a részvényeseknek döntésre, csatolva hozzá a végső döntés meghozatalának okául szolgáló okokat³⁶³.

Ha az igazgató tanács csak elfogadó határozatot hoz, a jóváhagyását követően köteles megküldeni a tervet a részvényeseknek, hogy azok is döntsenek róla. A honosítási terv mellé az igazgató tanács köteles megküldeni egy ajánlást a terv

³⁵⁸ MBCA, §9.20. (c)

³⁵⁹ MBCA, §9.20. (d)

³⁶⁰ MBCA, O.C. 9-11. old. utolsó bekezdés.

³⁶¹ MBCA, §9.21. (1)

³⁶² MBCA, §9.21. (2)

³⁶³ MBCA, §9.21.(2)

elfogadására vonatkozóan³⁶⁴. Továbbá az igazgató tanács jogosult bármilyen alapon további feltételeket megállapítani a honosítási terv jóváhagyására vonatkozóan³⁶⁵.

³⁶⁶Ha a részvényesek a honosítási tervről közgyűlésen döntenek, a társaság köteles tudatni valamennyi részvényessel függetlenül attól, hogy jogosult-e szavazni vagy sem, hogy ezen közgyűlésen kerül sor a honosítási terv jóváhagyásával kapcsolatos előterjesztésre. A közgyűlési értesítésnek kifejezésre kell juttatnia a tervre vonatkozó célt vagy célokat és tartalmaznia kell, vagy mellékletként csatolni kell hozzá a terv másolatát vagy rövid összefoglalóját, valamint azt a társasági szerződést, ami az új társasági szerződés lesz azt követően, hogy a honosítás hatályosul.

A honosítási tervről való szavazás az MBCA általános szabályai szerint történik³⁶⁷, hacsak nem él az igazgató tanács azzal az előírt ismertetett jogával, hogy a közgyűlési döntésre vonatkozóan eltérő módozatot állapítson meg. Ekkor a közgyűlésnek az itt szabályozottak szerint kell meghoznia döntést, de figyelemmel az általános szabályokra is³⁶⁸.

³⁶⁹A honosítási terv részvényesi elfogadást és jóváhagyást követően kerül sor az alapító okiratról történő lemondásra. Lemondást írásban kell foglalni, melyben a következőket kell közzétenni:

- a hazai társaság neve,
- nyilatkozatot arra vonatkozóan, hogy az alapító okiratról történő lemondás regisztrációja a hazai társaság külföldre történő honosításával van kapcsolatban,
- nyilatkozatot arra vonatkozóan, hogy a honosítás elfogadására és jóváhagyására teljes mértékben az MBCA és a társasági szerződés előírásai szerint került sor,

³⁶⁴ MBCA, §9.21. (2)

³⁶⁵ MBCA, §9.21. (3)

³⁶⁶ MBCA, §9.21. (4)

³⁶⁷ MBCA, §7.04., 7.05., 7.25., 7.26., 7.27., 7.28. A dolgozatom szempontjából a részvényesek szavazati módja és eljárása irreleváns, ezért a részletes szabályokra nem kívánok kitérni, ismertetésükre nem kerül sor.

³⁶⁸ MBCA, §9.21 (5) és (6). Ezeknek a szabályoknak az ismertetésével szintén nem kívánok foglalkozni.

³⁶⁹ MBCA, §9.23. (a)

- a hazai társaság külföldi honosítását követően az új külföldi joghatóságának megnevezését³⁷⁰.

A lemondást a hazai társaság valamely tisztségviselőjének, vagy egy erre a célra teljes joggal felhatalmazott személynek alá kell írnia³⁷¹.

A lemondást meg kell küldeni regisztráció céljából a tagállami cégregistrációs hatóságnak. Az alapító okiratról történő lemondás akkor hatályosul, ha azt a cégregistrációs hatóság bejegyezte, vagy a lemondásban megjelölt dátumkor³⁷². A lemondás hatályosulásával a továbbiakban már nem minősül hazai, közhiteles társaságnak, így rávonatközően a joghatósága megszűnik, azonban a volt tagállamában továbbra is végezhet üzleti tevékenységet, amennyiben megkéri az erre vonatkozó feljogosító hatósági engedélyt³⁷³.

Amikor az áthonosítás hatályosul, az áthonosított hazai társaságot olyannak kell tekinteni, hogy:

- kijelölte a cégregistrációs hatóságot, mint eljárási kézbesítési megbízottját arra az esetre, ha a részvényesek gyakorolni kívánják átértékelési jogaikat a honosítással kapcsolatban, és
- megfizesse azt az összeget azon részvényesek számára, akik erre jogosultak az MBCA vonatkozó szabályai szerint³⁷⁴.

³⁷⁵Az MBCA biztosítja a jogot arra, ha a honosítási terv másként nem rendelkezik, hogy a társaság bármikor lemondjon a honosításról. Erre sor kerülhet egyrészt azt megelőzően, hogy a honosítás hatályba lépett volna és megteheti akkor is, ha az alapító okiratról való lemondást bejegyezték, de a honosítás még nem lett hatályos. Az első esetben az erre vonatkozó döntést az igazgató tanács egyedül is jogosult meghozni a részvényesek külön közreműködése nélkül. A második esetben már szükséges egy erre vonatkozó

³⁷⁰ MBCA, §9.23. (a), (1) – (4)

³⁷¹ MBCA, §9.23. (a)

³⁷² MBCA, §9.23. (b), 1.23. Mint azt az O.C. is megjegyzi célszerű külön rendelkezni a hatályosulás dátumáról a lemondásban, mivel két ország cégregistrációs összehangolásáról van szó, és így elkerülhető, hogy a folyamatos létezésben lyuk keletkezzen.(O.C., 9-21. old., utolsó bekezdés)

³⁷³ MBCA, O.C. 9-20, 9-21. old., első bekezdés.

³⁷⁴ MBCA, §9.24. (b), Chapter 13.

³⁷⁵ MBCA, §9.25. (a) és (b)

írásba foglalt nyilatkozat. A nyilatkozat érvényességéhez szükséges az egyik társasági tisztségviselőnek, vagy egy erre a célra teljes joggal felhatalmazott személynek az aláírása. A nyilatkozatot, pedig el kell juttatni a tagállami cégjegyzékhely hatóságához, hogy a lemondást bejegyezzék. A lemondás, annak bejegyzésével hatályosul és ennek folyamánként a honosítást úgy kell tekinteni, hogy nem vált érvényessé.

Az átalakulás szabályozása

Az átalakulás a honosítás mellett a másik olyan, atipikus társasági székhely áthelyezési szabálycsoport, melynek eredményeként szintén végrehajtható a határon átvitt székhelyáthelyezés, anélkül, hogy az abban résztvevő honosságának változása mellett ne szakadjon meg a létezése. Ugyanakkor – mint azt majd látni fogjuk – az átalakulás felfogható a honosítás egyik speciális formájaként is.

Emellett az átalakulás lehet segítséget biztosítani arra, hogy egy társaság vagy egy más cégforma szabadon válassza meg azt a sajátjától eltérő cégformát, amelyként az átalakulás után kíván tevékenykedni, anélkül, hogy korábbi működését meg kelljen szakítani, vagy, hogy kizárt legyen az átalakulás folytán bekövetkező egyfajta jogutódlás. Ennek további kiterjesztése, ha a cégformák közötti átjárhatóságot biztosítjuk tagállamok között is, vagyis határokon keresztül.

Én az MBCA szabályai alapján az átalakulásnak három csoportját különbözteti meg:

1. Nonprofit szervezetek átalakulása³⁷⁶,
2. Forprofit szervezetek átalakulása, mely további két csoportot foglal magába:
 - a gazdasági társaságok³⁷⁷ „átalakulása” határokon át, vagyis maga a honosítás³⁷⁸,

³⁷⁶ MBCA, §9.30. – 9.35.

³⁷⁷ Értsd: hazai és külföldi társaságok.

³⁷⁸ Tulajdonképpen a honosítás is egyfajta átalakulás, mivel a hazai társaság alakul át külföldi társasággá, illetve az ezzel inverz folyamat eredményeként a külföldi társaság alakul át hazai

- szervezeti forma (cégforma) váltás, vagyis az el z csoporttól eltér , de szintén jövedelemszerz tevékenység céljából létrehozott cégformák átalakulása³⁷⁹,

3. Külföldi nonprofit társaság honosítása és ezzel egyidej átalakulása hazai gazdasági társasággá³⁸⁰, mint a fenti kett csoportba nem sorolható speciális jogi helyzet szabályai.

Az 1. és a 3. pontba foglalt átalakulással nem kívánok részleteiben foglalkozni³⁸¹. A honosítás az el z ekben már bemutatásra került, így duplikálásra sincs szükség. Ami ebben a fejezetbe ismertetésre kerül az a cégforma váltás szabályai.

³⁸²Az MBCA értelmében a cégforma váltás következ típusai különböztethet ek meg:

1. Egy hazai társaság másik hazai cégformává alakul át,
2. Egy hazai társaság más külföldi cégformává³⁸³ alakul át,
3. Egy más hazai cégforma hazai társasággá alakul át,
4. Egy más külföldi cégforma hazai társasággá alakul át.

A dolgozatom tárgya szempontjából csak a 2. és 4. pontba foglalt átalakulással kívánok foglalkozni, a többiek ebb l a szempontból irrelevánsak.

Egy hazai társaság más külföldi cégformává alakul át

Az MBCA értelmében egy haza társaság szabadon átalakulhat bármilyen más külföldi cégformává, ha az ilyen átalakulást annak a külföldi jogrendszernek a joga ezt lehet vé teszi³⁸⁴. Ha a kollízió feloldásra került, úgy a hazai társaságnak el kell készítenie az átalakulási tervet.

társasággá. A szabályok azonban attól eltér ek, hogy a honosítás a cégforma váltással ellentétben nem teszi lehetővé a cégformák szabad megválasztását. (Gazdasági) Társaság csak gazdasági társasággá alakulhat át.

³⁷⁹ Az MBCA eredeti megjelölése szerint: *entity conversion*, melynek szótár szerinti fordítása: szervezeti forma váltás. Én a továbbiakban a cégforma váltás megjelölést tartom célszerűnek.

³⁸⁰ MBCA, §9.40. – 9.43.

³⁸¹ Ezzel kapcsolatban lásd 341. pont.

³⁸² MBCA, O.C. 9-52. old, 1. pont, els bekezdés.

³⁸³ MBCA szerinti meghatározás: *foreign unincorporated entity*. Ennek definíciójára vonatkozóan lásd: 303. pont. A továbbiakban az egyszerűbb követhet ség szempontjából a külföldi cégforma elnevezést kívánom használni ebben a részben.

³⁸⁴ MBCA, §9.50., (b)

Az átalakulási tervnek a következőket kell tartalmaznia:

- arra a társaságra vonatkozó nyilatkozatot, amelyre át kíván alakulni³⁸⁵, valamint annak a külföldi államnak a szervezeti joghatóságának megnevezését ahová át kíván alakulni,
- az átalakulás feltételeit,
- az átalakuló társaság részvényeinek, vagyonának, kötelezettségeinek az átkonvertálásának alapját és módját, és
- a létrejövő külföldi cégforma szervezeti dokumentumának teljes szövegét³⁸⁶, valamint
- tartalmazhat egy rendelkezést arra vonatkozóan, hogy az átalakulási terv, annak az államnak vagy más joghatóságnak a joga szerint megkövetelt, az átalakulás végrehajtásához szükséges cégbejegyzését megel z en módosítható, kivéve: (1) a társaság kapitalizációjára és vagyonára vonatkozó szabályok tekintetében, (2) az átalakulásból adódóan az alapító okirat nem módosítható, annak hatálybalépését követ en azonnal, ha csak azt az igazgató tanács eszközölte, vagy a létrejövő külföldi cégforma szervezeti joga ezt jóváhagyta, (3) és nem módosíthatóak az átalakulási terv bármely más feltételei, ha az átalakulás bármely részvényt anyagi szempontból hátrányosan érintene³⁸⁷.

A fenti felsorolás természetesen nem kimerít és taxatív felsorolás, csak az ún. törvényes minimumot tartalmazza, ezek mellett további más, szükségesnek tartott rendelkezést is beépíthet k az átalakulási tervbe³⁸⁸.

Az átalakulási tervet ezt követ en az igazgató tanács elé kell terjeszteni elfogadásra³⁸⁹. Az igazgató tanács kétféleképpen dönthet: vagy véghatározatot hoz, vagy csak jóváhagyó döntést hoz³⁹⁰.

³⁸⁵ Az MBCA erre a *surviving entity* megnevezést használja. A továbbiakban a létrejövő társaság megnevezését kívánom használni.

³⁸⁶ MBCA, §9.51. (a).

³⁸⁷ MBCA, §9.51. (b).

³⁸⁸ MBCA, O.C. 9-56. old., 1. pont, utolsó bekezdés.

³⁸⁹ MBCA, §9.52. (1)

³⁹⁰ MBCA, §9.52. (2)

Az igazgató tanács az átalakulási tervről csak akkor jogosult végleges döntést hozni, ha valamilyen érdekellentét, vagy egyéb más körülmény áll fenn. Ekkor is meg kell küldenie azonban a jóváhagyott tervet a részvényeseknek döntésre, csatolva hozzá a végső döntés meghozatalának okául szolgáló okokat³⁹¹.

Ha az igazgató tanács csak elfogadó határozatot hoz, a jóváhagyását követően köteles megküldeni a tervet a részvényeseknek, hogy ők is döntsenek róla. Az átalakulási terv mellé az igazgató tanács köteles megküldeni egy ajánlást a terv elfogadására vonatkozóan³⁹². Továbbá az igazgató tanács jogosult bármilyen alapon további feltételeket megállapítani az átalakulási terv jóváhagyására vonatkozóan³⁹³.

³⁹⁴Ha a részvényesek az átalakulási tervről közgyűlésen döntenek, a társaság köteles tudatni valamennyi részvényessel függetlenül attól, hogy jogosult-e szavazni vagy sem, hogy ezen közgyűlésen kerül sor az átalakulási terv jóváhagyásával kapcsolatos előterjesztésre. A közgyűlési értesítésnek kifejezésre kell juttatnia a tervre vonatkozó célt vagy célokat, és tartalmaznia kell, vagy mellékletként csatolni kell hozzá a terv másolatát vagy rövid összefoglalóját, valamint azt a szervezeti dokumentumot, ami az új alapító okirat lesz azt követően azonnal, hogy az átalakulás hatályosul.

Az átalakulási tervről való szavazás az MBCA általános szabályai szerint történik³⁹⁵, hacsak nem él az igazgató tanács azzal az előbb is ismertetett jogával, hogy a közgyűlési döntésre vonatkozóan eltérő módozatot állapítson meg. Ekkor a közgyűlésnek az itt szabályozottak szerint kell meghoznia döntést, de figyelemmel az általános szabályokra is³⁹⁶.

³⁹¹ MBCA, §9.52.(2)

³⁹² MBCA, §9.52. (2)

³⁹³ MBCA, §9.52. (3)

³⁹⁴ MBCA, §9.52. (4)

³⁹⁵ MBCA, §7.04., 7.05., 7.25., 7.26., 7.27., 7.28. A dolgozatomban szempontjából a részvényesek szavazati módja és eljárása irreleváns, ezért a részletes szabályokra nem kívánok kitérni, ismertetésükre nem kerül sor.

³⁹⁶ MBCA, §9.52. (4) és (6). Ezeknek a szabályoknak az ismertetésével szintén nem kívánok foglalkozni.

Az átalakulási terv részvényesi elfogadást és jóváhagyást követően kerül sor az alapító okiratról történő lemondásra³⁹⁷. Lemondást írásban kell foglalni, melyben a következőket kell közzétenni:

- a hazai társaság neve,
- nyilatkozatot arra vonatkozóan, hogy az alapító okiratról történő lemondás regisztrációja a hazai társaság külföldi cégformává történő átalakulással kapcsolatban,
- nyilatkozatot arra vonatkozóan, hogy az átalakulás elfogadására és jóváhagyására teljes mértékben az MBCA és a társasági szerződés előírásai szerint került sor,
- a hazai társaság külföldi cégformává történő átalakulását követően az új külföldi joghatóságának megnevezését
- ha a létrejövő társaság cégbejegyzésre nem kötelezett szervezet lesz, úgy az átalakulást követően az új igazgatási központját³⁹⁸.

A lemondást a hazai társaság valamely tisztségviselőjének, vagy egy erre a célra teljes joggal felhatalmazott személynek alá kell írnia³⁹⁹.

A lemondást meg kell küldeni regisztráció céljából a tagállami cégregistriációs hatóságnak, és az alapító okiratról történő lemondás akkor hatályosul, ha azt a cégregistriációs hatóság bejegyezte, vagy a lemondásban megjelölt dátumkor⁴⁰⁰.

A lemondás hatályosulásával a továbbiakban már nem minősül hazai társaságnak, így a rá vonatkozóan a joghatósága megszűnik, a volt honos tagállamában tovább már nem minősül közhiteles cégnek⁴⁰¹.

Amikor az átalakulás hatályosul, a létrejövő társaságot olyannak kell tekinteni, hogy:

³⁹⁷ MBCA, §9.54. (a)

³⁹⁸ MBCA, §9.54. (a), (1) – (5)

³⁹⁹ MBCA, §9.54. (a)

⁴⁰⁰ MBCA, §9.54. (b), 1.23. Mint azt az O.C. is megjegyzi célszerű külön rendelkezni a hatályosulás dátumáról a lemondásban, mivel két ország cégregistriációs összehangolásáról van szó, és így elkerülhető, hogy a folyamatos létezésben lyuk keletkezzen. (O.C., 9-66. old., utolsó bekezdés)

⁴⁰¹ MBCA, O.C. 9-65, 9-66. old., első bekezdés.

- kijelölte a cégregisztrációs hatóságot, mint eljárási kézbesítési megbízottját arra az esetre ha a részvényesek gyakorolni kívánják átértékelése jogait az átalakulással kapcsolatban, és
- megfizesse azt az összeget azon részvényesek számára, akik erre jogosultak az MBCA vonatkozó szabályai szerint⁴⁰².

⁴⁰³Az MBCA biztosítja a jogot arra, ha az átalakulási terv másként nem rendelkezik, hogy a társaság bármikor lemondjon az átalakulásról. Erre sor kerülhet egyrészt azt megelőzően, hogy az átalakulás hatályba lépett volna és megteheti akkor is, ha az alapító okiratról való lemondást bejegyezték, de a honosítás még nem lett hatályos. Az első esetben az erre vonatkozó döntést az igazgató tanács egyedül is jogosult meghozni a részvényesek külön közreműködése nélkül. A második esetben már szükséges egy erre vonatkozó írásba foglalt nyilatkozat. A nyilatkozat érvényességéhez szükséges az egyik társasági tisztségviselőnek, vagy egy erre a célra teljes joggal felhatalmazott személynek az aláírása. A nyilatkozatot pedig el kell juttatni a tagállami cégregisztrációs hatósághoz, hogy a lemondást bejegyezzék. A lemondás, annak bejegyzésével hatályosul és ennek folyományaként a honosítást úgy kell tekinteni, hogy nem vált érvényessé.

Egy más külföldi cégforma hazai társasággá alakul át

Ezen eljárási szabályok keretében egy, a tagállamtól eltérő helyen létrehozott bármilyen más cégformát alakítunk át hazai gazdasági társasággá. Az MBCA külön is deklarálja, hogy más külföldi cégforma hazai társasággá válhat, amennyiben a külföldi cégforma szervezeti joga⁴⁰⁴ ezt lehetővé teszi⁴⁰⁵.

Az átalakulási eljárás lefolytatásának szabályait, mivel olyan cégformáról beszélünk, melyre vonatkozóan az MBCA-t adoptáló tagállam joghatósága

⁴⁰² MBCA, §9.55. (b), Chapter 13.

⁴⁰³ MBCA, §9.56. (a) és (b)

⁴⁰⁴ Lásd 342.

⁴⁰⁵ MBCA, §9.50. (d),

nem terjed ki, a külföldi cégformára vonatkozó, annak belső kapcsolataira alkalmazandó jogrendszer joga fogja meghatározni, nem pedig az MBCA⁴⁰⁶.

A külföldi cégforma saját joga szerint jóváhagyott honosítást követően azonban el kell készíteni az átalakulási szerződést, melyet a cégforma valamely tisztviselőjének, vagy egy erre teljes joggal felhatalmazott képviselőjének alá kell írnia⁴⁰⁷. Az átalakítási szerződésben a következőket kell közzétenni:

- a cégformának, közvetlenül az átalakulási szerződés cégjegyzékszámát elvált nevét, ha azonban a cégforma nevét az átalakulás szeretné megváltoztatni, akkor az MBCA vonatkozó szabályai⁴⁰⁸ szerinti cégformánév,
- a cégforma joghatósága megnevezését, közvetlenül az átalakulási szerződés cégjegyzékszámát és a létrehozásának dátumát,
- a cégforma nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy közvetlenül az átalakulási szerződés cégjegyzékszámát elvált, saját joghatósága szerinti valamennyi felhatalmazást megszerezte az átalakuláshoz⁴⁰⁹.

A fentiekben a túlmenően az átalakulási szerződés tartalmazhatja, azokat a rendelkezéseket melyeket az MBCA az alapító okirat (társasági szerződés) kötelező, illetve szabadon választható tartalmi elemként elír, vagy a külföldi cégforma külön íven is csatolhat egy komplett társasági szerződést az átalakulási szerződéshez mellékletként⁴¹⁰.

A honosítási szerződést ezt követően meg kell küldeni a tagállami cégjegyzékszám hatóságnak, hogy bejegyezze a tagállami cégjegyzékbe és az átalakulás akkor hatályosul, ha azt a cégjegyzékszám hatóság bejegyezte, vagy a lemondásban megjelölt dátumkor⁴¹¹. A cégjegyzéssel válnak a honosított külföldi társaság adatai közzétételre és nyilvánossá a köz számára⁴¹².

⁴⁰⁶ MBCA, O.C. 9-53. old., 2. pont, utolsó bekezdés.

⁴⁰⁷ MBCA, §9.53. (c)

⁴⁰⁸ MBCA, §4.01.

⁴⁰⁹ MBCA, §9.53. (c), (1)-(3).

⁴¹⁰ MBCA, §9.53. (c), (4); MBCA, §2.02

⁴¹¹ MBCA, §9.53. (d), MBCA, §1.23. Mint azt az O.C. is megjegyzi célszerű külön rendelkezni a hatályosulás dátumáról a lemondásban, mivel két ország cégjegyzékszám összehangolásáról van szó,

Ha a külföldi cégforma rendelkezett korábban az üzleti tevékenység végzéséhez szükséges tagállami hatósági engedéllyel, úgy ezen engedély vagy egyéb más felhatalmazása automatikusan törlődik az átalakulás napjával⁴¹³.

Az átalakulás hatályosulásával a létrejövő társaság⁴¹⁴ belföldivé válik és ennek megfelelően:

- szerezhethet ingó és ingatlan vagyont, anyagi és nem anyagi javakat, visszavétel vagy károsodás nélkül,
- a létrejövő társaság felelősségei és kötelezettségei megmaradnak,
- a létrejövő társaság ellen folyó eljárás továbbra is folyamatban lesz, amint az átalakulás befejeződik,
- ha a létrejövő társaság társasági szerződése hatályosul, a kapitalizációra vonatkozó átértékelések megtörténtét a honosítási feltételek szerint, és a részvényeseknek csak a feltételek szerinti jogok illetik meg, és csak azok az átértékelési jogok illetik meg őket, melyeket a honosított társaság szervezeti joga megenged,
- a létrejövő társaságot úgy kell tekinteni, hogy (1) létrejövő társaságként ugyanaz a társaság lesz megszakítás nélkül, (2) létrejövő társaságként is a tagállamban az alapítás dátuma megegyezik az eredeti alapítás dátumával, (3) létrejövő társaságként hozták létre az általa megadott valamennyi célra és a szervezeti joga a mostani létrejövő társasági szervezeti jog⁴¹⁵.

Az átalakulással egyidejűleg a tulajdonosi felelősség is változik a következők szerint:

- az átalakulás előtt keletkezett, a külföldi társaság joga szerinti tulajdonosi felelősség nem szűnik meg az átalakulási szerződés hatályosulásával,

és így elkerülhetők a folyamatos létezésben lyuk keletkezzen (MBCA, O.C. 9-64. második bekezdés).

⁴¹² MBCA, O.C., 9-64. old., első bekezdés

⁴¹³ MBCA, §9.53. (e)

⁴¹⁴ Ezen megjelölés alatt most már belföldi (gazdasági) társaságot kell érteni.

⁴¹⁵ MBCA, §9.55. (a), (1)-(3), (4), (6)-(7).

- a tulajdonosoknak nincs, a cégforma szervezeti joga szerinti tulajdonosi felelősségük olyan adósságokért és kötelezettségekért, vagy társasági kötelezettségekért, amelyek az átalakulás szerződés hatályosulását követően keletkeznek,
- a cégforma szervezeti joga szerinti rendelkezések továbbra is alkalmazhatóak bármely, az átalakulás előtt keletkezett tulajdonosi felelősség érvényesítésére és a mentesülésre, mintha az átalakulás nem történt volna meg,
- a tulajdonosnak megvan a bármilyen más tulajdonostól származó hozzájárulási joga, melyet a cégforma szervezeti joga nyújt a számára, figyelemmel az átalakulás előtt keletkezett bármely tulajdonosi felelősségre, mintha az átalakulás nem történt volna meg⁴¹⁶.

⁴¹⁷Az MBCA biztosítja a jogot arra, hogy az átalakulási szerződés cégjegyzéktartását követően, de még az átalakulás hatályosulása előtt, a létrejövő társaság lemondjon az átalakításról. A lemondás egy nyilatkozattal történik, melyet alá kell írnia vagy a létrejövő társaság bármely tisztviselőjének, vagy az aláírásra teljes egészében felhatalmazott képviselőjének. Az aláírt lemondó nyilatkozatot ezt követően meg kell küldeni a cégjegyzéktartási hatóságnak, hogy regisztrálja azt. A lemondás a regisztrációval lesz hatályos és ezt követően az átalakulás nem lesz érvényes.

C) A jog-összehasonlító módszer értékelése és az abból származó megállapítások⁴¹⁸ – az MBCA európaizálása

Az előzőekben bemutatásra került egy, a közösségi jogtól eltérő szabályozás, amely tartalmát tekintve, téziseim szempontjából rendkívüli relevanciával bír, hiszen olyan jogi megoldásokat tartalmaz, amelyek kisebb átalakítás után – nevezzük európaizálásnak –, minden további nélkül adoptálhatók lennének a

⁴¹⁶ MBCA, §9.55. (d), (1)-(4)

⁴¹⁷ MBCA, §9.56. (b)

⁴¹⁸ Az értékelés során nem ismertetem újból az MBCA vonatkozó előírásait, csak a közösségi jog hasonló szabályait.

közösségi jogba, biztosítva ezzel az európai tagállamok társaságai számára a határon átívelő szabad mozgást és ezzel együtt a letelepedés szabadságát.

A bemutatott szabályozás három területre koncentrált: a külföldi társaságok saját jogon, hatósági engedéllyel végzett üzleti tevékenysége, a külföldi társaságok honosítása és a társasági forma szabad meghatározása, az az átalakulás intézménye.

A következőkben azt fogom ismertetni, hogy ezen három jogintézménynek megfelel jogi lehetőség fellelhető-e egyáltalán a közösségi jogban⁴¹⁹, és ha igen, akkor abba hogyan építhetők be az MBCA-ben meglévő, a közösségi jogban is hasznosítható elemek? Ha pedig nem lehetnek föl, akkor milyen úton és formában lennének megteremthetők a közösségi jogban?

Az üzleti tevékenység végzése hatósági engedéllyel

Az USA jogában ezen jogintézmény célja, hogy a külföldi társaságok, a bejegyzési helyüktől eltérő államban kifejtthessék cél szerinti tevékenységüket, anélkül, hogy adott esetben szükséges lenne a tényleges székhelyük megváltoztatása, illetve annak határon át történő mozgatása. Vagyis – ha a közösségi jogi terminológiát használjuk – gyakorolhassák a letelepedési jogukat⁴²⁰ anélkül, hogy a társaság eredeti székhelyét át kelljen helyezni, és ezzel teljes jog- és cselekvőképességet („üzletképességet”) kapjanak abban az államban, még akkor is, ha nincs a társasági formákat kölcsönösen elismerő, az államok között megkötött nemzetközi egyezmény.⁴²¹

Az MBCA szabályozásában ezt a kérdést az üzleti tevékenységre feljogosító hatósági engedéllyel oldják meg, míg ezen jogintézmény, ha nem is kifejezetten ebben a formában, de fellelhető a közösségi jogban⁴²² is, fióktelep-létesítés néven.

⁴¹⁹ Itt most a közösségi jog megnevezés alatt csak a másodlagos jogforrásokat értem.

⁴²⁰ Ezzel kapcsolatban lásd: fióktelep-irányelv, Preambulum, 3. és 5. bekezdés.

⁴²¹ Az USA-ban ezzel kapcsolatban jobb a helyzet, ugyanis a Szövetségi Kormányzatnak számos európai tagállammal van a társaságok kölcsönös elismerésére vonatkozó egyezménye. Ezzel kapcsolatban lásd: Damman, J. C., *Exercising Free Choice in Corporate Law* (August 20, 2003). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=437100>; 10. old., 20. lábjegyzet.

⁴²² A TANÁCS tizenegyedik irányelve (1989. december 21.) a valamely tagállam jogának hatálya alá tartozó meghatározott jogi formájú társaságoknak egy másik tagállamban létesített fióktelepeire

Hasonlóságok a két jogi megoldás között

A. Személyi hatály

Mindkét jogi megoldás személyi hatálya az adott tagállamtól eltér állam joga szerint létrehozott társaságokra⁴²³ terjed ki és mindkét forma arra törekszik, hogy a lehető leghatékonyabb jogképességet biztosítsa az ilyen társaságok számára.

B. Eljárási szabályok

Mindkét jogi megoldás tagállami cégjegyzéktartás hatáskörbe utalja az üzletképeség megadását. Míg az MBCA egy hatósági engedély ad az üzleti tevékenység végzéséhez, addig a fióktelep-irányelv szerint a fióktelep létrehozó társaságnak bejelentési és közzétételi kötelezettsége van a fióktelep létesítésével kapcsolatban.⁴²⁴ Mindkét esetben megfelelő dokumentumokat kell csatolni a regisztrációhoz. A fióktelep-irányelv azonban a csatolandó dokumentumok szempontjából eltérő szabályokat állapít meg, ha a másik közösségi tagállami társaság vagy a Közösségen kívüli társaság kíván fióktelepet létesíteni. A becsatolandó dokumentumok három csoportba sorolhatók: a fióktelepre vonatkozó adatok és dokumentumok, a létesítendő társaságra vonatkozó adatok és dokumentumok és a fióktelep működésére (képviselés, adózás, megfizetés) vonatkozó adatok és dokumentumok

Ha másik közösségi tagállam joga szerint létrehozott társaságnak áll szándékában egy másik tagállamban fióktelepet létesíteni, akkor a következő adatok megadására és dokumentumok becsatolására van szükség:

- a) a fióktelep címe;
- b) a fióktelep tevékenysége;

vonatkozó bejelentési és közzétételi követelményeiről, HL L 395/1989.12.30. A továbbiakban a fióktelep-irányelv megjelölést használom

⁴²³ Fióktelep-irányelv szerint külföldi társaság az olyan társaság, amelyre egy másik tagállam jogszabályai vonatkoznak, és amelyre a 68/151/EGK irányelvet kell alkalmazni (1. cikk (1) bek.), valamint az olyan társaság, amely nem tartozik egy tagállam jogának hatálya alá, de amely társasági formáját tekintve hasonló olyan típusú társaságokhoz, amelyekre a 68/151/EGK irányelvet kell alkalmazni 7. cikk (1) bek.

⁴²⁴ Fióktelep-irányelv, 1. cikk, (1) bek.; 7. cikk (1) bek.

- c) az a nyilvántartás, amelyben a létesítőtársasággal kapcsolatos aktát tartják, a nyilvántartási számmal együtt;
- d) a társaság cégneve és társasági formája, valamint a fióktelep cégneve, amennyiben az nem egyezik meg a társaság cégnevével;
- e) azoknak a személyeknek a kijelölése, hivatali ideje és személyi adatai, akik a társaság képviselőjére jogosultak harmadik személyekkel szemben és bírósági eljárásokban, és
- jogszabály által meghatározott társasági szervként, vagy ilyen szerv tagjaként, összhangban a 68/151/EGK irányelv 2. cikke (1) bekezdésének d) pontja szerint a társaságra alkalmazandó bejelentési és közzétételi kötelezettséggel,
 - mint a társaság állandó, a fióktelep tevékenységéért felelős képviselője, hatáskörének megjelölésével;
- f) a társaság megszűnése, a felszámolók kinevezése, személyi adataik és felhatalmazásuk, valamint a felszámolás lezárása a bejelentésnek és közzétételének megfelelően, amennyiben arra a társaságnál a 68/151/EGK irányelv 2. cikke (1) bekezdésének h), j) és k) pontjával összhangban került sor,
- a csőd-eljárásokban, csőd-degyezségek és hasonló eljárásokban;
- g) a regisztráló tagállam szabályai szerinti számviteli dokumentumok;
- h) a fióktelep megszüntetésére vonatkozó dokumentumok.⁴²⁵

Ezek az ún. kötelezően beadandó dokumentumok. A fentiekén túlmenően a fióktelep helye szerinti tagállam elírhatja, hogy a létesítőtársaság jelentse be és tegye közzé a következőket:

- a) a fenti e) és f) pontjában említett személyek aláírásának módját igazoló dokumentumot;
- b) a létesítőokirat és az alapszabályt, amennyiben az külön okirat tárgya, valamint ezeknek a dokumentumoknak a módosításai;
- c) a c) pontjában említett bizonyítására igazolás nyilvántartásból a társaság fennállásával kapcsolatban;

⁴²⁵ Fióktelep-irányelv, 2. cikk, (1) bek.

d) a társaság vagyonát terhel, ebben a tagállamban található biztosítékok megjelölése, feltéve, hogy az ilyen bejelentés és közzététel a biztosítékok érvényességi feltétele.⁴²⁶

Ha másik közösségen kívüli, ún. harmadik ország joga szerint létrehozott társaságnak áll szándékában másik tagállamban fióktelepet létesíteni, akkor a következő adatok megadására és dokumentumok becsatolására van szükség:

- a) a fióktelep címe;
- b) a fióktelep tevékenysége;
- c) annak az államnak a joga, amelyet a társaságra alkalmazni kell;
- d) amennyiben ez a jog úgy rendelkezik, az a nyilvántartás, amelybe a társaságot bevezették és a nyilvántartási szám;
- e) a létesítő okirat és – amennyiben külön dokumentum tárgya – az alapszabály, valamint e dokumentumok valamennyi módosítása;
- f) a társasági forma, a társaság székhelye és célkitűzése, valamint legalább évente a jegyzett tőke összege, amennyiben az erre vonatkozó felvilágosítást nem adják meg az e) pontban említett dokumentumokban;
- g) a társaság cégneve, valamint a fióktelep cégneve, amennyiben az nem egyezik meg a társaság cégnevével;
- h) azoknak a személyeknek a kijelölése, hivatali idejének lejártá és személyi adatai, akik jogosultak a társaság képviselőire harmadik személyekkel szemben és bírósági eljárásokban, mégpedig
 - a jogszabályok által meghatározott társasági szerv, vagy ilyen szerv tagjának minőségében,
 - a társaság állandó, a fióktelep tevékenységéért felelős képviselőjének minőségében; Közölni kell, hogy milyen terjedelmű a képviselői felhatalmazás, és hogy ezt önállóan vagy csak együttesen gyakorolhatják-e;
- i) – a társaság megszűnése, a felszámoló kinevezése, személyi adatai és felhatalmazása, valamint a felszámolás lezárása;
 - a társaságot érintő csőd-eljárás, csőd-egyezségek és hasonló eljárások;
- j) a regisztráló tagállam joga szerinti számviteli dokumentumok;

⁴²⁶ Fióktelep-irányelv, 2. cikk, (2) bek.

k) a fióktelep megszüntetésére vonatkozó dokumentumok⁴²⁷.

Különböz ségek a két jogi megoldás között

A. A tevékenység

Alapvet különbség a két jogi forma között, hogy az MBCA – ahogy azt a korábbiakban láthattuk - csak az üzleti tevékenység végzéséhez követeli meg a hatósági engedély beszerzését, minden más célszerinti tevékenységet a külföldi társaság szabadon, külön hatósági engedély nélkül gyakorolhatja. Ezzel szemben a fióktelep-irányelv ezt a kett sséget nem ismeri. Mivel a közösségi el írások szerint másik tagállamban csak úgy lehet gyakorolni a letelepedés jogát és ezen alapulva bármilyen tevékenységet végezni, ha a külföldi társaság fióktelepet létesít. Ez pedig független attól, hogy üzleti vagy nem üzleti tevékenységr l beszélünk.

B. A jogképesség, üzleti cselekv képesség

Az MBCA adottnak veszi a társaság teljeskör jogképességét és üzletképességét a hatósági engedély megadásával, s t mint azt a vonatkozó szabályok esetében ismertettem, bizonyos tevékenységek gyakorlásához nem kell hatósági engedély. Ezen tevékenységek vonatkozásában a tagállami elismeri a máshol alapított társaság jogképességét. A fióktelep-irányelv pedig nem rendelkezik arról a kérdéss l, hogy a fióktelep jogi személy-e vagy sem, vagy csak a jogokat szerezheth és kötelezettséget vállalható entitásról van-e szó? Igazából csak vélelmezhetjük azt, ezen kérdésekre igen lehet a válasz.⁴²⁸

C. Eljárási kérdések

Ezen belül két terület különíthet el: az egyik a létesítés, a másik pedig a megszüntetés.

⁴²⁷ Fióktelep-irányelv, 8. cikk

⁴²⁸ A fióktelep-irányelv semmilyen külön cikkelyben nem rendelkezik err l és a tagállamoknak sem ad külön felhatalmazást, hogy ezt a kérdést külön rendezzék. Ez már csak abból a szempontból is érdekes lehet, hogy mi van akkor a fiókteleppel, ha a létesít társaság megsz nik, vagy megszüntetik.

A létesítési eljárással kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy bár mind a két jogi forma esetén hatósági regisztrációs eljárás indul, annak eredménye nem ugyanaz. Az USA jogában – ellentétben a közösségi joggal - nincs erre vonatkozó egységes szabályozás. A fióktelepet cégregisterben regisztrálják, és lehetőség van több, különböző tagállamban is létesítenek fióktelepet, valamint lehetőség van arra, hogy tagállamon belül több fióktelepet is létrehozzanak.⁴²⁹ Az MBCA szerint a hatósági engedélyt elég egyszer kikérni és annak területi hatálya kiterjed az azt kiadó tagállam területére. Ha a külföldi társaság másik tagállamban is kíván üzleti tevékenységet folytatni, akkor – amennyiben az is adoptálta az MBCA-t – ott is külön kell igényelni a hatósági engedélyt. Amennyiben a másik tagállam nem adoptálta az MBCA-t, úgy akkor az annak a tagállamnak a szabályai szerint kell eljárni.

A tevékenység megszűnése, illetve megszüntetésének szabályozása ugyancsak eltér. Az MBCA ismeri a hatósági engedély bevonásának esetét, valamint a hatósági engedély nélküli üzleti tevékenység szankciójának lehetőségét. Erre vonatkozó szabályokat azonban hiába keresünk a fióktelep-irányelvben⁴³⁰. A fióktelep vonatkozásában megszűnés esetei csak a felszámolásnak, valamint a csődnek a bejelentésére szorítkozik, illetve ennek befejezése után a törlési kötelezettségnek kell eleget tenni. A fióktelep megszüntetését ugyancsak kötelezően be kell jelenteni a cégregisztrációs hatósághoz, és nem ismeri a közösségi jog a közjogi értelemben vett, a fióktelepre létesítésre vonatkozó jog hatósági visszavonását.

Integrálási javaslat

Amennyiben összehasonlítjuk a hasonlóságokat és a különbségeket, akkor a következő megállapításra juthatunk: mindenképpen a fióktelep-irányelv módosításával át kell vinnünk az MBCA-ból az üzleti tevékenységre, illetve

⁴²⁹ Fióktelep-irányelv, 5. cikk.

⁴³⁰ A fióktelep jogi jellegéből és helyzetéből adódóan a szankcionálás intézménye eleve értelmezhetetlen is lenne.

annak definíciójára vonatkozó részt⁴³¹, azzal, hogy fióktelep létesítésre csakis és kizárólag az irányelvben meghatározott üzleti tevékenységek végzéséhez szükséges fióktelep létesítése a tagállamokban. Ez a módosítás szinkronban lenne a mostani szabályozással is, hiszen a bejelentési és közzétételi kötelezettség kiterjed a fióktelep tevékenységére. Ebben csak meg kell jelölni, hogy mely tevékenységeket kívánja végezni a fióktelep a megadott kódú üzleti tevékenységek közül.

Minden más tevékenység vonatkozásában a létesít társaság számára alanyi jogon kell biztosítani a legteljesebb jog- és üzletképességet.

További módosítás szükséges a személyi hatály területén is. Jelenleg ugyanis ezt a jogosultságot⁴³² csakis azon társaságoknak kell biztosítani, amelyek megfelelnek az Római Szerződés 48. cikkében megadott definícióknak. A Közösségen kívüli társaságok⁴³³ üzleti, illetve nem üzleti tevékenységére vonatkozóan a tagállami szabályokat kell irányadónak tekinteni.

A honosítás

Az MBCA-ben ismertetett honosítás intézménye teljeséggel ismeretlen a közösségi jogban, még közvetett szabályokat sem találhatunk, amelyek hasonlóságot mutatnának vele. Éppen ezért szükséges lenne egy, az MBCA szabályaihoz hasonló rendelkezéseket tartalmazó koordinációs irányelv megalkotása, amely biztosítaná, hogy a Közösségen belül, egy tagállam joga szerint létrehozott társaságot, egy másik tagállamban honosítani lehessen. Természetesen ezen irányelv személyi hatálya csakis azon társaságokra terjedne ki, amelyek az ún. Első Társasági irányelv⁴³⁴ 1. cikkelyében fel

⁴³¹ A közösségi jogban az üzleti tevékenység definíciója – figyelemmel a tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszerére – sokkal egzaktabbult történhetne, hiszen a vonatkozó közösségi jogszabály alapján [Az Európai Parlament és a Tanács 1893/2006/EK rendelete (2006. december 20.) a gazdasági tevékenységek statisztikai osztályozása NACE Rev. 2. rendszerének létrehozásáról és a 3037/90/EGK tanácsi rendelet, valamint egyes meghatározott statisztikai területekre vonatkozó EK-rendeletek módosításáról, HL L 393 2006.12.30.] csak meg kellene jelölni azon tevékenységek kódját, melyek üzleti tevékenységnek minősülnek.

⁴³² Értsd: fióktelep létesítése

⁴³³ Azon társaságok, amelyek nem felelnek meg az Római Szerződés 48. cikkelye szerinti meghatározásnak.

⁴³⁴ A Tanács első (68/151/EGK) irányelve (1968. március 9.) az egész Közösségre kiterjedő egységes biztosítékok kialakítása érdekében a tagállamok által a társasági tagok és harmadik személyek érdekei

vannak sorolva, valamint az ezen dolgozatban definiálásra kerül ún. az európai jogi személyiségre.

Az átalakulás

Az MBCA-hez hasonló átalakulás, mint a társaság jogi formája szabad megválasztásának és megváltoztatásának jogi szabályozása⁴³⁵ közvetlenül szintén nem található meg a közösségi jogban. Ami erre vonatkozó el írás megtalálható, az az ún. sui generis európai társasági formákra vonatkozó egyes közösségi jogszabályokban lelhet föl. Ezek közül is csak három ismeri az átalakulás intézményét, mivel az EGE- rendelet⁴³⁶ erre vonatkozó részt nem tartalmaz.

Az ERt-rendelet el írásai megengedik az átalakulást, de csak megalakuláskor⁴³⁷, és ez az átalakulás nem eredményezheti az általános szabályok szerinti⁴³⁸ székhelyáthelyezést.⁴³⁹

Az ESz-rendelet el írásai szintén lehet vé teszik a létesítést átalakulással, de csakis kizárólag szövetkezet alakulhat át ESz-vé és ez – hasonlóan az ERt. szabályaihoz – nem járhat az általános szabályok szerinti székhelyáthelyezéssel.⁴⁴⁰

Látható a szabályozásból, hogy az átalakulás kizárólag egyirányú, tehát csak ERt-vé, vagy ESz-vé lehet átalakulni, a visszaalakulást a közösségi jogszabályok nem engedik meg. Továbbá az átalakulás formakötött, vagyis ERt-vé csak az ERt-rendelet mellékletében megjelölt nyilvános részvénytársaság alakulhat át, ESz-vé pedig csak valamely tagállam joga szerint létrehozott szövetkezet. És az átalakulás jogát pedig csak alakuláskor lehet gyakorolni.

védelmében a Szerz d és 58. cikkének (2) bekezdése szerinti társaságoknak el írt biztosítékok összehangolásáról HL L 65, 14.3.1968, 1. cikk.

⁴³⁵ Itt és most természetesen nem tagállamon belüli, hanem a Közösségen belül, tagállamok között társasági forma szabad megválasztásának jogáról, mint átalakulásról beszélünk.

⁴³⁶ Lásd 58. pont.

⁴³⁷ ERt-rendelet 2. cikk (4) bek, 37. cikk

⁴³⁸ ERt-rendelet 8. cikk

⁴³⁹ ERt-rendelet 37. cikk (3) bek.

⁴⁴⁰ ESz-rendelet 2. cikk (1) bek, 5. albekezdés, 7. cikk, 35. cikk.

A szabályozás legnagyobb negatívuma, hogy az átalakulás ugyan engedélyezett nagyon szűk keretek között, de az ezzel egyidejű székhelyáthelyezés nem. Pedig ez lenne az egyik legfontosabb hozadéka ennek a jogintézménynek.

Az EZT-tervezet a fentiekkel ellentétben már lehetővé fogja tenni az átalakulást teljeskörűen, vagyis EZT-vé alakulhat bármely más, valamennyi tagállam joga szerint létrehozott bármelyik társasági forma és az ERt., és az EZT. is átalakulhat bármilyen más tagállami társasággá vagy ERt-vé.⁴⁴¹ Ugyanakkor a tervezet nem tiltja sem közvetlenül, sem pedig közvetetten az átalakulással egyidőben történő székhelyáthelyezést.

Integrálási javaslat

A bemutatott, igencsak hiányos közösségi szabályozást egyidejűleg legfontosabb átalakítani, illetve bővíteni. A szabályozási irány azonban kettős kell legyen és mindkét iránynak közösségi szinten kell megvalósulnia. Az egyik jogalkotási iránynak, a fióktelep létesítésénél megfogalmazottakhoz hasonlóan, egy olyan koordinációs irányelv megalkotását látom szükségesnek, amely kötelezi a tagállamokat arra, hogy úgy alakítsák át saját nemzeti (társasági és cégjogi) jogrendszerüket, hogy azok kezelni tudják a szabad társasági forma megválasztását az átalakuláskor. Vagyis a tagállamok társaságai szabadon alakulhassanak át bármely tagállam, bármely társasági formájává. Fontos azonban rögzíteni azt a kitételeket is, hogy az átalakulás – természetesen leg – minden esetben és körülmény között együtt járhat a székhelyáthelyezéssel is. E mellett külön szabályozni szükséges az átalakulás személyi hatályát, nevezetesen, hogy az átalakulási jog alanyai csakis és kizárólag azon társaságok lehetnek, mely társaságok nem honosíthatóak.

A másik jogalkotási irány a Közösség számára az, hogy az ún. sui generis társaságok⁴⁴² számára lehetővé tegye az új szabályozó rendelettel módosításával a szabad társasági formaválasztást. Vagyis bármilyen tagállami

⁴⁴¹ EZT-tervezet 5. cikk (1) bek. b, pont, (3) bek; 39. cikk

⁴⁴² Esetünkben: EGE, ERt, ESz.

társasági forma alakulhasson át sui generis társasággá, valamint a sui generis társasági formák is alakulhassanak át bármilyen társasági formává, beleértve most a honosítási eljárásra jogosult társaságokat is. És természetesen ezzel egyidejűleg lehet vétele számukra, hogy amennyiben szándékukban áll, úgy székhelyüket is áthelyezhessék az átalakulási eljárás folyamán egyik tagállamból a másikba.

Összességében tehát megállapítható, hogy ezekkel a magánjogi eszközökkel ha csak anyagi jogi megoldást is, de tud, illetve egzaktabb fogalmazva, tudna alternatívát nyújtani a Közösség a társasági jog területén. És ennek megfelelően talán egyszerbbé nem is válthat a székhely áthelyezési eljárás, és ennek alapján az elsődleges letelepedési jog gyakorlása, de az eredmény egy mindenféleképpen rugalmasabb megoldás lenne, mely nagyban hozzájárulna a társaságok mobilitásának tényleges megteremtéséhez. Az azonban ex katedra kijelenthet, hogy általános, áttörő megoldást nem eredményeztek, illetve eredményezhetnének sem a meglévő, sem pedig az általam itt leírt módosítási javaslatok.

Továbbra is hiányzik azonban egy olyan összeurópai hatáskörrel rendelkező intézmény, vagy hatóság, amely a most már – mondhatjuk így - szinte a teljes társasági anyagi jogi keretekhez hozzá tudja illeszteni azokat az eljárási szabályokat, amelyek a tényleges székhely áthelyezéshez, és ezáltal az elsődleges letelepedési jog biztosítása és akadálymentes gyakorlása szempontjából nélkülözhetetlenek.

Ehhez pedig szükséges az is, hogy rendelkezésünkre álljanak azok az eljárási szabályok, amelyek betartásával a székhely áthelyezés egyetlen eljárás keretében, külön tagállami közreműködés nélkül lebonyolítható, és amelyek garantálják az anyagi jog által meghatározott valamennyi – tagállami és az ún. sui generis európai - társasági forma számára az összeurópai jogképességet és jogi személyiséget.

A következő fejezetben ennek az elképzelésnek a megvalósíthatóságának a bemutatására, valamint bizonyítására kerül sor.

IV. AZ ELSŐ LEGES LETELEPEDÉSI JOG GYAKORLÁSÁNAK MEGOLDÁSAI KÖZJOG ALAPJÁN

Az előző fejezetet, úgy zártuk, hogy azt mondtuk, hogy a jogharmonizáció intenzívebbé tétele egyfajta magánjogi megoldás a Közösség részéről. Létezik azonban egy másik megoldási lehetőség a Közösségi jogon belül, amely nem a magánjogból vezethető le, hanem a közösség közhatalmi, közjogi státusából. Ezt a megoldást nevezem én a Közösség közjogi megoldásának.

Ebbe a kategóriába én két jogintézményt sorolok: az egyik egy ismertetésre kerülő hipotézis, az európai jogi személyiség elmélete, amellyel annak alkotmányos lehetőségét kívánom bizonyítani, hogy lehetséges-e kialakítani összeurópai területi hatállyal rendelkező jogi státust (jogképességet) a Közösség területén belül működő gazdasági társaságok számára, és ha igen, akkor milyen szervezeti kereten belül lehet biztosítani ennek a jogintézménynek a megvalósítását⁴⁴³? A másik – bizonyos értelemben szintén csak teoretikusan létező közösségi jogszabály, de talán most már, mint azt majd a későbbiekben is látni fogjuk, nyugodtan nevezhetjük jogtörténeti dokumentumnak is - a Tanács és Parlament 14-es számú irányelv tervezete az egyik országból a másikba történő társasági székhelyáthelyezésről, az alkalmazandó jog megváltoztatásával.

A két jogintézmény közül az európai jogi személyiség elmélete a tényleges, komplex, rendszerbe foglalt közjogi megoldási javaslat, míg a 14. sz. irányelvtervezet csak egy megoldási kísérlet volt arra nézve, hogy a Közösség saját közjogi hatalmával rákényszerítse a tagállamokat arra, hogy az erre illetékességgel és hatáskörrel rendelkező hatóságok együttműködjenek a társaságok bejegyzési, illetve hatósági eljárásaikban.

⁴⁴³ Hasonló értem terminológiát használt Jürgen Hahn, az EUROCHAMBERS delegáltja egy 1997-es konferencián: „european citizenship for enterprises”. Jürgen Hahn: Company mobility in the European Community-What happens in practice: Gaps in Community law; Acts of the Conference on Company Law and the Single Market; 15-16 December 1997., 42. o. Available at www.europa.eu.int/en/comm/dg15/dg15home.html

1. Az Európai Közösség által kidolgozott közjogi eszköz – az ún. 14. számú irányelv-tervezet⁴⁴⁴

A most következő megoldási módozat csak egy rész az európai jogi személyiség komplexitásához képest, hiszen csak egy speciális társasági szerz désmódosításnak az eljárási szabályait rögzíti, mégpedig a bejegyzett székhely egyik tagállamból, a másikba történ áthelyezésének feltételeit. Ugyanakkor az irányelv-tervezet alternatíva is lehetett volna⁴⁴⁵ az európai jogi személy mellett, amennyiben nem egy központi hatóság intézi a cégregisztrációs ügyeket. Hiszen az irányelv-tervezet a tagállami hatóságok együttm ködésének koordinációjára épül közösségi másodlagos jogszabály volt, azzal a céllal, hogy horizontális jogharmonizációt valósítson meg ezen a területen. És bár eredeti rendeltetése nem arra irányult, hogy egy központi hatósági eljárás részét képezze, bizonyos átalakítások mellett még most is alkalmas lenne arra, hogy a Hatóság számára eljárási szabályként szolgáljon az ott bejegyzett európai jogi személyiségek egyik tagállamból a másikba történ székhelyáthelyezésének lebonyolításához⁴⁴⁶.

⁴⁴⁴ Teljes neve: A Tanács és Parlament 14-es számú irányelv tervezete az egyik országból a másikba történ társasági székhelyáthelyezésr l, alkalmazandó jog megváltoztatásával. XV/D2/6002/97-EN REV.2; webes elérhet ség: http://www.ecgi.org/mobility/official_documents.htm A dolgozatban a továbbiakban csak az irányelv-tervezet megjelölést kívánom használni.

⁴⁴⁵ Azért használom a múlt id t, mert az irányelvtervezetet a Bizottság nem küldte meg tárgyalásra az Európai Parlamentnek, hanem az egész irányelv-tervezet további jogalkotási folyamatát megszüntette. Ezzel kapcsolatban lásd: Charlie McCreevy, European Commissioner for Internal Market and Services: Company Law and corporate governance today; 5th European Corporate Governance and Company Law Conference, Berlin, 28 June 2007 – Speech/07/441; továbbá: Charlie McCreevy, European Commissioner for Internal Market and Services: Speech by Commissioner McCreevy at the European Parliament’s Legal Affairs Committee (JURI Ctee) – Brussels, 3 October 2007 – Speech/07/592 ; Gert-Jan Vossestein: Transfer vof the registered office The European Commission’s decision not to submit a proposal for a Directive – www.utrechtlawreview.org/ Volume 4, Issue 1 (March) 2008, 53-65.old. és Philippe Pellé: Companies crossing borders within Europe – www.utrechtlawreview.org/ Volume 4, Issue 1 (March) 2008, 6-12. old. A részletes ismertetésre a kés bbiekben visszatérek.

⁴⁴⁶ Ennek részleteit a Hatóság eljárási szabályainál ismertetem.

A) Az irányelv-tervezet megalkotásának alapvető céljai

Az irányelv-tervezet egyértelműen leszögezi⁴⁴⁷, hogy a jogalkotónak nem szándéka a székhely definíciójának közösségi szintre, illetve értelmének meghatározása, harmonizálása. A tagállamok továbbra is használhatják a saját joggyakorlatukat és alkalmazhatják saját jogszabályaikat erre vonatkozóan, azonban a központi közigazgatási egység önálló áthelyezése kívül marad az irányelv-tervezet hatókörén⁴⁴⁸.

Ebből egyértelműen látható tehát, hogy nem az anyagi jogi vonatkozás a harmonizáció célja, hanem magának az eljárási jognak, a társasági székhely határon átvétel mozgására vonatkozó szabályainak, tehát a székhelyáthelyezésnek az összehangolása úgy, hogy az áthelyezett társaság jogi személyisége ne sérüljön, azaz a székhelyáthelyezés nem járjon semminem teljes, vagy részleges jogkorlátozással sem az eredeti, honos tagállamban, sem pedig abban a tagállamban, ahova a székhelyet a társaság áthelyezi. Ez az összehangolás három dolgot foglal magába. Az első egy tágabb értelmű harmonizációs cél, amely nem egyéb, mint a tagállamok cégjegyzésközlési hatóságainak eljárási jogának összehangolása. A második, a két székhelyelmélet közötti távolság „áthidalására” vonatkozó cél, vagyis annak a célja, hogy megteremtse az átjárhatóságot az ún. bejegyzés-elve és a székhely-elve között. A harmadik pedig tulajdonképpen szorosan összefügg a második céllal, vagyis azon szabályoknak az összehangolása, amelyekkel az ún. bejegyzett székhelyet és az ún. ügyvezetési székhelyet is át lehet helyezni.

B) Az irányelv-tervezet részletes ismertetése

Ha az irányelv-tervezetet vizsgálat alá kívánjuk vonni, akkor szerkezetét tekintve három nagyobb részre bonthatjuk:

⁴⁴⁷ Irányelvtervezet, Explanatory Memorandum, III/2 pont és a jogszabályszöveg 3. cikk.

⁴⁴⁸ Irányelvtervezet, Explanatory Memorandum, IV/2 pont

- az irányelv indoklási része,
- a tételes európai uniós jogszabály,
- a jogszabály egyes cikkelyeihez fűzött jogalkotói kommentár⁴⁴⁹.

Az irányelv-tervezet indoklása

Az irányelv-tervezet indoklási része további négy nagyobb foglalom magába: az első rész azt vizsgálja, hogy miért szükséges a közösségi jogalkotás. A második rész azt, hogy mi a székhelyáthelyezés jogi, illetve jogelméleti alapja. A harmadik arra keresi választ, hogy hogyan illeszthet a közösségi szabályozás a szubszidiaritás elvéhez és arányosság követelményéhez, és a negyedik részben pedig azt mutatja be, hogy a jogalkotó milyennek kívánja megalkotni az irányelvben testet ölt közösségi eszközt.

Vizsgáljuk a fenti részeket egyenként, részleteiben, a tervezet előírásai alapján!

A közösségi eszköz, mint jogalkotás szükségessége

A tervezet a jogalkotás szükségességének alátámasztására öt érvet⁴⁵⁰ hoz fel:

A, Első sorban a Római Szerződés 48. cikkelyében foglaltakat, melynek értelmében: *”Azok a társaságok, amelyeket valamely tagállam jogszabályai szerint alapítottak és amelyek alapszabály szerinti székhelye, központi közigazgatása vagy fő telephelye a Közösségen belül van, a jelen fejezet alkalmazásainak szempontjából a tagállami állampolgársággal bíró természetes személyekkel azonos elbírálás alá esnek.”* Tehát a Közösség úgy gondolja, hogy ezzel a jogi aktussal végre megteremthető az oly régen óhajtott

⁴⁴⁹ Dolgozatomban az irányelv-tervezet utolsó C, pont külön nem kerül ismertetésre, hanem ahol indokolt, ott akkor a tételes joganyag cikkelyeinek ismertetésekor beépítem a szövegbe.

⁴⁵⁰ Az irányelv-tervezet az RSz. 293. cikkelyén alapuló, a tagállamokat kötelező nemzetközi megállapodások kudarca nem hozza fel érveként itt. Ugyanakkor az irányelv-tervezet III/3. pontjában rögzítésre kerül, hogy ennek a kudarca folytán a közösségi eszköz az egyetlen olyan eszköz, amely megteremtheti az egyik tagállamból a másikba történő székhelyáthelyezést (*... a Community measure is the only one means of organising the entire operation of transferring a registered office across national frontiers...*)

egyenrangúság a letelepedés szabadsága területén a kereskedelmi társaságok és a természetes személyek (uniós állampolgárok) között.

B, Az 1996/1997-ben lefolytatott Bizottsági konzultáció a társasági jogról⁴⁵¹, melynek keretében a konzultáción résztvevő gazdasági és ipari élet képviselői

⁴⁵¹ Commission consultation paper on company law, doc. XV/D2/6016/96 of 17 December 1996. Az irányelv-tervezetben csak ez a hivatkozás szerepel, mivel ez a változat készült el csak a Bizottság részér l. Természetesen az irányelv-tervezet meghozatalának szükségességét több más közösségi hivatalos dokumentum is említi:

- Report of the high level group of company law experts on a modern regulatory framework for company law in Europe, Brussels, 4 November 2002; Chapter IX, 126. old: Priorities for action, Short term priorities, utolsó bekezdés

- Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Internal Market Strategy, Priorities 2003-2006, Brussels, 7.5.2003, COM(2003)238 final, Part B: Priorities, 22. old., 6. Improving conditions for business, 6.b.6. pont: Rövid távú el s bbséget kell élveznie – többek között – a 14. sz. Társasági jogi irányelv késedelem nélküli elfogadásának. Ennek alapján 2003 decemberére tervezték az irányelv el terjesztését (53. old.)

- Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Modernising Company law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward (a továbbiakban: Action Plan), Brussels, 21.5.2003, COM(2003)284 final, 3.4. Corporate Restructuring and Mobility, 20. old. és ANNEX 1, List of actions, Short term (2003-2005), 25. old: Javaslat a 14.sz. Irányelvre vonatkozóan. Az Action Plan-t 2003 május 23-án fogadták el, ezt követ en egy 3 hónapos konzultációt rendeztek bel le. Az eredményét „Synthesis of the responses to the Communication of the Commission to the Council and the European Parliament "Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward" – COM (2003) 284 final of 21 May 2003 A Working Document of DG Internal Market címmel 2003. november 21-én tették közzé a http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_en.htm weblapon. A Working Dokument 6. pontja, (21. old.) foglalkozik a 14. sz. irányelvtervezettel, mint a Bizottság rövid id n belül benyújtandó tervezetével. A dokumentum külön kiemeli, hogy a társaságok határon átvétel mozgását (legyen az akár egyesülés, akár a székhelyát helyezés) a résztvevők széles köre támogatta. Ezen túlmen en a Bizottság még két másik konzultációt szervezett ebben a kérdésben: az egyiket 2004. április 15-én zárták, „The public consultation relates to the outline of the planned proposal for a 14th Company Law Directive on the cross-border transfer of the registered office of limited companies” címmel. A konzultáció eredményét a http://ec.europa.eu/yourvoice/results/transfer/index_en.htm weblapon tették közzé. A másik konzultációt az irányelv-tervezettel kapcsolatban 2006. március 31-én zárták „Consultation on future priorities for the Action Plan” címmel. Ennek eredményét a Directorate General for Internal Services, Consultation and hearing on future priorities for the action plan on modernising company law and enhancing corporate governance in the European Union – Summary Report címet viselő dokumentumban tették közzé. A konzultáció alapja 14 kérdésből álló kérd ív volt, melyből a 7. számú vonatkozott a székhelyát helyezésre. A kérdés két részből tevődött össze: az egyik szerint szükséges-e még egyáltalán a 14. sz. irányelv elfogadása, ha igen miért (7A)? A másik kérdés pedig arra irányult, hogy vannak-e olyan speciális összetevők, amelyeket egy irányelvnek érintenie kellene? A kérd ívre összesen 266 válasz érkezett, melynek 42,6%-a válaszolt a 7A kérdésre. A válaszadók 79,6%-a mondta azt, hogy igen még mindig szükséges az irányelv elfogadása a társasági székhelyát helyezésre vonatkozóan. A közmeghallgatás 2006. május 3-án volt Brüsszelben és az ún. 4. panel (Corporate mobility and restructuring) foglalkozott a székhelyát helyezést szabályozni hivatott 14. sz. irányelvvvel. A panel elnöke Prof. Theodor Baums a közmeghallgatás végén összegezve a lehetséges jövőbeni prioritásokat, rámutatott arra, hogy a 14. sz. Társasági jogi irányelv rövid távú intézkedés kell legyen.

- Az irányelv-tervezet elfogadása szerepelt a Bizottság 2007-es jogalkotási programjában is, Commission Legislative and Work Programme 2007, COM(2006) 629 final, 24.10.2006

- Foglalkozott továbbá a Bizottság 2005/380/EK határozatával (2005. április 28.) létrehozott vállalatirányítási és társasági jogi nem kormányzati szakértők csoportja – a továbbiakban: Csoport - (Advisory Group on corporate governance and company law;

kifejezték abbéli óhajukat, hogy Közösség tegye lehetővé, hogy szabadon áthelyezhessék székhelyüket a egységes belső piacon belül.

C, Az eltér tagállami társasági jogi szabályok, amelyek szinte lehetetlenné teszik a letelepedés szabadságának gyakorlását a társaságok vonatkozásában.

D, Az ún. Daily Mail ügy⁴⁵². Ebben az ügyben meghozott ítéletében a Bíróság három dolgot szögezett le: önmagában nem kizárt a székhelyáthelyezés jogának gyakorlása, de a közösségi jog jelenlegi állapotában nem kivitelezhető, ezért a letelepedés jogáról a jövőbeni jogszabályalkotás vagy megállapodások megkötése útján kell gondoskodni⁴⁵³. A meghozandó irányelv tehát a bírói ítélettel is messzemenően összhangban lenne.

A székhelyáthelyezés jogelméleti alapjai

Az irányelv-tervezet a nemzetközi magánjog két alapelvéből indul ki: a *tényleges* székhely elvéből (amikor a bejegyzés helye és a társaság székhelye ugyanazon államban van), illetve a bejegyzés elvéből (amikor a bejegyzés helye és a székhely nem ugyanazon országban van). Az irányelv-tervezet azt mondja, hogy ennek a két elvnek a figyelembevételével megkülönböztetünk ún. rendes székhelyáthelyezést, amely egyúttal cégbejegyzés változást is maga után vonz, tehát van cégjogi vonzata. Ebben az esetben további két megoldás lehetséges: az első szerint a székhelyáthelyezés nem jár a korábbi honos államban a cég felszámolásával és jogi személyiségének megszüntetésével.

http://ec.europa.eu/internal_market/company/advisory/index_en.htm) is az irányelv-tervezettel. A Csoport eddig 10 ülést tartott, a legutolsót 2008. június 30-án tartották. Az irányelvtervezettel az 1. (Minutes of the meeting of 2 June 2005, 6.6. Other issues – transfer of seat), a 2. (Minutes of the meeting of 3 October 2005, 4. Future of the company law and corporate governance action plan, 3. bekezdés), a 3. (Minutes of the meeting of 29 November 2005, 3. Future of the Company law and corporate governance action plan: public consultation, 6. bekezdés), 4. (Minutes of the meeting of 27 January 2006, 3.2.2.1.1. The 14th Company Law Directive on the transfer of the registered office), és a 6. (Minutes of the meeting of 8 March 2007, 3.b. The impact assessment on the 14th Company Law Directive) üléseiken foglalkoztak. Miután 2007. júniusában a Bizottság bejelentette, hogy leveszi az irányelv-tervezetet a napirendről és nem javasolja az Európai Parlamentnek az elfogadását, a Csoport sem foglalkozott a továbbiakkal ezzel a kérdéssel.

- European Parliament resolution of 4 July 2006 on recent developments and prospects in relation to company law, P6_TA(2006)0295 (OJ C 303 E, 13.12.2006.p.114), p. 32-33. Ebben az Európai Parlament külön felhívta a Bizottságot arra, hogy terjessze be a régóta várt irányelv-tervezet elfogadására, mivel meglátása szerint az irányelv-tervezet (joghézaga) pótló lenne a társaságokra vonatkozó belső piaci rendszerben.

⁴⁵² Teljes megnevezés: lásd: 20.

⁴⁵³ Daily Mail ügy, Ítélet, Indoklás, 24. pont.

Tehát egy egyszer adminisztrációs eljárással megváltoztatható a székhely. A másik esetben ilyenkor a korábbi honos államban a céget teljesen fel kell számolni, meg kell szüntetni és csak ekkor kerülhet sor a másik államban az új székhely létrehozására, amely azonban már jogilag egy teljesen új társaság alapítása lesz.

A másik forma a központi ügyintézés áthelyezését jelenti, amelynek értelemszerűen nincs cégjogi vonzata. Hiszen a társaság egy harmadik országban van bejegyezve – ad absurdum a Közössége kívül – így formáljogi szempontból nem beszélhetünk székhelyáthelyezésről. Ez azonban csak abban az esetben hajtható végre, ha az ország is elfogadja a bejegyzés elvét ahova át kívánja helyezni központi igazgatási egységét a társaság. Ellenkező esetben ugyanis jogilag értelmezhetetlenné válik a székhelyáthelyezés aktusa, mivel az új honos állam nem ismeri el máshol bejegyzett társaságokat, így nem is regisztrálható ebben az állam a változás.

Szubszidiaritás-arányosság-jogi alap

Jelenleg, mint azt az előző, jogelméleti alapvetésben is olvashattuk, igen jelentős különbségek vannak a tagállami szabályok között és hiányzik egy megfelelő eszköz a társasági mobilitás megteremtéséhez. Ebből következően, az irányelv-tervezet szerint – igazodva a szubszidiaritás elvéhez - csakis és kizárólag közösségi szinten lehet garantálni a székhelyáthelyezés problémájának megoldását, amelynek alapja az azonos kritériumok és terminológiák alkalmazása valamennyi tagállamban. A közösségi beavatkozásnak azonban arányban kell állni az elérendő céllal. Az irányelv-tervezet érvelése szerint ez megalkotandó közösségi jogszabály – összhangban a Római Szerződés 43. és 48. cikkében⁴⁵⁴ foglaltakkal - egy olyan „közös jogi berendezkedést” hozna létre, amely egyrészt harmonizálná székhelyelméleteknek megfelelő székhely transzferálást, másrészt lehetővé tenné a társaságok számára, hogy töröltessék magukat a regisztrációból abban a tagállamban, ahol eredetileg bejegyezték, anélkül, hogy felszámolnák és, hogy

⁴⁵⁴ Az irányelv-tervezet, mivel 1997-es keltezésű, az 52. és 58. cikk megjelölést használja.

bejegyezzék az új székhely szerinti tagállam regiszterébe, ezen tagállam joga alapján.

A Közösség beavatkozásának jogi alapja⁴⁵⁵, melyre az irányelv-tervezet hivatkozik a Római Szerződés 293. cikkelyben⁴⁵⁶ megfogalmazott rendelkezések, vagyis, hogy „A tagállamok – szükség szerint – tárgyalásokat folytatnak egymás között annak érdekében, hogy állampolgáraik javára biztosítsák a következőket:

(...)

- a társaságoknak a 48. cikkelyben hivatkozott kölcsönös elismerését, a jogi személyiség megtartását a székhelynek egyik államból a másikba történő áthelyezéskor (...).

A tervezet rámutat azonban arra, hogy ezek tárgyalások nem hoztak konkrét kézzel fogható eredményt, ezért a Közösség cselekvése az egyetlen lehetséges jogi megoldás ennek a kérdésnek a rendezésére.

Az pedig, hogy a Közösség az irányelvet alkalmazza, a lehetséges jogi eszköz formájaként, a Római Szerződés 44.cikk (2) bek. g, pontján alapul. Ennek értelmében „A letelepedési szabadság egy meghatározott tevékenységhez kapcsolódó megvalósítása céljából a Tanács (...) irányelveket bocsát ki. A Tanács és a Bizottság a fenti rendelkezésekkel rájuk bízott feladatokat az alábbiak szerint gyakorolja:

(...) a szükséges mértékben és azzal a céllal, hogy egyenértékűvé tegyék és összehangolják azokat a garanciákat, amelyeket a tagállamokban – a 48. cikk (2) bekezdése⁴⁵⁷ értelmében vett – társaságoktól annak érdekében követelnek meg, hogy mind a tagok, mind a harmadik felek érdekeit védelmezzék.”

Ennek megfelelően a javasolt eszköz⁴⁵⁸, tartalmazza a székhely áthelyezési eljárást, amely valamennyi tagállamban azonos lesz, megvalósítva ezzel a székhelyáthelyezés átlátható és a tagok, valamint a hitelezők felé garanciákat

⁴⁵⁵ Értsd: elsődleges jogszabályi felhatalmazás

⁴⁵⁶ Az irányelv-tervezet, mivel 1997-es keltezésű, a 220. cikk megjelölést használja.

⁴⁵⁷ Az irányelv-tervezet, mivel 1997-es keltezésű, a 54.cikk (3) bek. (g) pont megjelölést használja.

⁴⁵⁸ Értsd: az irányelv-tervezet

tartalmazó szabályozást, mely ugyancsak valamennyi tagállamban azonos módon fog érvényesülni.

A javasolt közösségi eszköz leírása

Itt a tervezet három kérdésre fókuszál. Első sorban megjelöli, hogy mire is irányul az irányelv-tervezet. Ennek megfelelően a Közösség beavatkozásának két célja van. Egyrészt a jogalkotó szándéka szerint az irányelv-tervezet szabályozásának közvetlen tárgyai azon, valamely tagállamban létesített társaságok, melyekre a honos tagállami szabályozás elírja, hogy jegyzett kérelmet kell rendelkezniük, és ezen társaság úgy helyezheti át bejegyzett székhelyét egy másik tagállamba, hogy megtarthatja jogi személyiségét, anélkül, hogy fel kéne számolni az áthelyezés előtt, az eredetileg honos tagállamban, de az áthelyezéssel egyidejűleg megváltozik a társaságra alkalmazandó jog. A közvetett célja pedig a jogalkotónak, hogy az irányelv-tervezet megalkotásával egyfajta „hidat” hozzon létre a különböző társasági jogi eszközök, szabályok és a bejegyzett székhelyhez kötődő elméletek között. Másodsorban megjelöli, hogy mire nem irányul az irányelv-tervezet. Így a jogalkotónak nem szándéka a székhely-elv és a bejegyzési elv harmonizálása. Az irányelv-tervezet elfogadását követően valamennyi tagállam használhatja a saját joggyakorlatát a továbbiakban, azonban a központi ügyintézési hely áthelyezése kívül marad ezen irányelv-tervezet hatókörén.

Harmadszor pedig megjelöli az irányelv-tervezet terjedelmét. Eszerint a javasolt közösségi eszköz nagyjából hasonlít az ERT. vonatkozó szabályozására, de a jogalkotó szándéka szerint nem csak a részvénytársaságokra, hanem valamennyi kötelező társaságra is fog vonatkozni a szabályozás. Ugyanis ezek a társasági formák egyrészt mindig rendelkeznek jogi személyiséggel⁴⁵⁹ másrészt a leginkább homogénebb és szabályozását tekintve a leginkább harmonizált társasági formák. Így jelentősen leegyszerűsödik a kapcsolat a tagállamok közötti társasági mobilitás szempontjából. Az irányelv-tervezet ugyanakkor speciális eljárási garanciális

⁴⁵⁹ Eredeti megjelölésben: corporate personality

elemeket és az áttekinthetőséget biztosító előírásokat is tartalmaz a székhelyáthelyezés vonatkozásában, melyek biztosítékot nyújtanak a tagok és a hitelezők számára. Ezek együtt pedig tovább erősítik az eredeti célt, vagyis hogy a székhelyáthelyezéssel megmaradjon a székhelyátthelyező társaság jogi személyisége. Külön nevesíti a tervezet, hogy ezen irányelv-tervezet terjedelme nem terjed ki az adózás kérdéseire, melyről külön Bizottsági jogalkotásnak kell majd gondoskodni, a határon átváltó cégegyesülések szabályainak figyelembevételével.

C) Az irányelv-tervezet tételes jogi rendelkezései

Az irányelv-tervezet rendelkezik a jogalkotási eljárás szabályairól, vagyis, hogy ezen irányelvet a Római Szerződés 251. cikkelyének⁴⁶⁰ (együttdöntési eljárás) megfelelően kell megalkotni, beszerezve hozzá a Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét.

Az irányelv-tervezet összesen 15 cikkelyből áll, melyből 12 cikkely vonatkozik az eljárásra, 3 cikkely pedig a hatálybalépítésről, és az implementációról rendelkezik.

Eredetileg – az irányelv-tervezetben foglaltak alapján – a tagállamoknak legkésőbb 2000. január 01-ig kellett volna megtenni a szükséges jogharmonizációs intézkedéseket⁴⁶¹.

A direktívához készült volna egy ún. „1.sz. Melléklet” is, amely felsorolta volna azokat a specifikus társasági formákat, amelyekre nem terjed ki az irányelv hatálya. A vonatkozó indoklás szerint ezt a listát a Tanács állította volna össze azt követően, hogy ez a tervezet elfogadásra kerül.

A tartalmi rész három részre bontható:

⁴⁶⁰ Az irányelv-tervezet, mivel 1997-es kezdetű, a 189. cikk, b, pont megjelölést használja.

⁴⁶¹ Csak az érdekesség kedvéért jegyzem meg, hogy az irányelv-tervezet 1997-es kezdetű, jelenleg pedig 2009-et írunk.

- alapelvi rendelkezések: fogalom meghatározások és az irányelv-tervezet hatályával kapcsolatos rendelkezések,
- a székhely áthelyezést megelőző eljárási szabályok, és
- a székhely áthelyezés cégjogi szabályai

Alapelvi rendelkezések

A tervezet egzaktul rögzít néhány, a jogintézmény működéséhez elengedhetetlen definíciót, melyet valamennyi tagállamban azonos módon kell értelmezni és alkalmazni. Ezek az alapelvi rendelkezések pedig a következők, egyetlen mondatba foglalhatóak össze: a társaság bejegyzett székhelyének áthelyezése, egyik tagállamból a másikba.

A társaság definíciója

Az irányelv-tervezet a társaság megjelölés alatt egy tagállam jogszabálya szerint létrehozott tevékenységi társaságot ért, mely társaságnak a bejegyzett székhelye és központi ügyintézési helye a Közösség területén belül van, és amely a székhelyét egyik tagállamból a másikba kívánja áthelyezni⁴⁶², továbbá jogi személyiséggel rendelkezik és a vagyona legalább a tartozásait fedezi⁴⁶³. Nem minősül társaságnak az irányelv-tervezet szerint az irányelv-tervezethez csatolt 1. sz. Mellékletben felsorolt speciális karakterrel rendelkező társaságok⁴⁶⁴.

A bejegyzett székhely definíciója

Az irányelv-tervezet már korábban is leszögezte⁴⁶⁵, hogy nem kíván egyértelműen állást foglalni a székhely közösségi szint meghatározását tekintve. Most is csak annyit állapít meg, hogy az irányelv vonatkozásában – függetlenül az alkalmazandó tagállami jogtól - bejegyzett székhely az a hely ahol a társaságot bejegyezték, vagy az a hely ahol a központi ügyintézésének helye

⁴⁶² Irányelv-tervezet 1. cikk, 1. pont.

⁴⁶³ Irányelv-tervezet 1. cikk, 2. pont.

⁴⁶⁴ Irányelv-tervezet 1. cikk, 3. pont.

⁴⁶⁵ Lásd irányelv-tervezet IV/2. pont.

van és is regisztrálva van⁴⁶⁶. Tehát a központi ügyintézés helye önmagában nem tekinthet székhelynek. Ezért, ha egy ilyen társaság ezen irányelv-tervezet alapján kívánja központi ügyintézésének helyét áthelyezni egyik országból a másikba, akkor összhangba kell hozni a bejegyzését és központi ügyintézését⁴⁶⁷. Vagyis abban az országban kell regisztráltatnia magát, ahol a központi ügyintézésnek a helye van, vagy a központi ügyintézését kell áttennie abba az országba ahol a bejegyzését elvégezték. Ez utóbbi esetben külön kritérium, hogy a bejegyzés a Közösség valamelyik tagállamában legyen.

Az áthelyezés értelmezése

Az irányelv-tervezet meghatározásában a bejegyzett székhely áthelyezése egyik tagállamból a másikba, mindennemű – jogi vagy pénzügyi - akadály nélkül történik, mely nem eredményezheti a társaság honosságára szerinti tagállamban a felszámolását és az új tagállamban egy új jogi személyiség létrehozását. Tehát az irányelv-tervezet ebben a vonatkozásban a teljes körű mozgásszabadság, az ún. elsődleges letelepedés biztosítását és megadását tartja céljának. A társaság azonban nem élhet az ezen irányelv-tervezetben megadott székhely áthelyezési jogosultságával, ha felszámolási, csőd, fizetéképtelenségi, fizetési felfüggesztési, vagy más hasonló eljárások vannak ellen folyamatban⁴⁶⁸.

A tagállamokat érintő alapvető kötelezettségek

A székhelyáthelyezés lebonyolítása az irányelv-tervezet szerint nem közösségi feladat, a Közösség egyik intézményére sem ró adminisztrációs, vagy egyéb hatósági feladatot. A társasági mobilitás a tagállamok bizonyos szintű együttműködésén alapul, vagyis ha az irányelv-tervezet egyfajta „híd”, akkor a

⁴⁶⁶ Irányelv-tervezet 2. cikk.

⁴⁶⁷ Mindez értelemszerűen csak akkor bír jelentéssel, ha olyan tagállamból helyezünk át székhelyet, amely bejegyzés-elvét alkalmazza, olyan tagállamba, amely a székhely-elvét veszi figyelembe társasági jogalkotásában. Hiszen ha mindkét ország a bejegyzés-elvét alkalmazza, akkor a központi ügyintézés helyének áthelyezése nem kérdéses. Ha mindkettő a székhely-elvet alkalmazza, akkor pedig nem értelmezhető a központi ügyintézés helyének külön történő mozgatása, csakis a bejegyzett székhellyel együtt.

⁴⁶⁸ Irányelv-tervezet 1. cikk, 4. pont.

tagállamoknak kell biztosítani a „híd” pilléreit. Ennek megfelelően a tagállamok kötelesek minden szükséges intézkedést megtenni annak érdekében, hogy lehetővé tegyék, hogy a társaság bejegyzett székhelye áthelyezhető legyen egy másik tagállamba. Ez az áthelyezés azonban nem eredményezheti a társaság felszámolást vagy új jogi személyiség létrehozását, hanem csak a társaságra alkalmazandó jog megváltozását, attól a naptól kezdve, amely napon az új székhelyét az új regiszterbe bejegyezték⁴⁶⁹.

Az eljárás

A székhely áthelyezési eljárás tágabb értelemben három eljárási cselekménycsoportot foglal magába:

- az ún. pre-transzfer cselekményeket, melyek megelőzik, illetve pontosabban előkészítik a magát a székhely áthelyezést,
- a döntéshozatali eljárást a székhely áthelyezésről, vagyis a társaság mely szervezeti egységének, milyen módon kell döntenie a másik országba történő letelepedésről,
- és az áthelyezés gyakorlati szabályait, vagyis a konkrét cégjogi eljárás folyamata a tagállamok vonatkozásában.

Véleményem szerint a harmadik eljárási rész-cselekmény jelentősége megköveteli az önálló bemutatást, tehát ebben a részben nem kívánok róla beszélni, hanem majd külön fogom ismertetni egy következő pontban.

A pre-transzfer cselekmények

A tervezet értelmében ide sorolhatók azok a formai kellékeknek a megteremtése, amelyek alapján a társaság meghozhatja a székhely áthelyezéséről a megfelelő döntést. Ezeket a formai kellékeket a társaság ügyvezetési vagy adminisztrációs testülete köteles elkészíteni⁴⁷⁰. Ezek a cselekmények a következők:

⁴⁶⁹ Irányelv-tervezet 3. cikk.

⁴⁷⁰ Irányelv-tervezet 4. és 5. cikk, 1. pont, első mondat

A, *Jelentést* kell készíteni a tagok és az alkalmazottak számára az áthelyezés jogi és közgazdasági szempontú jelentéséről.⁴⁷¹

B, *Áthelyezési tervet* kell készíteni, amelynek a következő kötelező tartalmi elemei vannak:

- a társaság neve,
- a társaság javasolt új székhelye,
- annak a tagállamnak a joga szerint megfelelő társasági forma megnevezése, ahova társaság a székhelyét át kívánja helyezni,
- a javasolt új alapító okirat,
- a székhely áthelyezés menetrendje,
- valamint ha a társaságnál munkavállalói részvételi megállapodás van, úgy az áthelyezés előtt és után a munkavállalói részvételi megállapodásban foglaltak szerint kell eljárni.⁴⁷²

Az áthelyezési tervezetet közzé kell tenni, melynek követelménye, hogy a közzétételnek tartalmában meg kell egyeznie a 1.sz. Társaság jogi irányelvben⁴⁷³ foglaltakkal, de különösen annak 2. és 3. cikkelyében elírtakkal, de annak a tagállamnak szabályai szerint kell a közzététel végrehajtani, mely tagállamban a társaság az áthelyezés előtt be volt jegyezve, valamint további követelmény, hogy ezt a közzétételt nemzeti napilapban kell elhelyezni⁴⁷⁴. Az irányelv-tervezet szerint a közzététel időpontjáról számított 2 hónapon belül az áthelyezésről szóló döntést meg kell hozni.⁴⁷⁵

Legalább egy hónappal a székhely áthelyezéséről való döntés miatt összehívott taggyűlés időpontja előtt, a társaság tagjai, a hitelezők és a munkavállalói érdekképviselő tagjai jogosultak megvizsgálni az áthelyezési tervet és a

⁴⁷¹ Irányelv-tervezet 5. cikk, 1. pont.

⁴⁷² Irányelv-tervezet 4. cikk, 1. pont.

⁴⁷³ A Tanács első irányelve (1968. március 9.), az egész Közösségre kiterjedő egységes biztosítékok kialakítása érdekében a tagállamok által a társasági tagok és harmadik személyek érdekei védelmében a Szerződés 58. cikkének (2) bekezdése szerinti társaságoknak elírt biztosítékok összehangolásáról 68/151/EEC, OJ No L.65, 14.3.1968, p. 8

⁴⁷⁴ Irányelv-tervezet 4. cikk, 2. pont.

⁴⁷⁵ Irányelv-tervezet 6. cikk, 1. pont.

jelentést a társaság székhelyén és erre vonatkozó igény esetén jogosultak ingyenes másolatot kapni ezekről a dokumentumokról⁴⁷⁶.

A döntéshozatali eljárás

A pre-transzfer cselekmények megtétele után kerülhet sor a székhely áthelyezésről szóló döntés meghozatalára. Az irányelv-tervezet szerint a f szabály az, hogy a társaság legfőbb döntéshozó szerve 2/3-os többséggel kell, hogy döntsön az áthelyezésről és az új alapszabályról⁴⁷⁷. Az irányelv-tervezet azonban hagy mozgásteret a tagállamoknak, mert megengedi, hogy a tagállamok ettől eltérően úgy is szabályozhatják a saját jogukban ezt a kérdést, hogy ha a jegyzett tke legalább fele képviselve van a taggyűlésen, akkor a szavazatok egyszeri többsége is elegendő a döntés meghozatalához⁴⁷⁸.

Külön kitér az irányelv-tervezet a részvénytársaság speciális esetére. Vagyis ha a társaságban több részvényesi osztály van, akkor az egyes részvényosztályokban jelentős befolyással rendelkező részvényesek szavazata kell áthelyezésről szóló döntéshez⁴⁷⁹.

A taggyűlésen az áthelyezést ellenző kisebbségre vonatkozóan nem tartalmaz külön rendelkezéseket az irányelv-tervezet, hanem úgy szabályozza a kérdést, hogy a tagállamok elfogadhatnak olyan intézkedéseket, amelyek megfelelő védelmet nyújtanak ezen kisebbségi tulajdonosi csoportnak⁴⁸⁰.

A hitelezők és más jogosultak vonatkozásában az irányelv-tervezet úgy rendelkezik, hogy az áthelyezéssel kapcsolatban megfelelő biztosítékot követelhetnek érdekeik védelmében. Ezeket a jogukat a hitelezők és más jogosultak annak az államnak a joga szerint gyakorolhatják, ahonnan a társaság székhelyét át kívánja helyezni⁴⁸¹. A tagállamok azonban ezen biztosítékok megadását kiterjeszthetik azon, a társaság köztartozásai

⁴⁷⁶ Irányelv-tervezet 5. cikk, 2. pont.

⁴⁷⁷ Irányelv-tervezet 6. cikk, 2. pont.

⁴⁷⁸ Irányelv-tervezet 6. cikk, 3. pont.

⁴⁷⁹ Irányelv-tervezet 6. cikk, 4. pont.

⁴⁸⁰ Irányelv-tervezet 7. cikk.

⁴⁸¹ Irányelv-tervezet 8. cikk, 1. pont.

vonatkozásában is, melyek a két tagállam között éppen folyamatban való székhely áthelyezés dátumát megelőzően merültek föl⁴⁸².

A pre-transzfer cselekményekről és egyéb formalitásokról (döntéshozatal) *Igazolást* kell kiállítani, melyet az áthelyezési eljárás cégjogi lebonyolításakor mellékletként csatolni kell. Ezt az *Igazolást* bíróság, közjegyző vagy más, erre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóság állíthatja ki⁴⁸³.

A székhelyáthelyezés cégjogi menete

A pre-transzfer cselekmények és a döntéshozatal után kerül sor a cégjogi eljárás lebonyolítására, vagyis a társaság új honos tagállami cégregisterébe történő bejegyzésére.

Ez az eljárás igazából a régi és az új székhely szerinti tagállamok, erre hatáskörrel rendelkező hatóságainak kölcsönös együttműködéséről szól.

Ennek megfelelően az új székhely szerinti hatósági bejegyzés megvalósításához szükséges, egyrészt az előző pontban említett *Igazolás* annak kiállításától számított 30 napon belüli bemutatása, valamint azon bizonyítékok előállítását, melyek ahhoz szükségesek, hogy az új székhely szerinti tagállami hatóság a változást bejegyezze⁴⁸⁴. Azon tagállam azonban, amely jogrendszerében a „székhely-elv” kerül alkalmazásra, elutasíthatja az új székhely bejegyzést, ha a társaság központi ügyintézésének helye nem ebben a tagállamban van bejegyezve és nem kezdeményezi egyúttal ennek áthelyezését is ugyanabbe a tagállamba⁴⁸⁵. Ezt követően, az új székhely szerinti hatóság haladéktalanul köteles értesíteni a bejegyzés megtörténtéről a korábbi székhely szerinti hatóságot⁴⁸⁶. A székhelyáthelyezés és az új alapító okirat is azon a napon hatályosul, illetve lép életbe, amikor a társaság székhelyét az új registerbe bejegyezték⁴⁸⁷. Ehhez azonban szükséges még, hogy a társaság

⁴⁸² Irányelv-tervezet 8. cikk, 2. pont.

⁴⁸³ Irányelv-tervezet 9. cikk.

⁴⁸⁴ Irányelv-tervezet 10. cikk, 1. pont.

⁴⁸⁵ Irányelv-tervezet 10. cikk, 2. pont.

⁴⁸⁶ Irányelv-tervezet 10. cikk, 3. pont.

⁴⁸⁷ Irányelv-tervezet 11. cikk, 1. pont.

korábbi székhelyét az el z székhely szerinti hatóság a nyilvántartásából törölje. Erre pedig csak akkor kerülhet sor, ha az új tagállam kiállít egy okiratot arról, hogy a társaság új székhelyét bejegyezték⁴⁸⁸. Tehát az új székhely bejegyzése akkor lesz végleges, ha a régi nyilvántartásból a korábbi székhely is törlésre kerül.

Az irányelv-tervezet értelmében a törlést és az új bejegyzést is közzé kell tenni, és ennek a régi és az új honos tagállam szabályai szerint kell megtörténnie, de a már említett az 1. sz. Társasági irányelvben⁴⁸⁹ foglaltaknak megfelel en⁴⁹⁰. Az új székhely közzététele harmadik személyekkel szemben megbízható kell, hogy legyen. Azonban mindaddig, amíg a társaság el z székhelyének törlése nem kerül közzétételre, addig harmadik személyek továbbra is a korábbi székhelyet tekinthetik hitelesnek, hacsaknem szolgáltatnak bizonyítékot arra vonatkozóan, hogy az ilyen harmadik személyek tudatában voltak az új székhelynek⁴⁹¹.

D) Az irányelv-tervezet további jogalkotási folyamatának megszakítása

Mint azt már ezen fejezet legelején is említettem az irányelv-tervezet ebben a formájában nem kerül elfogadásra, a Bizottság nem terjeszti be jogalkotási eljárásra az Európai Parlamentnek⁴⁹². A Bizottság, illetve képviselőjében Charlie McCreevy, a Belső Piacért és a Szolgáltatásokért felel s biztos a következ érveket hozta föl az irányelvtervezet visszavonására⁴⁹³:

⁴⁸⁸ Irányelv-tervezet 11. cikk, 2. pont.

⁴⁸⁹ A Tanács első irányelve (1968. március 9.), az egész Közösségre kiterjed egységes biztosítékok kialakítása érdekében a tagállamok által a társasági tagok és harmadik személyek érdekei védelmében a Szerződés 58. cikkének (2) bekezdése szerinti társaságoknak el írt biztosítékok összehangolásáról 68/151/EEC, OJ No L.65, 14.3.1968, p. 8.

⁴⁹⁰ Irányelv-tervezet 11. cikk, 3. pont.

⁴⁹¹ Irányelv-tervezet 12. cikk.

⁴⁹² Ezzel kapcsolatban lásd: 445.

⁴⁹³ Charlie McCreevy, European Commissioner for Internal Market and Services: Company Law and corporate governance today; 5th European Corporate Governance and Company Law Conference, Berlin, 28 June 2007 – Speech/07/441, 2. old.

A.) Egyrészt figyelembe vette a Bizottság, hogy számos fel nem oldott ellentmondás húzódik a székhelyáthelyezéssel kapcsolatban, és hogy befektetők további jogi bizonyosságot keresnek erre vonatkozólag.

B.) Másrészt a Bizottság, de méginkább személy szerint a McCreevy biztos, arra a következtetésre jutott, hogy nem kell rohanni ezzel a jogalkotási folyamattal, mivel csak akkor van értelme folytatni a jogalkotás, hogy ha megbizonyosodtunk arról, hogy az irányelv-tervezet elfogadása hozzáadott értékkel bír a gazdaság számára.

C, Harmadszor az a tény, hogy az Európai Bíróság előtt van egy ügy⁴⁹⁴, melyben nemsokára egy olyan döntés születik, amely új megvilágításba helyezi az eddigi európai jogi helyzetet.

Az Európai Parlament Jogi Bizottsága előtt⁴⁹⁵ – ahol közösségi intézményi szinten jelentette be az irányelv-tervezet visszavonását – a fenti okokat nem említve, további más indokokat jelöl meg. Az egyik ok, hogy szerinte már eddig is számos cég élt az Európai Részvénytársaság Statútumában foglalt székhelyáthelyezéssel, a másik megjelölt közösségi jogi eszköz pedig a határon átívelő egyesüléséről szóló irányelv. Ez az irányelv 2007. decemberi hatálybalépése szerinte egyértelmű lehetőséget biztosít, hogy a társaságok – magába foglalva a kis- és közepes vállalkozásokat is – éljenek a székhelyáthelyezés lehetőségével. Ezért a Bizottság úgy dönt, hogy nem folytatja a jogalkotási eljárást az irányelv-tervezet vonatkozásában és nem terjeszti a Bizottság a jogszabály tervezetet az Európai Parlament elé.

E) Egy korszak lezárulni látszik – Az irányelv-tervezet értékelése

A társaságok számára biztosított, az európai állampolgárokkal egyenrangú elsődleges letelepedés szabadságának közösségi jogi eszközökkel történő

⁴⁹⁴ Ez a magyar vonatkozású, már korábban említett Cartesio ügy.

⁴⁹⁵ Charlie McCreevy, European Commissioner for Internal Market and Services: Speech by Commissioner McCreevy at the European Parliament's Legal Affairs Committee (JURI Ctee) – Brussels, 3 October 2007 – Speech/07/592, 3. old. Ám a megszületett döntés talán revízióra készíti a Bizottságot, ám az még hivatalos formában ennek nem adott hangot.

megoldásának igénye egyidőben a magával a Római Szerződéssel. Több, mint ötven éves. A Bizottság és az általa életre hívott – nevezzük most így – modernizációs testületek mindegyike kiemelten fontosnak nevezte és elsődleges prioritást kért egy ilyen jogszabály megalkotásának. A jogszabály tervezet 1997-ben elkészült, de tíz esztendő sem volt elég arra, hogy hatályba léptessék.

Való igaz, hogy a Közösség nagy utat tett meg a másodlagos letelepedés szélesítésének irányába, de ezzel párhuzamosan, talán megrettenve a feladattól, teljesen elhanyagolta az elsődleges letelepedés jogi kereteinek megalkotását. Figyelve az elmúlt évtizednyi időtartamot, az az érzésem támad, mintha a Közösség szándékosan folytatta volna ezt a gyakorlatot. A verbális, kommunikációs tevékenység nagyon intenzív volt ezen a területen, folyamatosan súlykolták a prioritását, valamint minden alkalommal és minden fórumon megerősítették, hogy igen nagy szükség van rá, de ezt soha nem követte érdemi cselekvés.

Pedig a Római Szerződés 293. cikkébe foglalt nemzetközi szerződéskötési kötelezettség kudarca után egyértelműen bebizonyosodott, hogy ezt az utat nem lehet járni⁴⁹⁶. Az egyetlen megoldás az lehet, ha a Közösség cselekszik ezen a területen. Erősítette ezt a tényt az is, hogy a Közösségen belül a tagállamok eltérő elveket vallanak a társaságok honosságával és ezzel párhuzamosan a székhelyhez igazodó joghatósággal kapcsolatban. Figyelemmel arra, hogy ezek ún. közjogi szabályozási kérdések, hiszen hatósági regisztrációról beszélünk, és mint ilyenek az (tag)állami szuverenitáshoz igazodnak, a Közösség kompetenciája, hogy mint a tagállamok fölött elhelyezkedő közjogi rendszer, a jog eszközével kényszerítse a tagállamokat arra, hogy feladva szuverenitásuk egy részét, egymáshoz igazítsák hatósági regisztrációs rendszereiket. Azt is mondhatnánk, hogy klasszikus közösségi tevékenység, az egész Európai Uniónak a létét igazoló és alapvető célját megtestesítő cselekvési igény: (jog)harmonizálni kell a tagállamok jogrendszerét, egy elsődleges jogszabályban meghatározott cél, rendelkezés,

⁴⁹⁶ Erről b) fejeletben lásd a dolgozat II. pontját.

egy jogintézmény megvalósítása érdekében. Az irányelv-tervezet jogalkotási napirendr l való levétele, véleményem szerint a Közösség kudarcának teljes beismerése. Beismerése továbbá annak, hogy a Közösség inkább a könnyebb ellenállás felé mozdul, hiszen a másodlagos letelepedés kérdésében mondhatni igen szép eredményeket ért el. De a másodlagos, közvetett letelepedési jogból sohasem lesz els dleges, közvetlen letelepedési jog, akármilyen sok, a társasági jog szinte valamennyi területét érint közösségi jogszabályt alkotunk is. Ami azt is jelenti továbbá, hogy sohasem lesz összeurópai jogképesége a Közösség területén bejegyzett cégeknek, hanem csakis mindig és minden esetben tagállami.

Persze önmagában egy kizárólagos regisztrációs közjogi harmonizáció további feszültségeket gerjesztett volna a Közösségi, de még inkább a tagállamok jogrendben, azon belül is az adózási jogszabályokban. Hiszen a közvetlen letelepedési jog megvalósulásával beindult volna a már a dolgozat elején említett „Delaware-effect”⁴⁹⁷. Ami azt jelenti, hogy a tagállami cégek abba a tagállamba helyezték volna át székhelyüket, ahol legalacsonyabbak az adók, illetve a legkedvez bbekek a társaságalapítási, illetve fenntartási költségek⁴⁹⁸. Az irányelv-tervezet tehát valójában egy jól kidolgozott átfogó és alapos adóharmonizációval lett volna teljes⁴⁹⁹.

Természetesen az irányelv-tervezetet nem szükséges teljes egészében és végleg levenni a megalkotandó közösségi jogszabályok listájáról. Hiszen az abban foglalt jogi el írások felhasználhatóak, illetve útmutatóul szolgálhatnak

⁴⁹⁷ Mivel nem tudjuk a teljes igazságot, hogy végül is mi volt, vagy voltak azok az okok és körülmények amelyek miatt végül mégsem lesz ebb l a tervezetb l közösségi jogszabály, így joggal feltételezhet , hogy tagállamok a társasági jog delawareizálásának elkerülés miatt igyekeztek minél inkább hátráltatni a hatálybalépést.

⁴⁹⁸ Ennek pedig ténylegesen is van kimutatható pénzügyi hatása. Ezzel kapcsolatban lásd: M.Becht, C. Mayer&H.F.Wagner: Where do firms incorporate?, ECGI Law, Working Paper no.70/2006, August 2007.

⁴⁹⁹ Ezzel kapcsolatban lásd még: Commission Staff Working Paper - Company Taxation in the Internal Market, 223-305. old. (SEC)2001 1681 2001.10.23.; A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és szociális bizottságnak – A t kekvonási adóról és a tagállamok adópolitikájának szükséges koordinációjáról, COM(2006) 825 végleges, Brüsszel, 19.12.2006.; A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és szociális bizottságnak – A tagállamok közvetlenadó-rendszereinek a bels piacon való összehangolása, COM(2006) 823 végleges, Brüsszel, 19.12.2006. Az adóreform hiánya, mint kritika azonban nem csak ezzel az irányelv-tervezettel kapcsolatban fogalmazódott meg, hanem mint azt korábban bemutattam, a sui generis társasági formák esetében is.

a következő fejezetben említésre kerül közjogi megoldások számára: lehet eljárési szabályának részszabálya egy erre szakosodott és erre a célra létrehozott ügynökségnek, vagy ezekkel a szabályokkal kiegészíthet az Európai Cégregisztrációs Hatóságnak, mint modellnek a székhely áthelyezésre vonatkozó eljárési szabályai is.

2. Az Európai Közösség egy lehetséges közjogi megoldása – az európai jogi személyiség elmélete

Ahhoz, hogy megalkothassuk a címben is szereplő új európai jogi terminus technicust és a bizonyításhoz szükséges teóriát, mindenképpen át kell tekintenünk, hogy a jogtudományban hogyan is közelítették meg a jogi személyiséget, a jogelmélet milyen magyarázatot ad rá, hogyan határozza meg a fogalmát, fogalmi elemeit, illetve milyen objektív jogi terminológiával írható le.

A) A jogi személy elméletek és a jogi személy definíciójának fogalmi elemei

A jogi személyiségre vonatkozó jogelméleti megközelítések⁵⁰⁰

A jogi személy mibenlétére vonatkozó elméleteket hagyományosan három csoportba szokásos sorolni: A) fikciós elméletet; B) realitás elméletek; C) vagyoni elméletek. Vannak azonban vegyes, illetve egyik csoportba sem sorolható elméletek is.

A) Fikciós elméletek. Ezek az elméletek elismerik a jogi személyek létét, de lényeges különbséget látnak az ember, mint természetes személy és a jogi

⁵⁰⁰ Lenkovich Barnabás- Székely László: Magyar polgári jog – A Jogi Személy vázlata Ötvös József Könyv- és Lapkiadó Bt., 2001. 48-62. old.

személy jogalanyisága között. Az ember amellet, jogalany, egyúttal testi-lelki realitással bíró biológiai lény, nem csak törvény általi személy” (persona per se) is. Mivel mind az si római jogi jogelv („omne ius hominum causa constitutum est”), mind az azt követ középkori kánonjogi hagyomány szerint jogok és kötelességek alanyai csupán az emberek lehetnek, a jogi személyeknél viszont az emberre jellemz testi-lelki realitásnak nyomát sem találjuk, ezek csakis fikció útján tekinthet k személyeknek. A fikciós elméleti tézis szerint a jogi személy, mint fiktív személy – ellentétben az emberrel – kizárólag jogi léttel bír, és ennek megfelel en a jog úgy tekinti, mintha valóságos jogalany, azaz ember volna. Azt is mondhatjuk, hogy az elmélet szerint a jogi személy nem egyéb, mint emberi lényegét l megosztott jogalany, egy a jogi személy fikció, mely semmiben nem vethet össze a természetes személyiséggel.

B) Realitás elméletek. A fikciós elmélet, a „persona ficta” leggyengébb pontját támadva születtek a jogi személyek valóságos létezését, realitását elismer elméletek. Ilyen értelemben a jogi személyek testetlen akaratok. A jogi személyek jogi realitását hangsúlyozó elméletek, határesetek a (jogi) fikciós elméletekkel.

C) Vagyon elméletek. Miután a XIX. – XX. század fordulójára a kapitalizmus végleges és teljes gy zelmet aratott a korábbi társadalmi- és jogrendszer felett, a kapitalizmus központi kategóriája pedig a magántulajdon és a vagyon, a jogtudományi gondolkodás középpontjába is a vagyon kategóriája került. Az egyik legnagyobb hatású elmélet kidolgozója, abból indult ki, hogy kétféle vagyon létezik, az egyik, amelyik valamely természetes személyé (személyes vagyon), a másik, amely nem tartozik egy meghatározott személyhez, hanem egy meghatározott célé (célvagyon). Az ilyen célhoz kötött vagyonok esetében maga a cél pótolja a hiányzó természetes személyt, mint jogalanyt, azaz a cél a jogi személy, képvisel i pedig, mint fiduciárius jogosítottak valójában a cél jogait gyakorolják.

A jogi személy fogalma elemei

Az előző pontban ismertetett elméletek, bár különböző irányból közelítik meg a jogi személyiség alapját és mibenlétét, a jogi személyiség általános érvény definíciójának fogalmi elemei mindegyik irányzatnál azonosak. A meghatározás a következő fogalmi elemekből tevődik össze: társadalmilag elismert cél, állandó szervezet, elkülönült vagyon, önálló vagyoni felelősség, állami elismerés (állami nyilvántartásba vétel).

A, Társadalmilag elismert cél. A társadalmi gazdasági életben jogi személyek létrehozására irányuló szándéknak (egyesülési, társulási, alapítási), mint alanyi jognak is meghatározott társadalmi rendeltetése van. Azaz a jogi személy, mint jogintézmény sem önmagában és önmagáért való, hanem mindig valamilyen cél érdekében, valamilyen cél megvalósításáért hozzák létre.

B, Állandó szervezet. A jogi személy, mint olyan – mesterséges jellegénél fogva – nem képes sem működni, sem a társadalmi-gazdasági életben megjelenni, és részt venni, hiszen magatartás tanúsítására csak az ember képes. Ehhez tehát a jogi személyek esetében is természetes személyek közreműködésére, mégpedig ügyintéző és képviselő szervekre van szükség. Az ügyintézők a belső, folyamatos működést biztosítják, a képviselők a külső viszonyokban, a jogi személy nevében járnak el, azaz jognyilatkozatot tesznek és elfogadnak, jogokat szereznek, és kötelezettségeket vállalnak, így különösen tulajdont szereznek, szerződéseket kötnek, jogvita esetén pert indítanak ill. rajtuk keresztül a jogi személy perelhet. Az ügyintéző és a képviselő magatartása jogi értelemben a jogi személy magatartásának minősül, amiért kívülállók (ideértve a közhatalmi szerveket is) irányában a jogi személy tartozik felelősséggel. Ugyanakkor az ügyintézők és képviselők magatartásukért a jogi személlyel szemben, belső felelősséggel tartoznak. A mondottakból nyilvánvaló egyfelől a jogi személy, és másfelől az ügyintézők és képviselők, mint természetes személyek jogalanyiségének az elkülönítése, szétválasztása. Azaz a jogi személy szerveinek jogi értelemben a tagok személyétől, jogalanyiságától függetlenül elkülönült szervezeteknek kell lenniük. Ez abban a kivételes esetben is igaz, ha a jogi személy tagjai maguk is jogi

személyek, és az ügyintézés és képviselést ezek tagjai (alkalmazottai) látják el. Mindez egyrészt azt jelenti, hogy jogilag közömbös, személy szerint éppen ki az ügyintéző vagy képviselő, lényeg az, hogy ilyen szervek folyamatosan legyenek, az ezek személyében bekövetkező változások a jogi személy létét, működését, jogalanyiségének folyamatosságát nem érintik. A szervek tagoktól való elkülönültsége láthatólag azt garantálja, hogy a jogi személy jogalanyiséga és az azt alkotó tagok, valamint a működést biztosító ügyintézők és képviselők saját jogalanyiséga ne „keveredjen” össze, jogi értelemben elhatárolható legyen egymástól.

C, *Elkülönült vagyon*. A jogi személy – és itt nem kell feltétlenül kizárólag nyereségorientált gazdálkodó szervezetre gondolnunk – a működéséhez szükséges vagyonnal kell, hogy rendelkezzen, ezt ugyanis a pusztán létezéséhez, a vagyoni viszonyokban való részvételhez (éppúgy, mint az ember esetében) nélkülözhetetlen. Ennek a vagyonnak a tagok vagyonától elkülönült vagyonnak kell lennie, nem állhat fenn rajta egyidejűleg kétféle rendelkezési jog. A jogi személy vagyonát tipikusan a létesítő tagok (alapítók) bocsátják rendelkezésre, de egyes jogi személyeknél ez kívülállóknak részéről is történhet (pl. nyílt alapítványhoz csatlakozók; egyesületi pártoló tagok stb.). A működés megkezdésekor nem feltétlenül kell a teljes vagyonnak rendelkezésre állnia, rendszerint elegendő „munkához szükséges” vagyon (induló vagyon), a többit később (meghatározott időn belül vagy folyamatosan) kell biztosítani.

D, *Önálló vagyoni felelősség*. Mint az már korábban bemutatásra került, a jogi személy a „tevékenységéért”, azaz tagjai, alkalmazottai, ügyintézői, képviselői magatartásáért önálló és elkülönült jogalanyként saját maga felel. A polgári jogban a felelősség tipikusan vagyoni helytállást, vagyonnal való felelőséget jelent. A jogi személynek a tagokétól elkülönült saját vagyona tehát nem csak a működéshez, de a kívülállók irányában nélkülözhetetlen önálló vagyoni felelősséghez is kell. Ezt kívánja a jogi személlyel jogviszonyt létesítő, szerződést kötő, a jogi személy működése folytán kárt szenvedő anyai biztonsa, egyáltalán a „forgalom biztonsa”, a jogi személynek hitelezők

védelve stb. Bizonyos speciális esetekben előfordul a tagok mögöttes felelőssége is (a saját magánvagyonukkal), ami a kívülállóknak biztonságát növeli ugyan, a jogi személy és a tagok jogalanyiségének elkülönültségét viszont gyengíti.

E, **Állami elismerés** (állami nyilvántartásba vétel). A fenti fogalmi elemek tehát csak leírják a kívánalmakat, ahhoz, milyen feltételeknek is kell megfelelnie egy jogi személyiségnek, ahhoz, hogy egyáltalán annak nevezhessük – amely mint láttuk inkább szociológiai, politikai és vagyoni kategória, amelyek rendelkeznek némi alkotmányjogi súllyal. A tényleges létezéshez és még inkább a jogi személy létrejöttéhez, azonban szükséges a jogi személyek állam általi elismerése, tudomásulvétele is. Ez egyfelől – a jogalkotás szintjén (anyagilag) – a jogi személy fajta (mit ismerünk el), jogszabályi elismerésben, azaz törvényi szabályozásában, másfelől – a jogalkalmazás szintjén (eljárásilag) – a létrehozni szándékozott egyes jogi személyek állami nyilvántartásba vételében (hogyan ismerjük el) nyilvánul meg. A nyilvántartásba vétel egyrészt lehet deklaratív hatályú, ebben az esetben nem több egyszerű tudomásulvételnél és regisztrációnál, ami ugyanúgy többféle céllal szolgál, mint más közhiteles nyilvántartások. Másrészt lehet – és ilyen a jogi személyek nyilvántartása túlnyomórésze – konstitutív hatályú, ami azt jelenti, hogy a jogi személyt az állami nyilvántartásba vétel közhatalmi aktusa, mint jogi tény keletkezteti. A konstitutív hatály kiterjed a bejegyzett körülmények megváltoztatására is, vagyis harmadik személyek irányában ez is csak akkor hatályos, ha a változást a nyilvántartásba bejegyezték. A nyilvántartás tehát közhitelesen tanúsítja a benne feltüntetett adatokat, a bejegyzett jogok és tények fennállását és változását. Ebből következően senki sem hivatkozhat arra, hogy a bejegyzett adat, jog vagy tény fennállásáról nem tudott. Más vonatkozásban a jogi személyek nyilvántartásba való betekintés a fél jóhiszeműségének, a betekintés elmulasztása viszont rosszhiszeműségének az egyszerű vélelmét teremti meg.

B) Az európai állami elismerés lehet sége

Természetesen az európai jogi személyiségnek minden, az el z ekben ismertetett fogalmi elemnek meg kell fellelnie ahhoz, hogy egyáltalán beszélhessünk róla. A fenti fogalmi elemek közül most csak az utolsó fogalmi elemre, az *állami elismerésre (állami nyilvántartásba vételre)* koncentrálnak, mivel tézisem szempontjából ennek bizonyítása a legfontosabb. Ám ami még ennél is fontosabb, az annak bizonyítása, hogy az elismerés olyan állami elismerés, ami európai uniós szinten történik.

Ezen fogalmi elem megléte ugyanis a kulcs annak igazolására, hogy a tételes európai jogba foglalható az eddigi elméleti megközelítés. Ha pedig ezt bizonyítom, akkor egyúttal igazolhatóvá válik az európai jogi személyiség elmélete is.

Ehhez azonban két dolgot kell el ször és mindenk el tt megvizsgálnunk. Az egyik, hogy „állam”-nak tekinthet -e az Európai Unió abban az értelemben, hogy rendelkezik-e olyan, kizárólag az államnak, mint közjogi intézménynek tulajdonítható – legalább minimális - közhatalmi jogosítvánnyal (bels szuverenitás, ezen belül is jogi, azaz jogalkotói és jogalkalmazói szuverenitás)⁵⁰¹, amely feljogosítja ezen aktus végrehajtására⁵⁰²? A másik pedig ennek egyenes folyománya, vagyis ha az Unió államnak tekinthet - tehát rendelkezik minimális közhatalommal -, akkor meg vannak-e az eszközei⁵⁰³ az els dleges jogforrásokban⁵⁰⁴ arra, hogy a problémát⁵⁰⁵ megnyugtatóan és teljes jogbiztonsággal kezelni tudja.

⁵⁰¹ Az állami elismerés bizonyításánál itt ezen dolgozat kereteiben nem kívánok kitérni az állam definíciójának és objektív fogalmi elemeinek ismertetésére. Ezzel kapcsolatban lásd: dr. Nagy Péter: Az Európai Unió államiságának jegyeit alátámasztó tények az alkotmányos szerz és tervezetében, <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/146>. Ezen dolgozatban csakis és kizárólag a szuverenitás, azon belül is a bels szuverenitás (politikai, jogi és gazdasági szuverenitás), azon belül pedig a jogi szuverenitás területének bizonyításával kívánok foglalkozni, mert dolgozatom és ezen fejezet szempontjából ez a releváns.

⁵⁰² ti.: elismerés

⁵⁰³ Az eszközök alatt két eszközt értek, igazodva a jogalkotói és a jogalkalmazói szuverenitáshoz: jogi eszközöket és intézményi eszközöket.

⁵⁰⁴ Dolgozatomban az els dleges jogforrások alatt a következ szerz déseket értem: lásd: 2; 49; 50. Ám a 49. pontban megjelölt Európai Alkotmányt a tagállamok teljesen levették a napirendr 1, az 50. pontban megjelölt Lisszaboni Szerz és pedig még nem hatályosult, így kizárólag a 2. pontban megjelölt Római Szerz ésre és annak számozására támaszkodom.

E második kérdéskörben, pedig további két nagyon fontos problémára kell megadnunk a választ. Ha az eszközök levezethetők az elsődleges uniós jogforrásokból, vagyis ha az Uniónak megvan az ún. alkotmányos alapja⁵⁰⁶ ezen intézkedések megtételére, akkor ezeket az eszközöket kell a továbbiakban vizsgálnunk. Az eszközöket én két csoportba sorolom, igazodva a szuverenitáshoz: intézményi eszközök és jogi eszközök.

Az intézményi eszköznél pedig azt kell megvizsgálnunk, és az így kapott eredmények alapján azt kell eldöntenünk, hogy ha megvan az ún. alkotmányos alap lehetősége az intézményi, szervezeti kérdések problémájának megoldására, tehát ha a szervezeti, intézményi lehetőség adott, akkor közigazgatási vagy bírói hatáskörbe legyen-e sorolva a regisztráció kezelése, és köztudat?

A jogi eszközöket – tételelem bizonyítása szempontjából – további két csoportra bontom: anyagi jogi eszköz és eljárás jogi eszköz. Az anyagi jogi eszközök esetében az kell vizsgálnom, hogy ez a jogi eszköz magába foglalja-e azokat a jogszabályokat, jogi előírásokat és jogi feltételrendszert, amelyek meghatározzák, hogy milyen cégeknek, illetve milyen társasági formáknak kell lenniük azoknak, amelyeknek meg kívánjuk adni az „uniós jogi személyiség” gazdasági társasági formát. Az anyagi jogi eszközök mellett nélkülözhetetlen az eljárási szabályok vizsgálata is, azaz, hogy milyen formai követelmények (alakosság) betartása mellett lehet megszerezni ezt a jogi személyiséget.

A fenti feltételrendszernek megfelelő tételbizonyítás három lépésből áll. Először az elsődleges jogforrások⁵⁰⁷ vizsgálatát végzem el, bemutatva az alkotmányos alapok meglétét⁵⁰⁸, majd ezt követően kerül sor a jogi eszközök bemutatására,

⁵⁰⁵ ti.: a nyilvántartásba vétel, és ezzel együtt a jogi személyiség és jogképesség megadása

⁵⁰⁶ Az alkotmányos alap: lásd 504.

⁵⁰⁷ Lásd 504.

⁵⁰⁸ Az állami elismerés bizonyításánál itt ezen dolgozat kereteiben nem kívánok kitérni az állam definíciójának és objektív fogalmi elemeinek ismertetésére. Ezzel kapcsolatban lásd: dr. Nagy Péter: Az Európai Unió államiságának jegyeit alátámasztó tények az alkotmányos szerződés tervezetében, <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/146>. Itt csakis és kizárólag a szuverenitás, azon belül is a belső szuverenitás (politikai, jogi és gazdasági szuverenitás), azon belül pedig a jogi szuverenitás területének bizonyításával kívánok foglalkozni, mert dolgozatom és ezen fejezet szempontjából ez a releváns.

azután pedig az intézményi eszköz tárgyalására. Az intézményi eszközöknél pedig bemutatok egy lehetséges alternatívát – de lege ferenda – amely meggyőzővé szerint a lehető legjobban szolgálná az elérni kívánt célt⁵⁰⁹.

A minimális közhatalmi (állami) jelleg megléte az elsődleges jogforrásokban

Először tehát azt kell vizsgálnunk, hogy a jelenlegi Európai Unió rendelkezik-e olyan minimális közhatalommal, azaz szuverenitással az elsődleges jogforrások alapján, melyek feljogosítják arra, hogy quasi államként definiálhassuk az európai jogi személyiség megadásának viszonylatában, tehát hogy beszélhetünk-e állami elismerésről, és hogy hipotézisünk szempontjából az uniós elismerés lehet-e azonos egy bármilyen létező, szuverén állam elismerésével?

A hatályos elsődleges jogforrások alkotmányos alapjai

Ha megnézzük a jelenleg hatályban lévő elsődleges uniós jogforrásokat akkor az állapítható meg, hogy az Unió önálló államisága még csak nyomokban lehet felföl⁵¹⁰. Ennek oka egyrészt – nevezzük így – a dualista közjogi berendezkedés. Ez alatt azt értem, hogy jelenleg két, egymással párhuzamos intézményi, szervezeti keret működik együtt, külön szerződéses rendszerben, de mellérendelt jogállással: az egyik az Európai Közösség, a másik az Európai Unió. A két szerződés azonban egy három pilléren nyugvó rendszert alkot, amelyeket egységesen az Európai Unió fog össze. A másik oka az az abszolút nem elhanyagolható, egyetlen, de annál lényegesebb tény, hogy a dualista rendszerben csakis és kizárólag az Európai Közösségek rendelkeznek, az alapító szerződésben rögzített abszolút jogi személyiséggel⁵¹¹.

⁵⁰⁹ ti.: az európai uniós elismerést, mint európai jogi személyiség megteremtését

⁵¹⁰ Ezzel kapcsolatban lásd: dr. Nagy Péter: Az Európai Unió államiságának jegyeit alátámasztó tények az alkotmányos szerződés tervezetében, <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/146>.

⁵¹¹ Római Szerződés 281. cikk.

Látható tehát, hogy közjogi szempontból igencsak bonyolult a helyzet. Maga a három pillér⁵¹² lefedi ugyan az önálló állam objektív kritériumait, de igencsak minimális tartalommal. Arról beszélni tehát, hogy jelenleg az Európai Unió állam lenne, azt erős túlzásnak tartanám, már csak a jogi személyiség hiánya miatt is. Azt azonban el kell ismernünk, hogy ha az Európai Unió egésze nem is, de az első pillérében található Európai Közösség⁵¹³ rendelkezik olyan mértékű közhatalmi, közjogi jogállással, amely alapján megalkothat olyan jogszabályokat és megtehet olyan intézkedéseket – illetve már bizonyos területen, mint az a későbbiekben látni fogjuk, meg is tett olyan intézkedéseket – melynek keretében megoldást nyújthatna a székhelyáthelyezés problémájára. Ezen közhatalmi jogállás jogosítvány alapja kizárólagosan a már említett jogi személyiség⁵¹⁴. Ez önmagában azonban nem elégséges, ez még csak a közhatalmi jogállás kereteit adja meg. A tartalmi szabályokat a Római Szerződés és külön cikkei tartalmazzák. Rögtön a Közösség jogi személyiségével kapcsolatban kimondja a Római Szerződés⁵¹⁵, hogy a Közösség valamennyi tagállamban rendelkezik azzal a legteljesebb jogképességgel, amellyel a tagállami jogi előírások szerint az ottani jogi személyek rendelkeznek, különös tekintettel a vagyoni jogképességre és az igazságszolgáltatás előtti tagállami perképességre. Ezekben az esetekben a Közösséget a Bizottság testesíti meg. Az Római Szerződés alapelvei szinten rögzíti a Közösség hatáskörét⁵¹⁶, vagyis, hogy a tagállamok viszonylatában, illetve a tagállamok és a Közösség között, hogy oszlanak meg a feladatok és a jogkörök. Így a Közösség csak a Római Szerződés által ráruházott hatáskörökben, és annak meghatározott keretei

⁵¹² A szakirodalom az Unió pillér rendszere alatt a következőket érti: I. pillér: Az Európai Közösség, II. pillér: A Közös Kül- és Biztonságpolitika, a III. pillér: A büntető ügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés

⁵¹³ Továbbiakban: Közösség

⁵¹⁴ Lásd: 511.

⁵¹⁵ Római Szerződés 282. cikk.

⁵¹⁶ A „hatáskör” megjelölés nem a legjobb terminus technikus, mivel tényleges taxatív felsorolást nem tartalmaz az Római Szerződés erre vonatkozóan. Ugyanakkor az Római Szerződés hatáskör szó helyett a „feladata” és a „tevékenysége” szavakat használja, illetve erre utal a „célok keretei között jár el” kifejezés is. Bár egyetlen cikkben az 5. cikkben szerepel a „kizárólagos hatáskörébe” kifejezés, valójában ilyen tartalmú felsorolást – mint említettem – nem találhatunk a cikkek között. A hatáskör alatt tehát a Közösség feladatkörét értem és kizárólag a dolgozatomban, illetve ezen fejezet szempontjából releváns területeket értem és használom, vagyis a belső piacot.

között járhat el⁵¹⁷. Ennek megfelel en a „Közösség feladata és célja hogy a közös piac (...) megteremtése által – így különösen a bels piac megteremtése, melyet az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a t ke szabad mozgását gátló akadályok eltörlése jellemez -, valamint a Római Szerz désben külön megjelölt⁵¹⁸ közösségi politikák és tevékenységek végrehajtásával, az egész Közösségen belül el mozdítsa a gazdasági tevékenységek harmonikus, kiegyensúlyozott és fenntartható fejl dését (.....)”⁵¹⁹. Ennek elérése érdekében a Közösség és a tagállamok tevékenysége a Római Szerz désben el írt feltételekkel és id rendiséggel magába foglalja egy olyan gazdaságpolitika kialakítását is, amely a tagállami gazdaságpolitikák szoros összehangolásán, a bels piacon és a közös célok meghatározásán alapul⁵²⁰. Ez a tág és rugalmas el írásokkal megállapított hatáskör még tovább b víthet , de csakis a közös piac vonatkozásában. Ugyanis ha a Közösség fellépése szükséges ahhoz, hogy a közös piac m ködése körében a Közösség valamelyik célját megvalósítsa, és maga a Római Szerz dés nem tartalmazza, az ehhez szükséges cselekvési jogosítványokat, akkor a Tanács egyhangú döntés keretében meghozhatja a megfelel intézkedéseket⁵²¹.

Ez a végtelennek t n hatáskör azonban igencsak körülhatárolt. A Római Szerz dés tartalmaz alkotmányos garanciákat arra nézve, hogy a Közösség ne gyakorolhassa hatáskörét olyan területeken, amelyek nem szolgálhatják a Közösség célját, másrészt nem vonhasson el hatásköröket a tagállamok rovására. Ezt a két alkotmányos féket nevezzük szubszidiaritásnak és arányosságnak⁵²². A szubszidiaritás értelmében azokon a területeken, amelyek nem tartoznak a Közösség kizárólagos hatáskörébe, a Közösség csakis akkor és olyan mértékben élhet hatáskörével, ha az általa tervezett beavatkozás és hatáskörgyakorlás terjedelme és hatását tekintve közösségi szinten

⁵¹⁷ Római Szerz dés 5. cikk, els mondat.

⁵¹⁸ Római Szerz dés 3. cikk (1) bek., c, pont, valamint 4. cikk (1) bek.

⁵¹⁹ Római Szerz dés 2. cikk.

⁵²⁰ Római Szerz dés 4. cikk. (1) bek.

⁵²¹ Római Szerz dés 308. cikk.

⁵²² Római Szerz dés 5. cikk, második és harmadik mondat. Az Római Szerz dés szabályozáson túl az Amszterdami Szerz dés megkötésekor külön jegyz könyvet csatoltak a szerz d felek a szubszidiaritás és az arányosság elvének alkalmazásáról.

eredményesebb, mintha azt a tagállamok maguk valósítanák meg. Az arányosság elve pedig azt fejezi ki, hogy a közösségi beavatkozásnak arányban kell lenni a beavatkozással elérni kívánt céllal, a beavatkozás nem eredményezhet hatáskörtúllépést.

Az eddig leírtakból egyértelműen megállapítható tehát, hogy maga a Római Szerződés felhatalmazása alapján a Közösség - és csakis - rendelkezik egy önálló, belső állami szuverenitással, melyre alapozható egyfajta közösségi közhatalmi fellépés és jogállás. Ezen közhatalmi fellépés és jogállás tényleges minden kétséget kizáró megfogalmazása azonban az 1964-ben, a Costa v. ENEL ügyben meghozott ítélet indoklásában található⁵²³. Az ítélet ugyanis kimondja, hogy *„a korlátlan időtartamú közösség létrehozásával, melynek megvannak a saját intézményei, saját jogképessége és képviselői joga a nemzetközi szinten, és különösen olyan valós tartalma van, amely az államok szuverenitásának korlátozásából vagy az államok saját hatásköreinek a Közösségre történő átruházásából származik*⁵²⁴.” A belső szuverenitás 3 csoportot foglal magába, de nekünk csak azt kell vizsgálni, hogy létezik-e a Közösségnek jogi szuverenitása⁵²⁵?

A jogi szuverenitás további két részből tevődik össze: a jogalkotási és a jogalkalmazói szuverenitásból. A jogalkotási szuverenitás azt jelenti, hogy az állam kizárólagos jogalkotó és az általa hozott jogszabályok az államon belül a legmagasabb rendűek. A jogalkalmazói szuverenitás pedig azt foglalja magába, hogy az államnak megvannak azok az eszközei, hogy az általa meghozott jogszabályoknak érvényt szerezzen és a hatalom fölött már nincs magasabb fórum.

⁵²³ Judgment of the Court of 15 July 1964. - Flaminio Costa v E.N.E.L. - Case 6/64. E.C.R.1964. p. 585. Az ítélet indoklásának a 117. cikk alkalmazásához fűzött része.

⁵²⁴ Indoklásnak a 117. cikk alkalmazásához fűzött része; kiemelés t. lem.

⁵²⁵ Egy állam f. hatalma – vagy szuverenitása - azt jelenti, hogy az államhatalom kizárólagos, nincs más az adott államon kívül, amely nagyobb hatalommal rendelkezne az adott területen, illetve az ott él népesség fölött. A szuverenitásnak két csoportja van: külső szuverenitás és a *belső szuverenitás*. A belső szuverenitás további három összetevővel rendelkezik: politikai szuverenitás, gazdasági szuverenitás és a *jogi szuverenitás*. Tanulmányom szempontjából ezen utóbbinak van relevanciája, így vizsgálódásunkat ezen fogalmi elem mentén folytatjuk. Ezzel kapcsolatban lásd még: dr. Nagy Péter: Az Európai Unió államiségének jegyeit alátámasztó tények az alkotmányos szerződés tervezetében, <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/146>.

A Közösség jogalkotói szuverenitása

A Közösség jogalkotói szuverenitása tételünk bizonyítása szempontjából azt jelenti, hogy a Közösségnek van erre a célra létrehozott jogalkotói intézményrendszere, a hatáskörén belül a jogalkotó intézményeknek van felhatalmazása a jogalkotásra, és ami a legfontosabb, hogy a hatáskörében eljáró jogalkotó intézmények által megalkotott jogi előírások (jogszabályok) magasabb rendűek, mint a tagállami jogszabályok.

A Közösség jogalkotói intézményrendszere

A Római Szerződés kifejezetten kimondja, hogy a Közösség a hatáskörébe tartozó feladatokat az alábbi intézményeken keresztül valósítja meg:

- az Európai Parlament,
- a Tanács,
- a Bizottság⁵²⁶.

Ez a három intézmény tehát az, amelyik a Római Szerződés értelmében – több más egyéb mellett – a jogalkotói szuverenitás letéteményese⁵²⁷.

Az Európai Parlament a Tanáccsal közösen, valamint a Tanács és a Bizottság önállóan is feladataik ellátása céljából, a Római Szerződés rendelkezéseinek betartásával⁵²⁸ közösségi jogszabályokat alkotnak, illetve jogilag nem kötelez

⁵²⁶ Római Szerződés 7. cikk, (1) bekezdés, első mondat. A felsorolásból szándékosan kihagytam a Bíróságot és a Számvevőszéket, valamint az Európai Központi Bankot. A Bíróságot azért, mert kizárólag jogalkalmazó intézmény és róla külön lesz szó a jogalkalmazói szuverenitás tárgyalásánál. A Számvevőszéket azért, mert egyáltalán nincs felhatalmazása jogalkotásra. Az Európai Központi Bankot pedig azért, mert bár van jogalkotói jogköre, de ez a jogkör nem illeszkedik abba a közjogi megközelítésbe, amit itt ismertetek. Az intézményekre, így a jogalkotói hármashoz is vonatkozó általános, részletes előírásokat a Római Szerződés Ötödik részének I. cím, 1., 2., 3. szakasz tartalmazza.

⁵²⁷ A Közösség jogalkotói hatáskörének meghatározása, hasonlóan a 496. pontban említett általános hatáskörhöz meglehetősen bonyolult. Ugyanis a Közösség jogalkotói hatásköre csak egyik része a Közösség hatáskörének. Nem beszélve továbbá arról a tényről, hogy ahogy a Közösség általános hatáskörének elhatárolása is rendkívül bonyolult és nehéz, ugyanilyen bonyolult és körülményes a jogalkotói hatáskör értelmezése. Ezzel kapcsolatban lásd: Kecskés László, EK-jog és jogharmonizáció (második, átdolgozott kiadás), KJK-Kerszöv, Bp, 2002.; 169-209. old. Az pedig, hogy a Közösség közjogi értelemben vett szuverén jogalkotói hatáskörrel rendelkezik külön is Európai Bírósági meggyőzést nyert az 1964-ben meghozott Costa v. ENEL ügy (C-6/64.) Ítéletének indoklásai részében, melyet az Európai Bíróság a (korábbi) 117. cikk alkalmazásához fogott.

⁵²⁸ A jogalkotási eljárás részletes ismertetésére itt nem kívánok kitérni.

erej ajánlásokat és véleményeket fogalmazzák meg⁵²⁹. Az RSz. értemében a közösségi jogszabályok: rendelet, irányelv, határozat.

A Közösség jogszabályainak elsőbbsége (szupremácia, primátus)⁵³⁰

A közösségi jogszabályoknak a nemzeti jogokkal szembeni elsőbbségéről rendelkező doktrína tételes, jogszabályi megfogalmazását nem lehetjük meg egyik elsőbbségi uniós jogforrásban sem. Ezt az elvet először a Bíróság rögzítette 1964-ben a *Costa v. ENEL*⁵³¹ ügyben hozott ítéletében. Ebben a Bíróság kimondta, hogy a Közösség létrehozásával, amelynek megvannak a saját intézményei, saját jogi személyisége, saját jogképessége és képviselői joga a nemzetközi viszonylatokban, és különösen olyan valós tartalma van, amely az államok szuverenitásának korlátozásából, illetve a tagállamok saját hatásköreinek a Közösségre történő átruházásából származik, ezzel a tagállamok korlátozták saját szuverenitásukat. A Közösség pedig ezen szuverenitással létrehozott egy olyan *corpus iuris*, amely kötelezi, mind a tagállamokat, mind pedig a tagállamok állampolgárait. *És ez a közösségi corpus iuris speciális és egyedi jellege miatt nem bírálható fölül a nemzeti jogszabályokkal*⁵³², függetlenül annak jellegétől.

A közösségi jog elsőbbsége tehát nem magán a közösségi jogon alapul⁵³³, hanem a Római Szerződés értelmezéséből levezetett bírói ítéleteken. A tagállamok pedig – hol kisebb, hol pedig nagyobb ellenállást legyezve – eleget téve ennek az Európai Bíróság ítéletében foglaltaknak, saját alkotmányaikat,

⁵²⁹ Római Szerződés 249. cikk, első mondat.

⁵³⁰ A közösségi jog elsőbbségének ismertetése igazából két fogalmat foglal magába: egyrészt a közösségi jogszabályok közvetlen hatályát, másrészt az elsőbbség szűkebb értelmezését, a nemzeti jogokkal szembeni magasabbrendűségét, latin szóval primátusát vagy suprematitóját. A közvetlen hatály kérdése közösségi jogdogmatikai tétel, nem tárgya kutatásunknak. Számunkra csak a közösségi jog szűkebb értelemben vett elsőbbsége bír relevanciával. Ezzel kapcsolatban lásd még: Kecskés László, EK-jog és jogharmonizáció (második, átdolgozott kiadás), KJK-Kerszöv, Bp., 2002.; 131-168. old.

⁵³¹ Lásd: 523.

⁵³² Kiemelés tőlem.

⁵³³ Véleményem szerint, ha közvetetten is, de a Római Szerződés 234. cikkébe foglalt ún. elzetes döntéshozatali eljárás is a közösségi jog elsőbbségét támasztja alá.

illetve alkotmányos jogszabályaikat voltak kénytelenek módosítani, hogy megfeleljenek az RSz. mögöttes, „láthatatlan” el írásainak⁵³⁴.

A Közösség jogalkalmazói szuverenitása

A Közösség jogalkalmazói szuverenitása tételünk szempontjából azt jelenti, hogy a Közösségnek van egy olyan jogalkalmazói intézményrendszere mely intézményrendszer fölött, a Közösségen belül nincs más, további jogalkalmazó szerv (vertikális jogalkalmazói szuverenitás), valamint ez a jogalkalmazói intézményrendszer a tagállamok jogalkalmazói intézményei fölött is elhelyezkedik (horizontális jogalkalmazói szuverenitás).

A Közösség jogalkalmazói szuverenitásának kizárólagos intézményi letéteményese a Bíróság⁵³⁵.

A vertikális jogalkalmazói szuverenitás megléte egyértelműen kimutatható, hiszen a Római Szerződésben nincs még egy olyan rendelkezés, amely a Bíróság feletti, további jogalkalmazói jogkört biztosítana másik közösségi intézménynek⁵³⁶.

A horizontális jogalkalmazói szuverenitás azonban nem a Bíróságra, mint jogalkalmazói intézményre vonatkozó szabályok biztosítják, hanem egy különös bírói eljárási forma, az ún. elzetes döntéshozatali eljárás. Ez az eljárási forma kezdetektől megvan, még a Római Szerződés hozta létre.

A Bíróság Szerződés szerinti alapfeladata, hogy a Szerződés értelmezése és alkalmazása során biztosítsa a jog tiszteletben tartását⁵³⁷. Ezzel összhangban a Bíróság döntést hozhat:

- a Szerződés értelmezéséről,
- a Közösség intézményei és az EKB által meghozott jogi aktusok érvényességéről és értelmezéséről,

⁵³⁴ lásd: Kecskés László, EK-jog és jogharmonizáció (második, átdolgozott kiadás), KJK-Kerszöv, Bp., 2002.; 162-167. old.

⁵³⁵ Római Szerződés 7. cikk, (1) bekezdés, első mondat; valamint V. rész, I. cím, 4. szakasz, és a Nizzai Szerződéshez csatolt Jegyzék könyv a Bíróság alapszabályáról.

⁵³⁶ Ha közvetetten is, de ugyanezt támasztja alá a Nizzai Szerződéshez csatolt Jegyzék könyv a Bíróság alapszabályának I. fejezete, mely a bírák és a tanácsnokok jogállásáról szól.

⁵³⁷ Római Szerződés 220. cikk.

- a Tanács által létrehozott szervek alapszabályainak értelmezésér l, ha ezek az alapszabályok így rendelkeznek.

Ha a fentiekkel kapcsolatban egy tagállam bírósága el tt merül föl jogértelmezési vita és ha a tagállami bíróság úgy véli, hogy ítélete meghozatalához ezen kérdésben való döntésre van szükség, akkor ezt a kérdést a Bíróság elé terjesztheti döntéshozatal céljából. Ha ilyen kérdés olyan tagállami bíróság el tt merül föl, amelynek döntése ellen nincs helye jogorvoslatnak, akkor ez a tagállami bíróság köteles a Bírósághoz fordulni.⁵³⁸

A tételes jogi el írások mellett a horizontális jogalkalmazói szuverenitást meglétét támasztja alá a Bíróság által a Von Colson ügyben⁵³⁹ hozott ítéletében megalkotott ún. értelmezési kötelezettség doktrínája is. Az ítélet szerint a doktrína alapja az a tagállami kötelezettség, hogy a tagállamok kötelesek meghozni minden megfelel általános és egyedi intézkedést annak érdekében, hogy biztosítsák azon kötelezettségek teljesítését, amelyek az RSz. el írásaiból fakadnak, vagy amelyeket a közösségi intézmények tevékenységei eredményeznek⁵⁴⁰. A tagállamok kötelesek továbbá megkönnyíteni a Közösség feladatainak teljesítését és kötelesek tartózkodni minden olyan intézkedést l, amely a Római Szerz désben el írt célok teljesülését veszélyezteti⁵⁴¹. Ez a tagállami kötelezettség pedig kötelez érvény valamennyi tagállami hatóság számára, **beleértve a hatáskörükbe tartozó ügyekben a bíróságokat is**⁵⁴². Ebb l pedig az következik – mutat rá a Bíróság -, hogy a nemzeti bíróságok úgy tesznek eleget ez irányú kötelezettségeiknek, hogy a tagállamok által megalkotott jogszabályokat a közösségi jog követelményeivel összhangban értelmezik és alkalmazzák, a saját nemzeti joguk által biztosított diszkrecionális jogkörükön belül.

⁵³⁸ Római Szerz dés 234 cikk.

⁵³⁹ Judgment of the Court of 10 April 1984. - Sabine von Colson and Elisabeth Kamann v Land Nordrhein-Westfalen - Case 14/83. E.C.R. 1984 p. 01891. Az Ítélet (3). pontjának utolsó mondata, továbbá az Indoklásának 23. pontja és a 25. pont utolsó mondata. Ezzel kapcsolatban lásd még: Kecskés László, EK-jog és jogharmonizáció (második, átdolgozott kiadás), KJK-Kerszöv, Bp., 2002.; 155-159. old.

⁵⁴⁰ Római Szerz dés 10. cikk, els mondat.

⁵⁴¹ Római Szerz dés 10. cikk, második és harmadik mondat.

⁵⁴² Kiemelés t lem.

A fentiek alapján tehát nagy bizonyossággal megállapítható, hogy az Európai Közösség jogalkalmazói szuverenitása abszolút és teljes.

C) Az európai jogi személyiség megteremtésének eszközei a Közösség tételes jogában

Az el z ekben arra világítottunk tehát rá, hogy a Római Szerz és alapján felfogható az Európai Közösség, olyan önálló közhatalmi jogállással rendelkező szervezetként, mely lehet vé teszi, hogy quasi államként tekintsünk rá. Rendelkezik tehát azon ismérvekkel amelyek – államelméleti alapon, közhatalmi szempontból – alkalmassá teszik arra, hogy mint állam, a közhatalmi jogi státusából eredend en, állami elismerést adjon, jogi személyiséggel ruházzon föl szervezeteket. Ennek alapja pedig a bemutatott Közösség szuverenitása, azon belül is pedig a bels szuverenitás két összetev je: a jogalkotói és a jogalkalmazói szuverenitás.

A közjogi hatalomgyakorlás ezen két formája adja azt a keretet, amelyen belül helyezkednek el a Közösség konkrét jogi (anyagi és eljárási), illetve intézményi eszközei.

Ebben a részben tehát azt fogjuk vizsgálni, hogy a Közösség, mint szuverén közhatalom, eleget tud-e tenni a nyilvántartásba vételi igénynek, azaz képes-e az állami elismerésre, rendelkezik-e a jogi személyiség megadásához szükséges eszközökkel? Az eszközöket két csoportra bontva fogom vizsgálni: az intézményi eszközök, valamint a jogi eszközök.

Miel tt azonban ezt a két eszközt egyenként bemutatnám, fontos annak tisztázása, hogy vajon a Közösségnek van-e alkotmányos alapjai ezen eszközök megteremtése érdekében kötelező érvény jogi aktusok meghozatalára?

1. A Közösség alkotmányos alapja a jogi és intézményi eszközök létrehozására

Az előző pontban bizonyítottam, hogy a Közösség rendelkezik teljeskörű jogalkotói szuverenitással és ennek megvannak az alkotmányos alapjai. Most azt kell vizsgálnunk, hogy a közösségi szinten szabályozni kívánt kérdésre van-e a Közösségnek jogalkotói hatásköre? Ez a terület a Római Szerződés 48. cikkében foglaltakhoz igazodik⁵⁴³, mely cikk a letelepedési jogra vonatkozó előírások közt található meg⁵⁴⁴. A letelepedés joga a személyeknek az Unión belüli szabad mozgása jogának részjogosítványa⁵⁴⁵. A személyek szabad mozgásának joga pedig a belső piac egyik részterülete, annak alapelve, és egyik alapjogosítványa. Ennek megfelelően tehát arra kell keresnünk a választ, hogy a belső piac területén a Közösség milyen felhatalmazással rendelkezik jogszabályok alkotására.

A már előzőekben már ismertetett, a Közösségi hatáskörök meghatározásának és a tagállami hatásköröktől való elhatárolásának, valamint a Közösség hatásköri kiterjesztésével kapcsolatos problémák itt is visszaköszönek, sőt ha lehet ezt mondani, akkor talán még bonyolultabbak, mint az eredeti hatásköri elhatárolások. Bizonyos területeken kizárólag a Közösségnek, bizonyos területeken pedig tagállamoknak van kizárólagos jogalkotási hatásköre. Emellett azonban léteznek olyan szabályozási területek, ahol a jogszabályalkotás ún. közösen gyakorolt hatáskör, mind a tagállamoknak, mind pedig a Közösségnek van, egymással párhuzamosan, jogalkotási hatásköre⁵⁴⁶. Az alapvető probléma itt is ugyan az, mint a hatáskörök meghatározásánál: a Római Szerződés nem tartalmaz egy konkrét, legalább általános értelemben vett rendelkezést arra vonatkozólag, hogy mely szabályozási területek tekinthetők kizárólagos (akár közösségi, akár

⁵⁴³ Ennek tartalmát itt nem kívánom ismertetni.

⁵⁴⁴ Római Szerződés III. cím, 2. fejezet.

⁵⁴⁵ Római Szerződés III. cím.

⁵⁴⁶ Ezzel kapcsolatban lásd: Kecskés László, EK-jog és jogharmonizáció (második, átdolgozott kiadás), KJK-Kerszöv, Bp., 2002.;169-209. old., különösen 171-175. old.

tagállami) és melyek párhuzamos jogalkotási hatáskörnek. Ennek hiányában csak a Római Szerz és más, hasonló kérdést rendez , közvetett szabályaiból indulhatunk ki.

A Római Szerz és értelmében a Közösség, a Római Szerz és által ráruházott hatáskörök és a hatáskörökben meghatározott célok keretei között jár el⁵⁴⁷. A Közösségnek tehát akkor van kizárólagos hatásköre, ha valamely szabályozási területet a Római Szerz és kifejezetten ráruházza, vagy az els dleges jogforrásokból levezethet⁵⁴⁸. A bels piacot a Római Szerz és a Közösségnek a céljainak megvalósítása érdekében kifejtett tevékenységei közt sorolja fel⁵⁴⁹. Ebb l az következik, hogy a bels piac olyan szabályozási terület melyre vonatkozóan a Közösségnek van jogalkotási felhatalmazása⁵⁵⁰. Ezt támasztja alá a Római Szerz és 14. cikke, mely kimondja, hogy „a Közösség meghozza azokat az intézkedéseket, amelynek célja, hogy (...) megteremtse a bels piacot.”

A másik ilyen jogalkotásra felhatalmazó Római Szerz és szerinti rendelkezés a 308. cikkelyében foglalt felhatalmazás, mely szerint, ha valamely közösségi cél eléréséhez a Közösség fellépése szükséges, de a Római Szerz és nem tartalmazza az ehhez szükséges jogosítványokat, akkor a Tanács egyhangúsággal meghozhatja a megfelelő intézkedéseket, tehát adott esetben a szükséges jogszabályokat⁵⁵¹.

⁵⁴⁷ Római Szerz és 5. cikk, els mondat.

⁵⁴⁸ Ebben a kontextusban valamennyi els dleges hatályban lév jogforrást értem, nem csak a 504. lábjegyzetben meghatározottakat.

⁵⁴⁹ Római Szerz és 3. cikk, (1) bek., c, pont.

⁵⁵⁰ Persze tételes megjelölés hiányában nem lehet megállapítani, hogy a bels piaccal kapcsolatos jogalkotás vajon kizárólagos közösségi jogalkotási hatáskör vagy ezt a tagállamokkal együttesen kell gyakorolni. Így az elhatárolást a közösségi intézményeknek, tehát els sorban a Bizottság feladata. A Bizottság értelmezésében a jogalkotási hatáskör kizárólagosságának alapja nem a szabályozás tárgya, hanem a szabályozással elérni kívánt „szabad mozgás” követelménye. Ezzel kapcsolatban lásd: The principle of the subsidiary, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, 1992.; : Kecskés László, EK-jog és jogharmonizáció (második, átdolgozott kiadás), KJK-Kerszöv, Bp., 2002.; 178. old. Dolgozatom szempontjából azonban ennek nincs relevanciája.

⁵⁵¹ Ezzel kapcsolatban feltétlenül meg kell említenem, hogy az összes hatályban lév sui generis európai gazdasági társasági formát szabályozó jogszabály, illetve a most elfogadás alatt álló EZT. rendelet-tervezet jogalkotási alapjaként ez a 308. cikk van megjelölve a jogszabályok Preambulumában.

A jogalkotási jogkör azonban két oldalról korlátozott. Ez a két korlát a szubszidiaritás és az arányosság elve⁵⁵².

Ha tehát figyelembe vesszük a jogalkotási célt, nevezetesen az európai jogi személyiség megteremtését, akkor látható, hogy az erre vonatkozó közösségi jogalkotásnak megvan az alkotmányos felhatalmazása. A szabályozási tárgy közösségi jogalkotási kompetenciába esik, és nem valószínű, hogy a Közösség lemondana arról, hogy ebben a kérdésben jogot alkothasson. Továbbá sikerrel felelhet meg a szubszidiaritás és az arányosság által támasztott követelményeknek is, hiszen aligha vonható kétségbe, hogy az uniós jogi személyiség megteremtése (Közösségi szintre emelése és ezzel Közösségi szint elismerése) jobban szabályozható Közösségi szinten, mint regionális vagy akár tagállami hatáskörben.

A jogalkotásnak tehát alkotmányossági kifogása nem lehet, a Közösség tehát rendelkezik alkotmányos (közhatalmi) felhatalmazással a jogalkotásra.

Az elzökben bemutatásra került, hogy az európai jogi személyiség megteremtéséhez szükséges - meglátásom szerint legfontosabb elem - az ún. „állami nyilvántartásba vétel” közhatalmi (alkotmányos) eszköze a rendelkezésünkre áll. Vagyis van „államunk” (közhatalmunk) ami elismerje a jogi személyiséget. Ez azonban még csak az az alap, amelyre a továbbiakban az elméletemet építhetem. Ennek az „államnak” (közhatalomnak) ugyanis kell, hogy legyen az elismerést megtestesítő szervezeti rendszere, egy olyan adminisztratív és regisztrációs tevékenységet ellátó („állami”/közhatalmi) intézmény, amely ezt az elismerést végrehajtja és az ezen alapuló nyilvántartást centralizáltan vezeti. A Közösségi szint közhatalmi (állami) elismerés megteremtésének egyik megjelenési formája az intézményi eszköz, tehát az a regisztrációs szerv, amelynek hatáskörébe tartozna a nyilvántartásba vétel végrehajtása.

⁵⁵² Ezzel kapcsolatban lásd ezen fejezeten belül az alkotmányos alapok meglétét bizonyító elméleti fejtegetéseket.

Az intézményi eszköz megteremtése azonban még önmagában nem elég. Ezzel csupán csak a keretet biztosítjuk a megoldás számára. Szükséges azonban annak vizsgálata is, hogy ezt az intézményi keretet milyen tartalommal is kell megtöltenünk, vagyis, hogy milyen szabályok szerint m ködjön ez az új intézményrendszer. Ami pedig nem más, mint a Közösségi szint közhatalmi (állami) elismerés megteremtésének másik megjelenési formája, a jogi eszköz.

A következ két fejezetben ezen eszközök megteremtésének a lehet ségét fogom bemutatni és bizonyítani.

2. A Közösség intézményi eszközei

Ha megvizsgáljuk mind a 27 tagállamban az erre vonatkozó cégregisztrációs intézményeket, akkor láthatjuk, hogy ilyen jelleg , erre tevékenységre feljogosított intézmény jelenleg a Közösségen belül három formában m ködik: lehet közigazgatási intézmény, lehet bírói intézmény és egyéb. Hogy melyik tagállamban melyik forma m ködik azt a következ összefoglaló táblázat szemlélteti:

Table 1, Type of organisation⁵⁵³

Type of organisation and structure	Centralized	Decentralized	Other
Governmental	Belgium, Denmark, Estonia, Finland, Great Britain, Greece, Iceland, Jersey, Latvia, Liechtenstein, Luxembourg, Macedonia, Norway, Serbia, Sweden, Ukraine, Canada, New Zealand, South Africa	Austria, Ireland, Isle of Man, Lithuania, Moldova, Romania, Switzerland, Australia, India	Singapore
Court of Justice	Slovenia, Czech Republic	Germany, Hungary	
Other	Gibraltar, Malta , Hong Kong	Bulgaria, Holland, Italy, Spain, Malaysia, Pakistan	Croatia, France, Slovakia

⁵⁵³ Forrás: felmérés, lásd: 228. A táblázatban **vastag** bet vel kiemeltem az európai uniós tagállamokat.

Ugyanakkor ha megnézzük a Római Szerződés vonatkozó szabályait, akkor azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a Római Szerződés csak két fajta regisztrációs szerv számára teremt alkotmányos alapot⁵⁵⁴.

2.1 A közigazgatási szerv, mint intézményi eszköz

Ha közigazgatási szervre kívánjuk bízni a nyilvántartásba vételt, akkor csak az analógia mentén szabad elindulnunk. Ugyanis az sem Római Szerződés, sem pedig az EUSz. nem tartalmaz semmilyen konkrét elírást arra vonatkozóan, hogy a Közösség, illetve az Unió bizonyos tevékenységének, vagy feladatának végrehajtásához kialakíthat-e konkrét közigazgatási rendszert, illetve m ködésekor támaszkodhat-e valamiféle igazgatási háttérre? Ugyanakkor további érdekessége a dolognak, hogy az Európai Unióban létrejött egyfajta európai közigazgatási rendszer, melyet Európai Ügynökségek megnevezéssel⁵⁵⁵ illetnek az Unión belül. Ezek között az ügynökségek között

⁵⁵⁴ Az egyéb kategóriába a táblázat alapján, olyan fél-kormányzati vagy köztisztviselői szervek tartoznak, amelyek a közösségi jog szempontjából értelmezhetetlenek. Ezek egyfajta átmenetet képeznek a kormányzati és a bírói intézmény között. Ilyen jellegű civil kezdeményezés m ködik a Közösség területén, European Business Registration elnevezéssel (www.ebr.org). Véleményem szerint, még ha lenne is lehetőség arra, hogy egy ilyen civil testületet közhatalommal ruháznánk föl, akkor sem lenne szabad ezt a megoldást választanunk, figyelemmel arra, hogy a civil kezdeményezések és civil szervezetek m ködése rendkívül széles területet ölel föl, és nincsenek objektív támpontok arra nézve, hogy milyen civil szervezet lenne a legmegfelelőbb ezen tevékenység elvégzésére, vagyis, hogy milyen szempontok szerint történjen a pályázati kiválasztás.

⁵⁵⁵ Az EU-tagállamok és polgáraik támogatására egész sor szakosodott és decentralizált EU-ügynökséget hoztak létre. Ezeket az ügynökségeket a földrajzi decentralizálási igényre, illetve az új jogi, m szakai és/vagy tudományos feladatok ellátására adott válaszként alapították. Az EU-ügynökségek 4 különböző kategóriába sorolhatók:

1.) közösségi ügynökségek

A közösségi ügynökségek olyan európai közjogi szervek, amelyek elkülönülnek a közösségi intézményektől (Tanács, Parlament, Bizottság stb.) és önálló jogi személyiséggel rendelkeznek. A másodlagos jog révén jönnek létre, az Európai Unió első pillére keretében való meg lehet sen speciális technikai, tudományos vagy irányító feladatok végrehajtására céljából.

2.) közös kül- és biztonságpolitikai ügynökségek

Az ügynökségeket meg lehet sen speciális technikai, tudományos és irányítási feladatok végrehajtása céljából hozták létre az Európai Unió „második pilléréként” ismert közös kül- és biztonságpolitikai (KKBP) keretében.

3.) büntető ügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködési ügynökségek

Az ügynökségek egy másik csoportját abból a célból hozták létre, hogy segítsék az EU-tagállamokat a szervezett nemzetközi bűnözés elleni harcban. A büntető ügyekben folytatott együttműködés az Európai Unió „harmadik pillérének” képezi.

most is találhatunk olyan ügynökséget, amely tevékenységét és hatáskörét tekintve ugyan azt a feladatot (regisztráció) látja el, mint az általunk elképzelt, és elméleti tételünk bizonyítása érdekében létrehozni kívánt cégregisztrációs hatóság. Ezek az ügynökség a következők: a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (OHIM)⁵⁵⁶, a Közösségi Növényfajta Hivatal (CPVO)⁵⁵⁷, az Európai Gyógyszerügynökség (EMA)⁵⁵⁸, és az Európai Vegyi anyag-ügynökség is (ECHA)⁵⁵⁹.

Ha megvizsgáljuk⁵⁶⁰ a fenti ügynökségek létrehozásáról szóló másodlagos közösségi jogforrásokat⁵⁶¹, akkor azt láthatjuk, hogy a létrehozás alkotmányos alapjaként a Római Szerződés alábbi cikkelyeit jelölik meg: az általános jogharmonizációs szabályok alapjául szolgáló 94. és 95. cikkek, vagy az általános hatáskör kibővítésé alapjául szolgáló 308. cikk. Sőt a rendeletek összevetésekor az is nyilvánvaló, hogy amely területnek – mondjuk így - közvetlen kapcsolata van a Római Szerződésben lefektetett közösségi cselekvési területekkel, ott a 95., illetve a 94. cikk a jogalkotási alap⁵⁶². Azokon a területeken, ahol ez a közvetlen kapcsolódás nem áll fenn, ott az

4.) végrehajtó ügynökségek

A végrehajtó ügynökségek az 58/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 11., 2003.1.16.) értelmében létrehozott olyan szervezetek, amelyeket egy vagy több közösségi program irányításához kapcsolódó bizonyos feladatokkal terveznek megbízni. Ezen ügynökségeket meghatározott időtartamra hozzák létre. Az Európai Bizottság (brüsszeli vagy luxemburgi) székhelyén kell létesíteni őket.

Forrás: http://europa.eu/agencies/index_hu.htm, valamint ezzel kapcsolatban lásd még: Dr. Nagy Péter: Európai Alkotmány- Európai Közigazgatás, <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/162>; Dr. Nagy Péter: Az Európai Közösség Ügynökségei, Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai 6/2., Bíbor Kiadó, Miskolc, 2005., 51-69.; Heczog Edit-Kováts-Széplaki Ildikó: Európai Ügynökségek az Unió polgárainak szolgálatában, Európai Tükör, 2007/10, 37-51. old.

Dolgozatomban az ügynökség megnevezés alatt a továbbiakban az 1.) pontban megjelölt *közösségi* ügynökségeket értem.

⁵⁵⁶ <http://oami.europa.eu/ows/rw/pages/index.en.do>

⁵⁵⁷ <http://www.cpvo.europa.eu/>

⁵⁵⁸ <http://www.emea.europa.eu/>

⁵⁵⁹ <http://echa.europa.eu/>

⁵⁶⁰ A Közösség ügynökségei közül kizárólag ez a négy ügynökség az, amelyik feladatkörébe kifejezetten beletartozik a regisztrációs és nyilvántartási kötelezettség.

⁵⁶¹ OHIM – 40/94/EK tanácsi rendelet (1993. december 20.) a közösségi védjegy 1, HL L 11; CPVO – 2100/94/EK tanácsi rendelet (1994. július 27.) a közösségi növényfajta-oltalmi jogokról HL L 227; EMA – Az Európai Parlament és a Tanács közös 762/2004/EK rendelete (2004. március 31.) az emberi és állatgyógyászatban használatos orvosi termékek engedélyezéséről és főlülvizsgálatáról szóló közösségi szabályok lefektetéséről, valamint az Európai Gyógyszerügynökség létrehozásáról HL L 136; ECHA - az Európai Parlament és a Tanács közös 1907/2006/EK rendelete (2006. december 18.) a vegyi anyagok regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról, valamint az Európai Vegyi anyag-ügynökség létrehozásáról HL L 396. A továbbiakban: rendeletek.

⁵⁶² Lásd ECHA, de különösen az EMA, ahol a Preambulum külön is kiemeli a 152. cikk, (4) bek., b, pontját.

általános hatáskör b vítési klauzula a hivatkozási alap⁵⁶³. A rendeletekb l az is egyértelm en megállapítható, hogy nem csak magát a szervezeti rendelkezéseket tartalmazzák, hanem azokat az eljárási szabályokat is, amelyeket a velük kapcsolatba kerül ügyfeleknek, az eljárásuk során be kell tartaniuk.

Ha tehát a Közösség a közösségi szint cégregistráció létrehozására jogszabályt kívánna alkotni, akkor ebben a jogszabályban összekapcsolható az eljárás jogi eszköz és az intézményi eszköz, melynek az els dleges jogforrások szerinti alapja a 308. cikk kell, hogy legyen.

Látható tehát, hogy egy erre a feladatra létrehozandó ún. „közösségi közigazgatási egységnek” nincs alkotmányos akadály.

2.2 A bírói szerv, mint intézményi eszköz

A bírói intézmény a regisztrációs feladat ellátásában kett s szerepet tölthet be. Ezt nevezhetjük els dleges és másodlagos funkciónak. Els dleges funkciót akkor lát el a bírói intézmény, ha a nyilvántartásba vétel közvetlenül a bíróságon történik, vagyis ha egy bírósági szervezeti egység végzi a jogi személyek regisztrálását. Másodlagos funkciót akkor lát el a bírói intézmény, ha közvetlenül nem végez adminisztratív tevékenységet, hanem kizárólag a nyilvántartásba vétel törvényességét ellen rzi, jogorvoslati szervként m ködve. Ezen funkció ellátása esetén a regisztrációt végezheti bíróságtól eltér külön közösségi közigazgatási intézménnyel (hatóság, vagy ügynökség), de természetesen végezheti maga a bírói szerv is.

Bármelyik lehetőség mellett dönt is a Közösség, a megvalósításnak jogi akadály nem lehet. A Római Szerződésben a Nizzai Szerződés módosításaival építették be⁵⁶⁴ a tagállamok, hogy a Bíróságon belül, az Els fokú Bíróság mellett, egyes különleges területekre (ügyekre) vonatkozóan

⁵⁶³ Lásd OHIM, CPVO.

⁵⁶⁴ Római Szerződés 220. cikk

speciális bírói különtanácsokat kell létrehozni. Ennek értelmében⁵⁶⁵ a Tanács a Bizottság javaslata alapján és az Európai Parlamenttel, valamint a Bírósággal folytatott konzultációt követően, vagy a Bíróság kérelmére és az Európai Parlamenttel, valamint a Bizottsággal folytatott konzultációt követően egyhangú határozattal bírói különtanácsokat hozhat létre egyes különleges területeken benyújtott meghatározott keresetfajták első fokon történő elbírálására. A bírói különtanács létrehozásáról szóló határozatban meg kell határozni a különtanács összetételére vonatkozó szabályokat és a különtanácsra ruházott hatáskör pontos terjedelmét. A bírói különtanácsok határozataival szemben kizárólag jogi kérdésekben, illetve — ha a különtanácsot létrehozó határozat úgy rendelkezik — jogi és ténykérdésekben az Első fokú Bírósághoz lehet fellebbezni. A bírói különtanácsok tagjait olyan személyek közül választják ki, akiknek függetlenségéhez nem férhet kétség, és akik rendelkeznek a bírói tisztségbe történő kinevezéshez szükséges alkalmassággal. A bírói különtanácsok tagjait a Tanács nevezi ki egyhangú határozattal. A bírói különtanácsok a Bírósággal egyetértésben meghatározzák eljárási szabályzatukat. E szabályzatok elfogadásához a Tanács minősített többséggel hozott jóváhagyása szükséges. Ha a bírói különtanács létrehozásáról szóló határozat másként nem rendelkezik, a bírói különtanácsokra e szerződésnek a Bíróságra vonatkozó rendelkezéseit és a Bíróság alapokmányának rendelkezéseit kell alkalmazni.

A fentiekben egyértelműen kiolvasható, hogy, a Római Szerződés megteremtette a jogi alapot arra, hogy a bírói különtanácsok a közösségi állami nyilvántartásba vétel eszközeiként szolgáljanak.

A helyzet azonban csak látszatra ilyen egyértelmű. Ha összevetjük ezeket az előírásokat a Bíróság egyéb tevékenységére vonatkozó hatáskörét leíró szabályokkal⁵⁶⁶, akkor a kép árnyaltabbá válik. Való igaz, hogyha szemünkkel értelmezzük az előírásokat, akkor talán inkább a bíróságnak, mint regisztrációs szervnek a másodlagos funkcióját olvashatjuk ki belőle. A Római Szerződés a

⁵⁶⁵ Római Szerződés 225a. cikk.

⁵⁶⁶ Római Szerződés 225-241. cikk.

bírósági eljárás vonatkozásában „keresetfajta” megfogalmazást használ. Ezt a megjelölést inkább értelmezhetjük tényleges, perindító, mint nyilvántartásba vételt indítványozó beadványként.

Ha ezzel egyidejűleg megvizsgáljuk a Római Szerződésnek a Bíróság feladat- és hatáskörére vonatkozó rendelkezések megfogalmazását, akkor látható, hogy a Bíróságot nem kifejezetten regisztrációs szervként képzelték el. Hiszen a megfogalmazások mindegyik a „dönt” és az „értelmez” szavakat használja és ezekből még a legrugalmasabb jogértelmezés alapján sem vezethetjük le a „nyilvántartásba vétel”, mint bírói tevékenység.

Ugyanakkor a fentiekén kívül van még egy igen jelentős formai ok ami – értelmezésem szerint – szintén kizárhatja annak a lehetőségét, hogy a Bíróság regisztrációs szervként járjon el: ez pedig a peren kívüli eljárás intézményének hiánya. A Bíróság eljárást két dokumentum szabályozza. Az egyik a Bíróság Alapokmánya⁵⁶⁷, a másik pedig a Bíróság eljárási szabályzata⁵⁶⁸. Az Alapokmány III. címe tartalmazza a bíróság eljárási szabályokat. Ennek megfelelően a Bíróság eljárást két szakaszból áll: írásbeli és egy szóbeli szakaszból⁵⁶⁹. A szabályok közt azonban hiába is keressük, a regisztrációs eljáráshoz szükséges peren kívüli eljárás szabályait, erre semmilyen utalás nincs. Ezt egészíti ki az a rendelkezés⁵⁷⁰, hogy az Első fokú Bíróság eljárási eljárásra a már említett III. címben foglaltak az irányadók azzal, hogy szükség esetén az Első fokú Bíróság saját eljárási szabályai pontosítják, illetve egészítik ki. Peren kívüli, regisztrációs szabályokat itt sem találhatunk. A bírósági különtanácsokra vonatkozó, az elbíráláshoz hasonló, általános eljárási rendelkezési hivatkozásokat nem tartalmaz az Alapokmány, csak annyit, hogy az alapokmánynak a melléklete tartalmazza a létrehozott bírói különtanácsok hatáskörére, összetételére, szervezetére és eljárására vonatkozó

⁵⁶⁷ Nizzai Szerződéshez csatolt Jegyzőkönyv a Bíróság Alapokmányáról. A továbbiakban: Alapokmány. Forrás: Fazekas Judit szerkesztésében: Az európai integráció alapszerződésai 2.; KJK-KERSZÖV, Bp, 2002. 243. old.

⁵⁶⁸ Az Európai Közösségek Bíróságának Eljárási Szabályzata, HL L 176., 1991.7.4. A továbbiakban: szabályzat.

⁵⁶⁹ Alapokmány 20. cikk, első mondat.

⁵⁷⁰ Alapokmány 53. cikk, első és második mondat.

rendelkezéseket⁵⁷¹. Ez tehát azt jelenti az Alapokmány szerint, hogy ha a Közösség úgy dönt, hogy egy cégregisztrációs bírói különtanácsot hoz létre az Els fokú Bíróság mellett, akkor annak működését is külön szabályoznia kell, és az lesz az Alapokmány egyik melléklete⁵⁷². Ebben persze rögzíteni lehet, hogy ez a cégregisztrációs bírói különtanács csak peren kívüli eljárást folytat le, és ennek részletes szabályait – értelemszerűen egy külön fejezetben – a szabályzat tartalmazhatná. Ez azonban meglátásom szerint, bár jogtechnikailag megoldható – ellentétes lenne a Bíróság egész jogállását meghatározó Római Szerződés szerinti tételes előírásokkal⁵⁷³, és azok szellemével is.

Az azonban már járható út lenne és összhangban lenne az elsődleges jogforrásokkal, hogy a közösségi cégregisztrációs hatóság fölött és annak ügyeiben ítélezést folytasson a Bíróság, hogy ezen területen is biztosítsa elsődleges feladatát, a jog tiszteletben tartását⁵⁷⁴.

Az itt leírtak alapján az látszik körvonalazódni, hogy a cégregisztrációs hatóság egy közösségi közigazgatási rendszerbe illeszthető intézmény lesz⁵⁷⁵, mely fölött az Els fokú Bíróság fog törvényességi kontrollt gyakorolni a Római Szerződés 230. cikke alapján. Az pedig, hogy ez a „közösségi közigazgatási egység” – vagy most már nevezzük ügynökségnek – hogyan és

⁵⁷¹ Alapokmány 62.c. cikk.

⁵⁷² Jelenleg egy melléklet van, mely az Európai Unió Közszolgálati Törvényszékének (2004. november 2-i tanácsi határozat, HL L 333., 2004.11.9.) szervezeti eljárási szabályait tartalmazza.

⁵⁷³ Az Római Szerződés 220. cikkelye szerint a Bíróság (.....) a jelen Szerződés értelmezése és alkalmazása során biztosítja a jog tiszteletben tartását.”

⁵⁷⁴ Erre találunk is precedens jellegű jogi szabályozást a 542. pontban részletezett rendeletekben. Az OHIM-rendelet 63. cikke, az ECHA-rendelet 94. cikke, az EMEA-rendelet 73. cikke, a CPVO-rendelet 73. cikke is tartalmazza a jogorvoslati lehetőségeket az ügynökségek aktusaival (határozataival) szemben, akár közvetlenül, akár közvetetten az Európai Közösségek Bíróságához. A rendeletek közül az ECHA és az EMEA rendeletek kifejezetten rögzítik a 230. cikk alapján történő bírói eljárás indításának lehetőséget, vagyis az aktusok közvetlen megtámadhatóságát. Az OHIM és a CPVO rendeletek bírói jogorvoslatok nélkül. Egyrészt ezen ügynökségek fellebbezési tanácsa által hozott döntések elleni közvetett jogorvoslatra szolgálnak, másrészt külön, közvetlen jogorvoslatra is lehetőséget van a 230. cikkben foglaltak alapján. Az Európai Közösségek Bíróságán belül a hatásköri szabályok alapján (Római Szerződés 225. cikk) pedig az Els fokú Bíróság az illetékes.

⁵⁷⁵ Ezt támasztja alá az 553. pontban megjelölt táblázat is. Eszerint ugyanis látható, hogy a Közösség tagállamiban túlnyomó többségben a kormányzati (közigazgatási) centralizált szervezet látja el a regisztrációs feladatot. Így egy ilyen összeurópai hatáskörrel rendelkező közösségi ügynökségnek a létrehozása nem lenne idegen a tagállamok többsége számára.

milyen módon, valamint milyen szervezeti keretben működjön, arra vonatkozóan a következő fejezetben mutatunk egy lehetséges alternatívát.

2.3 Egy modell az Európai Cégregisztrációs Hatóság kialakítása számára - Megoldás az analógia alapján

Az előző fejezetben a székhelyáthelyezésre egy teoretikus megoldást vázoltam fel, vagyis azt mutattam be, hogy meglévő politikai szándék és akarat esetén megteremthető-e egy olyan jogintézmény a közösségi jogon belül, amelynek segítségével és alkalmazásával egyértelmű helyzetet lehetne teremteni a gazdasági társaságok határon átváltó mozgásának területén? A válaszom határozottan igen volt. A megoldás azonban – mint írtam is - teoretikus, hiszen ez még csak jogelméleti síkon létezik.

Most azonban egy olyan lehetséges módozatot kívánok bemutatni, amely már túl van a feltevés és tervezés szakaszán. Ez a megoldás már konkrét formát öltött és csak arra vár, hogy a vonatkozó jogszabályt elfogadják. Az ebben rögzített szabályok tanulmányozása és értékelése sok segítséget nyújthat a közösség jogalkotói számára, ha egy hasonló megoldásban gondolkodnának, szorosan kapcsolódva az európai jogi személyiség megteremtésével kapcsolatban bemutatott Közösségi intézményi eszközökhöz.

Az analógiát a civil szférából vesszük át⁵⁷⁶.

Az Európai Alapítványi Központ⁵⁷⁷ 2005 januárjában készítette el a 16. számú végleges⁵⁷⁸ rendeleti javaslatát az Alapítványok Európai Statutumáról⁵⁷⁹. Ezen

⁵⁷⁶ Számomra rendkívül érdekes, de méginkább ironikus, hogy pont az a terület nyújt megoldást a gazdasági társaságok Európai Unión belüli székhelyáthelyezésére, amely terület az RSz. 48. cikkelye szerint ki van zárva a személyek szabad mozgásából.

⁵⁷⁷ European Foundation Centre, AISBL (51, rue de la Concorde, Brussels, Belgium 1050; www.efc.be) Továbbiakban: EFC elnevezést fogom használni.

⁵⁷⁸ Igazából 2008. októberében elkészült a 17. verziószám is, de az csak a javaslat Bevezetőjére vonatkozóan tartalmaz módosításokat, de ezek a módosítások a rendelettervezet szabályait nem érintik.

⁵⁷⁹ Eredeti megjelölés: Proposal for a regulation on a European Statute for foundations. Forrás: www.efc.be/projects/eu/legal/efcefs.htm. A továbbiakban a rendelettervezet megjelölést fogom használni.

rendelettervezet⁵⁸⁰ – mondhatjuk nyugodtan – egy komplex jogi megoldást kíván nyújtani az Európai Unión belül m köd alapítványok szabályozására, megteremtve az Európai Alapítvány intézményét. Azért használtam a komplex jogi szabályozás kifejezést mivel a rendelettervezet az Európai Alapítvány szabályozását teljes mértékben lefedi: tartalmazza az anyagi jogi szabályokat (pl.: az Európai Alapítvány alapító okiratának tartalmi elemei), az eljárási szabályokat (pl.: az alapítás, a bejegyzés, a módosítás, a szervezeti változás, megszüntetés) és ami számunkra a legfontosabb, tartalmaz intézményi szabályokat⁵⁸¹.

Az intézményi szabályok

A rendelettervezet az Európai Alapítványokkal kapcsolatos hatósági feladatok ellátására külön szervezeti egységet kíván létrehozni: az Európai Regisztrációs Hatóságot⁵⁸². A rendelettervezetben a Hatóságra vonatkozó el írásokat három csoportba sorolhatjuk: a Hatóság szervezetére, a Hatóság jogállására és a Hatóság feladat- és hatáskörére vonatkozó szabályok.

A Hatóság szervezeti rendszerére vonatkozó el írások

A rendelettervezet egyértelm en deklarálja, hogy egy ilyen hatóságot, Európai Regisztrációs Hatóság elnevezéssel fel kell állítani⁵⁸³. A Hatóságnak legalább öt, köztisztletben álló, jó hírnévnek örvendő személyb l kell állnia, és ezek közül legalább egynek jogi diplomával kell rendelkeznie és szakért jének kell

⁵⁸⁰ Dolgozatomban nem kívánom bemutatni és értékelni sem magát a jogalkotási folyamatot, sem pedig a rendelettervezet. Amire kizárólag vállalkozom, az az, hogy a számunkra releváns részek (eljárási szabályok, valamint intézményi szabályok) bemutatása után értékeljem a közösségi társasági jog szempontjából ezeket a szabályokat, annak tekintetében, hogy mennyiben és milyen mértékben adoptálható esetlegesen az itt ismertetésre kerül minta.

⁵⁸¹ Itt és most nem kívánok foglalkozni az anyagi szabályokkal. Ennek indoka egyrészt az, hogy ezek a rendelettervezetben csakis specifikusan az Európai Alapítványra készültek. Másrészt dolgozatomban az anyagi jogszabályok ismertetésre fognak kerülni, kapcsolva hozzájuk egy definíciót arra vonatkozólag, hogy milyen szervezetek tekinthet k a közösségi jogban társaságnak. Amire fókuszálók azok csakis az eljárási szabályok, illetve az intézményi szabályok lesznek, mivel dolgozatom szempontjából ezeknek van relevanciájuk. Az Európai Alapítvány megnevezés helyett pedig a továbbiakban a bejegyzett szervezet megnevezést használok, és amely alatt az európai jogi személyiséget kell érteni.

⁵⁸² A rendelettervezet 6. cikkében European Registration Authority megjelöléssel szerepel. Én a továbbiakban a Hatóság megjelölést kívánom használni.

⁵⁸³ Rendelettervezet, 6. cikk, 1. pont.

lennie az alapítványi jognak⁵⁸⁴. Az öt személyt az Európai Bizottság javaslatára, az Európai Tanács és az Európai Parlament együttes döntésével kell kijelölni⁵⁸⁵.

A fentiekből látható, hogy a rendelettervezet igencsak szakszerűen rendezte el a Hatóság szervezeti kérdését. A rendelkezésekből az egyértelműen megállapítható, hogy nem tagállami hatáskörben történik a Hatóság létrehozása, hiszen az Európai Bizottság tesz személyi javaslatot a Tanácsnak és a Parlamentnek, akik döntenek az új Hatóság összetételéről. A javaslattevés és a döntéshozók megjelölése ugyanakkor arra is következtetést enged, hogy a legszélesebb értelemben vett európai uniós közjogi legitimitást kívánják adni a Hatóságnak.

Az öt személlyel kapcsolatban a rendelettervezet két feltételt támaszt. Az egyik erkölcsi feltétel, és mindegyikükre vonatkozik, vagyis hogy az öt személynek jó hírnévvel rendelkeznie, köztisztelőben álló személynek kell lennie. A másik egy szakmai feltétel, ami az elzáróval ellentétben csak egyikükre vonatkozik, vagyis közülük az egyiknek olyan jogvégeztő embernek kell lennie, aki az alapítványi jogban külön szakértőnek is minősül. Hiányossága a szervezeti szabályoknak, hogy nem rögzítik, hogy ez az öt ember akkor milyen is tulajdonképpen ennek a Hatóságnak? Irányító testülete, vagy ténylegesen öt ember fogja végezni a Hatóságra megállapított feladatokat? Erre vonatkozóan semmilyen iránymutatást nem tartalmaz a rendelettervezet. Úgyszintén arra sem, hogy a hatóság munkáját segíti-e külön adminisztrációs szervezet és ha igen akkor az arra vonatkozó szabályokat ki fogja megállapítani. Meglátásom a fenti problémák orvoslására két megoldás kínálkozik. Az egyik, hogy maga a rendelettervezet tartalmazza ezeket a szabályokat, a másik hogy a rendelettervezet zárórendelkezéseiben⁵⁸⁶, külön pontban felhatalmazni a Bizottságot, vagy méginkább magát a Hatóságot arra, hogy jogszabályt alkosson szervezeti szabályainak kialakítására.

⁵⁸⁴ Rendelettervezet, 6. cikk, 1. pont.

⁵⁸⁵ Rendelettervezet, 6. cikk, 2. pont.

⁵⁸⁶ Rendelettervezet, Final Provisions

A Hatóság jogállására vonatkozó el írások

A rendelettervezet vonatkozó⁵⁸⁷ el írása szerint a Hatóságot az európai jog hatálya alatt kell létrehozni és a Hatóság teljes intézményi és a politikai függetlenséget élvez.

Az intézményi függetlenséget a rendelettervezet úgy értelmezi, hogy a Hatóság bármely egyedi esetben döntését az Európai Unió intézményeit, a kormányzati, kvázi-kormányzati, vagy bármilyen köztisztviselői vagy intézményi függetlenül kell meghoznia. A politikai függetlenség pedig azt jelenti, hogy a Hatóság bármely cselekményét, döntését mindennemű politikai befolyásolástól mentesen kell meghoznia. A politikai függetlenség, igazodva ahhoz a kitételhez, hogy az európai jog hatálya alatt kell létrehozni a Hatóságot, jelenti az Európai Uniótól és az Uniót alkotó tagállamoktól való teljes politikai függetlenséget⁵⁸⁸.

A jogállásra vonatkozó rész számomra legnagyobb hiányossága, hogy nem deklarálja egyértelműen, hogy a Hatóság jogi személy és hogy az Európai Unió ügynökségei és hatóságai közül a Közösség hatóságai közé tartozik.

Komoly hiányossága továbbá a rendelettervezet ezen részének, hogy nem tér ki a pénzügyi függetlenség kérdésére, vagyis a működési költségek finanszírozására. Ennek tisztázása számomra két jogi rendelkezés miatt fontos. Az egyik az az, hogy a Hatóságot az európai jog hatálya alatt kell létrehozni. Ebből – ha csak közvetetten is – az következik, hogy a finanszírozás kötelezettsége az Európai Uniót, közelebbre a Közösséget terheli. A másik pedig az, hogy ha a rendelettervezet és annak kommentárja is megemlíti, hogy az ellenzéki jogosítvány minél teljesebb gyakorlása miatt szükséges a politikai függetlenség⁵⁸⁹, akkor a pénzügyi függetlenség deklarálása és különösen annak biztosítása ugyanolyan fontos kell legyen a felügyeleti jog

⁵⁸⁷ Rendelettervezet, 6. cikk, 3. pont.

⁵⁸⁸ A rendelettervezet ezen cikkelyhez fűzött Kommentárja külön is említi a politikai függetlenséget. Különösen fontos ezen függetlenség deklarálása a Hatóság azon jogköre vonatkozóan, hogy az általa regisztrált Európai Alapítványok működésével kapcsolatban ellenzéki jogköre van. Ennek megfelelően a Hatóság jogállása a többi európai ügynökséghez, illetve hatósághoz igazodik a politikai függetlenség szempontból, példaképp említve az Európai Élelmiszer-biztonsági Hatóságot (EFSA).

⁵⁸⁹ Lásd 588. pont.

szempontjából, mint a politikai függetlenség. A rendelettervezet azonban ezt a kérdést sem közvetlenül, sem pedig közvetve nem szabályozza. Sem általában, tehát, hogy kinek a költségvetésébe tartozik a Hatóság személyi és tárgyi költségeinek megtérítése, sem pedig egyedi kérdésekben. Vagyishogy a Hatóság m ködése – azon belül is a regisztráció – az vajon díjköteles-e⁵⁹⁰, és ha igen akkor a díjnak, illetve a bírságnak mekkora lehet a mértéke és azt milyen formában lehet kiegyenlíteni, és kit illetnek akár részben, akár teljes egészében a bevételek?

A Hatóság feladat- és hatáskörére, valamint illetékességére vonatkozó szabályok

A rendelettervezet a címben szerepl három kategóriából csak kettőt szabályoz közvetlenül, az illetékességre vonatkozóan nem tartalmaz elírásokat.

Az illetékességének meghatározása azonban közvetetten lehetséges. Figyelemmel arra a rendelettervezet szerinti rendelkezésre, hogy a Hatóságot az európai jog hatálya alatt kell létrehozni, ebből az következik, hogy a Hatóság ún. összeurópai hatáskörrel rendelkezik, vagyis az Európai Uniót⁵⁹¹ alkotó tagállamok mindegyikére kiterjed területi illetékességgel rendelkezik. A Hatóság hatáskörébe igazából két terület tartozik: az egyik a regisztráció⁵⁹², a másik pedig a felügyelet⁵⁹³. Minden további meghatározás ehhez a két területhez sorolható⁵⁹⁴. Ugyanakkor a Hatóság az illetékességi területén, a hatáskörébe tartozó ügyekben első fokú hatóságként jár el és valamennyi döntése⁵⁹⁵ a bíróság előtt megtámadható⁵⁹⁶.

⁵⁹⁰ Ez a probléma természetesen non-profit szervezetek esetében kicsit talán anakronisztikusnak tűnhet, de akkor legalább a díjmenteséget rögzíteni kellene. Természetesen gazdasági társaságoknál az eljárási illeték, vagy díj – mindegyikének nevezzük – már nem kerülhet meg, annak fizetése értelemszerűen kell, hogy legyen. De erről még az eljárási szabályok folytatásaként külön említést teszünk.

⁵⁹¹ Ezzel kapcsolatban lásd: 602. pont.

⁵⁹² Rendelettervezet, 6. cikk, 4. pont, 10. pont.

⁵⁹³ Rendelettervezet 14. cikk.

⁵⁹⁴ Rendelettervezet, 5. cikk, 4. pont és 5. pont; 16. cikk

⁵⁹⁵ Értsd: határozata

⁵⁹⁶ Itt most nem kívánok részletesen kitérni a jogorvoslatra, erről a későbbiekben külön lesz szó.

A Hatóságnak a hatáskörébe tartozó területekhez kapcsolódó feladatait én három csoportba sorolom: a regisztrációval kapcsolatos feladatok, a felügyeleti jogkörrel kapcsolatos feladatok, valamint a rendelet által, a rendelethez kapcsolódóan meghatározott feladatok. A feladatokat én még más módon is csoportosítanám: általános feladatok és a különös feladatok.

Az általános feladatokat a rendelettervezet tételesen felsorolja⁵⁹⁷. Ezek a következők⁵⁹⁸:

- meghatározni a regisztrációt,
- vezetni a regisztrációt,
- fogadni és nyilvántartani olyan közhiteles és nyilvános adatokat, dokumentumokat és más információkat, melyek a regisztrációhoz és a későbbi módosításához szükséges és a fentieket elérhetővé tenni a mindazok számára, akik betekintést szeretnének tenni,
- valamint minden egyéb más feladat, melyet ezen Rendelet a Hatóság számára megállapít⁵⁹⁹.

A különös feladatok pedig azok, a rendelettervezet által szabályozott feladatok, amelyek alapján a Hatóság a hatáskörébe tartozó területeken eljárhat. Ezek az előírások teljes átfedést mutatnak a Hatóság eljárási rendjével, vagyis hogy milyen szabályok szerint kell lefolytatni a regisztrációt és gyakorolni a felügyeletet.

Eljárási szabályok

Az eljárási szabályok ismertetése igazodik a hatásköri besoroláshoz. Eszerint az eljárási szabályokat két nagy csoportba sorolva tárgyaljuk:

⁵⁹⁷ Rendelettervezet, 6. cikk, 4. pont. Ha megnézzük a felsorolást, akkor látható, hogy igazából az általános feladatok a kizárólagosan regisztrációs feladatok, vagy szorosan a regisztrációhoz kapcsolódó feladatok. Ami miatt mégis kiemelésre kerülnek, annak indoka az az, hogy a feladatok jellege a Hatóság jogálláshoz, alapvetően rendeltetéséhez igazodik, mint létrehozásának általános célja.

⁵⁹⁸ A feladatok felsorolása során direkt módon kifejezetten az Európai Alapítványra vonatkozó megnevezéseket, mivel célom, hogy az analógia alapján egy, a társaságok regisztrációja számára is használható modellt mutassak be.

⁵⁹⁹ Ha a rendelettervezetet megvizsgáljuk, azt láthatjuk, hogy ez további négy feladat. Ebből két valójában a bejegyzéshez, mint regisztrációs hatáskörhöz kapcsolódó feladatokat jelent: az egyesüléssel, illetve az átalakulással létrejövő új jogi személyiség bejegyzésével kapcsolatos feladatok, a harmadik egy speciális eljárás, a regisztrációval összefüggő, a 17. cikk szerinti átalakulás. A negyedik pedig a 14. cikk szerinti felügyeleti jog.

- a regisztrációs eljárási szabályok, és
- a felügyeleti eljárási szabályok.

A regisztrációs eljárási szabályok további három csoportra bonthatóak:

- a létesítés bejegyzésének eljárási szabályai, valamint az ehhez kapcsolódó három jogintézmény: a jogi személyiség és a jogképesség, továbbá az ehhez kapcsolódóan, a regisztrált szervezetekre alkalmazandó jog meghatározásának szabályai,
- a módosítás szabályai, valamint a rendelettervezet által is külön kiemelt határon átível székhelyáthelyezés, valamint
- a törlés szabályai.

A regisztrációs eljárás szabályai

A létesítés bejegyzésének eljárási szabályai

A rendelettervezet szerint a létesítés – és ennek megfelelően – ennek bejegyzésére vonatkozó szabályok kettősek lehetnek:

- ex nihilo, vagyis elzárás nélküli létesítés, valamint – nevezzük így -
- a származékos létesítés, vagyis az olyan létesítés, amikor már az adott bejegyzendő szervezetnek jogi szempontból múltja van. Ez a létesítés a rendelettervezet szerint két formában valósulhat meg: egyesüléssel történő létesítés, illetve az átalakulással történő létesítés.

Az ex nihilo létesítés bejegyzésének szabályai

A regisztrációs eljárás kérelemre indul, és a kérelemhez az alábbi, a rendelettervezetben tételesen felsorolt mellékleteket kell csatolni⁶⁰⁰:

- az alapító okiratokat,
- arra vonatkozó nyilatkozatot, hogy a bejegyzendő szervezet célszerűen vagyonát elkülönítették⁶⁰¹,
- az alapszabályt

⁶⁰⁰ Rendelettervezet, 6. cikkely, 5. pont.

⁶⁰¹ Társaság esetén ez a nyilatkozat a törzstervezet rendelkezésére bocsátására vonatkozhat, ezért tartottam fontosnak beemelni a felsorolásba.

- a szándékolt székhely címe a Közösségen belül⁶⁰²,
- valamennyi vezet tisztségvisel neve és címe⁶⁰³, továbbá
- amennyiben az alapító jogi személy, úgy az alapító neve, célja és bejegyzés szerinti székhelye, vagy hasonló releváns információ az illetékes hatóságtól.

Amennyiben a bejegyzendő szervezetnél munkavállalók lesznek alkalmazásban, akkor a bejegyzéshez külön mellékletben kell becsatolni a külön ezzel kapcsolatban, kés bb megalkotandó, a munkavállalói részvételt l szóló irányelvben meghatározott okiratot⁶⁰⁴.

A kérelem és mellékleteinek beérkezése után dönt, hogy bejegyzi a szervezetet vagy elutasítja⁶⁰⁵ a bejegyzési kérelmet. A bejegyzési kérelem csakis akkor utasítható el, ha

- a szervezet célja törvénytelennek tekinthet , vagy
- a bejegyzés elutasítása közbiztonságért, b nmegezés miatt, egészségvédelemb l, jogok és a szabadság védelme miatt, vagy
- más fontos, jelent s közérdekb l szükséges⁶⁰⁶.

A rendelettervezet nem határozza meg pontosan a Hatóság számára, a döntés meghozatalára nyitva álló határid t, hanem csak annyit rögzít, hogy a hatóságnak a döntését indokolatlan késedelem nélkül meg kell hoznia⁶⁰⁷.

A Hatóság bármely döntése – akár a bejegyzésr l szóló, akár az elutasításról szóló – csak akkor érvényes, ha azt megjelenti a kérelem mellékleteivel együtt az Európai Közösség Hivatalos Lapjában⁶⁰⁸.

⁶⁰² Érdekes a rendelettervezet szóhasználata, mivel nem Európai Uniót, hanem Európai Közösséget említ. Ez ugyancsak alátámasztja, hogy az „európai jog hatálya alatt” kifejezés a közösségi jogot jelenti és ennek megfelelő en közösségi ügynökségnek kell a Hatóságot tekinteni.

⁶⁰³ Ez az elnevezés önkényes, az eredeti normaszövegben az igazgató tanács (governing board) megjelölés szerepel, ami – lévén alapítványról van szó – a mi fogalmaink szerinti kuratóriumot jelölheti.

⁶⁰⁴ Rendelettervezet, 6. cikk, 7. pont.

⁶⁰⁵ Véleményem szerint er síteni a jogbiztonságot, ha a rendelettervezet kitérne a hiánypótlás intézményére.

⁶⁰⁶ Rendelettervezet, 6. cikk, 6. pont. Társaságok esetén természetesen az elutasítási okokat más jogcímeken szükséges megjelölni, de a jelent ségét az ismertetésnek az adja, hogy a rendelettervezet külön meghatározza az elutasítási okokat és nem bízza teljes egészében a Hatóságra. Ez egy határozott garancia az alapítók számára.

⁶⁰⁷ Rendelettervezet, 6. cikk, 9. pont. Számomra azonban ez nem megnyugtató, mivel a létesítés bejegyzési szabályaihoz olyan jelent s, további jogintézmény kapcsolódik, mint a jogképeség és a jogi személyiség. Éppen ezért a fokozott jogbiztonság megkövetelné, hogy a döntés meghozatalára nyitva álló határid t egzaktnak, napokra meghatározva legyen.

Az így érvényesen meghozott döntés azonban még nem jogerős, mivel – mint azt már korábban említettem – a Hatóság első fokú hatóság, így döntése ellen fellebbezni lehet az Európai Közösség Bíróságához⁶⁰⁹. A fellebbezésre – jogorvoslatra – vonatkozó szabályok itt véget is értek, hiszen a rendelettervezet nem ad további útmutatást arra vonatkozóan, hogy ki a jogosult a jogorvoslat elterjesztésére, milyen határidőn belül kell ezt az arra jogosultnak megtennie. Hiányzik továbbá a jogorvoslatról történő lemondás, illetve az előbbiekkal szoros kapcsolatban a jogerős⁶¹⁰ kérdése.

A származékos létesítés bejegyzésének szabályai

A rendelettervezet értelmében a származékos létesítés az az alapítás, amikor már korábban létező, tagállami jog alapján létrehozott és bejegyzett szervezet, vagy szervezetek, egy jogi eljárás keretében egy új európai szervezetté alakul, mely szervezetet, az európai jog hatálya alá tartozó Hatóság által kidolgozott és vezetett nyilvántartásába kerül bejegyzésre.

A rendelettervezet szerint ez a jogi eljárás kétféle lehet: az egyik az egyesülés⁶¹¹, a másik pedig az átalakulás⁶¹².

Az egyesülés bejegyzésének szabálya koherenciába hozható a társasági egyesítési társaságok határon átnyúló egyesüléséről szóló irányelvvel is⁶¹³. A

⁶⁰⁸ Rendelettervezet, 6. cikk, 8. pont.

⁶⁰⁹ Rendelettervezet, 18. cikk. Bár a rendelettervezet nem nevesíti az Európai Közösségek Bíróságát – a normaszöveg a bíróságok (courts) megnevezést használja – nem lehet mást érteni alatta, hiszen egy európai (értsd: közösségi) jog hatálya alatt, aszerint létrehozott Hatóság, közösségi jog szerint meghozott döntéséről beszélünk. Ugyanakkor a rendelettervezet nem is ad támpontot arra vonatkozóan, hogy az szóhasználatában (bíróságok) milyen bíróságot, bíróságokat kell érteni. Az egész rendelettervezetből hiányzik bármiféle erre való utalás. Az Európai Közösség Bíróságára való következtetést nem csak az előbbiektől támasztják alá, hanem az is, hogy példaképek tekintett közösségi ügynökségek döntései ellen is – mint ahogy arról az előző részben írtam - ehhez a bírósághoz, pontosabban az Első fokú Bírósághoz kell benyújtani a fellebbezést.

⁶¹⁰ A jogerős ugyancsak jogbiztonsági követelmény a már korábban is említett jogi személyiség és jogképesség intézményével kapcsolatban.

⁶¹¹ Hiányossága a rendelettervezetnek, hogy nem definiálja az egyesülést, és nem tér ki arra, hogy az egyesülés milyen jogi formában hajtható végre. Ezzel kapcsolatban irányadóknak lehetne tekinteni a 613. pontban meghatározott irányelvet.

⁶¹² Az, hogy mindkét társasági transzformációs eljárási forma beépítésre került a rendelettervezetbe igen nagy jelentőséggel bír. Hiszen ezek az eljárások biztosítják az átjárást az ún. „sui generis” társaságok, valamint a tagállami társaságok és az ún. „sui generis” társaságok, illetve a tagállami társaságok és az indirekt európai jogi személyiségű társaságok között.

⁶¹³ Az Európai Parlament és a Tanács 2005/56/EK (2005. október 26.) irányelve a társasági egyesítési társaságok határon átnyúló egyesüléséről, HL. L. 310.

rendelettervezet ugyan meghatároz saját eljárási rendet erre vonatkozóan⁶¹⁴, de véleményem szerint elegendő lenne az irányelvet erre tekintettel módosítani, vagyis hogy amennyiben a határon átívelő egyesülésben résztvevő társaságok valamelyike megfelel a bejegyzés anyagi szabályainak⁶¹⁵, akkor a Hatóságnál kérhetik az egyesüléssel létrejövő új európai jogi személyiség bejegyzését.

Az átalakulás – mivel erre vonatkozóan nincsen közösségi jogszabály – szabályozására megfelel a rendelettervezet normaszövege⁶¹⁶. Ennek értelmében az átalakulás azon tagállam szabályai szerint kell, hogy lefolytatódjon, ahol az átalakuló szervezetet bejegyezték, vagy ahol a székhelye van, a rendelettervezet csak egy plusz-rendelkezést tartalmaz, amelynek értelmében az átalakuló szervezet köteles egy ún. Átalakulási Tervet készíteni⁶¹⁷. Ezután az átalakuló szervezet köteles az átalakulásról a tagállami illetékes hatóságot értesíteni, és részére, a tagállami jog szerinti összes dokumentumot megküldeni⁶¹⁸. A jogszervi vizsgálat után a tagállami kompetens hatóság kiállít az átalakulásról egy igazolást, mely igazolást az Átalakulási tervvel együtt meg kell küldeni a Hatóságnak⁶¹⁹. Az átalakulást a tagállami nyilvántartásban a rendelettervezet elírása szerint 6 hónap alatt le kell zárni. A Hatósági eljárásra azonban nincs meghatározva konkrét naptári napra lebontott határidő, csak az - most már - általános elvként elfogadott és alkalmazott „indokolatlan késedelem nélkül” megnevezés kötelezettség⁶²⁰.

Amennyiben a bejegyzendő szervezetnél munkavállalók lesznek alkalmazásban, akkor a bejegyzéshez külön mellékletben kell becsatolni a külön ezzel kapcsolatban, később megalkotandó, a munkavállalói részvételről

⁶¹⁴ Rendelettervezet, 5. cikkely, 4. pont

⁶¹⁵ Értsd: valamennyien európai jogi személyiség

⁶¹⁶ Rendelettervezet, 5. cikk, 5. pont.

⁶¹⁷ Rendelettervezet, 5. cikk, 5.c. pont

⁶¹⁸ Rendelettervezet, 5. cikk, 5.d. pont

⁶¹⁹ Rendelettervezet, 5. cikk, 5.d. pont. A rendelettervezetből egyértelműen látható, hogy a Hatóság ebben az eljárásban kifejezetten csak a leghalványabb értelemben vett regisztrációs kötelezettsége van, amennyiben a tagállam kiadja az átalakulási eljárás törvényes lefolytatásáról szóló igazolást. A bejegyzéssel kapcsolatban értékelési és mérlegelési jogosítványa azonban – ellentétben az ex nihilo alapítással - nincs.

⁶²⁰ Ezzel kapcsolatban lásd: 607.

szóló irányelvben meghatározott okiratot is csatolni kell a Hatóságnak megküldött dokumentációhoz⁶²¹.

Közös⁶²² követelmény még a származékos létesítés bejegyzésének szabályainál az, hogy az egyesülés és az átalakulás érvényességéhez és hatályosulásához szükséges hogy a Hatóság erre vonatkozó döntését az Európai Közösség Hivatalos lapjában megjelentesse, a döntéshez kapcsolódó valamennyi melléklettel együtt⁶²³.

Az egyesülés és az átalakulás jogkövetkezményeinek beálltához azonban még további feltételre van szükség, mégpedig arra, hogy a Hatóság döntése jogerős legyen⁶²⁴.

A létesítés bejegyzéséhez kapcsolódó további jogintézmények, mint annak következményei

Az egész szervezeti-intézményi rendszer kialakítása és működtetése, valamint az előzőekben meghatározott bejegyzési szabályok kialakítása csupán egy önmagáért való dolog lenne, ha nem kapcsolódnának hozzá további, nagyon is lényeges jogintézmények. Ezek pedig a következők:

- a jogi személyiség,
- a jogképesség, és végül
- az alkalmazandó jog meghatározása.

A rendelettervezet értelmében a létesítés során bejegyzett szervezet, az Európai Unió valamennyi tagállamára kiterjedő területi hatállyal megszerzi a **jogi személyiséget**. A szervezet ezt a jogállását azon a napon kapja meg, amelyik napon a Hatóság bejegyezte⁶²⁵.

⁶²¹ Rendelettervezet, 5. cikk, 5.e. pont

⁶²² Az egyesülésnél ennek a feltételnek, mint kereszthivatkozásának szerepelnie kell majd az esetleges irányelv módosításban.

⁶²³ Rendelettervezet, 5. cikk, 5.e. pont

⁶²⁴ Ezzel kapcsolatban lásd az ex nihilo létesítését bejegyzésének szabályainál írtakat a jogerősre vonatkozóan.

⁶²⁵ Rendelettervezet, 3. cikk. Bár a rendelettervezet nem említi, de a rendelettervezet 18. cikkében foglaltakból az következik, hogy ezen a bejegyzés alatt a jogerős bejegyzés kell értenünk. Bár – mint arra már az előzőekben többször rámutattam – egy olyan eljárás során, ahol nincs naptári napra konkrétan meghatározva az ügyintézési határidő, nehéz meghatározni a döntés jogerősítésének időpontját.

A bejegyzett szervezet a jogi személyiség megszerzésével **jogképességre** is szert tesz⁶²⁶. A rendelettervezet értelmében a bejegyzett szervezet teljes és feltétel nélküli jogképességgel rendelkezik. Tevékenységet folytathat az Európai Unió valamennyi tagállamán belül, vagy az Európai Unión kívüli országokban is⁶²⁷. Számomra rendkívüli jelentéssel bír, hogy a normaszöveg külön nevesítve hozza, hogy a bejegyzett szervezet jogképessége magába foglalja a vagyoni jogképességet⁶²⁸, vagyis, hogy a bejegyzett szervezet ingó-, és ingatlan vagyonnal is rendelkezhet⁶²⁹.

A jogképességnek azonban vannak korlátai: a bejegyzett szervezet csak olyan tevékenységet folytathat, amely nem ellentétes a közösségi joggal, vagy a bejegyzés helye szerinti tagállami joggal⁶³⁰.

A rendelettervezet közvetlenül nem tér ki a bejegyzett szervezet perbeli, illetve közigazgatási, vagyis az eljárási jogképességére. Közvetett eljárási jogképességről azonban beszélhetünk, ha abból az általános szabályból indulunk, hogy a bejegyzett szervezet jogi személyiséggel rendelkezik az Európai Unió valamennyi tagállamában. Ebből levezethető az eljárási jogképesség. Ez azonban legfeljebb a tagállami jog szerinti eljárási

Természetesen itt most vitába lehet ezzel szállni, hogy egy gazdasági társaság esetén mennyire szerencsés dolog erre várni. Én a magam részéről két dolgot látok útmutatónak: az egyik az ún. el - társasági forma, vagyis hogy a benyújtástól számítva kapja meg a jogi személyiséget a bejegyzendő szervezet, a másik pedig a gyors, végletekig leegyszerűsített és abszolút értelemben formalizált és digitalizált elektronikus bejegyzési eljárás. Mindezeknek azonban kifejezetten csak az ex nihilo létesítésnél van kiemelt jelentősége, a származékos létesítésnél csakis annyiban, hogy a származékos átalakuláshoz kapcsolódó jogkövetkezmények hatályosulásához szükséges a Hatóság regisztrációs döntése. Amíg ez nem következik, addig a származékos átalakulásban résztvevőket nem érinti hátrányosan a döntés elhúzódnása, hiszen addig is a régi formában működhetnek. Persze a gazdasági életben az indokolatlan és időben nem behatárolt hatósági eljárásoknak nagyon is komoly, pénzben is mérhető kihatása van. További jelentősége a bejegyzéshez kötött jogképességnek az az, hogy ez is alátámasztja a Hatóság közhatalmi-közjogi státusát, hiszen a Hatóság bejegyzési határozata – az abban foglalt állami (értsd: közösségi) elismerés – adja a szervezet jogképességét.

⁶²⁶ Rendelettervezet 4. cikk.

⁶²⁷ Rendelettervezet, 4. cikk, 3. pont.

⁶²⁸ Rendelettervezet, 4. cikk, 2. pont.

⁶²⁹ A rendelettervezet emellett még említi az üzleti képességet is (rendelettervezet, 4. cikk, 4. pont). Ennek indoka, hogy maga az eredeti jogszabály – ne hagyjuk semmiféle képen szem el t t - egy non-profit, közhasznú szervezet szabályozására jött létre. Nem magától értetődő a gazdasági, üzleti képessége. Véleményem ezzel a jogképességgel kapcsolatban az, hogy a jogalkotó célja egyértelműen az volt, hogy a jogalkotás alapja beleférjen az Római Szerződés 48. cikkelyében megadott definícióba, azon belül is megfeleljen a „haszonszerzési cél” fogalmi elemnek. Más magyarázat az üzleti képesség definiálására nincs. Az üzleti képesség külön kiemelésére európai jogi személyiségeknél értelemszerűen nincs szükség, így erre nem is tértem ki.

⁶³⁰ Rendelettervezet, 4. cikk, 1. pont. A normaszöveg még tartalmazza azt a kitételest is miszerint a tevékenység, vagyis a jogképesség gyakorlása, nem lehet ellentétes a közhasznú céllal. Ez európai jogi személyiségnél természetesen értelmezhetetlen, ezért a felsorolásból kihagytam.

jogképességet foglalja magába, a közösségi eljárási jogképességet nem. A közösségi eljárási jogképességet a Hatósági regisztráció biztosítja azáltal, hogy a Hatóság az európai jog hatálya alatt jön létre, tehát egy közösségi közhatalmi szervezet adja meg a bejegyzett szervezet jogi személyiségét és jogképességét.

A gyakorlati útmutatást erre vonatkozóan a harmadik jogintézmény, az **alkalmazandó jog** szabályai fogják számunkra megadni⁶³¹. A bejegyzett szervezet jogi személyiségként való működésére valamint jogképességére irányadó jog sorrendben a következők: a rendelettervezet szabályai, a rendelettervezet kifejezett feljogosítása alapján az alapító okirata és szabályzatok⁶³². Ha azonban valamilyen kérdést a rendelettervezet, vagy az alapító okirat és a szabályzatok nem rendeznek, akkor az irányadó jog a tagállami jog⁶³³. A tagállami jogon belül is külön sorrendet állapít meg a rendelettervezet. Ennek megfelelően a tagállami jogszabályok közül is elősorsúságot élvez a közösségi jognak a tagállami jogba adoptált jogszabályai, melyek a bejegyzett szervezetre vonatkoznak, aztán a tagállamnak a bejegyzett szervezetre vonatkozó saját jogszabályai, végül az alapító okirat rendelkezései, megfelelően a tagállami más, a bejegyzett szervezethez hasonló szervezetek alapító okiratainak megfelelően. A rendelettervezet értelmében a tagállami jog alatt azt a tagállami jogot kell érteni, amely tagállamban a bejegyzett szervezetnek a Hatóságnál regisztrált székhelye van.

A három jogintézményt igazából az alkalmazandó jognál deklarált egyenl bánásmód elve⁶³⁴ fogja össze, illetve teszi teljessé mind a jogi személyiséget, mind pedig a jogképességet. Ennek értelmében a Hatóságnál bejegyzett, a rendelettervezet hatálya alá rendelt szervezetet úgy kell kezelni valamennyi tagállamban, mintha abban a tagállamban hozták volna létre, a tagállami jognak a bejegyzett szervezetre vonatkozó szabályai alapján, ahol a bejegyzett szervezetnek a Hatóságnál regisztrált székhelye van⁶³⁵.

⁶³¹ Rendelettervezet, 9. cikk.

⁶³² Rendelettervezet, 9. cikk, 1. (a) és (b) pontok

⁶³³ Rendelettervezet, 9. cikk, 1. (c) pont.

⁶³⁴ Véleményem szerint ez inkább kölcsönös elismerési kötelezettséget jelent.

⁶³⁵ Rendelettervezet, 9. cikk, 1. pont.

A változások bejegyzésének eljárási szabályai

A változás bejegyzésének szabályai két csoportba sorolhatóak:

- az általános, minden változásra kiterjedően alkalmazandó szabályok, valamint
- a különös eljárási szabályok, amelyek kizárólag egyetlen módosításra, a székhelyáthelyezésre vonatkozóan tartalmazzak előírásokat.

A változásbejegyzés általános szabályai

A rendelettervezet értelmében a bejegyzett szervezetnek, a működésében, illetve a dokumentumaiban bekövetkezett mindennemű változásait be kell jelentenie a Hatósághoz⁶³⁶. Ennél többet a rendelettervezet nem mond. Éppen ezért csak következtethetünk az eljárási szabályokra. Ennek megfelelően vélelmeznünk kell, hogy a változásbejegyzés eljárási szabályai megegyeznek a létesítés bejegyzésének eljárási szabályaival. Így a változás bejegyzés is kérelemre indul, és csatolni kell hozzá a megfelelő, a módosítással érintett dokumentumokat mellékletként. A változások hatályosulásához szükséges még, hogy a változásokat, tehát az új adatokat, a Hatóság az Európai Közös Hivatalos Lapjában közzétegye⁶³⁷, valamint, hogy a változások regisztrálásáról hozott döntése jogerős legyen⁶³⁸.

A változásbejegyzés különös szabályai

Mint a bevezetésben is említettem, a különös szabályok egyetlen módosítást érintenek, a bejegyzett szervezetnek, a Hatóság által regisztrált székhelyének változását, vagyis tagállamból a másikba történő áthelyezését⁶³⁹.

A rendelettervezet nem határozza meg a székhely fogalmát, csak annyit rögzít, hogy a bejegyzett szervezet székhelyének az Európai Unión belül kell

⁶³⁶ Rendelettervezet, 6. cikk, 10. pont.

⁶³⁷ Rendelettervezet, 6. cikk, 10. pont.

⁶³⁸ Rendelettervezet, 18. cikk. Az eljárási határidővel és a jogerősvel kapcsolatos kifogásaim és észrevételeim itt is éppúgy érvényesek, mint az előzőekben, a létesítési eljárással kapcsolatos részben. Lásd: 607. és 610. pontokat.

⁶³⁹ Sem a rendelettervezet, sem pedig annak indoklása nem szól arról, hogy mi indokolja a határon átvitt székhelyáthelyezés kiemelését az általános szabályok közül.

lennie⁶⁴⁰. A rendelettervezet továbbá kimondja, hogy a bejegyzett szervezet székhelyét jogosult egyik tagállamból a másikba áthelyezni, anélkül, hogy ez a bejegyzett szervezet felszámolásával vagy egy új jogi személyiség létrehozásával járna⁶⁴¹.

Ugyanakkor a bejegyzett szervezet nem helyezheti át székhelyét, ha felszámolási eljárás van ellene folyamatban, vagy ha más eljárást indítottak ellene⁶⁴².

Az áthelyezési eljárásról⁶⁴³ való döntés a bejegyzett szervezet legfőbb döntéshozó szervének hatáskörébe tartozik⁶⁴⁴. A szándék elhatározása mellett a legfőbb döntéshozó szervnek el kell készítenie az áthelyezési javaslatot is⁶⁴⁵. A javaslatnak a következőket kell tartalmaznia⁶⁴⁶:

- a bejegyzett szervezet jelenlegi nevét, a bejegyzett székhely címét és a bejegyzett szervezet regisztrációs számát,
- a tervezett új bejegyzett székhely címét, valamint beleértve a módosított alapszabályt,
- az áthelyezés tervezett időrendjét,

⁶⁴⁰ Rendelettervezet, 7. cikk, 1. pont. Ebből a definícióból két következtetésre juthatunk. Az egyik az, hogy a rendelettervezet az ún. székhely elvet választja és követi, vagyis csakis és kizárólag olyan szervezet jegyezhető be a Hatóságnál, amelynek alapszabály szerinti székhelye az Európai Unióban belül található. A másik ennek folyománya, vagyis ez a megfogalmazás szorosan értelmezi a székhely meghatározást, mint az Római Szerződés 48. cikkelye. Ezzel szemben ugyanis a székhely nem csak a tényleges, alapszabály szerinti székhelyet jelenti, hanem központi ügyintézés helyét, valamint a gazdasági tevékenységének a helyét is.

⁶⁴¹ Rendelettervezet, 7. cikk, 2. pont.

⁶⁴² Rendelettervezet, 7. cikk, 2. (e) pont.

⁶⁴³ Véleményem szerint ezen eljárás szabályozása alapulhat a Tanács és Parlament 14-es számú irányelv tervezete az egyik országból a másikba történő társasági székhelyáthelyezésről, alkalmazandó jog megváltoztatásával (XV/D2/6002/97-EN REV.2) elnevezést viselő jogszabálytervezet elírásainak is, természetesen megfelelő módosítással és átdolgozással. A jogszabálytervezet részleteiben már ismertettem, ezért erre most itt nem kívánok ismét kitérni.

⁶⁴⁴ Rendelettervezet, 7. cikk, 2. (a) pont, és 11. cikk, 6. pont. A rendelettervezet az irányító testület (governing board) megnevezést használja. Figyelemmel arra, hogy a rendelettervezet a gazdasági társaságok szemszögéből vizsgáljuk, célszerűnek tartom, hogy mellőzzem a normaszövegben használt megjelölést és helyette inkább a továbbiakban a legfőbb döntéshozó szerv elnevezését használom. A rendelettervezet nem szabályozza sem ebben a cikkelyben, sem pedig az irányító testületre vonatkozó cikkelyekben azt, hogy ezt a döntést milyen formában és eljárás keretében hozza meg. Az egyetlen támpontunk a rendelettervezet 8. cikkelye, mely az Alapítvány alapító okiratának minimális tartalmi elemeiről szól. Ennek (j) pontja tartalmazza, hogy az alapító okiratnak tartalmaznia kell az irányító testület összehívására és annak vezetésére vonatkozó szabályokat. Dolgozatomban szempontjából valójában semmilyen jelentősége nincs ennek a kérdésnek, mivel a bejegyzendő európai jogi személyiségbe tartozó gazdasági társaságok anyagi jogi szabályai tartalmazzák azokat az elírásokat, amelyek a döntés meghozatalára vonatkoznak. Az ok, amiért erre kitértem, az az, hogy egy más szemszögben, egyfajta alternatíva bemutatásával szemléltessék ezt a kérdést.

⁶⁴⁵ Rendelettervezet, 7. cikk, 2. (a) pont.

⁶⁴⁶ Rendelettervezet, 7. cikk, 2. (a) pont, i – iv.

- egy beszámolót, mely elmagyarázza és indokolja az áthelyezés jogi és közgazdasági aspektusait, valamint a foglalkoztatásra gyakorolt hatását és a székhelyáthelyezés jelent ségeinek ismertetését a bejegyzett szervezet hitelez i és szerz déses partnerei számára.

Az áthelyezési javaslatot a legf bb döntéshozó szervnek meg kell küldenie a Hatóságnak. A Hatóság ezután kiállít egy igazolást, amely tanúsítja, a végrehajtáshoz szükséges cselekvések és formalitások elvégzését az áthelyezés el tt⁶⁴⁷. Az igazolás kiállítása után kerülhet sor az új cím és a módosított alapszabály bejegyzésére.

Az új székhely bejegyzésének hatályosulásához szükséges még az új címnek az Európai Közösség Hivatalos Lapjában való közzététele⁶⁴⁸, illetve, hogy a döntés joger re emelkedjen⁶⁴⁹.

A bejegyzésb l való törlés eljárási szabályai

A rendelettervezet nem szabályozza külön cikkelyben a bejegyzésb l való törlés részletes, eljárási szabályait. Ez a kérdés csak közvetve szerepel a Hatóság hatásköri szabályai közt. Ugyanis a bejegyzésb l való törlés összefügg a megszüntetés (kikényszerített), illetve a megsz nés (önkéntes) szabályaival⁶⁵⁰. Ezen utóbbi két kategória mindegyike az anyagi jogi területére tartozik. Vagyis annak jogszabályi meghatározása és feltételeinek felsorolása, hogy a bejegyzett szervezet hogyan fejezheti be tevékenységét⁶⁵¹. A megszüntetésnek azonban vannak eljárásjogi vonzatai is, hiszen a Hatóság ellen rzési jogkörében eljárva – bizonyos feltételek fennállása esetén - javasolhatja a bejegyzett szervezet felosztatását, a bejegyzett székhely szerinti

⁶⁴⁷ Rendelettervezet, 7. cikk, 2. (b) pont.

⁶⁴⁸ Rendelettervezet, 7. cikk, 2. (c) pont.

⁶⁴⁹ Rendelettervezet, 18. cikk. Lásd még: 607. és 610. pontok.

⁶⁵⁰ Rendelettervezet, 16. cikk. A rendelettervezet a felosztatás (dissolution) szót használja.

⁶⁵¹ Figyelemmel arra, hogy a rendelettervezet egy közhasznú jogállású szervezetre íródott, nem kívánok ezen anyagi jogszabályok ismertetésére kitérni. Azon szervezetek esetében pedig – az európai jogi személyiség formái – amelyek regisztrációs szervezetére analógiaként kívánjuk alkalmazni a Hatóságra vonatkozó rendelettervezeti el írásokat, a saját anyagi jogi szabályai külön tartalmazzák azokat az eseteket, amelyek az európai jogi személyiség megszüntetéséhez vezetnek.

tagállami bíróságon⁶⁵². A tényleges, sz kebb értelemben vett törlési eljárás lefolytatására vonatkozó szabályok azonban nem találhatók meg a rendelettervezetben.

Ennek megfelel en most is csak közvetett értelmezéssel juthatunk el célunkhoz. Ennek megfelel en a törlési eljárásnak két formája lehetséges, aszerint, hogy ki kezdeményezi az eljárást. Az egyik az önkéntes elhatározáson alapuló törlési eljárási, a másik a kikényszerített törlési eljárás.

Az önkéntes törlés eljárási szabályai

Ebben az esetben a bejegyzett szervezetre vonatkozó anyagi jogi szabály szerint hatáskörrel rendelkező legfőbb döntéshozó szerve, az erre vonatkozó szavazati és szabályok szerint jogosult a döntés meghozatalára, hogy felszámolja a bejegyzett szervezet további működését⁶⁵³. Ezt követően – figyelemmel az létesítés bejegyzésének szabályaira – a bejegyzett szervezet benyújtja a törlés iránti kérelmet a Hatósághoz, csatolva a megfelelő mellékleteket⁶⁵⁴. A Hatóság ezt követően meg kell, hogy hozza a törléssel szembeni döntését. A döntést, annak hatályosulásához közzé kell tennie a Közösség Hivatalos Lapjában, továbbá jogerőssé kell válnia. Csakis és kizárólag ezt követően lehetséges a bejegyzett szervezet törlése a Hatóság által vezetett regisztrációból. A bejegyzett szervezet pedig a törléssel szemben hozott

⁶⁵² Rendelettervezet, 14. cikk, 8. pont. A bíróság nincs egyértelműen a rendelettervezetben. Meglátásom szerint ez a bíróság, nem azonos – pontosabban nem lehet azonos - a 609. pontban említett Első fokú Bírósággal. Ugyanis az Első fokú Bíróság – és az egész közösségi bírói jogalkalmazási rendszer – nincs felhatalmazva hatósági jogkör gyakorlására. A felozlatás pedig tisztán hatósági jogkör, amit magának a Hatóságnak kéne gyakorolnia, és ahol, ebben a vonatkozásban, a bíróság csak jogértelmezés, vagy fellebbezés alapján, jogorvoslati döntést hozhat, hogy a Hatóság megszüntetheti-e a bejegyzett szervezetet vagy sem. Ezért a felozlatásról döntő bíróság alatt pedig nem lehet mást érteni, mint a bejegyzett szervezet regisztráció szerinti székhelyének ennek a tevékenységnek a végrehajtására hatáskörrel, illetve illetékességgel rendelkező tagállami bírósága. Ugyanakkor én ezt a szabályozást alapjaiban elhibáztottnak tartom, mivel ezzel a Hatóságnak az ellenőrzési hatáskörének leglényegesebb jogkörét veszik el, gyengítve ezzel a jogállását és csírájában fojtják el a saját szankció alkalmazásának lehetőséget. Az értelmezést pedig még a nyelvi-etimológia elemzés sem segíti, mivel a 18. cikk szerinti jogorvoslati fellebbezéssel szembeni szakaszban többesszámot (courts) használ a rendelettervezet készítője, míg ebben a cikkelyben és a 16. cikkelyben is az egyszámot (court) használja.

⁶⁵³ Ez egyébként hiányában itt most nem tudom megjelölni ezeket a dokumentumokat tételesen és

⁶⁵⁴ Jogi útmutatás hiányában itt most nem tudom megjelölni ezeket a dokumentumokat tételesen és egzaktnak, csak néhány javaslatot tudok erre tenni, természetesen az európai jogi személyiség vonatkozásában. Így pl.: a döntéssel szembeni hozott jegyzőkönyv, az abban foglalt határozattal, a megszüntetés után megmaradt vagyoni további felhasználására tett javaslat, a tartozások és hitelek teljes kielégítésére vonatkozó nyilatkozat.

határozat jogerőre emelkedésének napjával szűnik meg, és ezzel a nappal kell kivezetni a regisztrációból.

A kikényszerített törlés eljárási szabályai

Ez az eljárás teljes egészében különbözik az előző pontban említetttel⁶⁵⁵. Ebben az esetben ugyanis a Hatóság kezdeményezi a feloszlást és ezzel együtt a törlési eljárást. Maga az eljárás első szakasza még Hatósági hatáskörben indul⁶⁵⁶. A Hatóság ellenzéris eljárást folytat a bejegyzett szervezetnél, és ennek során a létesítés bejegyzésének elutasításául szolgáló körülményeket tár fel⁶⁵⁷. Ekkor a legfőbb döntéshozó szervnél meghallgatást kezdeményezhet, és ezt követően teszi meg a javaslatot a bejegyzett székhely szerinti tagállami bíróságnál a feloszlásra⁶⁵⁸.

A feloszlásról tehát a tényleges döntést a tagállami bíróság hozza meg, de a tagállami bíróság csak abban kompetens, hogy megállapítsa a rendelettervezetben meghatározott körülmények meglétét, vagyis, hogy a Hatóság törvényesen járt el, amikor a kezdeményezte a feloszlást. A tagállami bírósági döntést követően kerülhet sor aztán a bejegyzett szervezet regisztrációból való törlésére, az önkéntes törlési eljárás szabályai szerint⁶⁵⁹.

⁶⁵⁵ Rendelettervezet 14. cikk, 8. pont és a 16. cikk, 2. pont, valamint a 16. cikkelyhez fűzött jogalkotói hivatalos indoklás. Továbbá ehhez kapcsolódóan lásd még a felügyeleti jogkör gyakorlásának ismertetését.

⁶⁵⁶ A kezdeményezéssel összefüggésben azonban érdemes megfontolni egy tagállami hatósági kezdeményezési jogot is, hiszen a felügyeleti jog alapján ez indokolt lenne. Ezzel kapcsolatban lásd: 676. pont. Továbbá indokolt a hitelező felszámolási eljárást is bevenni a kikényszerített törlési eljárás alapjai közé is felvenni.

⁶⁵⁷ Rendelettervezet 14. cikk, 8. pont, illetve a 6. cikk, 6. pontban meghatározott létesítést bejegyzésének elutasításául szolgáló körülmények.

⁶⁵⁸ Ezzel kapcsolatban lásd: 651. pont.

⁶⁵⁹ a. Véleményem szerint célszerűtlen és indokolatlan a kikényszerített megszüntetés esetén az eljárás megbontása. Ezzel ugyanis hatásköri és kollíziós problémák merülhetnek: Egy közösségi jog alapján létrehozott, hatósági jogkörökkel is felruházott (ellenzéris) közösségi ügynökség által, egy közösségi jogszabály által meghatározott eljárás keretében bejegyzett szervezettel, szintén közösségi jog alapján egy tagállami bíróság mondja ki a megszüntetést (feloszlást). Meglátásom szerint itt egy olyan jogdogmatikai ütközés áll fenn (közösségi jog elsőbbsége v/s tagállami jog), amely eleve kizárja a körből a tagállami bíróságot.

b. A másik probléma a tagállami bíróság és joghatóság bevonásával számomra az, hogy ezzel a Hatóságot, mint azt már 652. pontban is leírtam, mint közhatalmi szervet gyöngítjük. Ezért meg kell hagyni neki a megszüntetés kimondásának jogát, amennyiben ezt az ellenzéris során megalapozottnak tartja és hozza is meg az erre vonatkozó döntést. Ezt a döntést pedig, az általános szabályok szerint (lásd 18. cikk) majd meg lehet támadni az Első fokú Bíróság előtt.

Egy speciális törlési eljárás

Van még egy egészen speciális törlési eljárás is szabályozva a rendelettervezetben, amely azonban inkább határterületnek tekinthető, mely a változás és a törlés között, illetve annak metszetében helyezkedik el. A rendelettervezet szerint ez egy átalakulási eljárás, amikor a Hatóságnál bejegyzett szervezet átalakul ugyanilyen jogállású és típusú tagállami szervezetté⁶⁶⁰.

A vonatkozó jogszabályi előírás szerint, ennek az átalakulásnak két előfeltétele van:

- az egyik, hogy a bejegyzett szervezet alapító okirata az átalakulásnak ezen formáját engedélyezze, mely erre vonatkozó felhatalmazás kötelező tartalmi elem, és a másik, hogy
- a Hatóság jogerős bejegyzését 1 számított 2 éven elteltje⁶⁶¹.

Előírja továbbá a rendelettervezet, hogy ezen átalakulás nem járhat együtt a bejegyzett szervezet felszámolásával vagy új jogi személyiség létrehozásával⁶⁶².

Az átalakulásról való döntés a bejegyzett szervezet legfőbb döntéshozó szervének hatáskörébe tartozik és egyúttal dönt az új, a tagállamnak a joga⁶⁶³ szerint létrehozott alapító okiratról, valamint az Átalakulás Tervezett Feltételiről⁶⁶⁴. A Tervezetnek tartalmaznia kell a következőket:

- a bejegyzett szervezet neve és bejegyzett székhelye

⁶⁶⁰ Rendelettervezet, 17. cikk. Pontos jogi terminológiája a visszaalakulás lehetne. Dolgozatomban szempontjából ezen rész ismertetésének több okból is van relevanciája. Egyrészt alátámasztja azt a tétisemet, hogy mindenféleképpen szükséges az európai jogi személyiség regisztrációja számára egy külön, a közösségi elsődleges (köz)jog alapján létrehozott ügynökség (hatóság), mely csakis és kizárólag ezen szervezetek regisztrációjával és esetleg külön hatósági ellenőrzésével foglalkozik, teljesen mind jogilag, mind pedig szervezetileg elkülönülve a hasonló funkciót betöltő tagállami intézményektől. Másrészt ezen visszaalakulás biztosítja az átjárhatóságot az európai jogi személyiség és a tagállamokban külön szabályozott más, kizárólagosan a tagállami jog hatálya alá tartozó gazdasági társaságai között.

⁶⁶¹ Rendelettervezet, 17. cikk, 1. és 3. pont.

⁶⁶² Rendelettervezet, 17. cikk, 2. pont.

⁶⁶³ A tagállam alatt azt a tagállamot kell érteni, amelynek területén a bejegyzett regisztráció szerinti székhelye van. Rendelettervezet, 17. cikk, 1. pont.

⁶⁶⁴ Rendelettervezet, 17. cikk, 4. pont. A továbbiakban: Tervezet.

- az új, a tagállami jog szerint megalkotott alapszabályt, melyet meg kell küldeni az erre illetékességgel és hatáskörrel rendelkező tagállami hatóságnak⁶⁶⁵.

A tagállami hatóság ezt követően megvizsgálja, majd pedig dönt az átalakulás bejegyzéséről. Amennyiben jóváhagyja a bejegyzett szervezet átalakulási kérelmét, akkor erről a Hatóságot is értesíteni köteles⁶⁶⁶.

A Hatóság akkor törli a nyilvántartásából a bejegyzett szervezetet, ha a tagállami értesítés megérkezik⁶⁶⁷, illetve ha az átalakuláshoz kapcsolódóan a munkavállalói részvételhez kapcsolódó, a rendelettervezet szerinti⁶⁶⁸ nyilatkozat is megérkezik. A törlés érvényességéhez szükséges az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában történő közzététel⁶⁶⁹, hatályosulásához pedig az, hogy a törlésről szóló Hatósági határozat jogerős⁶⁷⁰ legyen.

A felügyeleti eljárás szabályai

A rendelettervezet szerint nem csak regisztrációs szervként, hanem ellenőrző szervként is definiálja a Hatóságot⁶⁷¹. Ezen hatáskörén belül a Hatóság széles feladatkörrel és jogosítványokkal rendelkezik⁶⁷². Természetesen és értelemszerűen ezen a feladatok és a hozzá kapcsolódó jogosítványok – a rendelettervezet természetéből fakadóan – egy közhasznú jogállással rendelkező, non-profit szervezethez vannak igazítva. Egy ilyen szervezetnél

⁶⁶⁵ Rendelettervezet, 17. cikk, 4. i – ii. pont.

⁶⁶⁶ Rendelettervezet, 17. cikk, 4. ii. pont.

⁶⁶⁷ Rendelettervezet, 17. cikk, 5. pont.

⁶⁶⁸ Rendelettervezet, 6. cikk, 7. pont.

⁶⁶⁹ Rendelettervezet, 17. cikk, 5. pont.

⁶⁷⁰ Rendelettervezet, 18. cikk.

⁶⁷¹ Rendelettervezet, 14. cikk, 1. pont. A rendelettervezet ezen cikkelyéhez fűzött hivatalos indoklás is kiemeli, hogy a felügyeleti hatáskör kialakításakor komoly koncepcionális ütközések voltak. Alapvető kérdésként merült föl, hogy az ellenőrzés közösségi szinten valósuljon meg, vagy hagyják a tagállamokra? Továbbá, hogy az esetleges közösségi ellenőrzés a Hatóságon belüli egységes struktúrában valósuljon-e meg, vagy külön szervezeti egységet hozzanak-e létre erre a célra? Ha pedig külön szervezetet hoznak létre közösségi szinten, akkor ez egy bírói intézmény legyen vagy közigazgatási (ügynökség, hatóság)? Az indoklás szerint a rendelettervezetben is szereplő közösségi szinten kialakított, egységes, közigazgatási besorolású szervezeti szisztéma létrehozása győzött, mivel ez a struktúra biztosítja a leggyorsabb és a leghatékonyabb felügyeletet a bejegyzett szervezetek fölött.

⁶⁷² Nagyon fontos kérdés egy felügyeleti joggal kapcsolatban a hatáskör terjedelme. Az indoklás ezzel kapcsolatban a széles hatáskör mellett foglal állást, beleértve – többek között – a nyomozati jogkört is. Figyelemmel azonban dolgozatunk tárgyára, a magam részéről elvetem az európai jogi személyiség felügyeletével kapcsolatos széles hatáskör elvét. Ezen utóbbival a későbbiek folyamán, a vonatkozó szabályok ismertetésekor még foglalkozom.

természetes egy széles skálán mozgó jogkör. Éppen ezért, én ebben a részben kívánok kitérni ezen jogkörök és az ezekből fakadó cselekvési lehetőségek ismertetésére⁶⁷³, mivel ez dolgozatomban tárgya szempontjából teljességgel alkalmazhatatlanok. Természetesen nem kívánom elvetni a teljes ellenzéi jogkört sem, hanem inkább a rendelettervezetből fakadó jogi-logikai következtetések alapján azt próbálom bemutatni, hogy adott esetben, egy későbbi, erre irányuló jogalkotás során mire is kellene figyelnie az ezen jogkör megalkotásakor a jogalkotónak.

Két, a rendeletben is megfogalmazott jogkört azonban mindenféleképpen át kell venni. Az egyik a törvényességi felügyelet, a másik a felosztatás kezdeményezésének joga⁶⁷⁴. Ezekhez a jogkörökhöz pedig hozzá kell rendelnünk szankcionálási, valamint az ehhez kapcsolódóan végrehajtási jogosítványokat. Véleményem szerint a törvényességi felügyeleti jogkör a tényleges ellenzéi jogkör, míg a felosztatás kezdeményezés jogát én inkább a szankcionálási jogkörbe sorolnám.

Ennek megfelelően a felügyeleti eljárás szabályai tehát két nagy csoportba sorolhatók:

- a ellenzéi eljárás szabályai, valamint megállapított sérelem esetén
- a szankcionálási szabályok.

Az ellenzéi eljárás szabályai

Ha megnézzük a rendelettervezeten vonatkozó normaszövegét, akkor látható, hogy vizsgálatunk szempontjából a felügyeleti hatáskörön belüli ellenzés csupán egyetlen tevékenységet foglal magába: a törvényességi felügyeletet. A törvényességi felügyelet kétirányú tevékenység:

⁶⁷³ Rendelettervezet 14. cikk, 3-8. pontok. Az ezekben megjelölt speciális jogkörök a következők: nyomozati jogkör, vagyoni védelmi jogkör, független szakértői (felügyelői) kijelölése a szervezethez, vezetői tisztviselői eltávolításának joga, ha a bíróság megállapítja a bűnösségét, bankszámla zárolási jogkör, teljes döntéshozó szerv tevékenységének felfüggesztése. A rendelettervezet (14. cikk, 9. pont) felállít hatásköri korlátot is, mint egyfajta kötelezettséget, amikor kimondja, hogy a Hatóság nincs felhatalmazása arra, hogy beavatkozzon a szervezet igazgatásába.

⁶⁷⁴ Ezt a jogosítványt azonban jelentősen átalakítva kell csak megtartani. Ezzel kapcsolatban lásd: 573. pont.

- biztosítani, hogy a bejegyzett szervezet működése összhangban legyen az alapító okirattal, illetve a rendelettervezet elírásaival, valamint
- figyelemmel kísérni és biztosítani, hogy a vezet testületek működése és döntése összhangban legyen az alapító okirattal és a rendelettervezet elírásaival⁶⁷⁵.

Ugyanakkor az ellenrzési jog – véleményem szerint – nem terjedhet ki a hitelez védelemmel kapcsolatos ellenrzésre, valamint a gazdálkodás számviteli és adóellenrzésre. Ezen két ellenrzési típusnak feltétlenül tagállami hatáskörben kell maradnia⁶⁷⁶, ami természetesen nem zárja ki a hatóságok közötti szoros együttműködést.

Az eljárás kezdeményezésére és lefolytatására, valamint a döntés meghozatalára vonatkozó eljárási szabályok rendelettervezetben felfektetett elírásai dolgozatom tárgya szempontjából nem alkalmazhatóak, tehát azokat nem lehet sem átvenni, sem pedig módosítani. Ezeket az elírásokat majd újra kell alkotni az európai jogi személyiség jellegéhez igazodóan.

A szankcionálási eljárás szabályai

Jogelméleti tény, hogy maga a felügyeleti, ellenrzési hatáskör hatékony végrehajtási eszközök nélkül nem érheti el alapvető célját. Ugyanez a helyzet a Hatóság esetében is. Ahhoz tehát, hogy Hatóságunk egy jól működő intézmény legyen, szükséges az ellenrzési jogkör mellé adni szankció kiszabására feljogosító jogosítványt is.

A rendelettervezet ebben a körben is megfogalmaz, kifejezetten az Európai Alapítvány vonatkozásában elírásokat, de - mint azt már többször is említettem – nem hagyatkozhatunk ezekre a szabályokra.

Én a magam részéről a szankcióknak három formáját különböztetném meg:

⁶⁷⁵ Rendelettervezet, 14. cikk, 1. pont.

⁶⁷⁶ Ezt a megállapításomat nem csak a Hatóság speciális jogállása követeli meg, hanem az a tény is, hogy ezekben a kérdésekben egyáltalán nincs a Közösségnek kizárólagos hatásköre. Az persze már képezheti további vita tárgyát, hogy felhatalmazzuk-e a Hatóságot olyan jogosítvánnyal, hogy amennyiben a törvényességi ellenrzés során ilyen típusú törvénysértést észlel, akkor jelezze-e a tagállam, erre hatáskörrel rendelkező hatóságának. Persze ebből a továbbiakban az is következik, hogy a tagállami hatóság, ellenrzése során valamely, saját joga szerinti törvénysértést tapasztal, akkor lehetősége van-e ennek jelzésére a Hatóság felé és kérheti-e szankcionálási jogkör alkalmazását.

- figyelmeztetés,
- bírságolás,
- felozlatás kezdeményezés.

Természetesen ezen eszközök alkalmazásának alapja, sorrendje és nagysága, az ellenkezés során feltárt törvénytelenységhez kell igazodniuk. Azt azonban le kell szögezni, hogy felozlatás kezdeményezés csakis végső eszköz lehet, illetve szükséges külön meghatározni azon esetek körét, amikor külön kezdeményezhet törvénytelen miatt a felozlatás⁶⁷⁷.

A szankcionálás mellé szükséges a kiszabott büntetések végrehajtásának szabályozása is. Ezzel kapcsolatban felmerül a kérdés, hogy Hatóságunk végrehajtó hatóság-e is egyben és ha igen akkor milyen szabályok alapján járhat el. Véleményem szerint a Hatóság csak egy esetben nem lehet egyben végrehajtó hatóság is. Ez pedig a kiszabott bírságok végrehajtása. Ennek egyértelműen hiányoznak a jogi, a személyi és a tárgyi feltételei. Ugyanakkor a Hatóságot fel kell hatalmazni arra, hogy amennyiben a megbírságolt bejegyzett szervezet, a bírságot kiszabó határozatban megjelölt határidőn belül nem fizeti ki a bírságot, úgy a Hatóság kezdeményezi a törlési eljárást. Ha azonban a Hatóság nem kíván élni a törlés kezdeményezésével, vagy a megbírságolt jogorvoslással él a bírságot kiszabó döntés ellen az Első fokú Bírósághoz, a közösségi elsődleges jogban megvan a jogalap a végrehajtásra⁶⁷⁸. Ugyanis ezeket a bírósági határozatokat a tagállami belső jog szerinti polgári peres eljárás alapján kell végrehajtani, még hozzá külön eljárás nélkül, közvetlenül az erre feljogosított tagállami szervhez fordulva.

A jogi probléma ott kezdődik, amikor a Hatóság döntése fellebbezés nélkül válik jogerőssé, mert ennek végrehajtására nincs támpontunk a közösségi jogban. Van azonban egy közösségi másodlagos jogszabály⁶⁷⁹, amelynek ha a hatályát kiterjesztjük a Hatóság határozatára, akkor alkalmazhatóvá válik a bírság végrehajtás.

⁶⁷⁷ Ezzel kapcsolatban lásd: 655. pont.

⁶⁷⁸ Római Szerződés 244. cikk, és 256. cikk.

⁶⁷⁹ A Tanács 44/2001/EK (2000. december 22.) Rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról HL L 12/1 2001.1.16.

3. A Közösség jogi eszközei

A Közösség jogi eszközeinek vizsgálatakor két probléma tisztázása fontos. Az egyik, hogy mit vegyen nyilvántartásba az újonnan létrehozott közösségi hatóság, vagyishogy milyen gazdasági társaságok (cégek) kerülhetnek, illetve kerüljenek nyilvántartásba vételre. A jogi eszközökön belül ezeket nevezem én anyagi jogi eszközöknek. A másik kérdés annak meghatározása, hogy az új közösségi hatóság milyen eljárási rend keretében m ködjön, vagyishogy az anyagi jogi által meghatározott társasági formák milyen eljárási szabályok betartásával kerüljenek bejegyzésre, és természetesen a kés bbiekben hogyan történjen a módosításuk. A jogi eszközökön belül ezeket nevezem én eljárás jogi, vagy más néven alaki jogi eszközöknek.

3.1 Az anyagi jogi eszközök

Az el z pontban arra kerestük a választ, hogy ki adhat, és ha igen, milyen alapon egy adott szervezetnek Közösségi szint jogi személyiséget. Most továbblépve azt fogjuk megvizsgálni, hogy ha ez a Közösségi szint jogi személyiség megadható, akkor ennek ki lehet alanya, vagyis milyen személyi hatálya legyen. Figyelemmel arra, hogy a társasági jog a vizsgáldásunk tárgya, és így az anyagi eszközök is, csakis erre a szervezeti formára irányulhat. Ezek az eszközök tehát arra vonatkoznak, jogszabályként, pedig azt szabályozzák, hogy milyen gazdasági, illetve cégformák azok, amelyek a Közösség, mint közhatalmi jogosítvánnyal rendelkező szervezet által elismerhetők, illetve milyen gazdasági és jogi formációknak lehet megadni az európai jogi személyiséget.

Ennek tisztázása azért is fontos, mert eltér fogalom-tartalommal találkozhatunk a közgazdasági és a jogi szakirodalomban.

A közgazdaságtanban – figyelemmel arra, hogy profitvezérelt szervezetről beszélünk – nagyon tágra van definiálva ez a kör: vállalatnak, vállalkozásnak

nevezi a szakirodalom⁶⁸⁰. Ugyanakkor más szerzők a gazdasági szervezetet egy olyan „fekete doboznak” tekintik, melynek célja az, hogy termelési feltételek biztosításával (inputok, outputok) maximalizálja a profitot, vagy ha pontosabban akarunk fogalmazni, akkor célja az maximalizálja a szervezet jelenlegi értékét⁶⁸¹.

Látható tehát, hogy a közgazdasági szakirodalom, mint egyfajta gazdasági folyamat eredményének tekinti, illetve magának a gazdasági folyamatnak szervezetére gondol mikor vállalkozásról vagy vállalatról (társaságról) beszél. Az pedig, hogy ennek a szervezetnek – ha van egyáltalán – milyen a formája, az számára teljesen indifferens⁶⁸². Ugyanakkor a közgazdasági elméletek is hangsúlyozzák, hogy nagyon fontos felismerni azt, hogy a legtöbb ilyen szervezet egy egyszeri jogi fikció, mely egyfajta szerződéses kapcsolatként szolgál egyének között⁶⁸³.

A jog ezzel szemben pontosan arra keresi a választ, hogy a közgazdaságtanban profit és értéknövelő tevékenységként felfogott szervezet minek vagy kinek is tekinthető a jog szerint.

A vonatkozó és általam feldolgozott jogirodalom⁶⁸⁴ – legyen az európai vagy tengerentúli – megegyezik abban, hogy arra a kérdésre, hogy mi a társaság, azt következő fogalmi elemek felhasználásával lehet definiálni:

⁶⁸⁰ Ezt Ronald H. Coase definíciójának tulajdonítják a közgazdasági irodalomban. Forrás: Dr. Metzinger Péter: A Vállalatfogalom határai az európai jogban, *Európai Jog*, 2005/3, 23. old.

⁶⁸¹ Meckling, William H. and Jensen, Michael C., *Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure* (July 1, 1976). Michael C. Jensen, *A THEORY OF THE FIRM: GOVERNANCE, RESIDUAL CLAIMS AND ORGANIZATIONAL FORMS*, Harvard University Press, December 2000; *Journal of Financial Economics (JFE)*, Vol. 3, No. 4, 1976., pp 3. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=94043> or doi:10.2139/ssrn.94043

⁶⁸² Dr. Metzinger Péter: A Vállalatfogalom határai az európai jogban, *Európai Jog*, 2005/3, 23. és 31. old.

⁶⁸³ Meckling, William H. and Jensen, Michael C., *Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure* (July 1, 1976). Michael C. Jensen, *A THEORY OF THE FIRM: GOVERNANCE, RESIDUAL CLAIMS AND ORGANIZATIONAL FORMS*, Harvard University Press, December 2000; *Journal of Financial Economics (JFE)*, Vol. 3, No. 4, 1976., pp 8-9. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=94043> or doi:10.2139/ssrn.94043

⁶⁸⁴ Michael C. Jensen, *A THEORY OF THE FIRM: GOVERNANCE, RESIDUAL CLAIMS AND ORGANIZATIONAL FORMS*, Harvard University Press, December 2000; *Journal of Financial Economics (JFE)*, Vol. 3, No. 4, 1976. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=94043> or doi:10.2139/ssrn.94043; Armour, John, Hansmann, Henry and Kraakman, Reinier H., *The Essential Elements of Corporate Law*. Oxford Legal Studies Research Paper No. 20/2009; Yale Law, Economics & Public Policy Research Paper No. 387; Harvard Law and Economics Research Paper No. 643; Harvard Public Law Working Paper No. 09-39; ECGI - Law Working Paper No. 134/2009. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1436551>, Christoph Van der Elst: *Economic Analysis of*

A társaság, olyan *jogi személyiséggel*, és *folyamatos m ködéssel*, valamint *korlátolt felel sséggel* rendelkező szervezet, melyben a *tulajdonosi hányad, a törzst kéhez történ hozzájárulás alapján megosztott*, és amely tulajdonosi hányad *szabadon átruházható*, valamint *centralizált menedzsment és igazgató tanács irányítása* alatt áll⁶⁸⁵.

Anyagi jogi szabályok az els dleges jogforrásokban

A Római Szerződés ebb l a szempontból ad egyfajta általános iránymutatást, hiszen rögzíti, hogy mely cégformákra, társasági formákra vonatkozóan kell biztosítani a természetes személyekkel azonos elbánást és jogosítványokat⁶⁸⁶. A Római Szerződés ezen cikkelye rögzíti a gazdasági társaságokra vonatkozó definitív szabályokat. Ennek értelmében a közösségi jogban társaságnak kell tekinteni azokat a társaságokat, amelyeket valamely tagállam jogszabályai szerint alapítottak, amelynek létesítő okirat szerinti székhelye, központi ügyvezetése vagy üzleti tevékenységének fő helye a Közösségen belül van. „Társaság” a polgári vagy kereskedelmi jog alapján létrejött társaság, beleértve a szövetkezeteket és a közjog vagy a magánjog hatálya alá tartozó más jogi személyeket, azok kivételével, amelyek nem jövedelemszerzési céllal alakultak. Látható, hogy az els dleges közösségi jogforrás nem definiálja közvetlenül az európai társaságot, hanem csak közvetett definíciót ad arra vonatkozóan, hogy a közösségi jog szempontjából milyen gazdasági formációk tekinthetők társaságnak⁶⁸⁷. Így gyakorlatilag minden, a közösséget

Corporate Law in Europe: an introduction, Financial Law Institute, University of Ghent, Working Paper Series, WP 2002-01, pp.1-28

⁶⁸⁵ Kiemelések t lelem. Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy ez a jogelméleti meghatározás eleve adottnak veszi a profitorientáltságot, nem tér ki külön erre a kérdésre, ellentétben a közösségi els dleges joggal, amely- mint azt majd a következő fejezetben is látni fogjuk – külön is meghatározza a for-profit jelleget, mint nélkülözhetetlen kritériumot.

⁶⁸⁶ Római Szerződés 48. cikk.

⁶⁸⁷ Ebben a vonatkozásban szinte teljes a hasonlóság az európai állampolgársággal, hiszen európai állampolgárságot nem lehet önmagában szerezni, csak származékosan. Elbb valamely tagállam állampolgárságát kell megszerezni ahhoz, hogy valaki európai állampolgár lehessen. (Római Szerződés II. rész.) Érdekessége továbbá a szabályozásnak, hogy az els dleges közösségi jog – vagyis a közösségi alkotmányos szabályok – nem ismerik az ún. „sui generis” európai társasági formákat. Azokat csak a másodlagos jogforrásokban lehetők föl. Így ennek megfelelően a legmagasabb szint-jog értelmében társaság csakis és kizárólag tagállami köz- vagy magánjog által megalkotott társasági forma lehet. Ebb l az is következhet, hogy a másodlagos jogforrások által létrehozott sui generis európai társasági formák a, vagy közösségi alkotmányossági problémát vetnek föl, hiszen ellentétesek

alkotó tagállam joga szerint jövedelemszerzési céllal létesített társaság, melynek székhelye a közösség területén van. Ennek a definíciónak tehát 3 lényeges fogalmi eleme van: társaság, székhely, jövedelemszerzés, mint cél. A Római Szerződés meghatározza mind a három fogalmi elemet. Ennek megfelelően társaság elnevezés alatt nem csak a – mi fogalmaink szerinti – gazdasági társaságot kell érteni, hanem a szövetkezetet és minden más jogi személyt, amelyet akár tagállami közjog, akár tagállami magánjog szerint létesítettek és ezen jogi személyeknek jövedelemszerzési célja van. A székhely meghatározás tág értelmű. Ugyanis a definícióba bele tartoznak azok a társaságok, amelyeknek létesítő okirat szerinti székhelyük a Közösség területén van és azok is, amelyeknek létesítő okirat szerinti székhelyük a Közösség területén kívül vannak. Ez utóbbiak esetében a Római Szerződés szerint elegendő, ha a létesítő okirat szerinti központi ügyvezetésük, vagy üzleti tevékenységük fő helye a Közösség területén belül van. A harmadik fogalmi elem pedig a jövedelemszerzési cél. Ennek hiányában ugyanis semmilyen társaság, szövetkezet, vagy bármilyen más közjogi, vagy magánjogi értelemben vett jogi személy nem tekinthető közösségi értelemben társaságnak. Így az egyesületek, alapítványok, illetve minden más non-profit jogi személyek nem minősülnek közösségi jog szerint társaságnak.

Ezen részben feltétlenül meg kell még említenünk, mint jogforrást egy érvényesen létrejött, de a mai napig hatályba nem léptetett nemzetközi Egyezményt. Ez az 1968. február 29-én, Brüsszelben megkötött Egyezmény a társaságok és jogi személyiségek kölcsönös elismeréséről⁶⁸⁸. Ezen Egyezmény értelmében minden a szerződéses állam polgári vagy

az elsődleges jogforrási definícióval, b, vagy mégsem „sui generis” európai társasági formák, hanem csak speciális jogállású tagállami társasági formák. Persze ennek a közösségi alkotmányossági ütközésnek köszönhető talán az, hogy valamennyi ún. „sui generis” európai társasági formát megalkotó másodlagos jogforrás (irányelv, rendelet) Preambulumában jogalkotási alapként a 308. cikk szerepel. Véleményem szerint azonban a 308. cikk felhatalmazása nem ad jogot arra, hogy akár Közösség, akár valamelyik intézménye elsődleges jogszabályt megkerülje vagy azzal ellentétes jogszabályt alkosson. Ezt a közösségi alkotmányos feszültséget úgy lehetett volna elkerülni – illetve az EZT. esetében úgy lehetne elkerülni – ha az ERT. és ESz. vonatkozásában nem rendeletet alkot a Közösség, hanem irányelvet bocsát ki, mint az EGE esetében.

⁶⁸⁸ Convention on the mutual recognition of companies and bodies corporate (signed on 29 February, 1968), Bulletin of the European Communities, Supplement No. 2-1969, pgs. 7-16. Továbbiakban: Egyezmény.

kereskedelmi joga szerint alapított társaságot – beleértve ebbe a szövetkezeteket is – amelyeknek a természetese személyekkel egyez képessége, jogai és kötelezettségei vannak, és amelyeknek székhelye ezen Egyezményt aláíró szerződéses államok valamelyikének területén található, jogaikban kölcsönösen el lesznek ismerve. Ugyancsak ilyen elismerésben részesíti az Egyezmény más köz- vagy magánjog alapján létrehozott, de az elzekt eltér jogi személyiséget is, melyek fő vagy mellékcélja a jövedelem szerzés és az Egyezmény aláírásakor az alapításuk szerinti törvények megszegése nélkül, megszakítás nélkül működnek. Egyetlen kivétel van ez alól, azon társaságok és jogi személyek, melyeknek székhelye az egyezményt aláíró tagállamok területén kívül van és nincs semmilyen tényleges kapcsolatuk ezen tagállamok gazdaságával.

Ha összehasonlítjuk a két meghatározást látható, hogy fogalmi elemeikben teljesen lefedik egymást, azzal az eltéréssel, hogy az Egyezmény tartalmaz egy törvényességi kitéfelt az egyéb jogi személyiségekkel kapcsolatban, valamint szintén hozzájuk kötden azt a külön deklarációt, hogy folyamatos működésük legyen. Az Egyezmény továbbá lazít a for-profit kötelezettségen annyit, hogy az egyéb más jogi személyiségek esetén elegendő, ha csak kiegészítő jellegű működésükben a profit szerzési cél.

Anyagi jogi szabályok a másodlagos jogforrásokban

Természetesen és elsősorban ide kell sorulnunk a már eddig is meglévő ún. sui generis európai társasági formákra vonatkozó, másodlagos közösségi jogszabályok (rendelet, irányelv) által létrehozható társaságokat (EGE, ERt., ESz., EZT.). Ezen társasági formák idesorolása nem hiszem, hogy több magyarázatot igényelne, hiszen kifejezetten abból a célból alkotta meg őket a Közösség, hogy mint ilyen formák működjenek.

Ugyancsak ide kell sorolni az első társasági irányelv⁶⁸⁹ 1. cikke szerinti társaságokat, valamint a tekegyesítő társaságok határon átnyúló egyesüléséről

⁶⁸⁹ A Tanács 68/151/EGK (1969.március 9.) irányelve az egész Közösségre kiterjedő egységes biztosítékok kialakítása érdekében a tagállamok általa társasági tagok és harmadik személyek érdekei

szóló irányelv⁶⁹⁰ 2. cikk, 1. pontja szerinti t kegyesít társaságokat is. Ez utóbbi irányelv szerint (t kegyesít) társaságnak kell tekinteni az els társasági irányelv 1. cikkében megjelölt tagállami társaságokat, vagy azt az ide nem sorolható, de jegyzett t kével és jogi személyiséggel rendelkező társaságot, amelyben a társaság kötelezettségeinek fedezetére kizárólag a társaság vagyona szolgál, és amely a számára irányadó nemzeti jog alapján a társasági tagok és harmadik személyek érdekei védelmében az els társasági irányelv szerinti biztosítékokra vonatkozó rendelkezéseket köteles betartani.

A fenti másodlagos jogforrások csak a sz ken vett társasági jog területére vonatkozó közösségi jogszabályokat tartalmazzák. Mellettük, a társasági jog határterületeihez kapcsolódóan további másodlagos közösségi jogszabályok említik, illetve definiálják a társaság fogalmát⁶⁹¹.

Ezzel együtt persze – mint de lege ferenda - természetesen leg felmerülhet az igény egy önálló európai gazdasági társaságokról szóló közösségi kódex megalkotása is, minden bizonnyal rendeleti formában⁶⁹². Véleményem szerint erre jelenleg sem szándék, sem pedig igény nincs. A tudományos életben

védelmében a Szerződés 58. cikkének (2) bekezdése szerinti társaságoknak el írt biztosítékok összehangolásáról HL L 65.

⁶⁹⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2005/56/EK irányelve (2005. október 26.) a t kegyesít társaságok határokon átnyúló egyesüléséről HL L 310.

⁶⁹¹ Így többek között: a Tanács 90/434/EGK (1990. július 23.) irányelve a különböző tagállamok egyesülésére, szétválására, eszközátruházására és részesedéscseréjére, valamint az SE-k vagy az SCE-k létesít okirat szerinti székhelyének a tagállamok közötti áthelyezésére alkalmazandó adóztatás közös rendszeréről HL L 225., 3. cikk. Az Európai Parlament és a Tanács 2006/123/EK (2006. december 12.) irányelve a belső piaci szolgáltatásokról HL L 376, Preambulum 38. pont és a 4. cikk, 4. pontja. Ezen irányelv érdekessége, hogy nem beszél külön társaságokról, hanem szolgáltató megjelölés alatt használja az els dleges jogforrás szerinti társaság elnevezésnek megfelelő köz- és magánjog szerint létrejött jogi személyeket. A Tanács 1346/2000/EK (2000. május 29.; HL L 160) rendelete a fizetéseképtelenségi eljárásról viszont egyáltalán nem definiálja közösségi szinten az adó fogalmát, hanem azt a tagállami jogalkotásra bízza. A Preambulum 9. pontja azonban tartalmaz egy utalást az adós személyi meghatározására és így utalást annak az adós vonatkozásában fennálló személyi hatályára, amikor azt mondja ki, hogy ezen rendeletet az összes fizetéseképtelenségi eljárásra alkalmazni kell, függetlenül attól, hogy az adós természetes vagy jogi személy, kereskedő vagy magánszemély. Ugyanakkor a rendelet 4. cikkének (2) a, pontja értelmében az adós meghatározása a felszámolási eljárásra jöghatósággal rendelkező tagállam jogát kell alkalmazni.

⁶⁹² Ezzel kapcsolatban mindenféleképpen felhívnom a jogalkotók figyelmét az alábbi Bizottsági munkadokumentumra: Commission Staff Working Document, Assessing Business Start-up Procedures in the context of the renewed Lisbon strategy for growth and jobs SEC(2007) 129, ANNEX 1: Characteristics and typical forms of limited liability companies in the EU member states.

azonban elindult egy kezdeményezés az Aarhus-i Egyetemen, Dániában, az Aarhus School of Business szervezeti egységén belül⁶⁹³.

A fentebb ismertetett elsődleges és másodlagos jogforrások alapján egyértelműen látszik azonban, hogy anyagi jogi eszközökkel – ha kissé nehezen standardizálhatóan is – de meghatározható azon jogalanyok köre, amelyek Közösségi szinten jogi személyként elismerhetők⁶⁹⁴ és amelyekre használhatjuk az európai jogi személyiség megjelölést. Véleményem szerint ez a társasági forma

- a) a minden, akár teljes egészében, vagy akár részben, jövedelemszerzési céllal, a tagállami polgári vagy kereskedelmi jog alapján létrehozott, az elsődleges társasági irányelv 1. cikkelyének megfelelő, de jegyzett tőkével és a Bizottság szerint meghatározott⁶⁹⁵ korlátozott felelősséggel rendelkező társaság, melynek létesítő okirat szerinti székhelye (központi ügyintézési helye vagy fő üzleti tevékenységének helye) a Közösség területén van, ideértve a szövetkezeteket is, vagy
- b) a közösségi jog alapján létrehozott, ún. sui generis társaság.

Az a, pont szerinti definíciót nevezhetjük tágabb értelemben vett, indirekt európai jogi személyiségnek, a b, pont szerinti definíciót pedig szűkebb értelemben, direkt európai jogi személyiségnek.

⁶⁹³ Ezen a kezdeményezés Dániában, az Aarhus-i Egyetemen jött létre, 2007. szeptember 27-28-án megtartott ülésén, melyet az Egyetem két professzora, Professor Paul Krüger Andersen és Professor Theodor Baums hívott egybe, azzal a szándékkal, hogy kidolgozzanak egy – nyilvánvalóan amerikai ihletésre – európai szintű társasági jogi modell-törvényt. Ezen bizottságnak, vagy még inkább kutatócsoportnak, 20 tagja van a Közösség tagállamaiból, illetve a külső szakértők között helyett kapott egy amerikai professzor is, Ronald J. Gilson, Charles J. Meyers Professor of Law and Business, aki Stanford Egyetemen tanít. Az elnöki tisztet Prof. Paul Krüger Andersen tölti be. A csoportban Magyarországot Dr.habil. Kisfaludi András egyetemi docens képviseli. A csoport eddig 3 ülést tartott, a legutolsó 2008. szeptember 17-18 között tartotta, Luxemburgban. Forrás: <http://www.asb.dk/article.aspx?pid=18496>

⁶⁹⁴ Véleményem szerint az anyagi jogszabályok szerinti társaságnak, mint európai jogi személynek nem kell, hogy el feltétele legyen az, hogy a tagállam szerint, a fogalmi elemeknek megfelelő forma az adott tagállami jogszabályok szerint jogi személyiséggel rendelkezzen, mivel ezt a jogi státust a társaság közvetlenül a Közösségtől kapná.

⁶⁹⁵ Lásd: 692.

3.2 Az eljárási jogi eszközök

Az el z ekben bizonyításra került, hogy az önálló, uniós jogi személyiség megteremtésére vonatkozó er feszítések kiállnák az alkotmányosság próbáját, tovább bemutattam azt is, hogy a Közösség els dleges és másodlagos jogforrásaiból levezethet , hogy a társasági jogalkotásnak milyen európai formái lehetnek a jövő ben, a tételes jogban. Ebben a részben arra teszek kísérletet, hogy bemutassam, hogy ez „állami elismerés”, az „állami nyilvántartásba vétel” milyen eljárási szabályok alapján történhetne a Közösségen belül⁶⁹⁶.

Ha az eljárási szabályok mibenlétét vizsgáljuk, kijelenthetjük, hogy ezek az eszközök tekinthet k a tényleges, sz ken értelmezett állami elismerésnek. Ennek megfelelő en itt kell szabályozni azokat a kérdéseket, amelyek arra vonatkoznak, hogy milyen eljárási szabályok betartása mellett, illetve milyen formai követelményeknek való megfeleléssel valósulhat meg maga a nyilvántartásba vétel. Ezek a szabályok ugyanakkor már érintik az intézményi eszközök kérdését is, hiszen az eljárási szabályokat intézményekre vonatkozóan kell megadni, így természetesen leg az európai jogi személy regisztrációjának eljárási szabályait egy erre a célra létrehozott közösségi intézményhez kell igazítani. A Római Szerz és ezen eszközök vonatkozásában nem ad konkrét, az anyagi jogi szabályokhoz hasonló, ott már bemutatott iránymutatást. Így bizonyos értelemben az intézményi eljárások általános szabályaira vagyunk kénytelenek hagyatkozni. Ennek értelmében pedig a Közösség intézményei és szervei saját maguk állapítják meg – természetesen a Római Szerz és keretein belül és azzal összhangban – a rájuk vonatkozó eljárási szabályokat⁶⁹⁷.

Természetesen komoly jogi, alkotmányos garanciát jelentene, ha ezt a legmagasabb szint jogforrás formájában, rendeletben hirdetnék ki.

⁶⁹⁶ A közigazgatási szabályok Közösségen belüli, illetve Közösségi harmonizációja, a közjogi jogfejlesztés központi kérdést foglal el. Ezzel kapcsolatban lásd: Forgács Imre: Eljárásrendek harmonizációja és/vagy globális közigazgatás – Vázlatos gondolatok az Európai Tanács közigazgatási ajánlásaihoz, Európai Tükör, 2007/11, 3-13.old.

⁶⁹⁷ Római Szerz és 7. cikk. (1) bek.

Ezen dolgozatnak - értelemszerűen - nem lehet tárgya egy konkrét jogszabályi tervezet megalkotása a Közösség számára. Azonban van lehetőség arra, hogy egy határterület, közelebb a jogi informatika tudományához eddigi, ezen a területen végzett kutatásait és az itt elért eredményeit bemutassam, mint egyfajta lehetséges alternatív javaslatot az eljárási jogi eszközök közösségi szintű megoldására.

3.3 Az Európai Üzleti e-Regisztráció modellje Közösségi szinten – a BRITE-projekt

A BRITE-projekt által

Az intézményi eszközöknél, a jogi analógia segítségével hívásával bemutattam egy Hatóság működési⁶⁹⁸ szabályozását, mint egy lehetséges megoldási modell egyik összetevőjét. Most azonban az eljárásnak egy olyan oldalát kívánom bemutatni, mely szintén egy kidolgozott – mint említettem a jogi informatika tudományához által megalkotott, elsősorban teoretikus – tervezet, melynek alkalmazása, bevezetése csak szándék, illetve politikai döntés kérdése.

Az általam vizsgált Hatósági modell a regisztrációs eljárást – talán régi reflexek okán - papíralapon képzelem el. Van azonban 2006. március 01. óta egy, az Európai Unióban belül, az Európai Unió által támogatott kezdeményezés, amely alapján csökkenthető a papírmunka és megszüntethető a papírlapú eljárás dominanciája. Ez a kezdeményezés az ún. BRITE – projekt⁶⁹⁹.

⁶⁹⁸ Értsd: bejegyzési, módosítási, törlési

⁶⁹⁹ A megjelölés egy, a Közösség által életre hívott és támogatott projektet jelöl. Teljes neve: Business Register Interoperability Throughout Europe – BRITE. (a továbbiakban: Projekt) A Projekt részét képezi a Közösség által, 2005-ben elfogadott i2010 kezdeményezésnek. A Projekt hivatalosan 2006. március 1-én indult, 36 hónapos, az Európai Bizottság (Információs Társadalom&Média Igazgatóság), mint társfinanszírozó által támogatott kezdeményezés. A Projekt konzorciumi formában működik, melynek résztvevői a Üzleti Regisztrációs hatóságok, a kereskedelmi kamarák, egyetemek, gazdasági társaságok és IT cégek az egész világról. A konzorcium elnöke: Vito Gianella. Forrás: www.briteproject.eu. Az itt bemutatásra kerülő ismeretanyag alapjául a következő tanulmány szolgál: L. van Elst, B. Klein, H. Maus, H. Schöning, A. Tommasi, C. Zavattari, J. Favaro, V. Gianella: Business Register Interoperability Throughout Europe: The BRITE Project, AAAI Spring Symposium Semantic Web Meets EGovernment, Technical Report SS-06-06, pp70-79, AAAI Press, Menlo Park, CA (a továbbiakban: tanulmány)

A Projekt el feltevése, hogy az Európai Unió célja megteremteni egy dinamikusan fejlődő gazdasági rendszert, egy egységes gazdasági térséget, ahol szabadon, határokon keresztül mozoghatnak a társaságok és a szolgáltatások. Ezzel egyidejűleg, vagyis a szabad mozgással együtt azonban jelentkeznek olyan tényezők is, amelyek – nevezzük így – kihasználják a szabad mozgás adta lehetőséget és visszaélnék ezzel lehetőséggel és jogellenes tevékenységekre használják föl. Látható, hogy az európai jogalkotás számára a legjelentősebb kihívás az, hogy megteremtse az egyensúly két, egymással ellentétes célja között: egyidejűleg biztosítani a társaságok és a szolgáltatások akadálymentes legszélesebb mozgását határokon keresztül, egyrészt, másrészt megteremteni a hatékony jogi és gazdasági eszközöket arra, hogy harcolni lehessen a pénzügyi büncselekmények, a pénzmosás elkövetői ellen, valamint biztosítani a pénzpiacok átláthatóságát.

A dolgozatom szempontjából számomra az első cél, a társaságok szabad mozgásának biztosítása releváns, így ezen az úton haladunk tovább.

A társaságok szabad mozgása és ezzel együtt az európai társasági jog fejlődése új kihívások elé állítja a Közösséget. A Projekt az ezzel kapcsolatos alapproblémára fókuszál, vagyis a határokon átvitel üzleti regisztrációra. Az Európai Unióban valamennyi vállalkozást és társaságot nyilván kell tartani egy – nevezzük így – Üzleti Regisztrációban⁷⁰⁰. Ezek az Üzleti Regisztrációk közhiteles nyilvántartások, helyi vagy országos hatáskörűek és jogállásukat a tagállami jog határozza meg. A kibővített – most már 27 tagú – Európai Unióban a társaságok a szó legszorosabb értelmében jönnek-mennek, nem beszélve arról a tényről, hogy maga a társasági jog is jelentősen átalakult: fióktelepeket lehet nyitni, megjelentek a sui generis európai társasági formákról szóló közösségi jogszabályok, valamint elfogadták a tőkeegyesítő társaságok határon átvitel egyesüléséről szóló közösségi irányelvet is.

⁷⁰⁰ A tanulmány a Business Register megjelölést használja.

Egy gazdasági jogi környezetben elengedhetetlen, hogy az egyes tagállami regiszterek kapcsolatba kerüljenek egymással: egyik „beszéljen” a másik 26 nyilvántartással, illetve a nyilvántartások folyamatosan és a naprakészen kapcsolatban legyenek egymással. Mostanáig, illetve úgy is mondhatnánk, hogy mostanság már átalakul az üzleti regisztráció. Bár az erre vonatkozó jogi szabályozás tagállami kompetenciába tartozik. Az európai társasági jog szabályozási környezetének gyors változása azonban, az egyre intenzívebb közösségi anyagi jogi jogalkotás azzal a következménnyel jár, hogy új kihívások elé állítja a tagállami üzleti regisztrációkat. A társaságok szabad mozgásának az els dleges közösségi jog általi biztosításához szükséges, hogy a tagállami üzleti regisztrációk információt cseréljenek a náluk bejegyzett társaságok regisztrációs adataival kapcsolatban, és ezt még a fennálló jogi, nyelvi, kulturális, technikai és adminisztratív akadályok ellenére is meg kell tenniük. Ez a kapcsolat és a kommunikáció („beszéd”) pedig csakis ún. „domain-köztí” kapcsolat lehet, egyfajta különleges, a regiszterek közötti együttm ködési képesség. Ennek a képességnek komplexnek kell lennie, vagyis meg kell teremtenie a technikai, jogi, szervezeti, stratégiai és irányítási követelményeknek való valamennyi szint megfelelést.

Az európai üzleti regiszterek a 90-es évek elejét l m ködnek együtt. Ennek az együttm ködésnek az eredménye az Európai Üzleti Nyilvántartás⁷⁰¹, mely egy gazdasági társasági, méghozzá sui generis európai gazdasági társasági formában m ködik, mint európai gazdasági érdekegyesülés⁷⁰². Az EBR egy olyan üzleti alapon m köd hálózat, mely lehet vé teszi a nyilvánosság számára, hogy internet alapon, annak felhasználásával, biztonságos kapcsolatot létesítve, cégadatokat lehessen elérni, valamint lehívni az EBR tagok üzleti regisztrációjából. Voltaképpen ennek a már meglév

⁷⁰¹ Eredeti megnevezése: European Business Register EEIG. A továbbiakban én is az eredeti rövidítést, az EBR megjelölést használom.

⁷⁰² Ezzel kapcsolatban további információk: www.ebr.org; Vito Gianella, EBR-European Business Register and other initiatives in company registry cooperation, INSOURCE 2008: Conference on Professional Information Resources for Business Management, Marketing and Research, Prague, February 5-6, 2008. Az EBR EEIG-nek 20 tagja van, ebb l 15 európai uniós tagállam, a maradék öt: Ukrajna, Norvégia, Jersey, Szerbia, Macedonia.

együttm ködésnek egy magasabb szint megvalósítására és végrehajtására vállalkozik a Projekt⁷⁰³.

A Projekt m ködését az alábbi ábra segítségével lehet a legegyszerűbben szemléltetni⁷⁰⁴:

A BRITE-projekt e-megoldásai a határon átível székhelyáthelyezés területén

A társaságok egységes piacon belül szabad mozgásának infokommunikációs kezelésére a Projekt többféle, a mozgás bizonyos fajtájához igazodó szolgáltatást dolgozott ki. Ezek a szolgáltatás esetek jelenleg következők:

- 1. sz. szolgáltatási csomag: a bejegyzett székhely áthelyezése,
- 2. sz. szolgáltatási csomag: a 11. sz. Irányelv alkalmazása és egyszerűsítése,
- 3. sz. szolgáltatási csomag: az e-közbeszerzés irányába tett erőfeszítés támogatása,
- 4. sz. szolgáltatási csomag: a domainek közti együttm ködési képesség támogatása a pénzügyi műveletek megvalósítására, a pénzügyi műveletek megvalósítására

⁷⁰³ Igazából az európai üzleti regiszterek közötti együttm ködés az EBR és Projekt mellett az e-REID, további kutatási kezdeményezéseket foglalja még magába: Registered Entity ID – REID. A REID a jelenlegi cégjegyzékszámok (regisztrációs nyilvántartási számok) sztenderizációjának módján dolgozik, oly módon, hogy a cégek világon is egyedi cégazonosítót kapjanak. A másik pedig a brXML projekt. Ez projekt pedig a bejegyzett jogi személyiségekre (értsd: az üzleti regiszterbe bejegyzett jogalanyok) vonatkozó üzenetek cseréjének módszerét kívánja továbbfejleszteni.

⁷⁰⁴ A tanulmány 2. ábrája (Figure 2)

megel zésére, a pénzügyi intézmények biztonsági felügyelete valamint az átláthatóság megteremtésére a piacokon⁷⁰⁵.

Mint az látható, a fentiek szolgáltatási csomagok közül sz kebb értelemben kett kapcsolódik a közvetlenül a társasági székhely-mobilitás kérdéséhez: az 1. és a 2. szolgáltatási csomag. Ezek közül is kifejezetten az 1. sz. szolgáltatási csomag az, amelyik számunkra releváns a dolgozat szempontjából.

Az 1. sz. szolgáltatási csomag ismertetése⁷⁰⁶

Egy tagállami európai állampolgár nem csak állampolgára az nemzetének, hanem állampolgára az Európai Uniónak is, aki olyan, az els dleges közösségi jog által biztosított alapvet jogokkal rendelkezik, mint a szabad mozgás és a szabad letelepedés joga a Közösség területén belül. Azonban ha egy gazdasági társaság szeretne élni a rá is érvényes szabad letelepedés jogával, vagyis, hogy szeretné székhelyét áthelyezni egyik tagállamból a másikban az szinte lehetetlen az egyes tagállami korlátozások hálója és ellentmondó szabályozása miatt. (Ahogy a német jogi irodalomban megfogalmazták: „A társaságot megölik a határon.”) Napjainkban tehát, de facto, egy gazdasági társaság nem rendelkezik európai identitással, csak saját tagállami joga által biztosított nemzetivel. Mindez azonban ellenkezik a Római Szerz dés 48. cikkelyében foglaltakkal, vagyishogy a társaságokat a természetes személyekkel azonos jogállás illeti meg, ugyanazon elbánásban kell ket részesíteni. Az üzleti élet zavartalanságát biztosítandó a Közösség számos kezdeményezése közül kett az, amit a Projekt is figyelembe vesz: az egyik az európai részvénytársaság szabályozása, a másik pedig a 14. sz. irányelv-tervezet⁷⁰⁷.

⁷⁰⁵ Természetesen ez a négy csomag csak a kezdet, a kutatás és a fejlesztés a szolgáltatások területén folyamatos, így a jövő ben ezek is b vülnek.

⁷⁰⁶ A szolgáltatási csomagot részletesen ismerteti: Transfer of registered office: service and procedures specification – BRITE Project IST-27190, Deliverable D 2.2.1 WP2.2; Document Version 1.0-31 July 2006, Document ref.: brite.D221.BRC.WP2.2V1.0. A továbbiakban az e-Csomag megjelölést használom erre a dokumentumra.

⁷⁰⁷ Tulajdonképpen az európai részvénytársaság (ERt.) szabályozása az, amelyet a székhely áthelyezésre vonatkozó e-megoldások kidolgozásának alapjául használtak. A 14. sz. irányelvet csak a tanulmány említi, az e-Csomagban már nem szerepel, mint szabályozási alap. Lásd: e-Csomag, 12-19. old. A 14. sz. irányelvtervezet bevezetésének jogalkotási folyamatát a Közösség leállította. Ezzel kapcsolatban lásd: a 14. sz. irányelvhez írt vonatkozó részeket.

A Projektnek tehát a célja egybeesik, mind az üzleti szféra elképzelésével, mind pedig a jogalkotási szándékkal, hogy az általa nyújtott e-megoldásokkal hozzájáruljon a társaságok európai identitásának megvalósításához. Ennek megvalósítása – a jogi akadályok legyőzésén túl – megköveteli az üzleti regiszterek magas fokú együttműködését az egész Európai Unión belül, így különösen fontos az együttműködési képesség kialakítása technikai, szemantikai és szervezeti szinten.

Az e-Csomag által nyújtott megoldások két irányúak: egyrészt össze kell hangolniuk az üzleti regisztereket a tagállami specifikációknak megfelelően, és ennek alapján megteremteni az adatok és a társasági dokumentumok cseréjét. Másrészt meg kell teremtenie egyfajta jogvédelmet a köz- és magánhitelezők, valamint a kisebbségi tulajdonosok védelmére. Mindkét irány azonban egyfelé mutat: átlátható és nyomon követhető cég-, illetve befektetési mozgás, melyhez naprakész, modern nyilvántartás kapcsolódik. Ezek a követelmények pedig azt jelentik, hogy létre kell hozni egy web-alapú, domain-ek összekapcsolásával létrejövő együttműködési képességet, mely figyelemmel kísérheti a társasági mozgásokat. Az együttműködési képességnek (cross-domain) pedig a következő alanyok között kell fennállnia:

- az Európai Unió területén működő üzleti regiszterek között,
- az üzleti regiszterek és azok ügyfelei (társaságok) között,
- az Európai Unió területén működő regiszterek és a tagállami kormányok más, ezen a területen hatáskörrel rendelkező szervei és hatóságai között.

A Projekt e-Csomagja természetesen rendelkezik már egy, az európai részvénytársaságra kidolgozott web alapú, elektronikus eljárás modellel, mint egy lehetséges megoldással⁷⁰⁸. Természetesen a későbbiekben ez már más társaságok számára is alkalmazható eljárás lehetne⁷⁰⁹.

A különbség a két táblázat között az, hogy az első táblázatban azt mutatom be, hogy az európai részvénytársaság székhelyát helyezése hogyan is működik a

⁷⁰⁸ E-Csomag 9., 11. oldal.; valamint ezen dolgozat 2. és 3. sz. Függelék.

⁷⁰⁹ Például az európai jogi személyiség számára.

gyakorlatban⁷¹⁰. A második táblázat pedig a Projekt szerinti székhelyáthelyezést szemlélteti, kibővítve a már említett üzleti regiszterek közti kommunikáció képességével. Ez a képesség magába foglalja egyrészt, hogy az üzleti regisztereknek képesnek kell lenniük arra, hogy megértsék az egymástól jövő információ értelmét, hogy aztán kicserélhessék egymás között, továbbá magába foglalja azt, hogy magának a szolgáltatásnak, azért, hogy továbbfejleszhető legyen, illeszkednie kell a nemzeti (tagállami) eljárásokhoz. Az első a Projekt e-Csomagja jelentéstani együttműködési képességnek definiálja, a másikat pedig szervezeti együttműködési képességnek⁷¹¹.

A fentiekből látható, hogy a Projekt önállóan is képes lenne betölteni funkcióját és ezzel elérni a célját, megkövetelni egy virtuális, az európai üzleti regiszterek közötti eljárást. Ugyanakkor, ha a visszatérünk az eredeti vizsgálódási ponthoz, vagyis a Hatóság eljárási jogaihoz, akkor látható, hogy a Projekt igazából ott tudná betölteni rendeltetését teljes mértékben. A rávonatkozó szabályok szerint és a hozzárendelt eljárási szabályok alapján képes lenne arra, hogy megkövetesse ezt a rendszert látható és megfogható intézményként. A Hatóság lenne az, amely megvalósítja és megtestesíti a domain-ek közötti együttműködési képességet, amiért igazából a Projektet kidolgozták. Ez önmagában természetesen nem zárja ki a tagállamok közötti, más célú szolgáltatási csomagok igénybevételét.

Természetesen akár a tagállamokon belüli üzleti regiszterek külön kommunikációjáról van szó, akár pedig a Hatóság és a tagállami üzleti regiszterek közötti együttműködési képességről, egy valamiről akkor sem szabad megfeledkezni: valamennyi tagállamnak rendelkezni kell a Projekt átvételéhez és befogadásához szüksége elektronikus eljárási és az ehhez kapcsolódó infokommunikációs rendszer kiépítésével.

Azt pedig, hogy ez a lehetőség megvan-e valamennyi tagállamban és azok is milyen szintű szolgáltatások, a következő fejezet tárgyalja.

⁷¹⁰ A vizsgálathoz a következő országokat vették figyelembe: Dánia, Írország, Norvégia, Svédország és Spanyolország. E-Csomag, 8. old.

⁷¹¹ E-Csomag 10. old.

Az Európai Üzleti e-Regisztráció modellje a tagállamok szintjén

Az előző részben azt vizsgáltam, illetve mutattam be, hogy a Közösség szintjén már létezik egy kidolgozott e-regisztrációs eljárási modell, amellyel megvalósítható lenne a társasági mobilitás regisztrációs eljárásának lebonyolítása és kezelése. Ennek előfeltétele – és ez maga tulajdonképpen a modell – azonban az, hogy a tagállamok szintjén, a társaságok regisztrációjára illetékes és hatáskörrel rendelkező tagállami szerveknél meglegyen az az infokommunikációs alap és háttér, amely biztosítja a társaságok ilyen irányú mozgását. Ennek pedig első sorban tárgyi feltétele az, hogy a tagállami regiszterek rendelkezzenek legalább olyan minimális internet alapú számítástechnikai háttérrel, amely lehetővé teszi a köztük való együttműködést. És természetesen nem elég, ha néhány tagállam teljesíti a minimum követelményt, a rendszer teljes és hatékony működéséhez elengedhetetlenül szükséges, hogy valamennyi tagállam kiépítse ezt a számítástechnikai háttért.

2007. évre vonatkozóan az ECRF⁷¹² megrendelt egy felmérést⁷¹³. Ezen felmérés V. fejezete foglalkozik a regiszterek online szolgáltatásaival. Ezen belül azonban csak azon szolgáltatásokat kívánom vizsgálni melyek dolgozatomban szempontjából relevánsak. Ezek a releváns szolgáltatások két csoportba sorolhatók: a közvetlenül kapcsolódó szolgáltatások, valamint a közvetetten kapcsolódó szolgáltatások.

A közvetlenül kapcsolódó szolgáltatások

A közvetlenül kapcsolódó szolgáltatások azok a szolgáltatások, amelyek nélkül nem beszélhetünk az együttműködési képesség megteremtéséről, vagyis a web-alapú cross-domain szolgáltatás alkalmazásáról. Ezek a szolgáltatások azonban további két újabb csoportba sorolhatók:

- az általános jellegű online szolgáltatások az e-regisztrációval kapcsolatban, valamint

⁷¹² Lásd: 228.

⁷¹³ Lásd: 228. Az elemzés alapjául szolgáló, itt bemutatásra kerülő táblázatokban ennek megfelelően szürke háttérrel fogom kiemelni az eu-tag országok válaszait.

- a konkrét, egyes regisztrációs eljárási részekhez kapcsolódó online szolgáltatások.

Az általános online szolgáltatások helyzete

Country	Year to implement e-filing	Complete online registration				Certificates in electronic format			
		Sole trader	General partnership	Private LLC	Public LLC	Sole trader	General partnership	Private LLC	Public LLC
AT	2008	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned
BE	2010	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned
BG	2008	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned
CH	2010	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned
CZ	2009	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned
DE	2009	Available	Available	Available	Available	Available	Available	Available	Available
DK	.	Planned	Not available	Available	Available	Available	Available	Available	Available
EE	.	Available	Available	Available	Planned	Not available	Not available	Not available	Not available
ES	.	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned
FI	2009	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned
FR	2008	Available	Available	Available	Available	Planned	Planned	Planned	Planned
GB	.	Missing	Missing	Available	Available	Missing	Missing	Available	Available
GI	2009	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned
GR	2010	Not available	Not available	Not available	Not available	Available	Available	Available	Available
HR	2008	Planned	Missing	Available	Planned	Planned	Not available	Available	Planned
HU	.	Available	Available	Available	Available	Available	Available	Available	Available
IE	.	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available
IM	2009	Not available	Not available	Planned	Planned	Not available	Not available	Planned	Planned
IS	2008	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available
IT	.	Available	Available	Available	Available	Not available	Not available	Planned	Planned
JE	.	Planned	Planned	Available	Available	Planned	Planned	Planned	Planned
LI	Other	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned
LT	2010	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned
LU	2009	Planned	Planned	Planned	Planned	Available	Available	Available	Available
LV	2008	Planned	Planned	Planned	Planned	Not available	Not available	Not available	Not available
MD	2008	Planned	Planned	Planned	Planned	Not available	Not available	Not available	Not available
MK	.	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned
MT	.	Not available	Planned	Available	Planned	Not available	Planned	Planned	Planned
NL	2009	Not available	Not available	Not available	Not available	Available	Available	Available	Available
NO	.	Available	Available	Available	Available	Not available	Not available	Not available	Not available
RO	2009	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned
SE	.	Available	Planned	Available	Available	Available	Available	Available	Available
SI	2008	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Planned	Planned	Planned
SK	.	Available	Available	Available	Available	Available	Available	Available	Available
SR	2009	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned
UA	2009	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned

TÁBLÁZAT⁷¹⁴

⁷¹⁴ Forrás: felmérés 29. old.

A táblázat azt mutatja, hogy a tagállamokban hogyan is áll az online cégregisztráció, vagyis hogy mikor, melyik évben tervezik az e-cégeljárást bevezetni, továbbá, hogy a teljes online regisztráció lehetséges-e, valamint, hogy a regisztrációs igazolásokat (többek között a cégkivonatokat) elektronikus formában ellátják-e elektronikus aláírással⁷¹⁵?

A táblázatból kiderül, hogy jelenleg (2007-ig) 10 európai országban valósult meg az e-regisztráció, 5 országban 2008. végéig tervezik megvalósítani, 6 országban 2009-re, és 2010-re az Európai Unió valamennyi tagállamában kialakítják az e-regisztrációt.

A teljeskörű e-regisztrációt – figyelemmel az európai jogi személyiség egyik fogalmi elemére, azaz, hogy a természetes személy társaságnak kell lennie – csak erre a kitételekre vonatkozóan értékelem⁷¹⁶. Jelenleg 8 eu-tagállamban teljes a természetes személy társaságok online regisztrációja, 4 országban egyáltalán nem elérhető, 11 országban pedig tervezik. 1 országban (Málta) pedig csak az egyik természetes személy társaság esetén (Private LLC.) van lehetőség.

A hatósági igazolásokat elektronikus aláírással történő ellátására vonatkozóan a következő megállapítások tehetők a táblázatból⁷¹⁷: 9 országban megvalósult az elektronikus aláírás, 3 országban még nem elérhető, a többi országban pedig tervezik.

Online szolgáltatások részletekre bontva

⁷¹⁵ Ezek a kérdések a felmérés alapjául szolgáló 34., 35. és 36. kérdések.

⁷¹⁶ Ezek a táblázatban a Private LLC. és Public LLC. megjelölések. A vonatkozó adatokat *d l t bet vel* jelölöm.

⁷¹⁷ Itt is csak a Private LLC-re és Public LLC-re vonatkozó adatokat értékelem. A megjelölés *d l t bet vel* történik.

Country	D/L forms		Electronic filing of documents for company	Electronic filing of documents for changes	Software for electronic filing	Mandatory e-filing				Use electronic signatures in company formation			
	National language	Foreign languages				Sole trader	General partnership	Private LLC	Public LLC	Sole trader	General partnership	Private LLC	Public LLC
AT	Planned	Missing	Available	Available	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned
BE	Available	Not available	Planned	Available	Planned	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing
BG	Available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Planned	Planned	Planned	Planned
CH	Available	Available	Planned	Planned	Planned	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing
CZ	Available	Available	Planned	Planned	Planned	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing
DE	Planned	Planned	Planned	Not available	Not available	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing
DK	Available	Planned	Available	Available	Available	Not available	Not available	Not available	Not available	Available	Available	Available	Available
EE	Available	Available	Available	Available	Available	Not available	Not available	Not available	Not available	Available	Available	Available	Available
ES	Available	Planned	Available	Planned	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Missing	Available	Available	Available
FI	Available	Available	Planned	Planned	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Planned	Planned	Planned	Planned
FR	Available	Available	Available	Available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Available	Available	Available	Available
GB	Available	Not available	Not available	Available	Not available	Missing	Missing	Not available	Not available	Missing	Missing	Available	Available
GI	Available	Planned	Planned	Planned	Planned	Not available	Not available	Not available	Not available	Planned	Planned	Planned	Planned
GR	Available	Planned	Planned	Planned	Planned	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available
HR	Available	Available	Available	Planned	Planned	Not available	Not available	Not available	Not available	Planned	Planned	Planned	Available
HU	Available	Planned	Available	Available	Available	Planned	Planned	Planned	Planned	Available	Available	Available	Available
IE	Available	Not available	Not available	Available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Available	Available
IM	Available	Not available	Planned	Planned	Planned	Not available	Not available	Planned	Planned	Not available	Not available	Planned	Planned
IS	Available	Not available	Planned	Not available	Not available	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing
IT	Available	Available	Available	Available	Available	Planned	Planned	Available	Available	Available	Available	Available	Available
JE	Available	Not available	Planned	Available	Available	Not available	Not available	Not available	Not available	Planned	Planned	Available	Available
LI	Available	Planned	Not available	Not available	Not available	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing
LT	Available	Not available	Planned	Planned	Planned	Missing	Missing	Missing	Missing	Not available	Not available	Not available	Not available
LU	Available	Available	Planned	Planned	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Planned	Planned	Planned	Planned
LV	Available	Available	Planned	Planned	Planned	Not available	Not available	Not available	Not available	Available	Available	Available	Available
MD	Available	Planned	Available	Planned	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Planned	Planned	Planned	Planned
MK	Available	Planned	Available	Not available	Available	Available	Available	Available	Available	Planned	Planned	Planned	Planned
MT	Available	Not available	Available	Available	Available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Planned	Available	Available
NL	Available	Available	Planned	Planned	Planned	Not available	Not available	Not available	Not available	Planned	Planned	Planned	Planned
NO	Available	Not available	Available	Available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Available	Available	Available	Available
RO	Available	Not available	Planned	Planned	Planned	Not available	Not available	Not available	Not available	Planned	Planned	Planned	Planned
SE	Available	Planned	Available	Available	Available	Not available	Not available	Not available	Not available	Available	Planned	Available	Available
SI	Available	Not available	Planned	Planned	Not available	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing
SK	Available	Not available	Available	Available	Not available	Not available	Not available	Not available	Not available	Available	Available	Available	Available
SR	Available	Planned	Available	Available	Planned	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing
UA	Planned	Planned	Planned	Planned	Planned	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing	Missing

TÁBLÁZAT⁷¹⁸

⁷¹⁸ Forrás: felmérés, 28. old.

A táblázatból számunkra négy adatszolgáltatás elemzése releváns: e-bejegyzési-regisztráció és az e-módosítási-regisztráció lehetősége, az e-regisztrációhoz szükséges szoftver megléte és végül az elektronikus aláírás használata a kegyesítő társaságok e-regisztrációjában⁷¹⁹.

Az eljárási e-regisztrációk közül a bejegyzéshez 10 országban megvan az elérhetőség, 11 országban tervezik, 3 országban még nincs, a módosításra 12 országban van e-regisztrációs lehetőség, 10 országban tervezik, 2 országban pedig nincs. Ha összehasonlítjuk a két eljárási formát, akkor az láthatjuk, hogy mindkét eljárásra 9 országban lehetőség, 4 országban vagy az egyikre, vagy a másikra van lehetőség, egyikre sem pedig csak 1 országban (Bulgária)⁷²⁰.

Az e-regisztrációban használatos szoftver 6 országban érhető el, 8 országban tervezik, 9 országban egyáltalán nincs. A táblázatból az is kiolvasható, hogy abban 6 országban ahol a szoftver elérhető mindkét e-regisztrációs eljárásra van lehetőség.

A kegyesítő társaságok e-regisztrációjához elektronikus aláírásra használatára 12 országban van lehetőség, 6 országban tervezik, 2 országban nem elérhető és 4 tagállam nem adott erre választ⁷²¹.

A közvetetten kapcsolódó szolgáltatások

A közvetetten kapcsolódó szolgáltatások azok a szolgáltatások, amelyek nélkül megvalósítható az együttműködési képesség, de ezen szolgáltatások teszik teljessé, kerek egészé az e-regisztrációt. Ezen belül két szolgáltatást mutatunk be: az egyik az online fizetési mód az e-regisztráció költségtérítésének kiegyenlítésére, a másik pedig az értesítési eszközök alkalmazása az e-regisztrációban⁷²². Mindkét szolgáltatás relevanciája és ennek megfelelően ismertetése és elemzése nagyban indokolt. Hiszen az üzleti regiszterek és dolgozatom szempontjából különösen a Hatóság eljárása nem

⁷¹⁹ Ezek a felmérés alapjául szolgáló 31. és 33. kérdésekre adott válaszokon alapulnak.

⁷²⁰ Igaz ebben az országban még csak tervezik az e-regisztráció bevezetését.

⁷²¹ Ezek a táblázatban a Private LLC. és Public LLC. megjelölések. A vonatkozó adatokat *d lt bet vel* jelölöm.

⁷²² Ezek a felmérés alapjául szolgáló 14. és 17. kérdésekre adott válaszokon alapulnak.

lesz ingyenes, az uniós üzleti regisztrációért valamilyen díj vagy illeték lesz megállapítva. Ezen költségtérítésnek a kiegyenlítésére pedig megfelelő e-fizetési módot kell kidolgozni.

A értesítési eszközök szorosan kapcsolódnak a regisztrációs eljárásokhoz. Hiszen az egyszerű bejegyzés, illetve módosítás, vagy a cégtörléssel szülő regisztrációs hatósági döntést az érintett(ek) tudomására kell hozni. Ez az egyszerű tájékoztatáson túl azért is fontos, mert a döntéshez – ami mindenekelőtt egy hatósági döntés – eljárásjogi jogkövetkezmények kapcsolódnak, amelyek aztán meghatározzák a társaság további jogállását. Nem beszélve külön magáról a székhelyáthelyezésről, ami – mint az a Projekthez kapcsolódó folyamatábrán is láthattunk – önmagában többszöri döntést és ezzel együtt többszöri értesítési kötelezettséget jelent. És ez nem csak a regiszterek közötti, hanem a regiszter(ek) és az ügyfelek (társaság), valamint a székhelyáthelyezésben érintettek felé irányuló kommunikációt is jelenti, továbbá pedig ha maradunk az eredeti gondolatmenetünkénél, akkor a Hatóság és az előbb említettek közötti kommunikációt is magába foglalja. Ennyi érintett esetében pedig nem mindegy, hogy melyik fél hogyan, milyen eszköz igénybevételével és mennyi időn belül szerez tudomást az adott illetékes hatóság döntéséről.

Country	Online payments					Payment due date			Communication mean					
	Credit/debit cards	Cyber mediary	Electronic checks	Electronic bill	Other	Company formation	Changes in the register	Information delivery	E-mail	Fax	Letter	Phone	Sms	Other
AT	Yes	No	No	No	Yes	Upon registration	Upon registration	Upon registration	No	No	Yes	No	No	Yes
BE	No	No	No	No	Yes	Missing	Upon registration	Upon registration	Yes	No	Yes	No	No	No
BG	No	No	Yes	Yes	No	In advance	In advance	In advance	Yes	Yes	Yes	Yes	No	No
CH	No	No	No	No	No	After registration	After registration	Upon registration	Yes	No	Yes	No	No	No
CZ	No	No	No	No	No	In advance	In advance	Upon registration	Yes	No	Yes	Yes	No	No
DE	No	No	No	No	No	In advance	In advance	After registration	No	No	Yes	No	No	Yes
DK	No	No	No	No	Yes	Missing	Missing	After registration	Yes	Yes	Yes	Yes	No	No
EE	No	No	No	No	Yes	In advance	In advance	In advance	Yes	No	Yes	No	No	No
ES	Yes	No	No	No	No	Upon registration	Upon registration	Upon registration	Yes	No	No	Yes	No	No
FI	No	No	No	No	No	In advance	In advance	After registration	Yes	Yes	Yes	Yes	No	No
FR	Yes	No	No	No	No	Upon registration	Upon registration	Upon registration	Yes	Yes	Yes	Yes	No	No
GB	Yes	No	No	Yes	No	Upon registration	Upon registration	In advance	No	No	Yes	Yes	No	No
GI	No	No	No	No	No	Upon registration	Upon registration	Upon registration	Yes	No	No	Yes	No	No
GR	Yes	No	Yes	No	No	Upon registration	Upon registration	Upon registration	Yes	Yes	Yes	No	No	No
HR	No	No	No	No	No	Missing	Missing	Upon registration	Yes	No	Yes	Yes	No	Yes
HU	No	No	No	Yes	No	In advance	In advance	Upon registration	Yes	No	Yes	No	No	No
IE	Yes	No	No	No	Yes	Upon registration	Upon registration	In advance	No	No	Yes	Yes	No	No
IM	Yes	No	No	No	No	Upon registration	Missing	In advance	No	No	Yes	No	No	No
IS	No	No	Yes	Yes	No	Upon registration	Upon registration	Upon registration	Yes	Yes	No	Yes	No	No
IT	Yes	No	No	No	No	In advance	In advance	In advance	Yes	No	Yes	Yes	No	No
JE	Yes	No	No	No	No	In advance	In advance	In advance	Yes	No	Yes	Yes	No	No
LI	No	No	No	No	No	After registration	After registration	After registration	Yes	Yes	Yes	No	No	No
LT	No	No	No	No	No	In advance	In advance	In advance	No	No	Yes	Yes	No	No
LU	Yes	No	No	No	No	Upon registration	Upon registration	Upon registration	No	No	Yes	Yes	No	No
LV	No	No	No	No	No	In advance	In advance	In advance	No	No	Yes	Yes	No	No
MD	No	No	No	No	No	Upon registration	Upon registration	Upon registration	Yes	Yes	Yes	Yes	No	No
MK	No	No	No	No	No	In advance	In advance	In advance	Yes	Yes	Yes	Yes	No	No
MT	Yes	No	No	No	No	Upon registration	Missing	Upon registration	Yes	No	Yes	Yes	No	No
NL	Yes	Yes	No	No	Yes	Missing	Missing	After registration	No	No	Yes	Yes	No	No
NO	No	No	Yes	Yes	No	After registration	After registration	After registration	Yes	Yes	Yes	Yes	No	No
RO	No	No	No	No	No	In advance	In advance	Upon registration	Yes	No	Yes	No	No	No
SE	Yes	Yes	Yes	No	No	In advance	In advance	After registration	No	No	Yes	No	No	No
SI	No	No	No	No	No	Missing	Missing	In advance	No	No	Yes	No	No	No
SK	No	No	Yes	No	No	In advance	In advance	In advance	No	No	Yes	No	No	No
SR	No	No	No	No	No	In advance	In advance	In advance	Yes	Yes	Yes	No	No	No
UA	No	No	No	No	No	In advance	In advance	In advance	No	Yes	Yes	Yes	No	No

TÁBLÁZAT⁷²³

⁷²³ Forrás: felmérés 24. old.

A táblázatból kiolvasható, hogy a fizetési módok közül a bankkártyás megoldás a legelterjedtebb, 11 országban alkalmazzák. Ebből azonban csak 6 ország az ahol már bevezették az e-regisztrációs eljárást.

Az értesítési módok közül a legelterjedtebb a hagyományos postai út, 23 országban alkalmazzák, az e-mail-t 13 országban, és 14 országban a telefonos értesítést is használják. Az elektronikus értesítési forma elmarad a többi, nevezzük így, hagyományos értesítési módokatól. Igazából számomra egyáltalán nem világos, hogy mi vezethet egy hatóságot arra, hogy telefonon keresztül értesítse az ügyfeleit, de e-mailt, mint eszközt nem alkalmazza. Van ugyanis 6 ország, amely az e-mailben történő értesítést nem alkalmazza, de a telefonon keresztül igen. További érdekesség, hogy ebből a 6 országból 2 országban már alkalmazzák az e-regisztrációs eljárást is.

Ha megnézzük a táblázatokat, az összehasonlító adatokból az derül ki, hogy a felmérésben szereplő 24 EU-tag országból, azok közül, amelyekben már alkalmazzák az e-regisztrációt, a közvetlen általános szolgáltatások rendszere teljeskörűen 5 országban, a közvetlen, részletekre bontott online szolgáltatások 6 országban van kiépítve. A közvetett szolgáltatások számunkra releváns összetevői közül a bankkártyás fizetés és az e-mail kommunikáció együttesen 4 országban van meg. Abszolút értelemben pedig csak jelenleg egyetlen országban működik valamennyi – általunk vizsgált – online szolgáltatás, ez pedig Svédország.

Ugyanakkor a trend arra mutat, hogy a tagállamok képesek lesznek 2010-re megvalósítani a teljeskörű online regisztrációt.

ÖSSZEGZÉS

Dolgozatomban annak az alapproblémának a megoldására kerestem a választ, hogy meg van-e annak a lehet sége, hogy Közösségi szinten, a közösségi jog alapján, annak akár jelenlegi állapotában is, a társas vállalkozásokat megillet letelepedési jog els dleges, közvetlen és mindennem akadálytól mentes gyakorlása, az egységes bels piacon belül megteremthet legyen.

Ehhez a problémához három doktori tézist fogalmaztam meg:

- 1.) Igen, létezik Közösségi szint megoldás a Közösség tagállamaiban bejegyzett gazdasági társaságok közvetlen, els dleges letelepedési jogának, vagyis a társaságok bejegyzett székhelyének határokon át történ mozgása gyakorlásának biztosítására.**
- 2.) Ez a Közösségi szint megoldás lehet magánjogi, lehet közjogi, illetve – adott esetben - esetleg lehet mindkett egyszerre.**
- 3.) Ezen a Közösségi szint megoldás megvalósításához megvannak, illetve meg lennének az eszközök és a módszerek a jelenlegi közösségi jogrendben is.**

Els tézisem bizonyításakor rámutattam arra, hogy – figyelemmel a közösségi jog fejlődési tendenciáira, továbbá az els dleges közösségi jog változásaira - egyértelművé vált, hogy csakis és kizárólag a Közösség rendelkezik azzal a jogalkotói képességgel – vagy nevezzük inkább most már jogalkotói szuverenitásnak - arra, hogy a megoldás megteremtésének feltételeit jogi formába öntse. Ezt támasztja alá továbbá annak a két, a társas vállalkozásokat megillet els dleges letelepedési joggal foglalkozó Bírósági ítéletnek a rendelkezésébe foglalt kijelentések, melyek egymással párhuzamosan, következetes ítélkezési logika mentén, egyértelműen rögzítették, hogy az alapproblémát csakis megfelelő jogalkotással lehet megoldani. Persze az

ítéletek nem rögzítették a jogalkotás letéteményesét, de mint azt az előzőekben is említettem, kétséget kizáróan csakis a Közösség lehet erre alkalmas.

A második és harmadik tézisem bizonyítását két irányba folytattam le: a Közösség magánjogi területén, valamint a Közösség közjogi területén.

A **magánjogi** oldalon először az ún. sui generis európai társasági formák szabályozását mutattam be, különös tekintettel a határokon átvitel székhelyáthelyezésre, majd összevetve ezeket a szabályokat egymással bizonyítást nyert, hogy ezek a jelenlegi megoldások nem hoztak alapvető áttörést a problémával kapcsolatban. Másodszor - felhasználva az összehasonlító jogi elemzést, mint módszert – rámutattam arra, hogy jó példával szolgálhat az amerikai társasági jog ezen területen, illetve az annak alapjául szolgáló Model Business Corporation Act, valamint annak mindennemű nehézség nélkül, a közösségi jogba adoptálható jogintézményei.

A **közjog** oldalán egy teljes, átfogó és komplex rendszer került kidolgozásra és ezzel együtt bemutatásra. Megfogalmaztam az európai jogi személyiség tételét és bizonyítottam, hogy igenis létrehozható és beilleszthető a közösségi jogrendbe. Egyrészt megvan a jogi személyiség általános fogalmi elemei közül a legfontosabb, az ún. állami elismerés alkotmányos alapja a Közösség elsődleges jogában. Ebből levezettük és tételes, másodlagos jogi bizonyítást nyert, hogy megteremthető egy olyan, közösségi szintű intézmény, egy közösségi ügynökség, amely mint egyfajta hatóság láthatja el feladatát ezen a területen. Ezzel kapcsolatban konkrét példával is szolgáltam a jogi analógia felhasználásával. Ugyancsak bizonyítást nyert továbbá, hogy egzaktul definiálható az a társasági forma, mely megkaphatja a Közösségtől az európai jogi személyiséget.

Természetesen a közjogi oldalon nagyon fontosak az eljárási szabályoknak a megléte is, hiszen a megalkotott intézmény (ügynökség) törvényes működését ezen szabályok garantálják. Erre tekintettel dolgozatomban – segítségül hívva egy határterület, a jogi informatika kínálta lehetőséget – bemutattam egy jelenleg még csak elméletben működő, de a lehető legmodernebb digitális és

info-kommunikációs alapra helyezett eljárási szabályrendszert, melynek kidolgozói - többek közt - a letelepedési jog gyakorlásának lehet vé tételét tartották szem el tt. Természetesen ez az ún. e-Regisztráció nem csak a közjog szempontjából bír számunkra relevanciával, hanem a magánjog területén bemutatott intézmények megteremtésébe és m ködtetésében is igen fontos szerepet játszhat.

A fentiekb l tehát egyértelm en megállapítható, hogy bármelyiket is választja a Közösség megoldásként – akár külön-külön, akár együttesen – mindegyik lehet vé teszi és biztosítja a társas vállalkozások számára az els dleges, közvetlen és mindennem akadályoktól mentes letelepedési jog gyakorlását a Közösségen belül, az azt alkotó tagállamok között.

Javaslataim a megoldásra tehát a következ k:

I. A Közösség jogalkotási irányának kett snek kell lennie:

1.) Amennyiben a Közösség a magánjog területén kíván jogi aktust létrehozni

a.) az ún. sui generis európai társasági formák szabályozásának módosítására, méghozzá továbbfejlesztésére van szükség. Ennek megfelelő en alapvet en fontos az ERT. és ESz. esetében a származékos létesítési módok közül az egyesülés és az átalakulás indokolatlan és merev társasági-forma megkötésének az eltörölése, és az EZT-hez hasonló rugalmasságú szabályokat kell megállapítaniuk a közösségi jogalkotóknak. Továbbá mindenféleképpen indokolt lenne az EGE szabályozásának részleges újragondolása is, amelynek keretében csak kisebb technikai módosításra gondolok, így például a felesleges és mindenféleképpen törölni szükséges, a magánszemély alapítók esetében a kötött szakmai tevékenység meghatározásának szabályait.

b, az USA társasági jogából (MBCA) adoptálni szükséges a következ jogintézményeket:

- a gazdasági társaságok honosítása intézménynek bevezetése a közösségi, illetve közvetve a tagállami társasági jogba,

- a fióktelep szabályozás átalakítása, oly módon, hogy vezessük be amerikai mintára az *üzleti tevékenység* fogalmát a közösségi jogba és válasszuk el ettől a *fióktelep létesítést*, és igazítsuk ehhez a fióktelep létesítés szabályait, csökkentve ezzel a felesleges bürokráciát és növelve a tagállami társas vállalkozások versenyképességét,

- a szabad formaválasztást pedig – szintén amerikai mintára - valóban tegyük szabaddá a már működő tagállami gazdasági társaságok számára, úgy, hogy az átalakulás lehetőséget, mint anyagi jogi intézményt, nyissunk meg valamennyi európai tagállam, valamennyi társasági formája számára.

2.) Amennyiben a Közösség a közjog területén kíván lépni a megoldás érdekében

a, létre kell hoznia egy olyan közösségi hatóságot (ügynökséget), amely mint Európai Cégregisztrációs Hatóság végezheti az európai jogi személyiség regisztrációját, vezetheti a cégnyilvántartásukat, és természetesen elláthat hatósági feladatokat is ezen a területen, amennyiben a Közösség a létrehozásáról szóló jogszabályban így rendelkezik. Csak ezzel az intézménnyel biztosítható egy Közösségi szintű, nemzetek feletti, összeurópai hatáskörű megoldás, amely megadná a már oly régen várt „*európai állampolgárságot*” a társas vállalkozások számára.

b, a fenti Hatóság megteremtésével egyidejűleg meg kell alkotni annak eljárási szabályait is, és így nem kerülhet meg a letelepedési jog gyakorlásának, vagyis az egyik tagállamból a másik tagállamba történő székhelyáthelyezésnek a szabályozása sem. Erre kiváló minta és kiindulási alap lehetne a jelenleg a jogalkotási folyamatból kivont ún. 14. sz. irányelv-tervezet szabályrendszere, és ugyancsak kiváló módszertani háttere lehetne az igencsak elrehaladott állapotban lévő BRITE-projekt. Véleményem szerint az eljárásnak feltétlenül az interneten alapuló, elektronikus (cég)eljárásnak kell lennie, tehát minden kétséget kizáróan egy „eU-regisztrációt” kell megalkotni. Az ECRF felmérése szerint ezt

2011-re valamennyi tagállam abszolválni tudja, így ez nem t nhet légb l kapott utópiának.

II. 2011-ben Magyarország tölti be az Európai Unió soros elnöki tisztét, így a Magyar Köztársaság Kormánya egy 50 éves, az Európai Unió kezdetét l meglév alapjogi probléma megoldásának szándékát vállalhatná az elnökségi ciklusban, így a társas vállalkozásokat is megillet els dleges, közvetlen letelepedési jog gyakorlásának megoldása egy kiváló elnökségi (rész)program is lehetne.

A jogi lehet ség és keret tehát adott, a tartalom kiválasztása és a keret megtöltése már az európai politikusok és a Magyar Köztársaság Kormányának dolga.

IDEGEN NYELV ÖSSZEFOGLALÓ (SUMMARY)

The four keystones of the European Union or its predecessor in title the European Community such as principal, goods, services and person can freely and cleanly flow through the borders.

Permissible moving of people means clean flowing of not only natural person but enterprises mainly within economical companies. Its content assures nevertheless the law of the free settlement in the European Union.

In case of individuals this law is assured extensively but for enterprises it is exerted only partially which means they have subsidiary possibility of the settlement, although primary law sources say that there is a similar censure for individuals and for enterprises.

In my thesis I make an attempt to demonstrate that there is a solution for the aforesaid problem which is nearly 50 years old. I mean the primary law of settlement can be made in case of economical companies.

In the first part of my thesis I would like to introduce and analyse the starting point or rather present what kind of law's principles were envisages for the possible solutions.

In the second part I will submit the facility of civil law which is one of the solution way. I show the solutions that have been made up to the present and their critics and at last I will set out how to adopt the civil law into the law of community and company. By the comparative law I involve the similar institute of company law in the USA.

In the third part I present the solution of public law, an alternative that is statutoried by the common power of the European Union or the Community includes such borders than achievement of legal informatics.

Ultimately I would like to draw up academic conclusion of my thesis.

NYILATKOZAT

Ezennel kijelentem, hogy a doktori fokozat megszerzése céljából benyújtott értekezésem kizárólag saját, önálló munkám. A benne található másoktól származó, nyilvánosságra hozott vagy közzé nem tett gondolatok és adatok eredeti helyét a hivatkozásokban (lábjegyzetekben), az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltüntettem.

Kijelentem továbbá azt is, hogy a benyújtott értekezéssel azonos tartalmú értekezést más egyetemen nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

E kijelentésemet büntető jogi felelősségem tudatában tettem.

Miskolc, 2010. január 26.

.....
dr. Nagy Péter

IRODALOMJEGYZÉK

I. Jogsabályok

1. Közösségi jogsabályok

1. A Tanács 2137/85/EGK rendelete (1985. július 25.) az európai gazdasági egyesülésről HL L 199.
2. A Tanács 2157/2001/EK rendelete (2001. október 8.) az európai részvénytársaság (SE) státútumáról HL L 294.
3. A Tanács 1435/2003/EK rendelete (2003. július 22.) az európai szövetkezet (SCE) státútumáról HL L 207.
4. Az Európai Parlament és a Tanács 2005/56/EK irányelve (2005. október 26.) a t kegyesít társaságok határokon átnyúló egyesüléséről, HL L 310.
5. A Tanács 58/2003/EK rendelete (2002. december 19.) a közösségi programok igazgatásában bizonyos feladatokkal megbízott végrehajtó hivatalokra vonatkozó alapszabály megállapításáról, HL L 11.
6. A Tanács tizenegyedik irányelve (1989. december 21.) a valamely tagállam jogának hatálya alá tartozó meghatározott jogi formájú társaságoknak egy másik tagállamban létesített fióktelepeire vonatkozó bejelentési és közzétételi követelményeiről, HL L 395.
7. Az Európai Parlament és a Tanács 1893/2006/EK rendelete (2006. december 20.) a gazdasági tevékenységek statisztikai osztályozása NACE Rev. 2. rendszerének létrehozásáról és a 3037/90/EGK tanácsi rendelet, valamint egyes meghatározott statisztikai területekre vonatkozó EK-rendeletek módosításáról, HL L 393.
8. A Tanács 68/151/EGK (1969.március 9.) irányelve az egész Közösségre kiterjedő egységes biztosítékok kialakítása érdekében a tagállamok által a társasági tagok és harmadik személyek érdekei

- védelmében a Szerződés 58. cikkének (2) bekezdése szerinti társaságoknak elírt biztosítékok összehangolásáról HL L 65.
9. A Tanács 90/434/EGK (1990. július 23.) irányelve a különböző tagállamok egyesülésére, szétválására, eszközátruházására és részesedéscseréjére, valamint az SE-k vagy az SCE-k létesítő okirat szerinti székhelyének a tagállamok közötti áthelyezésére alkalmazandó adóztatás közös rendszeréről HL L 225.
 10. Az Európai Parlament és a Tanács 2006/123/EK (2006. december 12.) irányelve a belső piaci szolgáltatásokról HL L 376.
 11. A Tanács 1346/2000/EK (2000. május 29.) rendelete a fizetéseketelenségi eljárásról, HL L 160
 12. 40/94/EK Tanácsi rendelet (1993. december 20.) a közösségi védjegyről HL L 11.
 13. 2100/94/EK tanácsi rendelet (1994. július 27.) a közösségi növényfajtaoltalmi jogokról HL L 227.
 14. Az Európai Parlament és a Tanács közös 726/2004/EK rendelete (2004. március 31.) az emberi és állatgyógyászatban használatos orvosi termékek engedélyezéséről és fölülvizsgálatáról szóló közösségi szabályok lefektetéséről, valamint az Európai Gyógyszerügynökség létrehozásáról HL L 136.
 15. Az Európai Parlament és a Tanács közös 1907/2006/EK rendelete (2006. december 18.) a vegyi anyagok regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról, valamint az Európai Vegyi anyagügynökség létrehozásáról HL L 396.
 16. A Tanács 2004. november 2-i határozata az Európai Unió Közszolgálati Törvényszékének szervezeti eljárási szabályairól, HL L 333.
 17. A Tanács 44/2001/EK (2000. december 22.) Rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról HL L 12/1.
 18. Single European Act; Official Journal L 169 of 29 June 1987

19. Szerz és európai alkotmány létrehozásáról, 2004. december 16., HL C310
20. Lisszaboni Szerz és az Európai Unióról szóló szerz és az Európai Közösséget létrehozó szerz és módosításáról, amelyet Lisszabonban, 2007. december 13-án írtak alá, 2007. december 17., HL C306
21. EURÓPAI UNIÓ — AZ EURÓPAI UNIÓRÓL SZÓLÓ SZERZ DÉS ÉS AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGET LÉTREHOZÓ SZERZ DÉS EGYSÉGES SZERKEZETBE FOGLALT VÁLTOZATA (Konszolidált változat) Hivatalos Lap C 321E, 2006. december 29.
22. Az Európai Unióról szóló szerz és az Európai Unió m ködésér l szóló szerz és egységes szerkezetbe foglalt változata, Hivatalos Lap C 115, 2008. május 19.
23. Convention on the mutual recognition of companies and bodies corporate (signed on 29 February, 1968), Bulletin of the European Communities, Supplement No. 2-1969, pgs. 7-16.
24. Az Európai Közösségek Bíróságának Eljárési Szabályzata, HL L 176., 1991.7.4.
25. Nizzai Szerz éshez csatolt Jegyz könyv a Bíróság Alapokmányáról. Fazekas Judit szerkesztésében: Az európai integráció alapszerz dései 2.; KJK-KERSZÖV, Bp, 2002
26. A Tanács és Parlament 14-es számú irányelv tervezete az egyik országból a másikba történ társasági székhelyáthelyezésr l, alkalmazandó jog megváltoztatásával; XV/D2/6002/97-EN REV.2; webes elérhet ség:
http://www.ecgi.org/mobility/official_documents.htm
27. Proposal for a regulation on a European Statute for foundations. Forrás: www.efc.be/projects/eu/legal/efcefs.htm
28. Nemzetközi Non-profit Szervezetek Jogi Személyiségének elismerésér l szóló Európai Egyezmény. Az Egyezmény az Európa Tanács, European Treaty Series – No. 124. sz. kiadványában jelent meg.

29. Javaslát: A TANÁCS RENDELETE az európai zártkör társaság statútumáról, COM(2008) 396.
30. P6_TA(2007)0023 Az európai magántársaság statútuma; az Európai Parlament állásfoglalása a Bizottságnak szóló ajánlásokkal az európai magántársaságok statútumáról (2006/2013(INI)), 2. ajánlás (az alapítás szabályai).
31. P6_TA(2007)0023 Az európai magántársaság statútuma; az Európai Parlament állásfoglalása a Bizottságnak szóló ajánlásokkal az európai magántársaságok statútumáról (2006/2013(INI)), 1. ajánlás (a társasági forma közösségi jognak megfelel kialakítása).

2. Ítéletételek az Európai Közösségek Bírósága gyakorlatából

1. Judgment of the Court of 15 July 1964. - Flaminio Costa v E.N.E.L. - Case 6/64. E.C.R.1964. p. 585.
2. Judgment of the Court of 20 February 1979. - Rewe-Zentral AG v Bundesmonopolverwaltung für Branntwein - Case 120/78. E.C.R. 1979 p. 00649.
3. Judgment of the Court of 5 May 1982. - Gaston Schul Douane Expéditeur BV v Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, Roosendaal - Case 15/81. E.C.R 1982 p. 01409.
4. Judgment of the Court of 10 April 1984. - Sabine von Colson and Elisabeth Kamann v Land Nordrhein-Westfalen - Case 14/83. E.C.R. 1984 p. 01891.
5. Judgment of the Court (Second Chamber) of 10 July 1986. - D. H. M. Segers v Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor Bank- en Verzekeringswezen, Groothandel en Vrije Beroepen - Case 79/85. E.C.R. 1986 p. 02375.
6. Judgment of the Court of 27 September 1988. - The Queen vs. H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue ex parte Daily Mail and General Trust plc. – Case 81/87. E.C.R 1988 p. 5483.

7. Judgment of the Court of 15 December 1995. - Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman – Case C-415/93. E.C.R. 1995 Page I-04921.
8. Judgment of the Court of 9 March 1999. - Centros Ltd v Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. - Reference for a preliminary ruling: Højesteret – Denmark - Case C-212/97. E.C.R. 1999 p. I-01459 C-212/97.
9. Judgment of the Court of 5 November 2002. - Überseering BV v Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC). - Reference for a preliminary ruling: Bundesgerichtshof – Germany - Case C-208/00. E.C.R. 2002 p. I-09919.
10. Judgment of the Court of 30 September 2003. - Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam, v Inspire Art Ltd - Case C-167/01. OJ C 275, 15.11.2003.p.10.
11. Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 11 March 2004. - Hughes de Lasteyrie du Saillant and Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie – Case C-09/02. E.C.R. 2004 p. I-2204.
12. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 13 December 2005. in proceedings against SEVIC Systems AG. - Case C-411/03. OJ C 36,11.02.2006.p.5.
13. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 16 December 2008 in the proceedings in the case of Cartesio Oktató és Szolgáltató Bt - Case C-210/06. OJ C 44 of 21.02.2009.

3. A Közösségi Intézmények dokumentumai

1. Commission Staff Working Document, Assessing Business Start-up Procedures in the context of the renewed Lisbon strategy for growth and jobs SEC(2007) 129, ANNEX 1: Characteristics and typical forms of limited liability companies in the EU member states.

2. A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és szociális bizottságnak – A t kekvonási adóról és a tagállamok adópolitikájának szükséges koordinációjáról, COM(2006) 825 végleges, Brüsszel, 19.12.2006.
3. A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és szociális bizottságnak – A tagállamok közvetlenadó-rendszereinek a bels piacon való összehangolása, COM(2006) 823 végleges, Brüsszel, 19.12.2006.
4. A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: „Gondolkozz el bb kicsiben” Európai kisvállalkozói intézkedéscsomag: „Small Business Act” – COM(2008)394
5. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: „A Bizottság 2008-ra szóló jogalkotási és munkaprogramja” - COM(2007) 640
6. Comission Staff Working Document-Imapact assessment on the Directive on the cross-border transfer of registered office, Part I. and II., Brussels, 12, 12, 2007, SEC(2007) 1707
7. Comission consultation paper on company law, doc. XV/D2/6016/96 of 17 December 1996. - Report of the high level group of company law experts on a modern regulatory framework for company law in Europe, Brussels, 4 November 2002; Chapter IX,
8. Communicationfrom the Comission to the Council, the European Parliamanet, the European Economic and Social Committee and the Comittee of the Regions – Internal Market Strategy, Priorities 2003-2006, Brussels, 7.5.2003, COM(2003)238 final, Part B: Priorities, Improving conditions for business,
9. Communication from the Comission to the Council and the European Parliament, Modernising Company law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward (a

továbbiakban: Action Plan), Brussels, 21.5.2003, COM(2003)284 final, 3.4. Corporate Restructuring and Mobility, 20. old. és ANNEX 1, List of actions, Short term (2003-2005),

10. Synthesis of the responses to the Communication of the Commission to the Council and the European Parliament "Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward" – COM (2003) 284 final of 21 May 2003 A Working Document of DG Internal Market címmel

11. A Bizottság két konzultációs dokumentuma a 14-es irányelvtervezettel kapcsolatban:

- az egyiket 2004. április 15-én zárták, „The public consultation relates to the outline of the planned proposal for a 14th Company Law Directive on the cross-border transfer of the registered office of limited companies” címmel,
- a másik konzultációt az irányelv-tervezettel kapcsolatban 2006. március 31-én zárták „Consultation on future priorities for the Action Plan” címmel. Ennek eredményét a Directorate General for Internal Services, Consultation and hearing on future priorities for the action plan on modernising company law and enhancing corporate governance in the European Union – Summary Report címet viselő dokumentumban tették közzé.

A konzultációs dokumentumok forrása:

http://ec.europa.eu/yourvoice/results/transfer/index_en.htm.

12. A Bizottság 2007-es jogalkotási programja: Commission Legislative and Work Programme 2007, COM(2006) 629 final, 24.10.2006.

13. A Bizottság 2005/380/EK határozatával (2005. április 28.) létrehozott vállalatirányítási és társaság jogi nem kormányzati szakértői csoportja – a továbbiakban: Csoport - (Advisory Group on corporate governance and company law;

http://ec.europa.eu/internal_market/company/advisory/index_en.htm).

A Csoport jegyzőkönyvei:

- 1. Minutes of the meeting of 2 June 2005, 6.6. Other issues – transfer of seat,
 - 2. Minutes of the meeting of 3 October 2005, 4. Future of the company law and corporate governance action plan, 3. bekezdés,
 - 3. Minutes of the meeting of 29 November 2005, 3. Future of the Company law and corporate governance action plan: public consultation, 6. bekezdés,
 - 4. Minutes of the meeting of 27 January 2006, 3.2.2.1.1. The 14th Company Law Directive on the transfer of the registered office,
 - 6. Minutes of the meeting of 8 March 2007, 3.b. The impact assessment on the 14th Company Law Directive.
14. European Parliament resolution of 4 July 2006 on recent developments and prospects in relation to company law, P6_TA(2006)0295 (OJ C 303 E, 13.12.2006.p.114).
15. Commission Staff Working Paper - Company Taxation in the Internal Market, 223-305. old. (SEC)2001 1681
16. The principle of the subsidiary, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, 1992.
17. Freedom of establishment: guide to the case law of the European Court of Justice on articles 48 et seq EC Treaty (2001), http://ec.europa.eu/internal_market/services/docs/infringements/art43_en.pdf.

4. Amerikai jogszabályok

1. Az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya (1787.szeptember 17.), IV. cikk, 1§.
2. Modell Business Corporation Act:
<http://www.abanet.org/buslaw/committees/CL270000pub/nosearch/mhca/assembled/20051201000001>

3. Model Entity Transaction Act: ABA Ad Hoc Committee on Entity Rationalization of the Section of Business Law. www.abanet.org; 57Bus.Law, 2002.

5. Magyar jogszabályok

1. 2003. évi XLIX. törvény az európai gazdasági egyesülésről
2. 2004. évi XXXIV. törvény a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról
3. 1988. évi VI. törvény a gazdasági társaságokról (hatályon kívül)
4. 1997. évi CXLIV. törvény a gazdasági társaságokról (hatályon kívül)
5. 2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról
6. 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról
7. 2007. évi LXI. Törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény és egyéb törvények módosításáról

II. Szakirodalom

1. Idegen nyelvű szakirodalom

1. Dammann, J. C., The U.S. Concept of Granting Corporations Free Choice among State Corporate Law Regimes as a Model for the European Community. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=418660>
2. Dammann, J. C., Exercising Free Choice in Corporate Law (August 20, 2003). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=437100>
3. Bratton, William W., McCahery, Joseph A. and Vermeulen, Erik P. M., How Does Corporate Mobility Affect Lawmaking? A Comparative Analysis (January 2008). ECGI - Law Working Paper No. 91/2008;

- Amsterdam Center for Law & Economics Working Paper No. 2008-01;
Georgetown Law and Economics Research Paper No. 1086667.
Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1086667>
4. Fluck, Zsuzsanna and Mayer, Colin, Race to the Top or Bottom? Corporate Governance, Freedom of Reincorporation and Competition in Law (July 2005). ECGI - Finance Working Paper No. 90/2005. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=759344>
 5. Bebchuk, Lucian Arye and Cohen, Alma, Firms' Decisions Where to Incorporate. Journal of Law and Economics, Vol. 46, pp. 383-425, 2003; Harvard Law and Economics Discussion Paper No. 351; ECGI - Finance Working Paper No. 03/2002. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=304386>;
 6. Kirchner, Christian, Painter, Richard W., and Kaal, Woulf, Regulatory competition in EU corporate law after Inspire Art: Unbundling Delaware's product for Europe, University of Illinois College of Law, Law and Economics Working Papers, Year 2004, Paper 17. Available: <http://www.law.bepress.com/uiuclwps/papers/art17>.
 7. Enrico Furia: Introduction to the U.S.A. – E.U. Comparative Company Law. Forrás:
http://www.iimedu.org/executivejournal/WhitePaper_EU_Vs.US_ComparativeCompanyLaw.pdf.
 8. A Model Business Corporation Act alkalmazásának megoszlása a tagállamok között:
http://www.abanet.org/buslaw/committees/CL270000pub/nosearch/mbca/assembled/20051201000001_xix.old.
 9. Robert W. Hamilton, The Revised Model Business Corporation Act: Comment and Observation: Reflects of a Reporter 63 text.L.Rev.1455, 1457 n. 16 (1985)
 10. A Modell Business Corporation Act, 2006., legfrissebb kiadása. MBCA, xvii. old., www.abanet.org. Ezt a kötetet Prof. Michael P.

Dooley a Társasági Jogok Bizottságának el adója és William S. Potter, a University of Virginia School of Laws professzora készítették.

11. T. Baums-P.K. Andersen: The European Model Company Law Act Project, ECGI Working Paper Series in Law, No 097/2008.
12. Charlie McCreevy, European Commissioner for Internal Market and Services: Company Law and corporate governance today; 5th European Corporate Governance and Company Law Conference, Berlin, 28 June 2007 – Speech/07/441;
13. Charlie McCreevy, European Commissioner for Internal Market and Services: Speech by Commissioner McCreevy at the European Parliament’s Legal Affairs Committee (JURI Ctee) – Brussels, 3 October 2007 – Speech/07/592 ;
14. Gert-Jan Vossestein: Transfer of the registered office The European Commission’s decision not to submit a proposal for a Directive – www.utrechtlawreview.org/ Volume 4, Issue 1 (March) 2008
15. Philippe Pellé: Companies crossing borders within Europe – www.utrechtlawreview.org/ Volume 4, Issue 1 (March) 2008
16. M.Becht, C. Mayer&H.F.Wagner: Where do firms incorporate?, ECGI Law, Working Paper no.70/2006, August 2007
17. Mucciarelli, Federico M. „Companies’ Emigration and EC Freedom of Establishment(October 15, 2007). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1078407>
18. Mucciarelli, Federico M. „Seat’s Transfer and State of Origin-Imposed Limits to Companies’ Mobility(December 15, 2006). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=982238>
19. Armour, John,Who Should Make Corporate Law? EC Legislation versus Regulatory Competition(June 2005). ECGI - Law Working Paper No. 54/2005. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=860444>

20. Enriques, Luca, Company Law Harmonization Reconsidered: What Role for the EC?(November 2005). ECGI - Law Working Paper No. 53/2005. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=850005>
21. Wymeersch, Eddy, The Transfer of the Company's Seat in European Company Law(March 2003). ECGI - Law Working Paper No. 08/2003. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=384802> or DOI: 10.2139/ssrn.384802
22. Wymeersch, Eddy, Company Law in Europe and European Company Law(April 2001). Financial Law Institute Working Paper No. 2001-06. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=273876> or DOI: 10.2139/ssrn.273876
23. Wymeersch, Eddy, Is a Directive on Corporate Mobility Needed?(September 2006). Financial Law Institute Working Paper No. WP 2006-11. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=931108>
24. Wymeersch, Eddy, Comparative Study of the Company Types in Selected EU States(October 16, 2008). Financial Law Institute Working Paper No. 2008-10. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1285412>
25. Martin, Didier and Alogna, Forrest G., A European Delaware: The Nascent Regulatory Market in Europe(December 17, 2007). Corporate Finance & Capital Markets Law Review, Forthcoming. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1345005>
26. Jürgen Hahn: Company mobility in the European Community-What happens in practice: Gaps in Community law; Acts of the Conference on Company Law and the Single Market; 15-16 December 1997., 42. o. Available at www.europa.eu.int/en/comm/dg15/dg15home.html
27. L. van Elst, B. Klein, H. Maus, H. Schöning, A. Tommasi, C. Zavattari, J. Favaro, V. Gianella: Business Register Interoperability Through Europe: The BRITE Project, AAAI Spring Symposium Semantic Web Meets EGovernment, Technical Report SS-06-06, pp70-79, AAAI Press, Menlo Park, CA

28. Vito Gianella, EBR-European Business Register and other initiatives in company registry cooperation, INSOURCE 2008: Conference on Professional Information Resources for Business Management, Marketing and Research, Prague, February 5-6, 2008. www.ebr.org;
29. Transfer of registered office: service and procedures specification – BRITE Project IST-27190, Deliverable D 2.2.1 WP2.2; Document Version 1.0-31 July 2006, Document ref.: brite.D221.BRC.WP2.2V1.0.
30. Hopt, Klaus J., Comparative Company Law (December 1, 2006). ECGI - Law Working Paper No. 77/2006. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=980981>
31. Cools, Sofie, The Real Difference in Corporate Law between the United States and Continental Europe: Distribution of Powers (September 2004). Harvard Law and Economics Discussion Paper No. 490. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=623286> or doi:10.2139/ssrn.623286
32. Pistor, Katharina, Keinan, Yoram, Kleinheisterkamp, Jan and West, Mark D., The Evolution of Corporate Law: A Cross-Country Comparison (2003). University of Pennsylvania, Journal of International Economic Law, Vol. 23, No. 4, pp. 791-871. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=419881> or doi:10.2139/ssrn.419881
33. Enriques, Luca and Gatti, Matteo, The Uneasy Case for Top-Down Corporate Law Harmonization in the European Union. University of Pennsylvania Journal of International Economic Law, Vol. 27, pp. 939-998, 2006. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=879804>
34. Meckling, William H. and Jensen, Michael C., Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure (July 1, 1976). Michael C. Jensen, A THEORY OF THE FIRM: GOVERNANCE, RESIDUAL CLAIMS AND ORGANIZATIONAL FORMS, Harvard University Press, December 2000; Journal of Financial Economics (JFE), Vol. 3, No. 4, 1976. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=94043> or doi:10.2139/ssrn.94043

35. Bar-Gill, Oren, Barzuzza, Michal and Bebchuk, Lucian A., The Market for Corporate Law. *Journal of Institutional and Theoretical Economics*, Vol. 162, pp. 134-172, 2006; Harvard Law and Economics Discussion Paper No. 377. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=275452> or doi:10.2139/ssrn.275452
36. Hansmann, Henry and Kraakman, Reinier H., What is Corporate Law?. *THE ANATOMY OF CORPORATE LAW: A COMPARATIVE AND FUNCTIONAL APPROACH*, R. Kraakman, P. Davies, H. Hansmann, G. Hertig, K. Hopt, H. Kanda, and E. Rock, Oxford University Press, pp. 1-19, 2004. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=568623>
37. Armour, John, Hansmann, Henry and Kraakman, Reinier H., The Essential Elements of Corporate Law. Oxford Legal Studies Research Paper No. 20/2009; Yale Law, Economics & Public Policy Research Paper No. 387; Harvard Law and Economics Research Paper No. 643; Harvard Public Law Working Paper No. 09-39; ECGI - Law Working Paper No. 134/2009. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1436551>
38. Christoph Van der Elst: Economic Analysis of Corporate Law in Europe: an introduction, Financial Law Institute, University of Ghent, Working Paper Series, WP 2002-01, pp.1-28
39. Andenas, Mads, EU Company Law and the Company Laws of Europe (February 13, 2008). *International and Comparative Corporate Law Journal*, Vol. 6, No. 2, pp. 7-40, 2008. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1283952>
40. Subramanian, Guhan, The Disappearing Delaware Effect (October 2002). Harvard Law and Economics Discussion Paper No. 391. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=345040> or doi:10.2139/ssrn.345040
41. Strine, Leo E., The Delaware Way: How We Do Corporate Law and Some of the New Challenges We (and Europe) Face. *Delaware Journal*

of Corporate Law, Vol. 30, No. 3, pp. 673-696, 2005. Available at SSRN:<http://ssrn.com/abstract=893940>

42. Ryan, Patrick S., Will There Ever Be a Delaware of Europe?. Columbia Journal of European Law, Vol. 11, p. 187, Winter 2004/2005. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=763164>

43. Siems, Mathias M. , Convergence, Competition, Centros and Conflicts of Law: European Company Law in the 21st Century. European Law Review, Vol. 27, pp. 47-59, 2002 (with postscript 2008). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=853865>

2. Magyar nyelvű szakirodalom

1. Szécsényi László: Az áruforgalom szabadsága az Európai Közösségben, tansegédlet, Pécsi Tudományegyetem, Európai jogi Szakjogász Képzés, 2000/2001. tanév, 2. félév, 3. old.
2. Dr. Király Miklós: A Daily Mailt 1 az Inspire Artig - az Európai Bíróság hatása a társasági jog értékválasztására, Magyar Jog, 2004. 11. sz., 680-687.o.;
3. Dr. Metzinger Péter: A de facto külföldi irányítású magyar társaságok székhelye és honossága az európai jog tükrében (de lege lata és de lege ferenda), Európai Jog, 2006/3., 17-26. o.;
4. Prof. Sandberger, G.: A társaságokra irányadó jog az Európai Közösségben. A székhely és a bejegyzés elvének kritikai értékelése az Európai Közösség jogának tükrében, Magyar Jog, 1997. 4. sz., 550-558.o.
5. Lenkovics Barnabás- Székely László: Magyar polgári jog – A Jogi Személy vázlat; Ötvös József Könyv- és Lapkiadó Bt., 2001.
6. Kecskés László, EK-jog és jogharmonizáció (második, átdolgozott kiadás), KJK-KERSZÖV, Bp, 2002.

7. Gyulai-Schmidt Andrea: Cartesio ante portas – avagy a társaságok Európai Unión belüli szabad költözési joga I. és II.; Európai Tükör 2008/1. 73-94.o. és 2008/2. 57-73.o.
8. Mag. Franz Heidinger, Andrea Hubalek, Dr. Bárdos Péter, Dr. Bárdos Rita: Angol-Amerikai jogi nyelv, Második, átdolgozott, b vített kiadás, Budapest, 2004. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.; 137. old.
9. Miskolczi Bodnár Péter szerkesztésében: Európai társasági jog, KJK-KERSZÖV Kft., Budapest, 2000., 26-28. old., 32-34. old.
10. Vékás Lajos szerkesztésében: Európai Közösségi jogi elemek a magyar magán- és kereskedelmi jogban, KJK-KERSZÖV Kft., Budapest, 2001., 137-138. old.
11. Király Miklós szerkesztésében: Az Európai Közösség kereskedelmi joga, KJK-KERSZÖV Kft., Budapest, 2001., 157-162. old.
12. Nochta Tibor: Társasági jog, Institutiones Juris, Dialog-Campus, 2007., 55-56.
13. Dr. Bárdos Péter-Dr. Gabriel Lansky: Cégalapítás, befektetés az Európai Unióban, hvgORAC, Budapest, 2005.
14. Dr. Fazekas Judit: Quo vadis Cartesio? – Gondolatok a székhelyáthelyezésről és a letelepedési szabadságról az Európai Bíróság Cartesio-döntése nyomán.; Európai Jog 2009/2. 16-19.o.
15. Forgács Imre: Eljárásrendek harmonizációja és/vagy globális közigazgatás – Vázlatos gondolatok az Európai Tanács közigazgatási ajánlásaihoz, Európai Tükör, 2007/11, 3-13.old.
16. Balázs Katalin-Kovács Krisztián: Az „európai uniós társasági jog” fejlődési tendenciái, Európai Tükör, 2005/6, 81-94. old.
17. Gudlinné Kovács Ibolya: A Gt. hatálya a gazdasági társaságok határon túli székhelyáthelyezésének kapcsán, Gazdaság és Jog, 2008. január, 1. szám, 7-13. old.
18. Herpai Gyuláné: Európai Részvénytársaság – Societas Eurpaea, EU Working Papers, 2/2005, 65-93. old.

19. Pitti Zoltán: Az Európai Unió az adóversenyben, és az adóverseny az Európai Unióban, Európai Tükör 2007/10, 13-36. old.
20. Heczog Edit-Kováts-Széplaki Ildikó: Európai Ügynökségek az Unió polgárainak szolgálatában, Európai Tükör, 2007/10, 37-51. old.
21. Szepes Márton: Az Európai Részvénytársaságról, EU Working Papers 1/2003, 84-92. old.
22. Szanyi Miklós: Az európai vállalat: m ködés és környezet, Európai Tükör 2007/7-8, 59-74. old.
23. Inotai András: Javíthatja-e az európai részvénytársaság (Societas Europaea) Európa globális versenyképességét?, Európai Tükör 2007/6, 9-28. old.
24. Csorba Emese: A kis- és középvállalkozások jöv jéért – Az európai zártkör társaságra vonatkozó rendelettervezetr l, Európai Tükör 2009/9, 8-20.
25. Dr. Metzinger Péter: A Vállalatfogalom határai az európai jogban, Európai Jog, 2005/3, 23-31. old.

3. A szerz saját publikációi

1. Dr. Nagy Péter: Az Európai Unió államiságának jegyeit alátámasztó tények az alkotmányos szerz dés tervezetében
<http://www.jogiforum.hu/publikaciok/146>.
2. Dr. Nagy Péter: Európai Alkotmány - Európai Közigazgatás,
<http://www.jogiforum.hu/publikaciok/162>
3. Dr. Nagy Péter: Az Európai Közösség Ügynökségei, Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai 6/2., Bíbor Kiadó, Miskolc, 2005., 51-69.
4. Dr. Nagy Péter: Az Európai Jogi Személyiség megteremtésének hypothézise; Doktoranduszok Fóruma 2004. Szekciókiadvány, ME, Állam és Jogtudományi Kar, ME. Tu-617/2005.; 209. old.

4. Egyéb, a dolgozathoz felhasznált dokumentumok

1. European Business Registration (www.ebr.org)
2. Az Európai Közösség ügynökségei:
http://europa.eu/agencies/index_hu.htm.
3. Bels Piaci Harmonizációs Hivatal (védjegyek és formatervezési minták) - <http://oami.europa.eu/ows/rw/pages/index.en.do>
4. Közösségi Növényfajta-hivatal - <http://www.cpvo.europa.eu/>
5. Európai Gyógyszerügynökség - <http://www.emea.europa.eu/>
6. Európai Vegyi anyag-ügynökség - <http://echa.europa.eu/>
7. European Foundation Centre, AISBL (51, rue de la Concorde, Brussels, Belgium 1050; www.efc.be)
8. Business Register Interoperability Throughout Europe – BRITE.
www.briteproject.eu.
9. European Commerce Registers Forum (hivatalos rövidítése: ECRF)
www.ecrforum.org
10. CIA-The World Factbook; www.cia.gov/library/publitions/the-world-factbook/geos/us.html
11. CIA-The World Factbook; www.cia.gov/library/publitions/the-world-factbook/geos/ee.html
12. www.doingbusiness.org/economyrankings
13. <http://www.asb.dk/article.aspx?pid=18496>

FÜGGELÉKEK

II. MELLÉKLET

**BEJELENTŐLAP SPE LÉTESÍTŐ OKIRAT SZERINTI SZÉKHELYÉNEK
ÁTHELYEZÉSÉRE VONATKOZÓ BEJEGYZÉSSEL KAPCSOLATBAN**

BEJELENTÉS

**európai zártkörű társaság (SPE) létesítő okirat szerinti székhelyének áthelyezésére
vonatkozó bejegyzéssel kapcsolatban**

[az új cégnyilvántartás/illetékes hatóság neve és címe]

tájékoztatja az alábbi cégnyilvántartást/hatóságot

[az előző cégnyilvántartás/illetékes hatóság neve és címe]

hogy a következő SPE létesítő okirat szerinti székhelyének áthelyezését bejegyezte:

[az SPE neve]

[az SPE új létesítő okirat szerinti székhelye]

[az új cégnyilvántartási szám]

[az áthelyezés bejegyzésének dátuma]

**Az európai zártkörű társaság statútumáról szóló ... rendelettel összhangban e bejelentés
kézhezvételekor a következő SPE-t törölni kell a korábbi cégnyilvántartásból:**

[az SPE neve]

[az SPE korábbi létesítő okirat szerinti székhelye]

[a korábbi cégnyilvántartási szám]

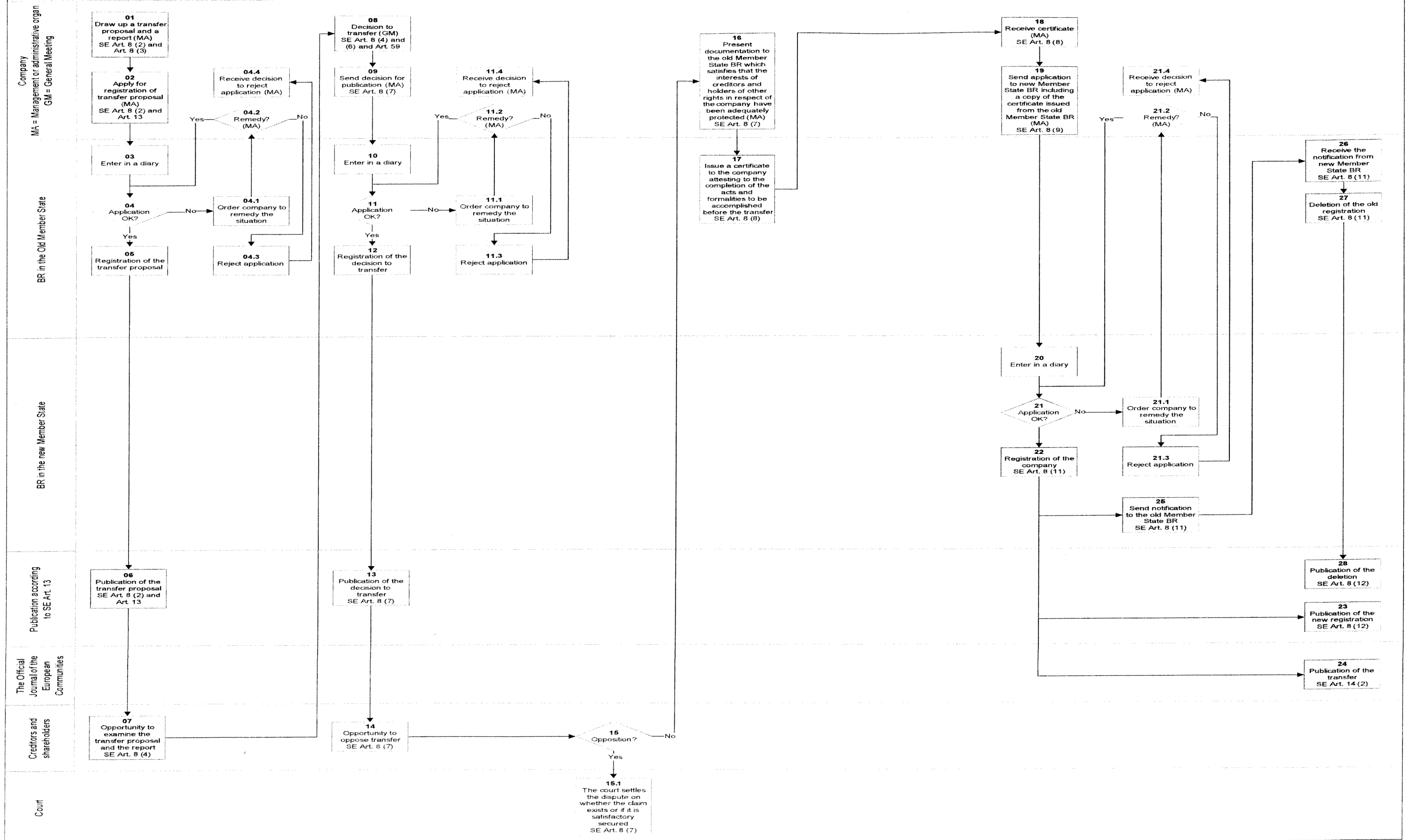
Kelt ..., [...] -án/-én

[aláírás]

2. sz. Függelék

Transfer of registered office from one Member State to another

We presuppose that proceedings for winding up, liquidation, insolvency or suspension of payments or other similar proceedings have not been brought against the SE at any time before or during the transfer process (SE Art 8 (15)).

3. sz. Függelék

Transfer of registered office from one Member State to another

We presuppose that proceedings for winding up, liquidation, insolvency or suspension of payments or other similar proceedings have not been brought against the SE at any time before or during the transfer process (SE Art. 8 (15)).

